

«განუჯაგახა» შვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
კლასიკური ფილოლოგიის, ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეციისტიკის ინსტიტუტი

პროგრამა «ლოგოსი»

პუბლიკაციები და ღონისძიებები კლასიკური ფილოლოგიის,
ბიზანტინისტიკისა და ნეოგრეციისტიკის სფეროში

წიგნი ქვეყნდება პროგრამის

დიონისიოს ვარელასი ბიზანტინისტიკის განვითარებისათვის
მხარდაჭერით

Το βιβλίο εκδόθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος
Διόνυσιος Βαρελάς για την ενίσχυση της διδασκαλίας των Βυζαντινών σπουδών

თბილისი
2013

მაგდა მჭედლიძე

Πολιτεία

კველი ბერძნული ენა
დამწებობათვის

მე-3 შესწორებული და შევსებული გამოცემა

ჩვენ მიერ შედგენილი ძველი ბერძნული ენის დაწყებითი დონის სახელმძღვანელო განსაზღვრულია 60-90-საათიანი სასწავლო კურსისათვის (20 გაკვეთილი).

მადლობას მოვახსენებთ რედაქტორებსა და რეცენზენტებს, ასევე სხვა კოლეგებს სასარგებლო რჩევებისა და შენიშვნებისათვის.

მადლობას ვუხდით ჩვენს ბერძნული ენის მასწავლებლებს: ქალბატონ თინათინ გიორგობიანს, ბატონ რისმავ გორდუზიანს, ქალბატონ თინათინ ყაუხჩიშვილს (†).

მაგდა მჭედლიძე

რედაქტორები:

თინათინ გიორგობიანი, *ფილოლოგიის დოქტორი*
ქეთევან აბესაძე
ლელია გვგუჩაძე, *ფილოლოგიის დოქტორი*

რეცენზენტები:

მიხეილ მირაშვილი
რუსუდან ცანავა, *ფილოლოგიის დოქტორი*

ISBN 978-9941-437-29-8

© საგამომცემლო პროგრამა „ლოგოსი“, 2012

© მაგდა მჭედლიძე, 2012

პროგრამა „ლოგოსი“

ილია ჭავჭავაძის გამზირი 13,

თბილისი 0179

ტელ. 25-02-58, ფაქსი 22-11-81

ელ. ფოსტა: logos@greekstudies-tsu.ge

შინაარსი

შესავალი.....	8
კველი ბერძნული ენის ლაწყაბითი კურსი.....	11
I ნაწილი: ანბანი. ზმნის უღლება აწმყო დროში	18
ძველი ბერძნული ენა. ბერძნული დამწერლობა	
I 1. კლასიკური ბერძნული ანბანი	20
ხმოვნები: გრძელი და მოკლე; თანხმოვნები	
I 2. ხმოვნები: მარტივი და რთული	25
მახვილი	
ზმნა: ინფინიტიუსი; მოქმედებითი გვარი; ა უღლება: აწმყო დრო, თხრობითი კილო	
ზმნიზედა	
სასეენი ნიშნები	
I 3. ფშეინეა (ასპირაცია)	32
ზმნა: ბრძანებითი კილო; უარყოფა ზმნასთან უარყოფითი ნაწილაკი οὐ (οὐκ, οὐχ)	
I 4. ხმოვანთა შეხვედრა (პიატუსი)	37
კონტრაქცია, კრასისი, ელიზია, აფერესისი, ეფუონია	
უმახვილო სიტყვები: პროკლიტიკები და ენკლიტიკები	
I 5. შეჯამება და შემოწმება	41
II ნაწილი: მეორე კანკელდობის სახელთა ბრუნება. ზმნის იმპერფექტუმი	43
II 1. სახელი: ბრუნებათა ფუნქციები	43
არსებითი სახელი	
არტიკლის ბრუნება	
II 2. ნეიტრალური სქესის სახელთა ბრუნება. ზოგადი წესები	47
II კანკელდობა (ὁ ἄσπαστος, τὸ μέτρον)	
ზედსართავი სახელი: სამდაბოლოებიანი	
ზედსართავისა და არსებითი სახელის შეთანხმება	
შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი	
ნეიტრალური სქესის ქვემდებარის შეთანხმება შემასმენელთან რიცხვში	
მიცემითი ბრუნვა – მოქმედების იარაღის აღმნიშვნელი	
II 3. II კანკელდობის მამრობითი და ნეიტრალური სქესის სახელები	53
ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელის შეთანხმება საზღვრულთან ზმნის უღლება ნამყო უსრულში (Imperfectum); აუგმენტო ობიექტის და სუბიექტის ნათესაობითი	
II 4. ნამყო უსრული (იმპერფექტუმი). ფუძე დაწყებულია ხმოვნით	57
II კანკელდობა (ὁ γέραςος, τὸ κἀλόν); მდედრობითი სქესის სახელები	
ზედსართავ სახელთა გაარსებითება	
გამყოფის ნათესაობითი	
ბერძნულ საკუთარ (ადამიანთა) სახელების ქართულად გადმოცემა ტექსტი: Περὶ μέσῳ	

III ნაწილი: პირველი კანკლედობა, *Εἶναι* ზმნის უღლება აწმყოსა და იმპერფექტუმში.....65

III 1. პირველი კანკლედობა.....65

მდედრობითი სქესის სახელები: *α* იმპურუმიანი სახელები (ή *ψαχῆ*)
Εἶναι (*ყოფნა*) ზმნის III პირის ფორმები აწმყოში
მახვილის წესები ენკლიტიკებისათვის
წინდებულები: *έν, εἰς, ἐκ*
ტექსტი: *Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων*

III 2. *α* პურუმიანი სახელები.....72

α იმპურუმიანი სახელები (ή *θάαττα*)
სიტყვათწარმოება: სუფიქსები *-εἰα* და *-ια*
ზმნა *Εἶναι* წინადადების დასაწყისში
ქალაქების, ქვეყნების, კუნძულების სახელები
წინდებულები: *σύν, ἀπὸ, πρὸ*
ტექსტი: *Περὶ τῶν ἀρετῶν*

III 3. სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები (I და II კანკლედობისა).....80

ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები
ზედსართავის შეთანხმება არსებით სახელთან
განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები: *αὐτός, ἄλλος, ἕτερος*
μόνος და *πῶτος*
სიტყვათწარმოება: სუფიქსები *-ιος* და *-ικός*
მდინარეებისა და ზღეების სახელები
წინდებულები: *διὰ*
ტექსტი: *Περὶ τῶν Ἀθηνῶν*

III 4. პირველი კანკლედობის მამრობითი სქესის სახელები.....88

Εἶναι ზმნის უღლება აწმყოსა და იმპერფექტუმში
ნაცვალსახელი *αὐτός* პირის ნაცვალსახელის ფუნქციით
სიტყვათწარმოება: პრეფიქსები *ἐν-, ἀ-* და *δυσ-*
ინფინიტიური კონსტრუქცია ზმნის უპირო ფორმებთან
ინფინიტიუესი *ἀναγκάζω, κελεύω, ἐθέλω*-ს ტიპის ზმნებთან
წინდებულები: *ἀνά, κατά*
ტექსტი: *Περὶ Τροίας*

III 5. შეჯამება და შემოწმება.....96

IV ნაწილი: გნებითი და საშუალი გვარის ზმნების უღლება აწმყოსა და იმპერფექტუმში. ნაცვალსახელები.....98

IV 1. ენებითი და საშუალი გვარი.....98

ენებითი გვარის ზმნის უღლება აწმყოში
ზმნა *πάσχω*
პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელები
ზმნიზედა ზედსართავი სახელის აკუსატიუესის ფორმით
წინდებულები: *πάν, πάνε*
ტექსტი: *Προμηθεύς*

IV 2. ვენებითი გვარის ზმნის უღლება იმპერფექტუმში.....	105
ჩვენებითი ნაცვალსახელები: ὄν, ὄντος, ἔκεινος	
წინდებული: παρὰ	
ტექსტი: Περὶ τῶν Ἀργοναυτῶν	
IV 3. საშუალო გვარი (მედიუმი, Medium).....	109
კუთვნილებითი ნაცვალსახელები	
კუთვნილების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელი	
კუთვნილების მიცემითი	
წინდებულები: περί, πρὸς	
ტექსტი: Περὶ τοῦ Ἀριόδμητος λίσου	
IV 4. აუგმენტი პრევერბიან ზმნებში.....	115
მიმღეობა	
წინდებულები: μετά, ἀπὸ	
ტექსტი: Περὶ τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ βίου	
IV 5. შეჯამება და შემოწმება.....	121
დანართი.....	123
ბერძნული მეტრიკა; დაქტილური პექსამეტრი.....	123
Ὁμηροῦ Ὀδυσσεύος Α.....	125
Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον.....	127
გრამატიკული ტაბულები.....	128
ძველბერძნულ-ქართული ლექსიკონი.....	141
ქართულ-ძველბერძნული ლექსიკონი.....	154
გამოთქმები და გამონათქვამები.....	171
გრამატიკული მასალის ინდექსი.....	172

შესავალი

რა სარგებლობა აქვს კლასიკურ ენებს?

ლიბერალიზმი, ანუ პიროვნების თავისუფლების პრიორიტეტულობა, ახალი ეპოქის უმთავრეს ღირებულებად მიიჩნევა. ამავე დროს, ამ ეპოქისათვის დამახასიათებელი პრაგმატიზმი წინააღმდეგობებს უქმნის თავისუფლებით სარგებლობას სწორედ ადამიანის თავისუფლების განმსაზღვრელ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სფეროში – განათლებაში: რიგით ადამიანს უხდება სწრაფად აითვისოს ის კონკრეტული პროფესია თუ ხელობა, რომელიც შრომის ბაზარზე მოთხოვნილებით სარგებლობს; ლიბერალური განათლება, არსებითად, კვლავაც შეძლებულთა პრივილეგიად რჩება¹.

ლიბერალური განათლების, ანუ თავისუფალი ადამიანისათვის შესაფერისი განათლების, საფუძველს ე. წ. დასავლურ ცივილიზაციაში კლასიკური ენების ცოდნა წარმოადგენს (ტრივიუმ-კვადრივიუმის, ანუ ჰუმანიტარულ-მათემატიკურ დისციპლინათა ერთობლიობის საბაზისო ცოდნასთან ერთად), მათ კი დღეს, როგორც ცნობილია, თვით ევროპული განათლების სისტემაში უჭირთ ოდინდელი პოზიციების შენარჩუნება². სამწუხაროდ, ჩვენთან, განსხვავებით ევროპისაგან, კლასიკური ენების უგულებელყოფა, ფაქტობრივად, პრაგმატიზმის უგულებელყოფამდე მივიდა: მაგალითად, ერთი პერიოდი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ლათინური ენა იურისტებისათვის არჩევით საგანთა რიცხვიდანაც კი ამოიღეს, სამედიცინო ფაკულტეტზე კი იგი დღესაც იგნორირებულია (!)

ვიქონიოთ იმედი, რომ არცთუ შორეულ მომავალში ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა მეტ საშუალებას მოგვცემს, ვისარგებლოთ ლიბერალური განათლების სიკეთებით, რომ მეტი ადამიანი შეძლებს მიანიჭოს საკუთარ თავს სიამოვნება მაღალმხატვრულ ანტიკურ ხელოვნებასა თუ ბიზანტიური სასულიერო მწერლობის შედევრებთან ორიგინალის ენაზე ზიარებისა, რომ საზოგადოებაში გაიზრდება მოთხოვნილება თუნდაც მშობლიურ ენაზე მათი გაცნობისა (რაც კლასიკური განათლების მქონე მთარგმნელთა საჭიროებასაც წარმოშობს); იმის იმედიც ვიქონიოთ, რომ მალე ხელახლა გავიზარებთ ფუნდამენტური განათლების მნიშვნელობას მეცნიერებისათვის... მანამდე კი, ანუ, სანამ ლიბერალიზმი და რაციონალური პრაგმატიზმი სრულ პარმონიაში იქნებოდეს, კლასიკური ენების ცოდნა ისევ სადღეისო საჭიროებით შევაფასოთ: *რატომ და ვისთვის არის სასარგებლო მკვდარი ენების – ძველი ბერძნულისა და ლათინურის – ელემენტარული ცოდნა?*

¹ ამით აიხსნება, ალბათ, თავისუფალ ხელოვნებათა კოლეჯების (*Liberal arts college*) განსაკუთრებული პოპულარობა აშშ-ში.

² ჩვენ არ ვსაუბრობთ ამ შემთხვევაში ლიბერალური განათლების პედაგოგიურ მეთოდებზე.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ სწორედ კლასიკური ენები გვევლინება იმ „საბადოდ“, რომელსაც, როგორც ადრე, დღესაც მიმართავენ მეცნიერებები სპეციალური დარგობრივი ტერმინოლოგიის შესაქმნელად; ამასთან, სწორედ ეს ენები უდევს საფუძვლად ე. წ. ინტერნაციონალურ ლექსიკას (პოლიტიკა, დემოკრატია, დემაგოგია, კონფლიქტოლოგია... პოეტი, მელოდია, დრამა... რექტორი, დოქტორი, სტუდენტი... ტელევიზია, კოსმონავტი, ავტომობილი...). კლასიკური ენების ცოდნა საშუალებას გვაძლევს ჩავწვდეთ ჩვენს ენაში არსებულ ნასესხობათა არსს (მათ შორის, სხვადასხვა ენის – რუსულის, ფრანგულის, ინგლისურის... – გზით შემოსული ბერძნული და ლათინური წარმომავლობის ტერმინთა ძირეულ მნიშვნელობებს), მათს ორთოგრაფიას და ზუსტად გამოვიყენოთ ისინი. ეს კი ის აუცილებელი მინიმუმია, რომლის ცოდნა და უნარი ნებისმიერი დარგის მეცნიერსა თუ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოსულ ნებისმიერ პიროვნებას მოეთხოვება.

ლათინური ენის ცოდნა აუცილებელია იურისპრუდენციისა და დასავლეთ ევროპული ენების სპეციალისტებისათვის.

ბერძნულისა და ლათინურის ენობრივ თავისებურებათა შესწავლა, რაც ამავე დროს ბერძნულ და ლათინურენოვან მოაზროვნეთა სააზროვნო თავისებურებათა შეცნობასაც გულისხმობს (ენისა და აზროვნების კავშირი საყოველთაოდ არის ცნობილი), სრულიად აუცილებელია ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სპეციალისტებისთვის (ჰაიდეგერი, მაგალითად, თელიდა, რომ ფილოსოფია ბერძნულად ლაპარაკობს, რის გამოც მას ამ ენის არმცოდნე ვერ გაუგებს, ხოლო ჰეგელი საგანგებოდ აღნიშნავდა ძველი ბერძნული და ლათინური ენების განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ჩვენი ცნობიერების ცნებებით გამდიდრებისათვის).

უაღრესად პერსპექტიულ დარგში – მედიევისტიკაში, რომლის კვლევის ობიექტი არის სამყარო, სადაც სამწერლობო ენები ბერძნული და ლათინურია, ამ ენების ცოდნის გარეშე შეუძლებელია სამეცნიერო ლიტერატურის სრულფასოვნად გაცნობაც კი (ბერძნული და ლათინური ციტაციები, როგორც წესი, ამ დარგის ნაშრომებში არ ითარგმნება).

ძველი ბერძნული ენა გეჭირდება იმისათვის, რათა მეცნიერულად შევისწავლოთ ბიზანტიელ ავტორთა ძველ ქართულ ენაზე შემონახული თარგმანები, რომელთა უდიდესი ნაწილი ჯერ კიდევ არ არის გამოცემული (აღსანიშნავია, რომ ქართულ თარგმანებს დიდი მნიშვნელობა აქვს თავად ბერძნული ავთენტური ტექსტების დასადგენად, რადგან ქართველ მთარგმნელებს ხშირად საუკეთესო რედაქციები ჰქონდათ ხელთ).

ბერძნული ენა ძვ. წ. II ათასწლეულიდან არის ფიქსირებული, რაც საშუალებას გვაძლევს, თვალი მივადევნოთ ენის განვითარების პროცესს ოთხი ათასწლეულის მანძილზე – მარტივი ფორმებიდან სრულყოფილი სისტემის შექმნამდე, ლექსიკის, ფონეტიკის, მორფოლოგიის, სინტაქსის ცვლილებას. ყოველივე ეს საინტერესოა როგორც საერთო ლინგვისტური

თვალსაზრისით, ასევე ქართველურ ენათა გრამატიკული წყობის განვითარების გასაანალიზებლადაც (საუბარია ტიპოლოგიურ პარალელებზე, ზოგიერთ შემთხვევაში კი – უშუალო გაელენებზე).

ასე რომ, კლასიკური ენები არა მხოლოდ ვიწრო სპეციალობის მკვლევართა ან ესთეტთა ვიწრო წრის, არამედ მთლიანობაში სამეცნიერო სფეროსა და საზოგადო მოღვაწეთა პრაგმატულ ინტერესებს ემსახურება.

კლასიკური ენები ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში

კლასიკური ენები უნივერსიტეტში მისი დაარსების დღიდან ისწავლება. დღესდღეობით ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე *ბერძნულ-რომაული ფილოლოგიისა და ბიზანტიური ფილოლოგიის* პროგრამების ფარგლებში იკითხება ძველი ბერძნული და ლათინური ენების სასპეციალიზაციო სამსემესტრიანი კურსები, კვირაში ექვსი საათი სააუდიტორიო დატვირთვით. *ენების ცენტრი* კი სტუდენტს შესაძლებლობას აძლევს, აირჩიოს ძველი ბერძნული ან ლათინური ენის ორსემესტრიანი კურსი (კვირაში 4 სთ.).

სამწუხაროდ, მოკლე კურსისა და სპეციალობის პროგრამებს შორის განსხვავება სტუდენტს დაბრკოლებას უქმნის ბაკალავრიატის მეორე კურსიდანაც კი კლასიკური ფილოლოგიის ან ბიზანტინისტიკის სპეციალობათა ასარჩევად, რადგან, ამ შემთხვევაში ის კარგავს ენების ცენტრში დაგროვილ კრედიტებს. ჩვენი აზრით, სწავლების სისტემა გაცილებით მოქნილი იქნება, თუკი პირველი სემესტრის პროგრამა საერთო იქნება ყველასთვის (დაწყებითი კურსი კვირაში 4-6-საათიანი დატვირთვით), მეორე სემესტრიდან კი სტუდენტს მიეცემა საშუალება სწავლა გააგრძელოს მოკლე კურსის პროგრამით (რომელიც შესაბამისი იქნება 1-ლი დონისა), ან აირჩიოს სასპეციალიზაციო კურსი.

ამგვარი სისტემა, თუკი პირველი სემესტრის პროგრამა შესაბამისი იქნება დასრულებული ციკლისა, სტუდენტს საშუალებას მისცემს მეორე სემესტრიდან გაიაროს მეორე ენის – ლათინურის – ასევე დაწყებითი კურსი; ანუ საფაკულტეტო ათკრედიტიანი არჩევითი საგნის – *კლასიკური ენები* – არჩევისას სტუდენტს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა აირჩიოს 10 კრედიტი (ორი სემესტრი) ბერძნული ან ლათინური, ან აირჩიოს 5 კრედიტი ბერძნული, 5 – ლათინური.

კლასიკური ენების ზოგადსაგანმანათლებლო მნიშვნელობის გათვალისწინებით, ვფიქრობთ, კარგი იქნება, თუკი *კლასიკური ენები* არჩევით საგნად იქნება დაშვებული უნივერსიტეტის ყველა ფაკულტეტზე (როგორც ეს იყო არცთუ დიდი ხნის წინ).

კველი ბერძნული ენის დაწმობითი კურსი

დაწყებითი სწავლება მიზნად ისახავს, რომ სტუდენტმა:

ა) გაითავისოს ბერძნული სიტყვების სტრუქტურა და ჟღერადობა;

ბ) გააცნობიეროს ბერძნული ენის მორფოლოგიისა და სინტაქსის თავისებურებები;

გ) ისწავლოს ძველბერძნული ლექსიკონის გამოყენება;

დ) აითვისოს სიტყვათწარმოების წესები, რაც დაკავშირებულია ე. წ. საერთაშორისო ლექსიკის უკეთ გააზრებასა და ასევე ახალ ტერმინთა წარმოების საშუალებების ათვისებასთან;

ე) გაერკვეს ძველი ბერძნული სიტყვების ქართულ ენაზე გადმოტანის პრინციპები;

ვ) გაეცნოს ძველბერძნული მეტრიკის თავისებურებებს.

სახელმძღვანელოს აგების ძირითადი პრინციპები

- სახელმძღვანელო განსაზღვრულია 60-90 საათიანი კურსისათვის (მეტი საათები პედაგოგს მეტ საშუალებას მისცემს აუდიტორიაში სტუდენტების ვარჯიშისათვის).
- სახელმძღვანელო შედგება 4 ნაწილისაგან. თითოეულ ნაწილში 5 გაკვეთილია, რომლის ხანგრძლივობაა 2-5 აკადემიური საათი (პედაგოგს შეუძლია თავისი შეხედულებებისამებრ გადაანაწილოს მასალა გაკვეთილებზე). მე-5 გაკვეთილი ეთმობა გაეილილი მასალის შემოწმებას.
- კურსის დასასრულს პედაგოგს შეუძლია სტუდენტს მიაწოდოს ფაკულტატიური საკითხავი მასალა: ძველი ბერძნული პოეზიის ნიმუშები და ნაწყვეტი *იოანეს საბარებიდან*.
- თითოეულ ნაწილს ერთვის სავარჯიშოები, რომელთაც სტუდენტი წერილობით ასრულებს.
- ყველა გაკვეთილი, გარდა გრამატიკული მასალისა, უნდა იძლეოდეს ინფორმაციას – ლექსიკოლოგიურს, კულტუროლოგიურს და სხვ. – ძველი ბერძნული ენისა და ანტიკური საბერძნეთის თანამედროვეობასთან დასაკავშირებლად. სასურველია, სახელმძღვანელოში ჩართული იყოს თვალსაჩინოებები: ძველი საბერძნეთისა თუ ბერძენთა კოლონიზაციის ამსახველი რუკები; რეპროდუქციები: ანტიკური კულტურის ნიმუშებისა, ანტიკური მითოლოგიისა და ისტორიის თემაზე შექმნილი ნაწარმოებებისა აღორძინების ხანიდან დღევანდელიამდე; საქართველოში აღმოჩენილი ბერძნული ეპიგრაფიკული ძეგლებისა...

პედაგოგი უნდა შეეცადოს, ძველი ბერძნული ენის გაკვეთილი სტუდენტისათვის სახალისო იყოს³. კარგი იქნება, თუ სტუდენტი თავადაც მოიძიებს ინფორმაციას ანტიკური ცივილიზაციისა და ამ ეპოქის ცნობილი პიროვნებების შესახებ.

გაკვეთილი შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან:

1. თეორია;
2. ლექსიკა;
3. პრაქტიკა;
4. გაბმული ტექსტი.

1. თეორია

თითოეულ გაკვეთილში მოცემულია ახალი გრამატიკული მასალა. მეტყველების ნაწილთა და მათი ფლექსიის, ასევე სინტაქსური წესების სწავლებისას აუცილებლად აღინიშნება ის განსხვავებები, რომლებიც ბერძნულს ახასიათებს ქართულთან შედარებით.

მორფოლოგიიდან ყველაზე მეტი ყურადღება ეთმობა სახელებს, ძირითადად კი – არსებითსა და ზედსართავ სახელს, ვინაიდან სწორედ მათი ფორმაცვალების ცოდნას აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ტერმინების საწარმოებლად, ასევე – ძველ ბერძნულ საკუთარ თუ საზოგადო სახელთა ქართულად სწორად გადმოსაღებად. კერძოდ, დაწყებით კურსში ისწავლება: I კანკლედობა (შერწყმული სახელების გამოკლებით), II კანკლედობა (შერწყმული და -ად ბრუნების გამოკლებით).

ნაცვალსახელი და რიცხვითი სახელი.

ბერძნული ზმნის ფორმა-ცვალების შესახებ საერთო წარმოდგენის შესაქმნელად საწყის დონეზე სტუდენტი სწავლობს პრეზენსსა და იმპერფექტუმში თანხმოვანფუნქციანი და ხმოვანფუნქციანი ზმნების უღლებას (შერწყმული ზმნების გამოკლებით).

სინტაქსის სწავლებისას განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ბრუნვათა ფუნქციებს, ასევე ძველი ბერძნულიათვის სპეციფიკურ ინფინიტივურ კონსტრუქციებს.

წინდებულების სათანადო შესწავლაც უაღრესად მნიშვნელოვანია სიტყვათწარმოებისათვის.

დაწყებით კურსში გათვალისწინებულია მეტრიკის ელემენტების სწავლება, კერძოდ დაქტილური პექსამეტრის.

³ სიტყვა *სკოლა* მომდინარეობს τχολή-დან, რომლის ამოსავალი მნიშვნელობაა: მოცალეობა, დასვენება. *სკოლეს* ძველ საბერძნეთში უმაღლეს სკოლას ან ლექციებსაც უწოდებდნენ. საგულისხმოა, რომ ერთი ფუძიდან არის ნაწარმოები სიტყვები *ნაინძ* (თამაში-გართობა) და *ნაინძა* (აღზრდა-განათლება). მათი ელერადობის მსგავსება შემთხვევითი რომ არ უნდა იყოს, ამას რომაული სამყაროც გვიდასტურებს: სკოლას აქ, გარდა ბერძნებისაგან ნასესხები *schola*-სი, აღნიშნავდა *ludus* (რომლის ამოსავალი მნიშვნელობაა: თამაში, გართობა).

2. ლექსიკა

ამ დონეზე სტუდენტს უმთავრესად მოეთხოვება საყოველთაოდ ცნობილი ბერძნული სიტყვების გააზრებულად დაუფლება; მკედარი ბერძნული ენის მიმართ შიშის დასაძლევად მან უნდა გააცნობიეროს, რომ მის მშობლიურ ენაშივე მოიპოვება უამრავი ბერძნული სიტყვა, რომელსაც იგი ყოველდღიურად ისმენს და თავადვე წარმოთქვამს. ძირითადად, სწორედ მშობლიური ენიდან ამოცნობილი ბერძნული ლექსიკის მიხედვით სწავლობს იგი მორფოლოგიასა და სინტაქსს, ეჩვევა ბერძნული სიტყვების სტრუქტურას, აღდოს უღებს ბერძნული ენის თავისებურებებს.

სწავლის პროცესის გასახალისებლად და, ასევე, ლექსიკის უკეთ დასამახსოვრებლად ისწავლება ე. წ. ფრთიანი გამოთქმებიც.

ლექსიკის ათვისების შესაბამისად, სტუდენტი სწავლობს კონკრეტული ბერძნული სიტყვების საფუძველზე შედგენილ ტერმინებსა და, ასევე, ახალი ტერმინების წარმოების დერივაციულ თუ კომპოზიციურ პრინციპებს: პრეფიქსების მეშვეობით (მაგ., ა- უარყოფითი ცნებების მაწარმოებელი პრეფიქსი: „ამორალური“); წინდებულებით (მაგ., *ჰიპერ-* „ჰიპერინფლაცია“), სახელთა ფუძეებით (მაგ.: -ლოგია: „რადიოლოგია“; *მაკრო-*, *მიკრო-*) და ა. შ.

სტუდენტი ასევე სწავლობს ძველი ბერძნული სიტყვების ქართულად გადმოღების დადგენილ წესებს.

3. პრაქტიკა

გრამატიკული მასალისა და ლექსიკის აქტიურად ასათვისებლად სტუდენტს მოეთხოვება თარგმნა როგორც ბერძნულიდან ქართულად, ისე – ქართულიდან ბერძნულად, თავად შედგენა წინადადებებისა, დაკვირვება და ამოცნობა საერთაშორისო ლექსიკის ბერძნული ძირებისა.

მეორე ნაწილის შემდეგ მან უნდა შეძლოს მცდარი ფორმებისა და სინტაქსური კონსტრუქციების გასწორება.

4. გაბმული ტექსტი

II ნაწილის ბოლო გაკვეთილიდან სტუდენტს მოეთხოვება გაბმული ტექსტის თარგმნა და ანალიზი: მოცემულ ეტაპზე მისთვის ცნობილი გრამატიკული ფორმებისა და ლექსიკის ამოცნობა, ასევე – უკვე ნასწავლი გრამატიკული კანონებით ნაწარმოები უცნობი სიტყვების მოძებნა ლექსიკონში.

კურსის დასასრულს სტუდენტი კითხულობს ძველი ბერძენი ავტორის ტექსტს.

- სახელმძღვანელოს ერთევის:

1. ძველბერძნულ-ქართული ლექსიკონი;
2. ქართულ-ძველბერძნული ლექსიკონი;
3. გრამატიკული ტაბულები;
4. ბერძნული მეტრიკის შესახებ ინფორმაცია;
5. ფაკულტატიური საკითხავი ტექსტები.

დამატებითი მეთოდოლოგიური შენიშვნები

კითხვის წესები ნაწილდება რამდენიმე გაკვეთილზე, ვინაიდან, როგორც ძველი ბერძნული ენის სწავლების გამოცდილება გვიჩვენებს, ერთბაშად მათი აღქმა სტუდენტს, როგორც წესი, უჭირს. ამიტომ თავდაპირველად მას მოეთხოვება ასობის მოხაზულობის პრაქტიკული ათვისება, შემდეგ – მახვილების დასმა და კითხვა, შემდეგ – ფშვინვის ნიშნებისა... იგი თანდათან უნდა შეეჩვიოს ბერძნული სიტყვების უღერადობას და სტრუქტურას, დიაკრიტიკულ ნიშნებს.

პირველი ნაწილის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა შეძლოს გაბმულ ტექსტში დიაკრიტიკული ნიშნებისა და მისთვის უკვე ცნობილი ლექსიკის ამოცნობა.

სახელმძღვანელოს თითოეულ ნაწილს აქვს წამყვანი თემა (მაგ.: მოქმედებითი გვარის ზმნის უღლება აწმყოსა და იმპერფექტუმში, II კანკლედობის სახელის ბრუნება...), თუმცა ყურადღება სხვა საკითხების შესწავლასაც ეთმობა. სასურველია, სახელმძღვანელოს ნაწილებში სახელთან და ზმნასთან დაკავშირებული თემები მონაცვლეობდეს (ანუ თუ პირველ ნაწილში ზმნასთან დაკავშირებული თემა იქნება წამყვანი, მეორე ნაწილში მას სახელი შეენაცვლოს და ა. შ.).

იმ გრამატიკული ფორმების გარდა, რომელთა შესწავლაც არის განსაზღვრული ამა თუ იმ გაკვეთილზე, ტექსტში წინდაწინ საგანგებოდ არის შეტანილი ერთ-ორი უცნობი ფორმაც (იქვე სათანადო განმარტებითურთ), რომელთა შესწავლასაც მომდევნო გაკვეთილები ეთმობა.

მეტყველების ნაწილების შესწავლა იწყება ზმნიდან, რადგან ზმნა შეიძლება იყოს წინადადება. სტუდენტს ამგვარად უფრო გაუადვილდება ალლო აულოს ბერძნული წინადადების წყობას და თარგმნოს ის ქართულად, მით უფრო, რომ ზმნა მართავს სახელის ბრუნვას.

განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ბერძნულ და ქართულ ზმნის გვარებს შორის განსხვავების გააზრებას (მიუხედავად ტერმინოლოგიური იგივეობისა: მოქმედებითი, საშუალი, ვნებითი). დასაწყისისათვის ძირითადი

ყურადღება ეთმობა მოქმედებითი გვარის რაობის გაცნობიერებას, შემდეგ კი შეისწავლება ენებითი და საშუალო გვარის ზმნებიც.

ასევე საგანგებოდ აღინიშნება განსხვავება ბერძნულ განუსაზღვრელ ფორმასა (ინფინიტივუსსა) და ქართულ საწყისს (მასდარს), ბერძნულ პარტიციპიუმსა და ქართულ მიმღეობას შორის.

თრობითი რიცხვის (დუალისის) ფორმათა სწავლება პირველ დონეზე ფაკულტატიურია (ანუ სავალდებულო არ არის).

იმპერფექტუმის ფორმათა სწავლებისას ერთი გაკვეთილი ეთმობა აუგმენტის დართვის წესებს თანხმონით დაწყებულ ზმნებზე, შემდეგი გაკვეთილი კი – ხმონით დაწყებულ ზმნებზე. ამის შემდეგ ცალკე ისწავლება პრევერბიანი ზმნების იმპერფექტუმის ფორმათა წარმოება.

რაც შეეხება ზმნასთან დაკავშირებულ ტერმინოლოგიას, უპირატესობა მიენიჭება ლათინურ დასახელებას (მაგ., *ინფინიტივუსი*, *პერფექტუმი*...), ვინაიდან ბერძნული ზმნის კატეგორიები ხშირ შემთხვევაში განსხვავებულია არა მხოლოდ ქართული, არამედ ასევე თანამედროვე დასავლეთ ევროპული ენების ზმნათა ანალოგიური დასახელების კატეგორიებისაგან. უკვე დამკვიდრებული წესის შესაბამისად, პარალელურად იქნება გამოყენებული ტერმინთა ქართული და ლათინური დასახელებები (მაგ., *საშუალო გვარი* და *მედიუმი*).

სახელის ბრუნებასთან დაკავშირებული ზოგადი წესები (მახვილის ადგილი, ნეიტრალური სქესის სახელთა ბრუნების თავისებურებები და სხვ.) ისწავლება II კანკლედობის მიხედვით.

ბრუნვები ლაგდება შემდეგი თანამიმდევრობით:

სახელობითი

ბრალდებითი (აკუზატივუსი)

მიცემითი

ნათესაობითი

წოდებითი

ბრუნვის ფორმათა ამგვარი თანამიმდევრობით დამახსოვრება გაცილებით ადვილია, ვინაიდან წარმოდგენილი რიგი ითვალისწინებს: 1. ბრუნვის ფორმების ერთმანეთთან მსგავსებას წარმოების თვალსაზრისით (კერძოდ, გვერდიგვერდ განლაგდება, ერთი მხრივ, სახელობითი და აკუზატივუსი, მეორე მხრივ – მიცემითი და ნათესაობითი, ხოლო წოდებითი, როგორც არტიკლის არმქონე ბრუნვა, ბოლო ადგილს იკავებს); 2. ქართული ბრუნვების რიგთან შესაბამისობას, ერთადერთი გამონაკლისით: ქართულისათვის სპეციფიკურ ქვემდებარის ბრუნვას, მოთხრობითს, ენაცვლება ქართულში არარსებული აკუზატივუსი – პირდაპირი ობიექტის ბრუნვა.

საშუალო სქესის ნაცვლად შემოგვაქვს ტერმინი *ნეიტრალური სქესი*, როგორც უფრო ადეკვატური ბერძნულ-ლათინური გრამატიკული ტერმინოლოგიისა (οὐδέτερον, neutrum).

ენიდან ქართული და ბერძნული ბრუნვები ყველა შემთხვევაში ერთი და იმავე ფუნქციით არ გამოიყენება (განსხვავებაა, მაგალითად, ქვემდებარის ბრუნვებს შორის და სხვ.), დასაწყისისათვის თითოეული ბრუნვის უმთავრესი ფუნქციების ასათვისებლად გათვალისწინებულია შესაბამისი საეარჯიშოები (ამ ნაწილში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა აკუზატივუსის ათვისებას, რაც ბევრისათვის არცთუ იოლი დასაძლეეია (ქართულში მისი არარსებობის გამო).

აქედან გამომდინარე, წინდებულების სწავლება იწყება მესამე ნაწილიდან.

საგანგებო ყურადღება ეთმობა არტიკლის რაობის განმარტებას.

თითოეულ გაკვეთილში შეისწავლება სინტაქსური და სიტყვათწარმოების წესები.

პირველი სემესტრის მასალის ათვისების შემდეგ სტუდენტს შეიძლება მივაწოდოთ ელემენტარული ინფორმაცია ძველი ბერძნული მეტრიკის შესახებ, მცირე ტექსტები ორიგინალური პოეტური და პროზაული თხზულებებიდან: პომპროსის „ოდისეადან“, ასევე – იოანეს სახარებიდან.

ძველი ბერძნული ენის სწავლების მეთოდოლოგიაზე მუშაობისას და სახელმძღვანელოს შედგენისას ვიყენებთ და ვითვალისწინებთ შემდეგ ნაშრომებს:⁴

1. აბესაძე ქ., *ძველი ბერძნული ენა*, მე-2 გამოცემა, 2001.
2. გიორგობიანი თ., *მეთოდური მითითება ძველ ბერძნულ ენაში*, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1987.
3. გიორგობიანი თ., *ძველი ბერძნული ენის გრამატიკა (სალექციო კურსი)*, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2010.
4. ნიჟარაძე ი., *ძველი ბერძნული ენა*, მე-2 გამოც., თბილისი, 1965.
5. ურუშაძე ა., *ძველი ბერძნული ენა*, მე-2 გამოც., თბილისი, 1987.
6. Дороховских Л. В., *Древнегреческий язык*, 2-е изд., Уральский государственный университет, Свердловск, 1984.
7. Соболевский С. И., *Древне-греческий язык, Учебник для высших учебных заведений*, Москва, 1948.
8. Fink G., Meyer Th., *KANΘAΠOΣ, Griechisches Unterrichtswerk, Lese-und-Arbeitsbuch*, Stuttgart, Ernst Klett, 1982.
9. Fontanier J.-M., Menu M., *Le Grec en 15 leçons*, Presses universitaires de Rennes, 2007.
10. Löwe G., *Griechisches Lehrbuch, Einführungslehrgang*, Volk und Wissen, Volkseigentlicher Verlag, Berlin, 1986.
11. Le Maoult J., Quesemand A., *40 leçons pour découvrir le grec ancien*, Pocket - Langues pour tous, 2007.
12. Rico Ch., *Polis, Parler le Grec ancien comme une langue vivante*, Cerf, Paris 2009.

⁴ სახელმძღვანელოში გამოყენებული ილუსტრაციები მოპოვებულია ვიკიპედიის, ლუერისა და ბრიტანული მუზეუმის ინტერნეტ-გვერდებიდან.

ძველი ბერძნული ენა

ბერძნული ენა ინდოევროპულ ენათა ოჯახს განეკუთვნება. იგი წერილობით დაფიქსირებულია ძვ. წ. XIII საუკუნიდან მიკენური – ე. წ. B-ხაზოვანი დამწერლობის ძეგლებში.

ბერძნების წინაპარი ინდოევროპელი ტომები ძვ. წ. II ათასწლეულში სახლდებიან ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე და მცირე აზიის აღმოსავლეთ სანაპიროებზე. მოგვიანებით ბევრი ბერძნული დასახლება ჩნდება სამხრეთ იტალიასა და შავიზღვისპირეთში.

ძვ. წ. IX-IV საუკუნეებში ბერძნულ ენაში ოთხ ძირითად დიალექტს გამოყოფენ, რომლებზეც ამ პერიოდის ლიტერატურა იწერება: *იონიურს*, *ატეკურს*, *დორიულს* და *ეოლიურს*. იონიურ დიალექტს იყენებდა, მაგალითად, ეპიკური ჟანრი (ჰომეროსი, ჰესიოდე), დორიულს – საგუნდო ლირიკა (პინდარე), ხოლო ეოლიურს – მონოდიური ლირიკა (საფო).

ატეკური დიალექტი, რომელიც იონიურის განშტოებას წარმოადგენდა და რომლის საყოველთაო გავრცელებას ათენის სახელმწიფოს ძლიერებამ შეუწყო ხელი, ძვ. წ. V საუკუნიდან პროზაულ მწერლობაში იმკვიდრებს ადგილს (პლატონი, ქსენოფონტი, დემოსთენე, ასევე, დიალოგები სოფოკლეს, არისტოფანეს დრამატულ თხზულებებში).

ძვ. წ. IV-III სს-იდან, ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობათა შემდეგ ბერძნული ენის აღმოსავლეთში გავრცელებამ (ელინიზაციამ) და ბერძნულ პროლისთა შორის კავშირის გამყარებამ ხელი შეუწყო დიალექტურ სხვაობათა მოშლის პროცესს. ატიკური დიალექტის საფუძველზე ყალიბდება საერთო ბერძნული ენა – *კოინე*, რომელიც სამწერლობო ენა ხდება აღმოსავლეთის უმნიშვნელოვანეს ცენტრებშიც: ალექსანდრიაში, პერგამონში, ანტიოქიაში. კოინეზე წერდნენ არისტოტელე, პლუტარქე, სტრაბონი... ეს დიალექტი უდევს საფუძველად „ახალი ალექსის“ წიგნებსაც.

ძველი ბერძნული (ისევე, როგორც ლათინური) მკვდარ ენად იწოდება, რადგან ამ ენაზე დღეს აღარავინ ლაპარაკობს.

ბერძნული ენის განვითარების შემდგომი ეტაპებია *შუა საუკუნეების*, *ანუ ბიზანტიური ბერძნული* და *ახალი ბერძნული*. მიუხედავად იმისა, რომ შუა საუკუნეებში ძველი ბერძნული აღარ წარმოადგენს სალაპარაკო ენას, იგი სალიტერატურო ენად რჩება ბიზანტიაში მთელი მისი ათასწლოვანი არსებობის მანძილზე (IV-XV სს). ძველი ბერძნულის ტრადიციებს თანამედროვე საბერძნეთში გარკვეულწილად იცავს ე. წ. წმინდა ენა – *კათარეფუსა*, რომელსაც სამეცნიერო და საეკლესიო წრეებში იყენებენ (ოფიციალური სახელმწიფო ენაა *დიმოტიკი*, ანუ “სახალხო ენა”).

ძველი ბერძნული ენის ნორმატიული გრამატიკა - ეს არის ძვ. წ. V ს-ის დასასრულისა და IV ს-ის დასაწყისის ატიკური დიალექტის გრამატიკა, ანუ იმ ენისა, რომელზეც შეიქმნა კლასიკური პერიოდის ბერძნული ლიტერატურის ბრწყინვალე ნიმუშები. ამ ენის შესწავლის შემდეგ დაინტერესებული ადამიანი იოლად შეძლებს ალლო აულოს სხვა დიალექტებსა და სხვა პერიოდების ძველ ბერძნულ ენას.

ბერძნული დამწერლობა

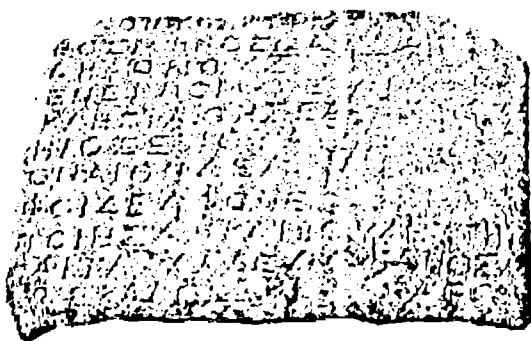
პირველი ბერძნულენოვანი ტექსტები მარცვლოვანი, ე. წ. **ხაზო-**ვანი დამწერლობით არის ჩაწერილი. ანბანური დამწერლობა ბერძნებს, როგორც ფიქრობენ, X-IX საუკუნეებში უნდა შეექმნათ ფინიკიური ანბანური კონსონანტური (ანუ მხოლოდ თანხმოვანი ბგერების შემცველი) დამწერლობის მიხედვით. ბერძნებმა ანბანში ხმოვნებსაც მიუჩინეს ადგილი.

თავდაპირველად, ფინიკიელების მსგავსად, ბერძნებიც მარჯვნიდან მარცხნივ წერდნენ, შემდეგ – ე.წ. ბუსტროფედონით⁵: სტრიქონშენაცვლებით მარჯვნიდან მარცხნივ და მარცხნიდან მარჯვნივ; საბოლოოდ კი დამკვიდრდა მარცხნიდან მარჯვნივ წერა.

არქაული დამწერლობა ორი სახისა იყო: აღმოსავლურ-ბერძნული და დასავლურ-ბერძნული. ეს უკანასკნელი დაედო საფუძვლად ლათინურ დამწერლობას, აღმოსავლური დამწერლობის მიხედვით კი V საუკუნეში ჩამოყალიბდა კლასიკური ბერძნული ანბანი, რომელიც საერთო ბერძნულ ანბანად იქნა აღიარებული.

ჩვენამდე მოღწეული უძველესი ანბანური დამწერლობის ეპიგრაფიკული ძეგლები ძვ. წ. VIII-VII საუკუნეებისაა: ისინი ნაწერია ქვაზე, ლითონზე, თიხის ფირფიტებზე...

საწერ მასალად ძველი ბერძნები უმთავრესად იყენებდნენ პაპირუსსა და ტყავს (ეტრატს). ქალაქი შუა საუკუნეების ბიზანტიაში შემოდის არაბეთიდან.

წარწერა დელფოში ათენელთა საგანძურის საცავზე.

ანტიკური და შუა საუკუნეების პერიოდის ბერძნული წარწერები (ათასზე მეტი) გვაქვს საქართველოს ტერიტორიაზეც, რომელთაგან უძველესები ძვ. წ. V-III საუკუნეებით თარიღდება.

უნდა აღინიშნოს ასევე, რომ *ქართულ ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში* დაცულია არაერთი ბერძნული ხელნაწერი – პაპირუსზე, ეტრატზე თუ ქალაქზე ნაწერი.

⁵ βυστροφედόν – როგორც ხარი შემოტრიალდება ხოლმე (იგულისხმება, ერთი კვადრატის დასრულების შემდეგ მეორე კვადრატის გასაწვლად შემოტრიალება).

კლასიკური ბერძნული ანბანი

ანტიკური ხანის ბერძნების გამოთქმის შესახებ ზუსტად ვერაფერს ვიტყვი. ძველი ბერძნული ტექსტების კითხვის წესები დღესდღეობით გარკვეულ შეთანხმებას ემყარება. არსებობს ორი ძირითადი სისტემა: იოჰან როიხლინისა (1455-1522), რომელსაც ძველი ტექსტების თანამედროვე ბერძნული გამოთქმით კითხვა მიაჩნდა გამართლებულად, და ერაზმ როტერდამელისა (1467-1536), რომელიც ძველი ბერძნულისათვის დამახასიათებელი გამოთქმის აღდგენას თვლიდა საჭიროდ⁶. როიხლინის სისტემა მიღებულია საბერძნეთში, ასევე – სხვა მართლმადიდებლური ქვეყნების სასულიერო სასწავლებლებში, ხოლო ერაზმული – დასავლურ უნივერსიტეტებში.

კლასიკურ ბერძნულ ანბანში 24 ასოა: 7 – ხმოვნებისათვის, 17 – თანხმოვნებისათვის.

მთავრული	ნუსხური	ასოთა სახელწოდება	გამოთქმა	შენიშვნები
A	α	ἄλφα ალფა	ა	მოკლე ან გრძელი
B	β	βῆτα ბეტა	ბ	
Γ	γ	γάμμα გამა	გ	გამოითქმის <i>ŋ</i> (უკანაენისმიერი ნახალური [ŋ]) γ, κ, χ, ξ ბგერების წინ: γγ – ნგ γκ – ნკ γχ – ნხ γξ – ნქს
Δ	δ	δέλτα დელტა	დ	
E	ε	ἒ ψιλόν ეფსილონ	ე (მოკლე)	
Z	ζ	ζῆτα ძეტა	ძ	არასოდეს გამოითქმის ზ
H	η	ἦτα ეტა	ე	გრძელი
Θ	θ	θῆτα თეტა	თ	

⁶ ძველი ბერძნული ასოების ჟღერადობის დადგენისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ანტიკური ხანის ბერძნული ნასესხობების დაწერილობას სხვა ენებში. მაგ., ფ-ს ლათინურში გადმოსცემდა კომპლექსი ph (φιλοσοφία > philosophia), და არა f, რაც იმას მოწმობს, რომ ძველი ბერძნული φ არ ყოფილა სპირანტი (როგორც ეს დღეს არის); ასო χ-ს შესაბამისად ადრეულ ქართულ ნასესხობებში გვაქვს ქ, და არა ხ (ქრისტე); ეს მოწმობს, რომ ჯერ კიდევ ადრეულ შუა საუკუნეებში χ-ს ქართულ ქსთან მიახლოებული ჟღერადობა ჰქონდა, და არა ის, რაც მოგვიანებით (მაგ., იოანე პეტრიწთან χρῖστος > ხრონოთ), ან დღესდღეობით დასტურდება.

I	ι	ἰῶτα იოტა	ი	გრძელი ან მოკლე (არასოდეს არის წერტილით ი)
K	κ	κάππα კაპა	კ	
Λ	λ	λάμβδα ლამბდა	ლ	
M	μ	μῦ მიუ	მ	
N	ν	νῦ ნიუ	ნ	
Ξ	ξ	ξῖ (ξῖ) ქსი	ქს	
O	ο	ὀ μικρόν ომიკრონ	ო	მოკლე
Π	π	πί (πί) პი	პ	
P	ρ	ῥῶ რო	რ	
Σ	σ, ς	σίγμα სიგმა	ს	(არასოდეს გამო- ითქმის ზ) ς იწერება სიტყვის ბოლოს, σ – სხვა შემთხვევებში
T	τ	τάυ ტაუ	ტ	
Υ	υ	ὕ ψιλόν ჟ-ფსილონ	ჟ, როგორც ფრანგული u, ან გერმა- ნული u ⁷	მოკლე ან გრძელი. ძველ ქართულში მას ძირითადად გადმოსცემს ასო უ (სუნაქსარი, ეგვიპ- ტე), დღეს კი – ი (სინქრონი).
Φ	φ	φῖ (φῖ) ფი	ფ	სასკოლო გამოთ- ქმად მიღებულია ასევე f
X	χ	χῖ (χῖ) ქი (ხი)	ქ	სასკოლო გამოთ- ქმად მიღებულია ასევე x
Ψ	ψ	ψῖ (ψῖ) ფსი	ფს	
Ω	ω	ὦ μέγα ὦμιგა	ო	გრძელი ღია

მთავრული ასოებით იწყება საკუთარი სახელები, ხალხთა და თვეთა სახელები, ასევე – ამ სახელთაგან ნაწარმოები ზედსართაეი სახელები. მაგ.: Κολλῆς კოლხეთი, Κολλικὸς კოლხური.

წინადადებას, ჩვეულებრივ, მთავრული ასოთი იწყებენ.

⁷ მაგ., ფრანგ. sujet (სიუჟეტი); გერმ. Bürger (ბიურგერი)

ქარგად დაუკვირდით (Nota bene): H არის *ჟ* და არა – *ჰ*.

P არის *რ*, და არა – *პ*.

X არის *ხ*, და არა – *ქს*.

γ არის *გ*, და არა – *γ* (იგრეკი).

ν არის *ნ*, ხოლო υ არის *ჟ*.

ν და υ არ არის *ვ*.

უძველეს ბერძნულ ანბანში იყო ასევე ასოები:

F – Fañ ეაუ (წარმოთქმის მიხედვით), ანუ δ(γαμμα დიგამა (მოხაზულობის მიხედვით: „ორი გამა“) – მედერი ბაგისმიერი სპირანტი (შდრ. ინგლ. w). იგი დაცულია წარწერებში, მისი არსებობა მტკიცდება ისტორიულ-შედარებითი ანალიზითაც: ლათ. vinum < Foivos; სანსკრ. [avis], ლათ. ovis, ძვ-სლავ. овна და ბერძ. οἶνος < ὄψις. უძველეს ბერძნულ ანბანში F წარმოდგენილი იყო მე-6 ადგილას, ანუ იქ, სადაც ქართულ ანბანში გვაქვს ასო *გ*.

♀ კოპა – ამ ასოსაგან არის წარმომდგარი ლათინური ანბანის Q, q.

♂ სამპი.

ხმოვნები: გრძელი და მოკლე

- მოკლე: ε, ο
- გრძელი η, ω
- ხან – მოკლე, ხან – გრძელი: α, ι, υ

ხმოვნის სიგრძე ლექსიკონებში აღინიშნება ხაზით: $\bar{α}$, $\bar{ι}$, $\bar{υ}$, სი-მოკლე – რკალით: $\acute{α}$, $\acute{ι}$, $\acute{υ}$.

გრძელი ხმოვნის წარმოთქმას მოკლე ხმოვანზე ორჯერ მეტი დრო სჭირდებოდა. დღეს ორივეს ერთნაირად წარმოთქვამთ, მაგრამ ხმოვნის სიგრძის ცოდნა აუცილებელია მახვილის დასასმელად.

გრძელი და მოკლე ხმოვნების ოპოზიცია ფუნდამენტურია ძველი ბერძნული ლექსიკოლოგიისა და მორფოლოგიისათვის. გრძელი და მოკლე ხმოვნების მონაცვლეობის რიტმულობას ემყარება ანტიკური ლექსთწყობაც.

თანხმოვნები

- ხშულნი: მჟღერნი, ყრუ-მკვეთრნი, ფშვინვიერნი

ბაგისმიერნი –	β,	π,	φ
ხორხისმიერნი –	γ,	κ,	χ
კბილისმიერნი –	δ,	τ,	θ

- სონორები:

ნარნარანი –	λ, ρ
ნაზალურნი –	μ, ν, ასევე – γ (γ, κ, χ, ξ -ს წინ)

- სპირანტი – σ
- ორმაგი თანხმოვნები: ζ = σδ, δσ
ξ = κσ
ψ = πσ

ძველ ბერძნულ მეტყველებაში ისმოდა ასევე ბგერა *ჰ*, რომელსაც გარკვეულ შემთხვევებში სიტყვის დასაწყისი ხმოვნის წინ წარმოთქვამდნენ (ასპირაციის შესახებ იხ. ქვემოთ).

A	Α	a	α
B	Β	β	β
Γ	Γ	γ	γ
Δ	Δ	δ	δ
E	Ε	ε	ε
Z	Ζ	ζ	ζ
H	Η	η	η
Θ	Θ	θ	θ
I	Ι	ι	ι
K	Κ	κ	κ
Λ	Λ	λ	λ
M	Μ	μ	μ
N	Ν	ν	ν
Ξ	Ξ	ξ	ξ
O	Ο	ο	ο
Π	Π	π	π
P	Ρ	ρ	ρ
Σ	Σ	σ, ς	σ, ς
T	Τ	τ	τ
Υ	Υ	υ	υ
Φ	Φ	φ	φ
X	Χ	χ	χ
Ψ	Ψ	ψ	ψ
Ω	Ω	ω	ω

სავარჯიშოები

1) წაკითხეთ:

ΒΑΒΥΛΩΝ	ΣΤΥΞ	ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ	ΒΟΣΠΟΡΟΣ
ΛΙΒΥΗ	ΚΙΡΚΗ	ΣΥΡΙΑ	ΞΕΡΞΗΣ
ΣΦΙΓΞ	ΚΥΚΛΟΥΣ	ΧΡΟΝΟΣ	ΨΑΛΜΟΣ
ΓΙΓΑΝΤΕΣ	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΔΕΝΔΡΟΝ	ΘΑΛΑΣΣΑ
ΛΟΓΧΗ	ΘΕΟΣ	ΚΙΘΑΡΑ	ΚΕΦΑΛΗ
ΔΗΜΟΣ	ΜΗΤΗΡ	ΠΑΤΗΡ	ΝΙΚΗ
ΖΕΦΥΡΟΣ	ΠΟΛΙΣ	ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ	ΦΙΑΛΗ
ΜΗΔΕΙΑ	ΤΡΑΠΕΖΑ	ΤΕΧΝΗ	ΛΙΘΟΣ
ΠΟΝΤΟΣ	ΠΛΑΤΩΝ	ΣΩΚΡΑΤΗΣ	ΠΑΘΟΣ
ΤΡΟΙΑ	ΠΟΙΗΜΑ	ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ	ΣΠΑΡΤΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	ΜΗΧΑΝΙΚΗ	ΚΑΥΚΑΣΟΣ	ΣΟΦΙΑ

2) წაკითხეთ და დაწერეთ მთავრული ასოებით:

λόγος	χορός	ζώνη	μέτρον	μελαγχολία
λυρική	φυσική	μέθοδος	κομήτης	δημοκρατία
θέατρον	τύραννος	μέταλλον	φωσφόρος	γραμματική
νομάδες	χολέρα	τετράδιον	στίχος	κροκόδειλος
σκέψις	ψυχή	σύμφη	χρυσός	ψευδώνυμος
γεωγραφία	δελφίς	λίθος	λόγος	μαθηματικός
πλανήτης	κιθάρα	φιλόσοφος	γεωμετρία	χρηστομάθεια

3) ჩაწერეთ გამოტოვებული ასოები:

Α Β Γ Δ Ε Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Φ Χ Ω

ხმოვნები: მარტივი და რთული

ანბანში წარმოდგენილი მოკლე და გრძელი მარტივი ხმოვნების გარდა, ძველ ბერძნულში არის რთული ხმოვნები, ანუ დიფთონგები.

დიფთონგი ორი ხმოვნის შეერთებაა, რომელიც ერთ მარცვალს წარმოადგენს.

ა) საკუთრივ დიფთონგები: მოკლე ხმოვანი + მოკლე ხმოვანი:

αι = აი	αυ = აუ (აუ)
ει = ეი	ευ = ეუ (ეუ)
οι = ოი	ου = ოუ
υι = უი (ში)	

NB როდესაც ამ ხმოვანთა შეერთება არ ქმნის დიფთონგს, მეორე ხმოვანს თავზე ორი წერტილი ეწერება: αι, οί ...

ბ) არასაკუთრივ დიფთონგები: გრძელი ხმოვანი + მოკლე ι (რომელიც არ გამოითქმის):

Αι, Ηι, Ωι = ა, ი, ო (იოტა მთავრულ ასოს გვერდით ეწერება – *iota adscriptum*)

φ, η, ψ = ა, ი, ო (იოტა ნუსხურ ასოს ქვეშ ეწერება – *iota subscriptum*)

მახვილი

ძველ ბერძნულში სამი სახის მახვილია:

ა) მკვეთრი მახვილი: (´) დაესმის სიტყვას ბოლოდან პირველ, მეორე ან მესამე მარცვალზე. მაგ.: καλός, λύρα, μέταλλον.

ბ) შემოსილი მახვილი: (˘) დაესმის მხოლოდ და მხოლოდ გრძელ ხმოვანს სიტყვის ბოლოდან პირველ ან მეორე მარცვალზე. მაგ.: δρᾶμα, φιλῶ.

გ) ბლაგი მახვილი: (ˊ) დაისმის მხოლოდ და მხოლოდ სიტყვის ბოლო მარცვალზე. ის ცვლის მკვეთრ მახვილს, თუკი სიტყვას უშუალოდ მოსდევს სხვა სიტყვა. მაგ.: καλός λιθος.

მკვეთრი მახვილი რჩება უცვლელად, თუკი სიტყვის შემდეგ სასვენი ნიშანია. მაგ., ὁ λιθος ἐστὶ καλός.

NB დიფთონგებში მახვილი დაესმის მეორე ხმოვანს: Προμηθεύς.

მახვილი ძველ ბერძნულში ტონური იყო, მუსიკალური:

άνθρωπος

ήμέρα

καλός

სამი სახის მახვილი ერთმანეთისაგან განსხვავდებოდა ტონალობით. ამჟამად სამივე მახვილს ერთნაირად წარმოვთქვამთ – ხმის გაძლიერებით (და არა ხმის აწევით).

მახვილის საერთო წესები

მახვილი მოძრავია. მისი ხასიათი და მდებარეობა, გარდა ბუნებრივი წარმომავლობისა, დამოკიდებულია სიტყვის ბოლო ხმოვნის სიგრძე-სიმოკლეზე:

ა) მკვეთრი მახვილი სიტყვის ბოლოდან მესამე მარცვალზე (ანუ, რაც შეიძლება, შორს ბოლოდან), მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება იყოს, თუ ბოლოდან პირველი ხმოვანი მოკლეა: მაგ., Μήδεια.

ბ) შემოსილი მახვილი სიტყვის ბოლოდან მეორე მარცვალზე (ანუ, რაც შეიძლება, შორს ბოლოდან), მხოლოდ იმ შემთხვევაშია, თუ ბოლო ხმოვანი მოკლეა: მაგ., Πάυλος.

ბავშვირი και – და

იგი დაისმის ორ დასაკავშირებელ სიტყვას შორის: Θησεύς και Περσεύς.

სამი ან მეტი სიტყვის დაკავშირებისას და შეიძლება ყველა სიტყვას შორის გამეორდეს: Δελφοί και Θῆβαι και Σπάρτη.

წინადადების დასაწყისში ან სიტყვის წინ και-ს მნიშვნელობა შეიძლება იყოს: -ც, ასევე. მაგალითად: και Γερμανοί και Φοίνικες გერმანელებიც და ფინიკიელებიც, και Γίγαντες ასევე გიგანტებიც.

სავარჯიშოები

1) წაიკითხეთ. კიდევ რომელი ღმერთების სახელები გახსოვთ მითებიდან?

Δημήτηρ και Διόνυσος και Ζεύς και Ποσειδών

2) წაიკითხეთ. ყურადღება მიაქციეთ მახვილის გამოთქმას.

Βοιωτία	Λακεδαίμων	Κολχίς	Λαβύρινθος
Καύκασος	Θράκη	Πέρσης	Λακεδαιμόνιοι
Πλάταιαι	Φοίνικες	Ζεύς	Ποσειδών
Δημήτηρ	Θησεύς	Σφίγξ	Μήδεια
Τροία	Προμηθεύς	Μοῦσα	Νηρέυς
Χείρων	Δευκαλίων	Κλειώ	Θουκυδίδης
Πλούτων	Κένταυρος	Γύγης	Πειραιεύς
Θάλεια	Λουκιανός	Καίσαρ	Παυσανίας
Λυκοῦργος	Ζεῦξις	Φειδίας	Σοφοκλής
Πεισίστρατος	Παρθενών	Θαλής	Λύσιππος
Πλούταρχος	Κροίσος	Πάυλος	Κύκλαψ

4) წაკითხეთ. გამოყავით სიტყვები:

ა) ბოლო მარცვალზე მახვილით;

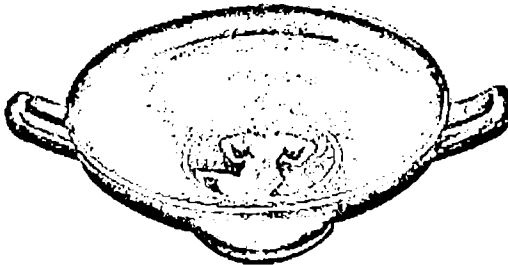
ბ) ბოლოდან მესამე მარცვალზე მახვილით;

გ) ბოლოდან მეორე მარცვალზე შემოსილი მახვილით;

დ) ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალზე მკვეთრი მახვილით.

თითოეულ სიტყვაში დაუკვირდით მახვილიანი ხმოვნისა და ბოლო ხმოვნის სიგრძეს:

ζώνη, φωνή, μέτρον, δελφίς, σύμφη, λυρική, φυσική, μέθοδος, κομήτης, θέατρον, τύραννος, πλανήτης, νομάδες, χολέρα, δῶρον, τραγωδία, κωμωδία, τετράδιον, ζῶον, κροκόδειλος, λυρικός, στίχος, ψευδάνυμος, γεωμετρία, χρηστομάθεια, γεωγραφία, χρόνος, χορός, μαθηματικός, νεῦρον, σκέψις, μελωδία, παιδαγωγός, μελαγχολία, μουσείον, φωσφόρος, φυσική, φῶς, βοτανική, διάγραμμα, δρᾶμα, μέταλλον, σύνταξις, τύραννος, ψυχή, γεωργός, φίλος, σοφός, λόγος, φιλόσοφος, φιλόλογος, φιλοσοφία, πάπυρος, βάρβαρος, βίβλος, κύριος, ἄγρός, ποταμός, δίσκος, κάμηλος, χριστιανός, γυμνάσιον, στάδιον, σάνδαλον, φάρμακον, δῆμος, μῦθος, κιθάρα, λίθος, μήτηρ, νίκη, ξενία, πατήρ, ποίημα, πόλις, γραμματική καὶ μαθηματική, φιάλη, χρυσός, ποιητής

კილიქსი. სასმელი ჭურჭელი (ძვ. წ. V ს)
კროტალონებით მოცეკვავე ქალის გამოსახულებით.

ზმნა (ῥήμα, verbum)

ძველ ბერძნულში ზმნას აქვს შემდეგი მორფოლოგიური კატეგორიები:

პირი: პირველი, მეორე, მესამე.

რიცხვი: მხოლოდითი, ორობითი⁸, მრავლობითი.

გვარი: მოქმედებითი, საშუადღი, ვნებითი (ზოგიერთ ზმნას სამივე გვარი ეწარმოება, ზოგიერთს – ორი, ზოგიერთი ზმნა კი ერთადერთი გვარით დასტურდება).

კილო: თხრობითი, კავშირებითი, ნატვრითი, ბრძანებითი.

დრო: აწმყო, მყოფადი, ნამყო სრული, მყოფადი სრული (მთავარი დროები), ნამყო უსრული, აორისტი, ნამყო წინარეწარსული (ისტორიული დროები).

ასპექტის კატეგორია უშუალოდ უკავშირდება დროის ფორმებს. იგი სამი სახისაა: უსრული, სრული და ნეიტრალური.

სახელზმნა: ინფინიტივუსი, მიძლეობა, ნაზმნარი ზედსართავი სახელი (სახელზმნა ბერძნულში მეტი ზმნური ნიშნით ხასიათდება, ვინემ ქართულში).

ინფინიტივუსი

ინფინიტივუსს ზმნის განუსაზღვრელ ფორმას უწოდებენ: მას არ გააჩნია პირის, რიცხვისა და კილოს გაგება, მაგრამ აქვს გვარისა და ასპექტის, ხოლო გარკვეულ შემთხვევებში – დროის გაგებაც (დროის კატეგორია არ გააჩნია ქართულ საწყისისს).

მოძმედებითი ზმარი (აქტივი, genus activum)⁹

ზმნა მოქმედებითი გვარისაა, თუკი მას აწმყო დროის თხრობითი კილოს მხოლოდითი რიცხვის პირველ პირში აქვს დაბოლოება *-ω* ან *-μαι*.

ბერძნული მოქმედებითი გვარის ზმნის პირი არის მოქმედების განმახორციელებელი, რომელსაც სამოქმედო ობიექტი შეიძლება მოეპოვებოდეს, შეიძლება – არა. მაგ.: γράφω (*ეწერ*) გარდამავალი ზმნაა, ანუ მისი სუბიექტისთვის მოიაზრება სამოქმედო ობიექტი (*ეწერ რას?*); βιάω (*დაედითარ*) გარდაუვალია, ანუ სამოქმედო ობიექტი სუბიექტისათვის არ მოიაზრება.

*თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ბერძნულში ერთი და იგივე ზმნა შეიძლება გაიგებოდეს ხან როგორც გარდამავალი, ხან – როგორც გარდაუვალი. მაგ., βιάω შეიძლება ასევე ნიშნავდეს: *მიმეაეს*. გარდამავალ ზმნას ბერძნულში შესაძლებელია ქქონდეს აბსოლუტური გაგებაც. შდრ. ქართულში: *ყვავილს დააბიჯა* (გარდამავალი ზმნა) და *უშნოდ დააბიჯებს* (აბსოლუტური გაგებით); *მზე ანათებს დედამიწას* და *მზე ანათებს* (აბსოლუტური გაგებით), *ვერ ხედავს მას* და *ვერ ხედავს* (= თვალს აკლია).

⁸ ორობითი რიცხვი უმთავრესად გამოიყენებოდა ერთმანეთთან მყარად ასოცირებულ საგნებზე ან პირებზე (მაგ., დემეტრა და პერსეფონე), ასევე – წყვილ საგნებზე (მაგ.: თვლები, ხელები...) საუბრისას.

⁹ ენებითსა და საშუალ გვარს მოგვიანებით ვისწავლით.

უღლება

ბერძნულში უღლების ორი ძირითადი ტიპია: ა უღლება და α უღლება.

ა უღლება

ამ ტიპის უღლებას განეკუთვნება ზმნების უმრავლესობა, რომელთაც პირველი პირის ნიშნად აწმყო დროის მოქმედებით გვარში აქვთ ა (ამავე უღლებას განეკუთვნება ის ზმნებიც, რომელთაც საერთოდ არ გააჩნიათ მოქმედებითი გვარის ფორმები, თუმცა საშუაალ-ვნებითის ფორმებს სწორედ ა უღლების ზმნების ანალოგიურად აწარმოებენ).

ზმნის პირის ნიშნები

პირის ნიშნები ბერძნულ ზმნას დაერთვის მხოლოდ და მხოლოდ ბოლოს, განსხვავებით ქართულისაგან (შდრ.: *ეწერ, წერ-ს...*).

აწმყო დრო (praesens)

ძირითადად აღნიშნავს: 1. საუბრის მომენტის თანადროულ მოქმედებას: მაგ., *ეწერ* (ახლა, საუბრის მომენტში); 2. ჩვეულ ან განმეორებად მოქმედებას: *ეწერ* (ხოლმე, ხშირად...).

პირის ნიშნები ზმნის აწმყო დროის ფუძეს დაერთვის *ο* და *ε* შემავრთებელი ხმოვნების მეშვეობით (ზოგიერთ ფორმაში შემავრთებელი ხმოვანი შერწყმულია ზმნის პირის ნიშანთან):

მოქმედებითი გვარი (activum), თხრობითი კილო (indicativus)

პირი	მხოლობითი (singularis)	მრავლობითი (pluralis) ¹⁰
1	-ω	-ο-μεν
2	-εις	-ε-τε
3	-ει	-ουσι(ν)*

* ουσ-ს, როდესაც მას მოსდევს ხმოვნით დაწყებული სიტყვა ან სასვენნი ნიშანი, შეიძლება დაერთოს *ν* კეთილხმოვნებისათვის.

ინფინიტივისი (infinitivus): -ειν

NB

- ზმნა ლექსიკონში წარმოდგენილია მოქმედებითი გვარის აწმყო დროის პირველი პირის ფორმით (λέγω).

¹⁰ თხრობითი რიცხვის (dualis) ფორმათა სწავლება პირველ დონეზე სავალდებულო არ არის.

- მახვილი ზმნასთან არის შეძლებისდაგვარად შორს სიტყვის ბოლოდან, ანუ რამდენადაც ამის საშუალებას იძლევა მახვილის საერთო წესები.
- ზმნის პირის ნიშნები გარკვევით აღნიშნავენ პირს, რის გამოც პირის ნაცვალსახელების გამოყენება აუცილებელი არ არის (ისევე, როგორც ქართულში).

უღლებების ნიმუშები:

მხოლ.	1. λέγ-ω	ვამბობ	παιδέν-ω	(აღ)ეზრდი
	2. λέγ-εις	ამბობ	παιδέν-εις	ზრდი
	3. λέγ-ει	ამბობს	παιδέν-ει	ზრდის
მრავლ.	1. λέγ-ο-μεν	ვამბობთ	παιδέν-ο-μεν	ეზრდით
	2. λέγ-ε-τε	ამბობთ	παιδέν-ε-τε	ზრდით
	3. λέγ-ουσιν(ν)	ამბობენ	παιδέν-ουσιν(ν)	ზრდიან

ინფინიტივუსი: λέγειν ლაპარაკი, თქმა; παιδένειν აღზრდა.

ზმნიზედა (ἐπιρρημα, adverbium)

ზმნიზედა ფორმაუცვლელი სიტყვაა, რომელიც ზმნას ერთვის; იგი განსაზღვრავს ზმნით აღნიშნული მოქმედების დროს, სივრცეს, ვითარებას, მიზეზს, მიზანს და სხვ. (შდრ. ქართულში: *ძირს, მაღლა, პირდაპირ, დღეს, კარგად, ჩქარა, ამიტომ*).

ზმნიზედები ერთმანეთისაგან განსხვავდება წარმომავლობისა და წარმოების მიხედვით. მაგ., პირველადი ზმნიზედაა *πῦν ახლა, ამჟამად*, ნაწარმოები ზმნიზედაა *καλῶς მშვენიერად, კარგად* (ზედსართავი სახელისაგან *καλός მშვენიერი*)

* ზოგიერთ ზმნიზედას ზოგჯერ წინ უძღვის უმახვილო *ἄς*¹¹, რომელიც არ ცვლის მის მნიშვნელობას: *ἄς ἀληθῶς ნამდვილად, მართლაც*.

სასმენი ნიშნები

ძველი ბერძნული ტექსტებისათვის გამოყენებულია შემდეგი სასმენი ნიშნები:

- წერტილი (.) და მძიმე (,) იმავე დანიშნულებისაა, რაც ქართულ ტექსტებში.
- წერტილ-მძიმე (;) შეესაბამება ჩვენს კითხვის ნიშანს (πῶ ; სად?).
- სიტყვის გვერდით, სტრიქონის ზემოთ დაწერილ წერტილს (·) ეწოდება *კოლონი* და მნიშვნელობით უდრის ჩვენს წერტილ-მძიმეს ან ორწერტილს.

ძახილის ნიშანი ძველ ბერძნულ ტექსტებში არ გამოიყენება.

¹¹ უმახვილო სიტყვების შესახებ შემდეგ გაკვეთილში შეიტყობთ.

ლექსიკა

λέγω ვამბობ, ვლაპარაკობ
μανθάνω ვსწავლობ, ვიგებ
διδάσκω ვასწავლი
γράφω ვწერ
ψεύδω ვცრუობ
γινώσκω შევიცნობ, ვცნობ, ვიგებ, მესმის
βαίνω დავდივარ, მივდივარ
πίπτω ვეცემი
μένω ვიმყოფები, ვრჩები
βιοτεύω ვცხოვრობ; ვარსებობ
τοῦτο ეს (ნეიტრ. სქესი)
ταῦτα ესენი (ნეიტრ. სქესი)
νῦν ახლა, ამჟამად
καλῶς მშვენიერად, ლამაზად, კარგად
κακῶς ცუდად
ποῖ; საით?
πόθεν; საიდან?
ποῦ; სად?
πῶς; როგორ?
χρῆ (+ ინფინ.) საჭიროა
δεῖ (+ ინფინ.) უნდა, საჭიროა

სავარჯიშოები

1) აუღლებთ ზმნებთ მანდანა, γράφω, ψεύδω, βαίνω

2) თარგმნეთ

1. Νῦν μανθάνομεν.
2. Πόθεν βαινεις;
3. Νῦν χρῆ γράφειν.
4. Δεῖ καλῶς γράφειν.
5. Πῶς τοῦτο λέγεις;
6. – Πῶς βιοτεύετε; – Καλῶς.
7. – Πόθεν πίπτει;
8. Ποῦ μένετε;
9. – Πῶς διδάσκουσιν; – Κακῶς.

3) შეადგინეთ წინა სავარჯიშოს მსგავსი წინადადებები.

ფშვინვა (ასპირაცია)

ხმოვნით დაწყებულ სიტყვას ძველ ბერძნულში აუცილებლად აქვს ასპირაციის ნიშანი: სუსტის ან ძლიერისა.

- სუსტი ფშვინვა (') არ გამოითქმის: ἔγω [ეგორ] – მე
- ძლიერი ფშვინვა (') გამოითქმის, როგორც ρ: Ἑλλάς [ჰელლას] – ელადა, საბერძნეთი.

υ სიტყვის დასაწყისში ყოველთვის ძლიერი ფშვინვითაა: ἕλυος [ჰელიენოს] ჯანსაღი.

ასევე თანხმოვან ρ-ს სიტყვის დასაწყისში ძლიერი ფშვინვა ეწერება, მაგრამ არ გამოითქმის: ῥήτωρ [რეტორ] – ორატორი.

სიტყვის შიგნით ორი ρ შესაძლოა სუსტი და ძლიერი ფშვინვით დაიწეროს: Πύρρος [პურროს] პიროსი; ἑπίρρημα [ეპირრემა] ზმნიზედა.

NB

- ნუსხურ ასოს ფშვინვის ნიშანი ეწერება თავზე (ρ̂, ᾰ̂, ᾱ̂).
- როდესაც ხმოვანს ერთდროულად მოუდის მახვილისა და ფშვინვის ნიშნები, ჯერ იწერება ფშვინვის ნიშანი, შემდეგ – გვერდით – მკვეთრი ან ბლაგი მახვილი (ᾰ̂, ᾱ̂, ᾰ̂, ᾱ̂), ხოლო თავზე – შემოსილი მახვილი (ᾰ̂, ᾱ̂).
- მთავრულ ასოს მახვილისა და ფშვინვის ნიშნები ეწერება მარცხნივ, სტრიქონის ზემოთ ('P, 'A, 'A, "A, 'A).
- დიფთონგებში ფშვინვის ნიშანი, ისევე როგორც მახვილისა, მეორე ხმოვანს ეწერება, იმ შემთხვევაშიც, როდესაც პირველი ხმოვანი მთავრულია (αι̂, Αἰ̂, αἰ̂, Αἰ̂, αἰ̂, Αἰ̂).
- არასაკუთრივ დიფთონგებს მახვილი და ფშვინვის ნიშანი დაესმის პირველ გრძელ ხმოვანზე (ᾰ̂, 'Αἰ̂, ᾰ̂, "Αἰ̂, ᾰ̂, 'Αἰ̂).

საგარჯიშო საკითხავი.

ყურადღება მიაქციეთ ასპირაციის ნიშნებს.

'Ρέα, 'Αθηνᾶ, 'Απόλλων, "Αρης, "Αρτεμις, 'Αφροδίτη, 'Ερμῆς, "Ερως, 'Εστία, "Ηρα, "Ηφαιστος, 'Ιακχος, 'Ηρακλῆς, 'Ορφεύς, "Αιδης, Εὐτέρπη, 'Ερατώ, Οὐρανία, "Ατλας, "Εκτωρ, 'Ελένη, 'Αχιλλεύς, 'Αγαμέμνων, 'Οδυσσεύς, Οἰδῖπους, 'Ωρίων, "Ἡλιος, Πύρρος, Πύρρων, 'Αλέξανδρος, "Ομηρος, Αἰσχύλος, 'Αρχίλοχος, 'Αριστοτέλης, Αἰσχίνης, 'Αλκαῖος, 'Ανακρέων, 'Αντιφῶν, 'Αππιανός, 'Αριστοφάνης, 'Αρβιανός, 'Αρχιμήδης, 'Επίκουρος,

Εὐκλείδης, Εὐριπίδης, Ἡρόδοτος, Ἡσίοδος, Ὑπερείδης, Αὐγείας,
Ἴπποκράτης, Αἴσωπος, Ἀθηναί, Αἴγυπτος, Αἰγίνα, Ἀσία, Ἀττική,
Ἐλευσίς, Εὐρώπη, Ἑλλάς, Ἰβερία, Ἰταλία, Ῥώμη, Ὀλυμπία,
Ῥόδος, Εὐφράτης, Ῥῆνος

ἄγγελος, ἄγχι, γεωργία, δένδρον, ἐγώ, ἡσυχία, ἥλιος, θεός,
ἵππος, ῥόδον, σοφία, στήλη, ἀστρονομία, αὐτονομία, ὕλη, ὕδωρ,
ῶρα, ἀκαδημία, ἀριθμητική, τράπεζα, ἀρχαιολογία, τέχνη, ἐπί-
γραμμα, ἔπος, ἦρωσ, ἰππόδρομος, ἰπποπόταμος, ἱστορία, οὐρανός,
ὕμνος, ὠκεανός, ἀήρ, ψῆδή, οἶστός, ἄπνος, φῶς, οἶνος, ὄνομα, ῥῆμα,
ἐπίθετον, ἐπίρρημα, αὐτόματος, εἰρήνη, ἰδέα, ῥεῦμα, ψδαί,
αἰθήρ, ἐλεφάς, ἤλεκτρον, ὀρίζων, ῥυθμός, οἶκος, ἀγορά, ἡγεμών

Ἰακωβουλοβ. σελ. V 6 (ἀνακατασκευαστής: C. Morey, 1903)

ზმნა. ბრძანებითი ძილო (imperativus)

ბრძანებით კილოს დროის სამი ფორმა აქვს: აწმყო, აორისტი და პერფექტუმი. აწმყოსა და აორისტის ბრძანებითს შორის განსხვავება ასპექტისმიერია (და არა დროისმიერი): γράψε წერე, γράψου დაწერე.

აწმყო დრო, მოქმედებითი გვარი

პირი	მხოლობითი (singularis)	მრავლობითი (pluralis)
2	-ε	-ε-τε
3	-έ-τω	-ό-ντων ან -έ-τωσαν

პირველი პირისადმი ბრძანების გამოსახატავად გამოიყენება კავშირებითი კილოს ფორმები (შდრ. ანალოგიური შემთხვევა ქართულში).

უღლების ნიმუშები:

- მხ. 2. γράψ-ε წერე παιδευ-ε აღზარდე βάλν-ε იარე
 3. γράψ-έ-τω წეროს παιδευ-έ-τω აღზარდოს βάλν-έ-τω იაროს
- მრ. 2. γράψ-ε-τε წერეთ παιδευ-ε-τε აღზარდეთ βάλν-ε-τε იარეთ
 3. γράψ-ό-ντων წერონ παιδευ-ό-ντων აღზარდონ βάλν-ό-ντων იარონ
 ან γράψ-έ-τωσαν ან παιδευ-έ-τωσαν ან βάλν-έ-τωσαν

NB ვინაიდან ზმნაში მახვილი დაისმის ბოლოდან, რაც შეიძლება, შორს, ამიტომ იგი წარმოდგენილ ფორმებში:

1. ბოლოდან მესამე მარცვალზეა (ამაზე შორს მახვილი არ გადადის), როდესაც ბოლოდან პირველი მარცვალი მოკლეა;
2. ბოლოდან მეორე მარცვალზე გადმონაცვლებს, როდესაც ბოლოდან პირველი მარცვალი გრძელია;
3. ორმარცვლიან ფორმებში ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალს შემოსილი მახვილი აქვს, თუკი ბოლოდან პირველი ხმოვანი მოკლეა (იხ. მახვილის საერთო წესები).

უარყოფა ზმნასთან

თხრობითი კილოს ფორმებთან გამოიყენება ნაწილაკი οὐ, ბრძანებით კილოსთან – μή. მაგ.: οὐ λέγεις. არ ლაპარაკობ, არ ამბობ.

μή λέγε. ნუ ლაპარაკობ! ნუ ამბობ!

უარყოფითი ნაწილაკი οὐ (οὐκ, οὐχ): არ, არა

οὐ – თანხმონით დაწყებული სიტყვის წინ: οὐ μαθαίνω არ ვსწავლობ.

οὐκ – სუსტი ასპირაციის ხმოვანით დაწყებული სიტყვის წინ: οὐκ εὖ... კარგად არ...

ὄνχ — ძლიერი ასპირაციის ხმოვნით დაწყებული სიტყვის წინ:
ὄνχ ἔμνος... *ჰიმნი არა...*

ὄს ნაწილაკი უმახვილოა. მხოლოდ ერთ შემთხვევაშია იგი მახვილიანი (ὄσ) — წინადადების ბოლოს: Ἐγὼ μὲν πιστεύω, σὺ δ'ὄσ. *მე მჯერა, შენ კი — არა.*

ბაზშირი დე — ხოლო, —კი

დე განეკუთვნება ბერძნულ მაკავშირებელ სიტყვათა იმ ჯგუფს, რომლებიც ყოველთვის მოსდევენ სხვა სიტყვას და არასოდეს იწყებენ წინადადებას (მდრ. ქართულში კავშირი კი მან კი თქვა...).

ხმოვნის წინ დე-ს ხმოვანი ამოვარდება და მის ადგილას აპოსტროფი იწყება: დ'(იხ. მაგალითი ზემოთ)¹².

დე ხშირად გეხდება წყვილში მენ-თან ერთად (იხ. ქვემოთ).

მაპირისპირებულ ბაზშირთა წყვილი მენ ... დე

წინადადების ერთ ნაწილში მენ ახლავს სიტყვას, რომელთან აზრობრივად დაპირისპირებულ სიტყვას წინადადების მეორე ნაწილში ახლავს დე (ხმოვნის წინ — დ'). მაგ.: Ἐγὼ μὲν ἀληθεύω, σὺ δὲ ψεύδεις. *მე ვამბობ მართალს, შენ კი ცრუობ* (მთქმელი აქცენტს აკეთებს სიტყვებზე: მე და შენ).

Ἀληθεύω μὲν ἐγὼ, ψεύδεις δὲ σὺ. *მართალს მე ვამბობ, სიცრუეს კი — შენ* (მთქმელი მთავარ აქცენტს აკეთებს სიტყვებზე: სიმართლის თქმა და სიცრუის თქმა).

ლექსიკა

πιστεύω *მჯერა, მწამს*

ἀληθεύω *სიმართლეს ვამბობ*

θαυμάζω *მიკვირს, აღმაფრთოვანებს*

έσθια *ვჭამ*

πίνω *ვსვამ*

παίζω *ვთამაშობ, ვერთობი, ვხაღისობ*

εἶπα *კარგად*

ἀείνω *მუღამ, ყოველთვის*

πολλάκις *ხშირად*

ἦδη *უკვე*

ἐγὼ *მე*

σὺ *შენ*

ἦμεῖς *ჩვენ*

ὑμεῖς *თქვენ*

οὕτως, οὕτως *ამგვარად*

¹² ფონეტიკურ კანონებს უფრო დაწერილებით შემდეგ გაკეთილში გაეცნობით.

μετρίως ἡομιεραδ
აჲგან მეტიხმეტად
ნაი დიახ

Μετρίως ἔσθιε καὶ πίνε καὶ παῖζε ἡομιეραდ ჭამე, სეი და გაერთე!

საგარჯიშოები

1) თარგმნეთ 1. 'Εγὼ μὲν ἀληθεύω, σὺ δ' οὐκ. 2. Οὐκ θαυμάζεις; 3. Οὐκ εὖ μαυθάνω. 4. Σὺ ἀεὶ ψεύδεις. 5. 'Αεὶ ἀληθεύω. 6. Οὐτῶ γράφε. 7. Νῦν ἦδη εὖ γράφετε. 8. Πολλάκις θαυμάζουσιν. 9. 'Υμεῖς μὲν βαίνετε, ἡμεῖς δὲ μένομεν. 10. Οὐκ μετρίως ἔσθίουσιν.

2) თარგმნეთ ქართულიდან ბერძნულად. 1. შენ გიკვირს, მე კი – არა. 2. არ გჯერა? 3. უკვე მჯერა. 4. – ხშირად ცრუობს? – დიახ. 5. ამგვარად წერენ და ლაპარაკობენ. 6. თქვენ კარგად წერთ და ლაპარაკობთ, ჩვენ კი – არა. 7. მეტიხმეტად ცუდად წერ. 8. ყოველთვის სიმართლე თქვი. 9. ახლა ითამაშეთ! 10. უკვე ვთამაშობთ.

3) თარგმნეთ და აუღლეთ თხრობით კილოში. არ მჯერა, არ გჯერა....

4) თარგმნეთ და აუღლეთ ბრძანებით კილოში. ნუ ცრუობ, ნუ ცრუობს...

ხმოვანთა შეხვედრა (ჰიატუსი)

ატიკური დიალექტი სხვადასხვა საშუალებას მიმართავს ჰიატუსის თავიდან ასაცილებლად. ეს არის¹³:

***კონტრაქცია** – ხმოვანთა შერწყმა სიტყვის შიგნით: $\phi\lambda\acute{\epsilon}\omega > \phi\lambda\acute{\epsilon}\mu$ მიყვარს.

***კრასისი** – სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვნის შერწყმა მომდევნო სიტყვის ხმოვანთან, რაც სიტყვათა შერწყმას იწვევს. კრასისის ნიშანს (') ეწოდება კორონისი: $\kappa\alpha\lambda\acute{\iota} \acute{\epsilon}\gamma\omega > \kappa\acute{\alpha}\lambda\gamma\omega$ მეც.

NB კორონისი ჰგავს სუსტი ასპირაციის ნიშანს, მაგრამ, ამ უკანასკნელისაგან განსხვავებით, სიტყვის შიგნითაა.

ელიზია – სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვნის ამოვარდნა მომდევნო სიტყვის ხმოვანთან შეხვედრისას. ელიზიას ექვემდებარებიან მოკლე ხმოვნები, გარდა υ -სა. ელიდირებული ხმოვნის ადგილას დაისმის აპოსტროფი ('): $\delta\lambda\lambda\acute{\iota} \acute{\epsilon}\gamma\omega > \delta\lambda\lambda' \acute{\epsilon}\gamma\omega$ არამედ მე.

ელიდირებული სიტყვის ბოლოკიდური ყრუ ბგერა (π , κ , τ) ფშვინვიერად (ϕ , χ , θ) იქცევა მომდევნო სიტყვის ფშვინვიერ ბგერებთან: $\acute{\iota}\pi\alpha\theta \acute{\eta}\mu\alpha\upsilon > \acute{\iota}\pi\phi' \acute{\eta}\mu\alpha\upsilon$ ჩვენ მიერ.

NB აპოსტროფი არ უნდა აგვერიოს სუსტ ასპირაციაში, რადგან ეს უკანასკნელი მხოლოდ და მხოლოდ სიტყვის დასაწყის ხმოვანს დაესმის.

***აფერესისი** – შებრუნებული ელიზია, ანუ სიტყვის თავკიდური ხმოვნის ამოვარდნა წინამდებარე სიტყვის ხმოვანთან შეხვედრისას: $\acute{\eta} \acute{\epsilon}\gamma\omega > \acute{\eta} \gamma\omega$ ან მე.

ეფფონია – სიტყვათა შორის ჰიატუსის თავიდან ასაცილებლად წინამდებარე სიტყვის ბოლო ხმოვანზე თანხმოვნის დართვა. უმთავრესად, ეს არის ν . ეფფონიური ν -ს მაგალითი ჩვენ უკვე შეგვხვდა ზმნის უღლებისას: $\gamma\rho\acute{\alpha}\phi\omicron\upsilon\sigma\iota$ თანხმოვნით დაწყებული სიტყვის წინ, $\gamma\rho\acute{\alpha}\phi\omicron\upsilon\sigma\iota\upsilon$ ხმოვნით დაწყებული სიტყვის, ან სასვენო ნიშნის წინ.

ზმნიზედა $\omicron\upsilon\tau\alpha\omega$ დაირთავს ς -ს ხმოვნით დაწყებული სიტყვების წინ: $\omicron\upsilon\tau\alpha\omega\varsigma$.

ასევე ეფფონიის მიზნით უარყოფითი ნაწილაკი $\omicron\upsilon$ დაირთავს κ და χ თანხმოვნებს ხმოვნით დაწყებული სიტყვების წინ: $\omicron\upsilon\kappa$, $\omicron\upsilon\chi$.

ასევე ეფფონიის გამო იცვლება წინდებული $\acute{\epsilon}\kappa$, რომელიც ხმოვნის წინ ხდება $\acute{\epsilon}\acute{\zeta}$.

¹³ ვარსკვლავით აღნიშნული ფონეტიკური წესების სწავლა ამ ეტაპზე საკვლად ბულო არ არის.

შმახვილო სიტყვები: პროკლიტიკები და ენკლიტიკები

• პროკლიტიკები (წინ მიკედლებულნი) – ის ერთმარცველიანი სიტყვებია, რომელთაც საკუთარი მახვილი არასოდეს აქვთ:

- 1) ართრონის (არტიკლის) ფორმები: ო, ო, ო, ო.
- 2) წინდებულები: ონ -ში, ონ -კენ, ონ (ონ) -დან, ონ -თან.
- 3) კავშირები: ონ თუ, ონ როგორც.
- 4) უარყოფითი ნაწილაკი: ონ (ონ, ონ).

• ენკლიტიკები (უკან მიკედლებულნი) – გარკვეულ შემთხვევებში ინარჩუნებენ საკუთარ მახვილს, გარკვეულ შემთხვევებში კი უკვალოდ კარგავენ მას, ან გადასცემენ წინამდებარე სიტყვას, რის გამოც ამ უკანასკნელს შეიძლება ორი მახვილი აღმოაჩნდეს¹⁴. ენკლიტიკებია:

- 1) ონ (გარ) და ონ (გამობ) ზმნების ფორმათა უმრავლესობა.
- 2) პირის ნაცვალსახელების გარკვეული ფორმები.
- 3) განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი ონ, ონ (ეინმე, რამე).
- 4) განუსაზღვრელობითი ზმნიზედები: მაგ, ონ (საიდანღაც) და ონ.
- 5) ნაწილაკები: ონ, ონ, ონ და ონ.

ლექსიკა

χαιρω მიხარია, მახარებს, ვხარობ

ἀλλά (ἀλλ') არამედ, მაგრამ

ὄνδ' (ὄνδ') არც, არც კი, სულაც არ

εἷς, μία, ἓν ერთი (სამივე სქესის ფორმა აქვს)

ὄνδεις, ὄνδεμία, ὄνδέν არც ერთი, არაფერი

μηδεις, μηδεμία, μηδέν არც ერთი, ნურც ერთი, არაფერი, ნურაფერი

δύο ორი

τρεις, τρία სამი (მამრობითის და მდედრობითის ფორმები საზიაროა)

τέτταρες, τέτταρα ოთხი (მამრობითის და მდედრობითის ფორმები საზიაროა)

πέντε ხუთი

ἕξ ექვსი

ἑπτά შვიდი

ὀκτώ ოცნა

ἐννέα ცხრა

δέκα ათი

χαίρε გამარჯობა ან ნახვამდის (სიტყვასიტყვით: იხარე! შდრ. ქართულში: გაიხარე! მისალმებაზე ან დამშვიდობებაზე პასუხად).

μηδέν ἄγαν არაფერი მეტისმეტი (ქილონი, შვიდ ბრძენთაგან ერთ-ერთი).

¹⁴ ენკლიტიკებთან დაკავშირებულ მახვილის წესებს შემდეგ გავეცნობით.

საეარჯიშოები

1) შეადგინეთ მსგავსი წინადადებები:

1. Καὶ μανθάνουσιν, καὶ διδάσκουσιν.
2. Οὐ ψεύδω, ἀλλ' ἀληθεύω.
3. Οὐ πιστεύουσιν, ἀλλὰ θαυμάζουσιν.
4. Ἀληθεύομεν, ἀλλ' οὐ πιστεύει.

2) ა) დაასახელეთ ქართული ენიდან თქვენთვის უკვე ცნობილი სიტყვები, რომლებიც შემდეგ ბერძნულ სიტყვებს უკავშირდება: ἔγω (მაგ., ეგოიზმი), γράφω (მაგ., კალიგრაფია), ψεύδω (ფსევდო-ს¹⁵ შემცველი კომპოზიტები. მაგ., ფსევდოპატრიოტიზმი).

ბ) თქვენი აზრით, რას უნდა აღნიშნავდეს ბერძნული სიტყვა γασία, რომელიც გვხვდება სიტყვებში. პენტაგონი, ჰექსაგონი, ოქტაგონი.

3) დაწერეთ ბერძნული ასოებით (გრძელი ასოები ხაზით არის აღნიშნული). სადაც საჭიროა, სიტყვებს მიუწერეთ ფშვინვის ნიშნები, ხოლო თქვენთვის ნაცნობ ზმნურ ფორმებს – მახვილიც:

ა) 1. ანალაბომენ უნ ექს არხენ ტის ჰენ კატეგორია ესტინ ექს უს ჰე ემე დიაბოლენ გეგონენ. 2. უკ აუტოს ტი გიგნოსკო ტონ ანდრა. 3. ონომაძუსი აუტონ მელეტონ (საკუთარი სახელია).

ბ) ანგელოს. ბოთენმა. ანხი. ჰესპერა. ძეტერ. როდონ. ჰულენ. უდორ. სოლონ. პლატონ.

4) განსაზღვრეთ ფონეტიკური კანონის სახე (ელეზია თუ კრასისი). განსხვავებულ ერთმანეთისაგან სპირიტუსი, აპოსტროფი და კორონისა:

1. ἐπ' αὐτῷ 2. ὄτ' ἦλθε 3. ἐφ' ἡμῖν 4. ταῦτό 5. τοῦνομα 6. μεθ' ἡμῶν 7. τὰγαθά 8. παρ' ἐκείνῃ

5)¹⁶ წაიკითხეთ ბერძნული ტექსტი ძვ. წ. V საუკუნისა: ნაწყვეტი პლატონის „სოკრატეს ამოლოგიიდან“:

Ὅτι μὲν ἡμεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν καταγόρων, ὅς κ' οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν βλίγου ἑμαυτοῦ ἐπελαθόμεν, οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καί τοι ἀληθές γε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν εἰρήκασιν. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσασιντο, τοῦτο ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρῆν ἡμᾶς ἐσλαβεῖσθαι μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξάπατηθῆτε ὡς δεινοῦ θντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ αἰσχυθῆναι ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργω, ἐπειδὴ μὴδ' ἔπωσισιν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθι λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ἁμολογοῖν ἂν ἔγωγε ὅς κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ

¹⁵ ეს პრეფიქსი მომდინარეობს სიტყვიდან ψεύδος ტყუილი, სიცრუე.

¹⁶ მე-5 საეარჯიშო ფაქულტატურია.

ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν, ὑμεῖς δὲ μου ἀκούσεσθε
 πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν – οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλι-
 πημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασι τε καὶ βυόμασιν οὐδὲ
 κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχούσιν
 βυόμασιν – πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι & λέγω – καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδο-
 κησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρόποι, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικίᾳ
 ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι... Ἀναλάβωμεν οὖν
 ἐξ ἀρχῆς τίς ἡ κατηγορία ἐστὶν ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἢ δὴ καὶ
 πιστεύω Μέλητος με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες
 διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ
 ἀναγνῶναι αὐτῶν "Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τὰ τε ὑπὸ
 γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἦττω λόγον κρεῖττω ποιῶν καὶ ἄλλους ταῦτα
 ταῦτα διδάσκων." τοιαύτη τίς ἐστὶν· ταῦτα γὰρ ἑωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν
 τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά
 τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὦν ἐγὼ οὐδὲν
 οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαίω...

აღნიშნეთ ტექსტში:

1. სიტყვები ძლიერი ასპირაციით.
2. სიტყვები სუსტი ასპირაციით.
3. სიტყვები მკვეთრი მახვილით.
4. სიტყვები შემოსილი მახვილით.
5. სიტყვები ბლაგვი მახვილით.
6. საკუთრივ დიფთონგები.
7. არასაკუთრივ დიფთონგები.
8. ელიზიის შემთხვევები.
9. კრასისის შემთხვევა.
10. უმახვილო სიტყვები: პროკლიტიკები და ენკლიტიკები.
11. კოლონი. რას აღნიშნავს იგი ?
12. წერტილ-მძიმე. რას აღნიშნავს იგი ?
13. სიტყვები მთავრული ასოებით.
14. მოკლე ხმოვნების შეერთება, რომელიც დიფთონგს ვერ ქმნის.
15. უმახვილო სიტყვები.
16. ნაცნობი სიტყვები.

შეჯამება და შემოწმება

1) დაალაგეთ სიტყვები ანბანის მიხედვით.

ა)	ბ)
πιστεύω <i>მჯერა, მწამს</i>	έσθίω <i>ვჭამ</i>
ἀληθεύω <i>სიმართლეს ვამბობ</i>	εὖ <i>კარგად</i>
θαυμάζω <i>მიკვირს</i>	πολλάκις <i>ხშირად</i>
αἰεὶ <i>მუდამ, ყოველთვის</i>	ἦδη <i>უკვე</i>
σύν <i>შენ</i>	ἐγώ <i>მე</i>
οὕτως, οὕτως <i>ამგვარად</i>	μηδέν <i>არაფერი</i>
ἀγαν <i>მეტისმეტად</i>	ναί <i>დიახ</i>
λέγω <i>ვამბობ</i>	καί <i>და, ასევე, -ც</i>
γράφω <i>ვწერ</i>	παιδεύω <i>(აღ)ვზრდი</i>
βαίνω <i>დავდივარ, მივდივარ</i>	μανθάνω <i>ვსწავლობ, ვიგებ</i>
ψεύδω <i>ვცრუობ</i>	ποῖ ; <i>საით?</i>
πόθεν ; <i>საიდან?</i>	καλῶς <i>ლამაზად, კარგად</i>
νῦν <i>ახლა, ამჟამად</i>	κακῶς <i>ცუდად</i>
χρῆ <i>საჭიროა</i>	

2) დასვით ასპირაციის ნიშანი. ყურადღება მიაქციეთ საკუთრივ დიფთონგებისა და არასაკუთრივ დიფთონგების მართლწერას:

Ἐπίκουρος (სუსტი), ρυθμός, Ρέα, Ὠρίων (სუსტი), Ουρανία (სუსტი), Ἰβερία (სუსტი), Αιγίνα (სუსტი), ἀύπνιος (სუსტი), Ὠιδαι (სუსტი), οἴστος (სუსტი), οἶνος (სუსტი), Ἄρησ (სუსტი), Ευρώπη (სუსტი), Ἡρόδοτος (ძლიერი), Ὀρφεός (სუსტი), Οιδίπους (სუსტი)

3) დასვით სასვენი და დიაკრიტიკული ნიშნები (მახვილი და სპირიტუსი)

1. Σὺ μὲν πολλάκις ψευδεῖς ἔγω δ' αἰεὶ ἀληθεύω
2. Ποθεν βαίνει
3. Ποιβαίνετε
4. Ἐγὼ μὲν εὖ μανθάνω σὺ δ' οὐ
5. Οὕτως ἀγαν θαυμαζοῦσιν
6. Ἢδη καλῶς γραφετέ καὶ λεγετέ
7. Μὴ θαυμάζε
8. Ἀληθεύετω
9. Μὴ ψευδοντων
10. Χρη παιδεύειν
11. Μὴ γραφετωσαν
12. πιστεὺε καὶ ἀληθεύε

4) თარგმნეთ ქართულად წინა დავალების ტექსტი.

5) თარგმნეთ ბერძნულად:

1. ახლა უკვე მჯერა.
2. ახლა უკვე არ მჯერა.
3. ხშირად ცრუობენ? – დიახ.
4. ყოველთვის სიმართლეს ამბობენ?
5. მეტისმეტად ცუდად წერენ და ლაპარაკობენ.
6. – როგორ ცხოვრობს? – არ ამბობს. – მაგრამ საჭიროა სიმართლის თქმა.

6) განსაზღვრეთ პირი, რიცხვი და კილო მოცემული ზმნური ფორმებისა და შემდეგ დაწერეთ სალექსიკონო ფორმა.

მაგალითი: βαίνεις – მე-2 პირი (2 პ.), მხოლობითი რიცხვი (მხ. რ.), თხრობითი კილო (*Indicat.*) ზმნისა – βαίνω
ἀληθεύεις, φέρετε (2), φεύγε, παρέχουσιν, θεραπεύετα, βιοτεύει, μανθάνετασαν, λυόντων, φυλάττομεν, πάσχειν

7) რას აღნიშნავს შედეგნილ სიტყვებში სუფიქსები:

- ლოგია
- გრაფია
- ფილია

8) რა იცით „შვიდი ბრძენის“, სოკრატეს, სოფისტების, პლატონის შესახებ?

9) რა დანიშნულებით იყენებდნენ ბერძნები ამფორებს, რომლებიც მრავლად არის აღმოჩენილი საქართველოს ტერიტორიაზე?

ამფორა ქალღმერთ ათენას გამოსახულებით

II ნაწილი: მეორე კანკლედოგის სახელთა ბრუნება. ზმნის იმპერსექტუმი

II 1

სახელი (ὄνομα, nomen)

სახელს ბერძნულში აქვს შემდეგი კატეგორიები:

სქესა: მამრობითი, მდედრობითი, ნეიტრალური.

რიცხვა: მხოლოდობითი, ორობითი, მრავლობითი.

ბრუნვა: სახელობითი, ბრალდებითი, მიცემითი, ნათესაობითი, წოდებითი.

ბრუნვათა ფუნქციები¹⁷

სახელობითა. სუბიექტის ბრუნვაა (ასევე – მისი ეპითეტისა თუ ატრიბუტის). ქართულში მას შეესაბამება სახელობითი, მოთხრობითი და მიცემითი ბრუნვები. მაგალითად: *კლატონი* ამბობს... Πλάτων λέγει...
კლატონმა იცის... Πλάτων οἶδε
კლატონს აქვს... Πλάτων ἔχει...

წოდებითა: გამოიყენება მე-2 პირისადმი მიმართვისას.

აკუსატივესი, ანუ *ბრალდებითი*: პირდაპირი დამატების ბრუნვაა (ასევე – მისი ეპითეტისა თუ ატრიბუტის), რომლისთვისაც ქართული ორ ბრუნვას იყენებს: სახელობითსა და მიცემითს (ვწერ *წერილს*, დავწერე *წერილი*).

აკუსატივესი ასევე გამოიყენება დროის ხანგრძლივობის გამოსახატავად (შდრ. ქართულში: „*ერთი საათი* ველოდე“, ან „სხდომა *ერთ საათს* გაგრძელდა“); ასევე – ზოგადი სახის მიმართებათა აღსანიშნავად, რაც ქართულში ვითარებითი, მოქმედებითი ან ნათესაობითი ბრუნვით გადმოიცემა (შდრ. ქართულში: „*სახელად* ნინო“; „*სიგრძით* ორი მეტრი“, ან „*ორი მეტრი* სიგრძისა“).

მიცემითა: ირიბი დამატების ბრუნვაა, რომელიც ქართულად მიცემითი ბრუნვით გადმოიცემა (მივწერე *წერილი მეგობარს*).

ხშირად იგი გადმოსცემს კერძო მიმართებას, რაც ქართულად *-თვის* ან *-თან* თანდებულისანი ფორმებით გამოიხატება („*შვილისთვის* ააშენა“; „*ხელოსნებთან* ასეა მიღებული“)¹⁸.

ბერძნულში მიცემითით აღინიშნება მოქმედების საგანიც, რაც ქართულში მოქმედებითი ბრუნვის ფუნქციაა („*ქვით* ააშენა“).

ამ ბრუნვით გადმოიცემა ასევე მოქმედების კონკრეტული დრო და ადგილი (შდრ. ქართულში გამოთქმები: „*მეორე დღეს*“, „*მომავალ წელს*“).

ნათესაობითა: ეს ბრუნვა, ისევე, როგორც ქართულში, კუთვნილებას აღნიშნავს („*მეგობრის* სახლი“).

ნათესაობითი ასევე გადმოსცემს გამოყოფა-დაშორებას („*ერთ-ერთი* ჯარისკაცთაგან“).

¹⁷ კეტიტით დაბეჭდილი ბრუნვათა ფუნქციების დამახსოვრება ამ ეტაპზე აუცილებელი არ არის.

¹⁸ ზოგადი მიმართების აღნიშვნა მიცემით ბრუნვასაც შეუძლია.

არსებითი სახელი (ὄνομα οὐσιαστικόν, nomen substantivum)

მამრობითი და მდედრობითი სქესისა შეიძლება იყოს არა მხოლოდ ცოცხალ არსებათა, არამედ – უსულო საგანთა თუ აბსტრაქტულ ცნებათა აღმნიშვნელი სიტყვებიც. ნეიტრალური სქესის სახელები უმთავრესად უსულო საგნების აღმნიშვნელია, მაგრამ შესაძლებელია ცოცხალი არსებების აღმნიშვნელიც იყოს (მაგ., τὸ τέκνον ბავშვი). არსებითი სახელის სქესს მიგვითითებს სიტყვის დაბოლოება და ართრონი, ანუ არტიკლი.

არტიკლი (ὲ, ἡ, τὸ)

ძველ ბერძნულს არა აქვს განუსაზღვრელი არტიკლი. საჭიროების შემთხვევაში, ისევე, როგორც ქართულში, მისი ფუნქცია შეიძლება იტვირთოს რიცხვითმა სახელმა εἷς, μί, ἕν (*ერთი*), ან ნაცვალსახელმა τὶς, τῖ (*ვინმე, რამე*).

განსაზღვრული არტიკლი ჩვენებითი ნაცვალსახელისაგან არის წარმომდგარი (შდრ. ძველი ქართ.: კაც იგი, კაც მან...). შესაბამისად, არტიკლს არა აქვს წოდებითი ბრუნვის ფორმა.

არტიკლი ბერძნულში შეიძლება დაერთოს მეტყველების ნებისმიერ ნაწილს და გააარსებითოს იგი: οἱ νῦν ἀხλάνδεσθαι, ანუ *თანამედროვენი*, τὸ καλόν *მშვენიერება*, τὸ παιδεύειν *აღზრდა*.

არტიკლი ბერძნულში დაერთვის ადამიანის საკუთარ სახელსაც: ὁ Σωκράτης.

	მხოლოდობითი			მრავლობითი		
	მამრ. ¹⁹	მდედ.	ნეიტრ.	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.
სახელ.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τά
აკუზ.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
მიცემ.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
ნათეს.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν

NB მამრ. და მდედრ. სქესის არტიკლის სახელობითი ბრუნვის ფორმები უმახვილოა.

სახელთა ბრუნება. მახვილის წესი

სახელები ფუძის დაბოლოების მიხედვით სამ ჯგუფად, ანუ სამ კანკლედობად იყოფა (შდრ. ქართულში: თანხმოვანფუძიანი და ხმოვანფუძიანი სახელები). ბრუნების დროს მახვილი რჩება იმ მარცვალზე, რომელზეც იყო მხ. რიცხვის სახელობითში, თუ ამის შესაძლებლობას იძლევა მახვილის საერთო წესები.

¹⁹ ამჯერად ვიმახსოვრებთ მხოლოდ მამრობითი სქესის არტიკლის ბრუნებას.

- არსებით სახელს წოდებით ბრუნვაში, როგორც წესი, წინ უძღვის შორისდებული ა.

მეორე განკლედობა

ამ ბრუნებას ეკუთვნის სამივე სქესის ო-ფუძიანი სახელები.

მამრობითი სქესის სახელთა ბრუნება

II კანკლედობის მამრობითი (და მდედრობითი) სქესის სახელები მხოლოდობით რიცხვის სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ სიგმატურად: ფუძის ო-ბოლოკიდურს დაერთვის s.

მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მე-2 მოკლე მარცვალზე

	მხოლოდობითი	მრავლობითი ²⁰
სახ.	ὁ φίλ-ο-ς	οἱ φίλ-οι
აკუზ.	τὸν φίλ-ο-ν	τούς φίλ-ους
მიც.	τῷ φίλ-ῳ	τοῖς φίλ-οις
ნათ.	τοῦ φίλ-ου	τῶν φίλ-ων
წოდ.	ὁ φίλ-ε	ὁ φίλ-οι

NB სალექსიკონო ფორმა: φίλος, οὐ ὁ მეგობარი.

სიტყვათა რიგი წინადადებაში

წინადადების წევრთა რიგი ბერძნულში მკაცრად განსაზღვრული არ არის. ზოგადი (მაგრამ – არასავალდებულო) წესის მიხედვით, წინადადებაში ვიცავთ შემდეგ თანამიმდევრობას: ქვემდებარე – დამატება – შემასმენელი.

ლექსიკა

ἔχω *მაქვს, მყავს*
 φέρω (+აკუზ. + მიც.) *მომაქვს (რამე ვინმესთან, რამე ვინმესთვის), მომიყავს, მიმაქვს, მიმიყავს, დამაქვს, ვატარებ.*

φονεύω *ვკლავ*
 λύνω *ვხსნი, ვშლი, ვარღვევ; ვაუქმებ; ვათავისუფლებ*
 τρέπω *ვაბრუნებ*
 ὁ τρόπος *ქცევის რაგვარობა; ნირი, ხერხი*

²⁰ ორობითი რიცხვის ფორმებია: სახ. და აკუზ.. – τὸν φίλ-α, მიც. და ნათ. – τοῖν φί-λοι, წოდ. – ὁ φίლ-α.

- ὁ τόπος *ადგილი*
- ὁ λόγος *სიტყვა*
- ὁ κόσμος *წესრიგი; კოსმოსი*
- ὁ ψόγος *გაკიცხვა, დაგმობა;*
ფსოგოსი, განჭიქება (ერთ-ერთი რიტორიკული ჟანრი)
- ὁ ὕπνος *ძილი*
- ὁ ἵππος *ცხენი*
- ὁ δρόμος *სარბიელი*
- ὁ βίος *ცხოვრება*
- ὁ νόμος *კანონი*
- ὁ λῖθος *ქვა*
- ὁ χρόνος *დრო*
- ὁ κύκλος *წრე*
- ὁ τύπος *ანაბეჭდი; ნაკეთი; ტიპი*
- ὁ ἄρτος *პური (ხორბლის)*
- ὁ στίχος *სტრიქონი; ლექსი*
- ὁ Αἰσχύλος *ესქილე*
- ὁ φόβος *შიში*
- ὁ Φόβος *ფობოსი, შიშის ღმერთი*
- ὁ πόντος *ზღვა*
- ὁ Πόντος *პონტო, შავი ზღვა*
(პონტო ერქვა ასევე ქვეყანას შავი ზღვის სამხრეთ სანაპიროზე)

სავარჯიშოები

1) აბრუნეთ: ὁ ἵππος, ὁ δρόμος, ὁ ὕπνος (ეწარმოება მრავლობითი რიცხვი).

2) ა) დაასახელეთ ქართულ ენაში დამკვიდრებული სიტყვები, რომლებიც აქ წარმოდგენილ ბერძნულ ლექსიკასთანაა დაკავშირებული (მაგ., ლითოგრაფია, ბიოგრაფია, ბიოლოგია, კოსმოლოგია, ფილოლოგია, ტროპი, უტოპია...);

ბ) რომელი სიტყვებისაგან შედგება სახელი ფილიპე?

3) თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ აკუზატივუსის გამოყენებას.

1. Ἐχομεν ἤδη ἵππους.
2. Τὸν νόμον γράφει.
3. Ἄγαν θαυμάζω κόσμον.
4. Ὁ νόμος φέρει κόσμον.
5. Αἰσχύλος τοὺς στίχους γράφει καὶ λέγει.
6. Λύει τὸν φίλον.
7. Μὴ φοιεύετε τοὺς ἵππους.
8. Λίθους φέρετε.

4) შეადგინეთ მსგავსი წინადადებები აკუზატივუსის გამოყენებით.

II 2

ნეიტრალური სქემის სახელთა ბრუნვა. ზოგადი წესები

ნეიტრალური სქემის სახელთა

- მხოლოდითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა იწარმოება ასიგმატურად, ანუ s-ს გარეშე.
- მრავლობითი რიცხვის მაწარმოებელი სუფიქსია ო.
- სახელობითის, აკუზატივისა და წოდებითი ბრუნვების ფორმა თითოეულ რიცხვში ერთი და იგივეა.

II კანკლელოგის მამრობითი და ნეიტრალური სქემის სახელები

- ნეიტრალური სქემის არსებითი და ზედსართავი სახელები o-ფუძეზე დაირთავენ ႁ-ს სახელობითში, აკუზატივისა და წოდებითში.

მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე: ო ႁმჰრაჰი (აღამიანი),
 ႁბ მჄჰრიჰ (თეატრი)

მახვილის წესები:

1) სახელებში, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში აქვთ მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე, ბრუნვის დროს იმ ფორმებში, რომლებშიც ბოლო ხმოვანი გრძელია, მახვილი გადმონაცვლებს ბოლოდან მეორე ხმოვანზე (გავიხსენოთ: მახვილის საერთო წესის თანახმად, ბოლოდან მესამე მარცვალზე მახვილი შეიძლება დაისეას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ბოლოდან პირველი მარცვალი მოკლეა).

2) ႁი დიფთონგი სიტყვის ბოლოს მახვილისათვის მოკლე ხმოვნად ითვლება.

	მხოლოდითი	მრავლობითი
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	ႁ ႁმჰრაჰი-ო-ს ႁბმ ႁმჰრაჰი-ო-ႁ ႁჰ ႁმჰრაჰი-ჰ ႁბმ ႁმჰრაჰი-ო-ს ႁ ႁმჰრაჰი-Ⴤ	ႁი ႁმჰრაჰი-ო-ი ႁბმს ႁმჰრაჰი-ო-ს ႁბმს ႁმჰრაჰი-ო-ს ႁბმ ႁმჰრაჰი-აჰ ႁ ႁმჰრაჰი -ო-ი
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	ႁბ მჄჰრი-ო-ႁ ႁბ მჄჰრი-ო-ႁ ႁჰ მჄჰრი-ჰ ႁბმ მჄჰრი-ო-ს ႁ მჄჰრი-ო-ႁ	ႁბ მჄჰრი-ა ႁბ მჄჰრი-ა ႁბმს მჄჰრი-ო-ს ႁბმ მჄჰრი-აჰ ႁ მჄჰრი-ა

მიტომითი ბრუნვა - მოქმედების იარაღის აღმნიშვნელი

ე. წ. იარაღის მიცემითს (ინსტრუმენტალისი) ქართულში შეესაბამება მოქმედებითი ბრუნვა: Τῷ λθφ κατασκευάζει *ქვით აშენებს*.

ლექსიკა

ἄνδρα *ემღერი*

ἄγχα მიმყავს, მომყავს

κατασκευάζω (გა)ვაშზადებ, ვაგებ, ვაშენებ

λάμπω *ვანათებ, ვბრწყინავ²¹*

ἀκούω (+ ნათ. ან აკუზ.) *მესმის, ვუსმენ*

(შდრ. ქართულში: ვუსმენ მამას, მესმის მამის)

ὁ κύριος *ბატონი, უფალი*

ὁ ἄγγελος *მაცნე, შიკრიკი*

ὁ ἥλιος *მზე*

ὁ ἥλιος *პელიოსი, მზის ღმერთი ანტიკურ პანთეონში*

τὸ φάρμακον *წამალი, საწამლაეი*

τὸ ὄπλον *იარაღი (საომარი)*

τὸ μέτρον *საზომი*

τὸ ἔργον *საქმე; ნამუშევარი*

τὸ ῥῶδον *ვარდი*

τὸ ἄστρον *ვარსკვლავი*

τὸ πρῶσιον *სახე; პირი*

τὸ βιβλίον *წიგნი; ნაწერი*

ὁ φιλόσοφος *ფილოსოფოსი*

ὁ δινδάσκαλος *მასწავლებელი*

ὁ δισύραμβος *ღითიორამბი*

τὸ ἐγκώμιον *შესხმა, ქება (ერთ-ერთი რიტორიკული ჟანრი)*

ὁ τύραννος *ერთპიროვნულად მმართველი, ხელისუფლების უზურპატორი, ტირანი*

(ὁ) Πεισίστρατος *პისისტრატე*

(ὁ) Ὀμηρος *ჰომეროსი*

(ὁ) Ἡσίοδος *ჰესიოდე*

(ὁ) Πίνδαρος *პინდარე*

სავარჯიშოები

1) აბრუნეთ τὸ φάρμακον, τὸ ῥῶδον, ὁ δισύραμβος, ὁ θάνατος (*სიკვდილი*) (NB ბერძნულში მსგავს ცნებებს მრავლობითი რიცხვიც აქვთ: იგულისხმება სიკვდილის მრავალი შემთხვევა).

²¹ λάμπω-ს, ბერი ბერძნული ზმნის მსგავსად, მოქმედებით გვარში შეიძლება პქონდეს როგორც გარდაუვალი, ასევე გარდამავალი გაგება. შდრ. ქართულში: მზე ანათებს (აბსოლუტური გაგებით) და მზე ანათებს ოთახს (გარდამავალი გაგებით).

2) მიაქციეთ ყურადღება აკუზატივუსისა (პირდაპირი ობიექტისათვის) და მიცემითი ბრუნვის (ირიბი ობიექტისათვის) გამოყენებას:

1. Ὁ ἄγγελος λεγέτω τῷ κυρίῳ.
2. Τὰ ὄπλα τοῖς φίλοις φέρομεν.
3. Ποῖ ἄγετε τοὺς ἵππους;
4. Πόθεν ἄγετε τοὺς ταύρους;
5. Φέρε τὰ ῥόδα τῷ κυρίῳ.
6. Λέγετε τοῖς ἀγγέλοις.
7. Μὴ πίνε τὸ φάρμακον.
8. Ἴδιδε τὸν διθύραμβον.

3) თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ მიცემითი ბრუნვის გამოყენებას (ირიბი ობიექტისათვის და მოქმედების იარაღისათვის)

1. Χαίρουσι τῷ μαθάνειν.
2. Ὁ νόμος τῷ βίῳ κόσμον φέρει.
3. Λίθῳ φονεύουσιν.
4. Λίθοις κατασκευάζετε.

4) ა) ახსენით შემდეგი სიტყვების მნიშვნელობა: ფილანთროპი, მიზანთროპი²², ფარმაკოლოგია, პოპლიტი, პითეკანთროპი, პროსოპოგრაფია.

ბ) რა განსხვავებაა ტერმინებს – ბიბლიოგრაფია და ბიბლიოლოგია – შორის?

გ) დაასახელეთ ქართულში დამკვიდრებული სხვა სიტყვებიც, რომლებიც ამ გაკვეთილში შემოთავაზებულ ბერძნულ ლექსიკას უკავშირდება.

კანთაროსი. სასმელი ჭურჭელი (ძვ. წ. V ს).
მოხატულია დურისის მიერ: პერაკლეს ამაზონომაქია

²² ხმოვანთშორისი σ ქართულად ზოგჯერ ზ-დ გადმოდის (გვიანდელი გაელებნა): Ἄσια (ἦ) აზია, μινθα (ἦ) მუზა.

ზედსართავი სახელი (ἑπίθετον, nomen adjectivum)

ზედსართავი შეიძლება იყოს ეპითეტი ან ატრიბუტი.

ეპითეტისა და არსებითი სახელის შეთანხმება

პრეპოზიციური წყობა: ზედსართავი დგას არსებითი სახელის წინ, უშუალოდ არსებით სახელსა და მის არტიკლს შორის: ὁ δίκαιος ἄσθραπος *სამართლიანი ადამიანი*.

პოსტპოზიციური წყობა: ზედსართავი მოსდევს არსებით სახელს; ამ შემთხვევაში არსებითი სახელის არტიკლი მეორდება: ὁ ἄσθραπος ὁ δίκαιος *სამართლიანი ადამიანი*.

ატრიბუტული ზედსართავი

როდესაც ზედსართავს არტიკლი არ ახლავს, ის არის არა ეპითეტი, არამედ – ატრიბუტი: δίκαιος ὁ ἄσθραπος (= ὁ ἄσθραπος δίκαιός ἐστι) *ადამიანი სამართლიანია*. ასეთი ზედსართავი გაიგება როგორც შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი (ანუ პრედიკატივი) (შდრ. წითელი ვაშლი და ვაშლი წითელია).

ზედსართავი სახელების ბრუნება

ზედსართავი სახელი ძველ ბერძნულში შეიძლება იყოს სამდაბოლოებიანი, ანუ ჰქონდეს სამივე სქესის ფორმა იმისდა მიხედვით, რომელი სქესის არსებით სახელს ერთვის; არის ასევე ორდაბოლოებიანი ზედსართავები, რომელთაც ერთი ზიარი ფორმა აქვთ მამრობითი და მდედრობითი სქესისათვის, მეორე ფორმა კი – ნეიტრალური სქესისათვის; გვხვდება ერთდაბოლოებიანი ზედსართავებიც, ანუ ზედსართავები, რომელთაც ერთადერთი ფორმა აქვთ სამივე სქესისათვის.

ზედსართავი სახელების ბრუნება ანალოგიურია შესაბამისი სქესის არსებით სახელთა ბრუნებისა.

ორ- და სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელი ლექსიკონში მოცემულია მამრობითი სქესის ფორმით. იქვე აღინიშნება მდედრობითი და ნეიტრალური სქესის დაბოლოებები, ან, უბრალოდ, არაბული ციფრით მითითებულია დაბოლოებათა რაოდენობა: ἑμισιος, α, ον *მსგავსი*

ან ἑμισιος, 3 *მსგავსი*.

პირველი რიგის სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები

ამგვარად ეწოდებათ ზედსართავ სახელებს, რომელთა მამრობითი და ნეიტრალური სქესის ფორმები იბრუნვის II კანკლედობით, ხოლო მდედრობითი სქესის ფორმა – I კანკლედობით.

είναι (ყოფნა) ზმნის III პირის ფორმები ნამყო უსრულში

ἦν იყო
ἦσαν იყვნენ

ზმნა είναι მეშველი ზმნის ფუნქციით

ყოფნა ზმნა აერთებს სუბიექტს ატრიბუტთან (პრედიკატივთან):

ა) ზედსართავ სახელთან: οἱ θεοὶ ἀθάνατοι εἶσαν²³ ღმერთები უკვდავნი არიან.

ბ) არსებით სახელთან: Ὁ Ἰπποκράτης ἰατρὸς ἦν *ჰიპოკრატე ექიმი იყო.*
Προμηθεὺς σατήρ ἐστι τῶν ἀμθράπων *პრომეთე*
ადამიანთა მხსნელია.

NB

1) შედგენილი შემასმენლის სახელად ნაწილს არტიკლი არა აქვს.

2) ბერძნულს ახასიათებს წინადადებაში, განსაკუთრებით – გამოთქმებში, „ყოფნა“ მეშველი ზმნის გამოტოვება (შდრ. ქართულში მეშველი ზმნის ნაცვლად სახელისათვის ა-ს დართვა: მშვენიერია = მშვენიერი არის):

Πάντων μέτρον ἀμθραπος *ადამიანთა ყველაფრის საზომი* .
(პროტაგორა, ძვ. წ. V ს.).

ნეიტრალური სქმის ძველბერძნული და შემასმენლის შეთანხმება

ნეიტრალური სქმის ქვემდებარესთან, რომელიც მრავლობით რიცხვშია, შემასმენელი დგება მხოლოდით რიცხვში: τὰ ζῷα ἐσθιει *ცხოველები ჭამენ* (შდრ. ქართულში: უსულო საგნების აღმნიშვნელ ქვემდებარესთან შემასმენელი მხოლოდით რიცხვშია. მაგ., „ხეები გაიფოთლა“, „ვარსკვლავები მოჩანდა“ და სხვ.).

ლექსიკა

ἀγγέλλω *ვაუწყებ, ვაცხადებ*
παρέχω *ეთაყაზობ, ვაწვდი, ვანიჭებ*
πράττω *ვაკეთებ, აღვასრულებ*
χαίρω *ვხარობ*
ὁ ἔμπορος *ვაჭარი*
ὄμοιος, (α),²⁴ *ოვ მსგავსი*
νέος, (α), *ოვ ახალი, ახალგაზრდა*
δριστος, (η), *ოვ საუკეთესო*
ὁ πόλεμος *ომი*

²³ ყოფნა ზმნის ენკლიტიკურ ფორმებს შემდეგ ნაწილში ვისწავლით.

²⁴ მდელრ. სქმის ფორმების დამახსოვრება ამ გაკვეთილზე აუცილებელი არ არის.

ἀξιος, (α), *ოვ ღირსეული, ღირსი*
μέσος, (η), *ოვ შუა, შუათანა*
ἄκρος, (α), *ოვ უმაღლესი, უკიდურესი*

სავარჯიშოები

1) დაასახელებთ ქართულში დამკვიდრებული ის სიტყვები, რომლებიც აქ შემოთავაზებულ ბერძნულ ლექსიკას უკავშირდება (მაგ., მეზოლითი, ნეოლითი, ასტროლოგია...).

2) აბრუნეთ პრეპოზიციური და პოსტპოზიციური წყობით: 1. τὸ ἄριστον φάρμακον და τὸ φάρμακον τὸ ἄριστον *საუკეთესო წამალი*. 2. ὁ ὄμιος νόμος და ὁ νόμος ὁ ὄμιος *მსგავსი კანონი*. 3. ὁ νέος πόλεμος და ὁ πόλεμος ὁ νέος *ახალი ომი*.

3) თარგმნეთ ბერძნულად: 1. ღირსეული ადამიანი; 2. ახალი კანონები; 3. მსგავსი საზომი; 4. საუკეთესო წამლები; 5. უკიდურესი შიში.

4) თარგმნეთ ქართულად:

1. Οἱ νῦν ἄνθρωποι νέους νόμους ἔχουσιν.
2. Ὁ φιλόσοφοι, αἰεὶ ἀρίστους νόμους τοῖς ἀνθρώποις γράφετε.
3. Ὁ θάνατος φόβον παρέχει τοῖς ἀνθρώποις.
4. Μὴ ἀγγελλε τοῖς ἀνθρώποις τὸν πόλεμον.
5. Οὐ παρέχεις τοῖς φίλοις ἄριστα ὄπλα.
6. Νῦν ἤδη τὸν νέον καὶ ἄριστον θέατρον ἔχομεν.
7. Ὁ ἀξιος ἔμπορος βαίνει καὶ τῷ κυρίῳ νέα φάρμακα φέρει.
8. Χρὴ ἀξίους νόμους γράφειν.
9. Ναὶ, θαυμάζομεν τὸν νέον κόσμον.
10. Τῷ φίλῳ οὐκ ἀξίον λόγον λέγετε.
11. Ἄναξίμανδρος καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐπίκουρος φιλόσοφοι ἦσαν.
12. Ὁ Πεισίστρατος φιλόσοφος οὐκ ἦν.
13. Ἔργοις φίλους γίγνασκε, μὴ λόγοις.
14. Νέψ ἔργῳ χαίρει.

5) თარგმნეთ ბერძნულად : 1. ბატონს უკვე ჰყავს საუკეთესო ცხენები. 2. შესთავაზე მეგობარს ახალი იარაღი. 3. მსგავსი თვატრები გაქვთ. 4. ახალი შიკრიკი გყავთ? 5. ომს სიკვდილი მოაქვს ადამიანებისათვის. 6. უკვე ახალი სარბიელი აქვთ. 7. მეგობარმა მეგობარს საუკეთესო ცხენი მიუყვანოს! 8. მსგავსი წესრიგი ყოველთვის აღგაფრთოვანებთ (ყოველთვის აღფრთოვანებული ხართ მსგავსი წესრიგით). 9. ახალ სიტყვებს კარგად ვსწავლობთ. 10. მშენივრად ხატავთ (ზმნა ყრძაფა) ვარსკვლავებს. 11. ეპიკურე (ὁ Ἐπίκουρος) ფილოსოფოსი იყო.

II 3

II კანკლელობის მამრობითი და ნეიტრალური სქმის სახელები

მახვილი ბოლოდან მეორე გრძელ ხმოვანზე:

ó დისლიც (მონა, მსახური),

τò დმროც (საჩუქარი, ძღვენი)

სახელებს, რომელთაც სახელობით ბრუნვაში ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ შემოსილი მახვილი, იმ ბრუნვებში, რომლებშიც ბოლო ხმოვანი გრძელია, შემოსილი მახვილი მკვეთრით შეეცვლება, ვინაიდან, მახვილის საერთო წესების მიხედვით, შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე შესაძლებელია იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ბოლოდან პირველი ხმოვანი მოკლეა.

	მხოლოდობითი	მრავლობითი
სახ.	ó დისლ-ო-ჯ	οί დისლ-οι
აკუზ.	τòν დისლ-ο-ν	τοὺς დისლ-ο-υς
მიც.	τῷ დისლ-φ	τοῖς დისლ-οις
ნათ.	τοῦ დისლ -ο-υ	τῶν დისლ-ων
წოდ.	ὁ დისლ -ε	ὁ დისლ -οι
სახ.	τò δმრ-ο-ν	τὰ δმრ-α
აკუზ.	τò δმრ-ο-ν	τὰ δმრ-α
მიც.	τῷ δმრ-φ	τοῖς δმრ-οις
ნათ.	τοῦ δმრ-ο-υ	τῶν δმრ-ων
წოდ.	ὁ δმრო-ν	τὰ δმრ-α

ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელის შეთანხმება საზღვრულთან

პრეპოზიციური წყობა: ó τοῦ φίλου οἴκος მეგობრის სახლი

პოსტპოზიციური წყობა: ó οἴκος ó τοῦ φίλου მეგობრის სახლი, ან
სახლი მეგობრისა (შდრ. ძვ. ქართულში: სახლი მეგობრისაჲ).

	მხოლოდობითი	მრავლობითი
სახ.	ó τοῦ φίλου οἴκος	οἱ τοῦ φίλου οἴκοι
აკუზ.	τòν τοῦ φίλου οἴκον	τοὺς τοῦ φίλου οἴκους
მიც.	τῷ τοῦ φίλου οἴκῳ	τοῖς τοῦ φίλου οἴκοις
ნათ.	τοῦ τοῦ φίλου οἴκου	τοὺς τοῦ φίλου οἴκους
წოდ.	ὁ τοῦ φίλου οἴκε	ὁ τοῦ φίλου οἴκοι

	მხოლოდითი	მრავლობითი
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	ὁ οἶκος ὁ τοῦ φίλου τὸν οἶκον τὸν τοῦ φίλου τῷ οἴκῳ τῷ τοῦ φίλου τοῦ οἴκου τοῦ τοῦ φίλου ὦ οἶκε τοῦ φίλου	οἱ οἴκοι οἱ τοῦ φίλου τοὺς οἴκους τοὺς τοῦ φίλου τοῖς οἴκοις τοῖς τοῦ φίλου τοὺς οἴκους τοὺς τοῦ φίλου ὦ οἴκοι τοῦ φίλου

ლექსიკა

λαμβάνω ვიღებ

ὁ οἶνος ღვინო

τὸ σημεῖον ნიშანი

ὁ μῦθος ამბავი, მითი

ὁ δῆμος ხალხი

ὁ πλοῦτος სიმდიდრე

ὁ Πλοῦτος პლუტონი, სიმდიდრის ღმერთი

παλαιός, (ά), ὄν ძველი

ἀρχαῖος, (α), ὄν ძველი

ὁ ταῦρος ხარი

ἀνδρεῖος, (α), ὄν მამაცი

Ἄθηναῖος, (α), ὄნ ათენელი, ათენური

τὸ ζῶον ცხოველი

საეარჯიშოები

1) აბრუნეთ. τὸ σημεῖον, ὁ ταῦρος.

2) აბრუნეთ. 1. ὁ τῶν φίλων οἶνος 2. ὁ τοῦ ταύρου μῦθος 3. τὸ τοῦ κυρίου ὄπλον

3) თარგმნეთ ქართულად. 1. ὁ τοῦ ἀνδρείου δήμου μῦθος 2. οἱ τοῦ κυρίου νέοι Ἴπποι 3. τὸ τοῦ Ἀθηναίου δήμου ἄριστον θέατρον.

4) თარგმნეთ ბერძნულად. 1. მონის ცხოვრება 2. ახალი მეგობრების ცხოვრება 3. ფილოსოფოსთა სიტყვები 4. ათენელ ადამიანთა ძველი მითები 5. მსგავსი სახლები აქვთ. 6. ძველი სახლი მაქვს. 7. მონებს არა აქვთ საუკეთესო სახლები. 8. ბატონის სახლი უკვე ძველი იყო? 9. მონას ბატონთან საუკეთესო ხარები მიჰყავს.

5) დაასახელეთ ქართულში დამკვიდრებული ის სიტყვები, რომლებიც აქ შემოთავაზებულ ბერძნულ ლექსიკას უკავშირდება (მაგ., პალეოლითი, ზოოლოგია,²⁵ მითოლოგია, არქეოლოგია...).

²⁵ ბგერა ᄆ ქართულად ხშირად გადმოდის ზ-დ (გვიანდელი გაველენა): Ζεὺς ზეესი, Βυζάντιον (τό) ბიზანტიონი.

ზმნის უღლება იმპერფექტუმში. აუბმენტი

აუბმენტი, ანუ სპეციალური ნამატი, აუცილებელია ისტორიულ (ანუ წარსულის აღმნიშვნელ) დროთა საწარმოებლად. აუბმენტი ზმნას აქვს მხოლოდ და მხოლოდ თხრობითი კილოს ფორმებში.

აუბმენტი ორგვარია: 1. მარცვლოვანი – თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ერთვის ϵ , რაც ზრდის სიტყვის მარცვალთა რაოდენობას; 2. დროული – ხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ეს ხმოვანი უგრძელდებათ.

ნამყო უსრული (იმპერფექტუმი, παρατατικός, imperfectum)

იმპერფექტუმს, განგრძობით დროს, ქართულში შეესაბამება ნამყო უსრული (უწყვეტელი) – წარსული დროის უსრულასპექტიანი ფორმა: ვწერდი, მივდიოდი...

ამ დროს ბერძნულში მხოლოდ თხრობითი კილოს ფორმები აქვს.

იმპერფექტუმი იწარმოება ზმნის აწმყო დროის ფუძეზე აუბმენტისა და ისტორიულ დროთა დაბოლოებების დართვით.

მოქმედებითი გვარის ზმნა. ფუძე დაწყებულია თანხმოვნით:

მხ.	1. ἔγραφ-ο-ν	ვწერდი	ἐπαίνδεν-ο-ν (აღ)ვზრდიდი
	2. ἔγραφ-ε-ς	წერდი	ἐπαίνδεν-ε-ς ზრდიდი
	3. ἔγραφ-ε(ν)	წერდა	ἐπαίνδεν-ε(ν) ზრდიდა
მრ.	1. ἐγράφ-ο-μεν	ვწერდით	ἐπαίνδεν-ο-μεν ვზრდიდით
	2. ἐγράφ-ε-τε	წერდით	ἐπαίνδεν-ε-τε ზრდიდით
	3. ἔγραφ-ο-ν	წერდნენ	ἐπαίνδεν-ο-ν ზრდიდნენ

ობიექტისა და სუბიექტის ნათესაობითი ბრუნვა

ისევე, როგორც ქართულში, ნათესაობითი ბრუნვა შეიძლება აღნიშნავდეს გამონათქვამის როგორც ლოგიკურ სუბიექტს, ისე – ობიექტს. მაგ., ὁ φίλος τὸν διόλου *მონის შიში* (ან *შიში მონისა*). კონტექსტიდან გამომდინარე, ეს შეიძლება ნიშნავდეს: შიშს, რომელსაც მონა განიცდის (ანუ მონას ეშინია), ან – შიშს, რომელსაც განიცდიან მონის მიმართ (ანუ მონის ეშინიათ).

მაპირისპირებელი ბავშირება

ἀλλά არამედ, მაგრამ

μέν... **δέ** მაპირისპირებელ კავშირთა წყვილი, რომელიც იმ სიტყვებს ახლავს, რომელთა ხაზგასმაც სურს მთქმელს შედარება-დამპირისპირების მიზნით, შეიძლება არტიკლსაც დაერთოს: ὁ μὲν... ὁ δὲ ერთი ... მეორე; ὁ μὲν λέγει, ὁ δὲ γράφει ერთი წერს, მეორე კითხულობს.

საეარჯიშოები

1) თარგმნეთ: 1. τὸ ἔργον τοῦ Δαιδάλου 2. ὁ φόβος τοῦ θανάτου 3. ὁ φίλος τοῦ Πεισιστράτου 4. τὸ σημεῖον τοῦ πλούτου.

2) აუღლეთ იმპერფექტუში: φέρω, λέγω, βαίνω, μανθάνω, ψεύδω, πιστεύω, θασμάζω, διδάσκω (აკუზ.+აკუზ.*) ვახწავლი.

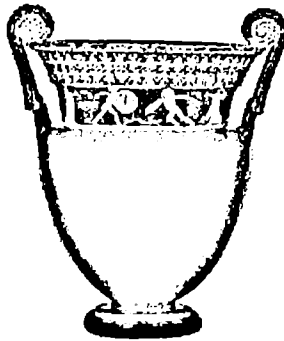
* ლექსიკონში აუცილებლად უნდა მივაქციოთ ყურადღება, რომელ ბრუნვაში მართავეს ზმნა სახელს, რადგან ბერძნული და ქართული ზმნა ხშირად სხვადასხვა ბრუნვას ითხოვს (ვახწაველი მას მახ ვახწავლე მას მს).

3) თარგმნეთ და დაწერეთ შესაბამისი პირისა და რიცხვის იმპერფექტუშის ფორმები: φέρεις, λέγουσιν, βαίνω, μανθάνει, ψεύδομεν, πιστεύετε, θασμάζω, λάμπει.

4) თარგმნეთ:

1. Ἦδη ὁ ἥλιος ἔλαμπε.
2. Οὐ μετρίως ἔπινον.
3. Οἱ κύριοι ἐδίδασκον, ἀλλὰ δοῦλοι οὐκ ἐμάνθανον.
4. Ὁ μὲν κύριος ἐδίδασκε, ὁ δὲ δοῦλος ἐμάνθανε.
5. Ἄρτον μὲν ἐσθίει, οἶνον δὲ οὐ πίνει.
6. Ἄει ἄγαν ἔχαιρεν, ἀλλὰ νῦν οὐ χαίρει τῷ παίξειν.
7. Οὐκ ἐψεύδετε, ἀλλὰ ὁ τύραννος οὐκ ἐπίστευεν.

5) შეადგინეთ მსგავსი წინადადებები თანხმონით დაწვებული ზმნების იმპერფექტუშის გამოყენებით.

კრატერი, ღვინისა და წყლის შესაზავებელი ჭურჭელი. ძვ. წ. V ს.

II 4

ნამხრ უსრული (იმაერფეძუმი). ფუპე ღაფყეზულია ხმოვნით

დროული აუგმენტი: გრძელდება სიტყვის თავიკიდური მოკლე ხმოვანი. გრძელი ხმოვნები უცვლელი რჩება. გამონაკლისია α, რომელიც, ისევე, როგორც α, იცვლება η-დ:

α > η	ἄγῃ (მიმყავს) > ἠγῶν
ε > η	ἔθελᾰ (მინდა) > ἠθέλων
αν ει (იშვიათად)	ἔχῃ > εἶχον
ο > ω	ὀρίζῃ (ესაზღერაე) > ὤριζον
ι > ι	ἱατρῆς (ეკურნავ, მკურნალი ვარ) > ἰατροῦ
υ > υ	ὑβρίζῃ (ვთავხედობ) > ὑβρίζον
η > η	ἦκα (მოვდივარ) > ἦκον
ω > ω	ὠφέλῃ (სასარგებლო ვარ) > ὠφέλομαι

დიფთონგებს უგრძელდებათ პირველი ხმოვანი:

α > η	ἄδῃ (ვმღერ) > ἠδῶν
αι > (ηι) > η	αἰσθάνομαι (გვრძნობ) > ἠσθάνομαι
αυ > ηυ *	αὐξάνῃ (ვზრდ) > ἠύξῃ (აორისტი)
οι > φ *	οἰκίζῃ (დავასახლებ) > ἠύκίζον
ει > η *	εἰκάζῃ (ავსახავ) > ἠύκαζον
ευ > ηυ *	εὐχῶμαι (ვლოცულობ) > ἠύχομαι
ου > ου	οὐδενίζῃ (არარად ვაქცევ) > ἠύδενίζον

* οἰ და αὐ დიფთონგები გარკვეულ შემთხვევებში უცვლელი რჩება. აუგმენტი, როგორც წესი, არა აქვთ εἰ და εὐ დიფთონგებით დაწყებულ ზმნებს (თუმცა გვხვდება გამონაკლისებიც).

მხ. რ.	1. ἦγ-ο-ν	მიმყავდა	მრ. რ.	1. ἦγ-ο-μεν	მიგვყავდა
	2. ἦγ-ε-ς	მიგყავდა		2. ἦγ-ε-τε	მიგყავდათ
	3. ἦγ-ε(ν)	მიჰყავდა		3. ἦγ-ο-ν	მიჰყავდათ

სავარჯიშოები

1) აულღეთ იმიერფექტუმში ἄληθῆς, ἀγύλλῃ, ἔχῃ, ὑβρίζῃ, ἄδῃ, ἔσθῃ

2) თარგმნეთ და გადაიყვანეთ აწმყო დროის იმავე პირსა და რიცხვში.

1. ὤριζες 2. ἦκες 3. ἔθασμαζες 4. ὠρίζομεν 5. ἱατρῆτε 6. ἦγετε 7. ὑβρίζον (2 ფორმა) 8. ἦκες.

3) თარგმნეთ ბერძნულად: 1. კარგად მღეროდა. 2. ამგვარად თავხედობდა.

3. ზომიერად ჭამდა და სვამდა. 4. უკვე წერდა. 5. მზე ანათებდა.

II კანკლავობის მამრობითი და ნეიტრალური სქმის სახელები

მახვილი ბოლო მარცვალზეა: ო ყეაყცა (მიწათმოქმედი),
 ტბ ფსტონ (მცენარე)

სახელები, რომელთაც მკვეთრი მახვილი აქვთ ბოლო მარცვალზე, სამივე რიცხვის მიცემითსა და ნათესაობითში მკვეთრ მახვილს იცვლიან შემოსილით (ამ ბრუნვათა დაბოლოებები კონტრაქციით არის მიღებული).

	მხოლობითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ ყეაყც-ὸ-ς	οἱ ყეაყც-οἱ
აკუზ.	τὸν ყეაყც-όν-υ	τοὺς ყეაყც-οὺς
მიც.	τῷ ყეაყც-ῷ	τοῖς ყეაყც-οῖς
ნათ.	τοῦ ყეაყც-οῦ	τῶν ყეაყც-ῶν
წოდ.	ὸ ყეაყც-έ	ὸ ყეაყც-οί
სახ.	τὸ ფსტ-όν-υ	τὰ ფსტ-ά
აკუზ.	τὸ ფსტ-όν-υ	τὰ ფსტ-ά
მიც.	τῷ ფსტ-ῷ	τοῖς ფსტ-οῖς
ნათ.	τοῦ ფსტ-οῦ	τῶν ფსტ-ῶν
წოდ.	ὸ ფსტ-όν-υ	τὰ ფსტ-ά

II კანკლავობის მდედრობითი სქმის სახელები

მათი ბრუნვა ანალოგიურია მამრობითი სქმის სახელთა ბრუნვებისა. მამრობითისა და მდედრობითი სქმის სახელებს არტიკლი განასხვავებს: ἡ ἡσθια *კუნძული*, ἡ βίβλος *წიგნი*, ἡ ὄνδος *გზა*²⁶.

ზედსართავ სახელთა ბაარსებობა

არტიკლის დართვით ზედსართავი არსებით სახელად იქცევა:

καλός,(ή), ὄნ *მშვენიერი*

τὸ καλόν *მშვენიერება* (როგორც ფიზიკური, ასევე სულიერი)

ἀγαθός (ή), ὄნ *კეთილი*

τὸ ἀγαθόν, τὰγαθόν *სიკეთე*²⁷

ξένος, (η), ὄნ *უცხო, უცხოური*

ὁ ξένος *უცხოელი*

νέος, (α), ὄნ *ახალი, ახალგაზრდა*

ὁ νέος *ახალგაზრდა კაცი*

Ἄθηναιος, (α), ὄნ *ათენური*

ὁ Ἄθηναιος *ათენელი*

σοφός, (ή), ὄნ *ბრძნული, მცოდნე*

ὁ σοφός *ბრძენი*

πολέμιος, (α), ὄნ *საომარი, მტრული*

ὁ πολέμιος *მტერი*

²⁶ მდედრობითი სქმის არტიკლის ბრუნვა შემდეგ ნაწილში იწველება.

²⁷ კრასისის შესახებ იხ. გვ. 37.

ἱερός, (ά), όν წმინდა

тō ἱερόν სიწმინდე, წმინდა

ადგილი, ტაძარი

όλος (η), ον მცირე, ცოტა

οἱ ὀλιγοί ოლიგარქები

πολλοί, (πολλαί), πολλὰ²⁸ მრავალნი, ბევრი οἱ πολλοί უმრავლესობა, ხალხი

გაარსებობილი ზედსართავი სახელი მრავლობით რიცხვში ხშირად აღნიშნავს ზოგადად საგანთა ან მოვლენათა სიმრავლეს, რომელთაც ამ ზედსართავით აღნიშნული თვისება ახასიათებთ: τὰ ἀγαθὰ სიკეთენი (შეიძლება გულისხმობდეს როგორც ფიზიკურ, ისე მორალურ თვისებებს).

Χαλεπὰ τὰ καλὰ ძნელია მშენიერი (სოლონი)²⁹.

NB ნეიტრალური სქესის არტიკლი, ცალკე აღებული, როდესაც მას მოსდევს ნათესაობით ბრუნვაში დასმული სახელი, შეიძლება ნიშნავდეს „საგნებს“, „საქმეებს“, „მოვლენებს“ (კონტექსტის მიხედვით):

Κοινὰ τὰ τῶν φίλων საერთოა, რაც მეგობრებისაა / მეგობრებს ყველაფერი საერთო აქვთ (ანდაზა გამოყენებულია კომედიოგრაფ მენანდრესთან, ძვ. წ. IV ს-ის ბოლო).

ნეიტრალური სქესის არტიკლი ასევე შეიძლება მიუთითებდეს გამონათქვამზე: τὸ μὴδὲν ἀγαθὸν გამონათქვამი „არაფერი მეტისმეტი“.

ბამოყოფის ნათესაობითი

ნათესაობითი ბრუნვა გამოიყენება გარკვეულ მთლიანობად აღქმული სიმრავლის აღსანიშნავად, როდესაც მისგან რაღაც ნაწილის გამოყოფაზე კეთდება აქცენტი. გამოყოფის ნათესაობითს ქართულად გადმოცემთ -**გან** თანდებულიანი ფორმით, ან გამოყოფის ნათესაობითში დასმულ სიტყვას ვთარგმნით როგორც საზღვრულს, ხოლო მისგან გამოყოფილი ნაწილის აღმნიშვნელ სიტყვას კი – როგორც მსაზღვრელს:

εἷς τῶν ἐπὶ τὰ σὸφῶν **შეიდ ბრძენთაგან ერთ-ერთთ,**

οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρῶπων **მრავალი ადამიანი (მრავალნი ადამიანთაგან).**

²⁸ მხოლოდითი რიცხვის ფორმები თავისებურად იწარმოება (πολύς, πολλή, πολύ).

²⁹ სოკრატე ამ გამონათქვამს იმოწმებს როგორც საყოველთაოდ ცნობილს. გადმოცემით, როდესაც მიტილენეს მმართველს (ή Μυτιληνῆ), პიტაკოსს (ერთ-ერთს შეიდ ბრძენთაგან), შეუტყვია, რომ კორინთოს (ή Κόρινθος) მმართველი პერიანდროსი (გვიანანტიკურ ტრადიციაში ისიც ასევე სახელდებოდა შეიდ ბრძენს შორის) ხალხის მეგობრიდან მის მჩაგვრელად ქცეულა, იმის შიშით, რომ მას არ დამსგავსებოდა, თავადვე უთქვამს უარი ძალაუფლებაზე. სწორედ ამასთან დაკავშირებით უთქვამს სოლონი: „მშენიერი რთულია“ (იგულისხმება, ნებისმიერი მშენიერი რამ – საგნები, ქმედებები...).

ბერძნულ საკუთარ (აღამიანთა) სახელების ძართულად გადმოცემა

ბერძნული სახელების უმრავლესობა, როგორც წესი, ქართულად გადმოღის სახელობითი ან წოდებითი ბრუნვის ფორმით. წოდებითის ფორმით სახელთა გადმოტანის ტრადიცია, როგორც ფიქრობენ, შედეგი უნდა იყოს ბერძნებთან უშუალო ცოცხალი ურთიერთობებისა: Παῦλος, მიმართვისას – Παύλε (*პაულე*), Πέτρος, მიმართვისას – Πέτρε (*პეტრე*), Φίλιππος, მიმართვისას – Φίλιππε (*ფილიპე*)... ანალოგიურად, წერილობითი გზით შემოსული სახელებიც ხშირად წოდებითი ბრუნვის ფორმით არის დამკვიდრებული.

ამგვარად, **ო-ფუძიანი** სახელები, რომლებიც სახელობითში **ოს-ზე** ბოლოვდება, ქართულად, უმთავრესად, გადმოღის ბერძნული სახელობითის ან წოდებითის ფორმით:

სახელობითის ფორმითაა: Ὀμηρος *ომეროსი*
Δαρείος *დარიოსი*

წოდებითის ფორმითაა: Ἡρόδοτος *ჰეროდოტე*
Ἡσιόδος *ჰესიოდე*

NB ხმოვნების გადმოტანის დამკვიდრებული წესებია:

αι > ე Αἰσχύλος *ესქილე*, Αἴσωπος *ეზოპე*
οι > ე Οἶαγρος *ეაგროსი*, Βοιωτία *ბეოტია*
ει > ი Πεισιστρατος *პისისტრატე*
υ > ი Αἰσχύλος *ესქილე*, Διόνυσος *დიონისე*

ცხადია, გვხვდება ამ საერთო წესიდან გამონაკლისებიც.

ლექსიკა

ὁ ἀδελφός *ძმა* (წოდ. ბრ.-ში მახვილი გადადის მესამე მარცვალზე: ἄδελφε, იშვიათია ფორმა: ἀδελφέ)

ὁ υἱός *ძე, ვაჟი*

ὁ θεός *ღმერთი*

ὁ ποταμός *მდინარე*

ὁ χρυσός *ოქრო*

ὁ πύργος *ხორბალი*

ὁ ἱατρός *ექიმი*

ὁ ἀοιδός *მომღერალი*

ὁ στήχος *სტრიქონი*

ὁ ἀγρός *მიწა (სახნავ-სათესი), მინდორი*

ὁ ἀριθμός *რიცხვი*

ὁ ὀφθαλμός *თვალი*

ὁ στρατηγός *სარდალი, მხედართმთავარი*

ὁ οὐρανός *ცა*

(ὁ) Οὐρανός *ურანოსი, ღმერთი*

τὸ φυτόν *მცენარე, ნერგი*

ὁ θυσμός *სული, მხნეობა.*

κοινός, (ή), όν *საერთო*
 όρθός, (ή), όν *სწორი, მართალი*
 καθαρός, (ά), όν *სუფთა*
 άγαθός, (ή), όν *კარგი, კეთილი*
 κακός, (ή), όν *ცუდი, ბოროტი*
 θείος, (α), *ონ ლესაებრივი, საღეთო*
 θεραπεία (+ აკუზ.) *ეველი, ეკურნავ; ვეთაყვანებო*
 τότε *მაშინ*

έπτά οί σοφοί *შვიდი ბრძენი* (Θαλής, Πιττακός, Βίαις, Σόλων, Κλεόβουλος, Χίλων, Περίανδρος)

საეარჯიშოები

1) ა) დაასახელეთ ქართულში დამკვიდრებული ის სიტყვები, რომლებიც აქ შემოთავაზებულ ბერძნულ ლექსიკას უკავშირდება (მაგ., ოფთალმოლოგი, არითმოლოგია, თეოლოგია, მესოპოტამია, პიპოპოტამი, აგრონომი...).

ბ) ნეოფიტი – როგორც რელიგიასთან დაკავშირებული სპეციალური ტერმინი, ნიშნავს ახლად მოქცეულს, ახლად რჯულმიღებულს; ზოგადად კი ნეოფიტს რომელიმე პარტიის, მოძრაობის ახალ მიმდევარსაც უწოდებენ. რომელი სიტყვებისაგან შედგება ეს კომპოზიტი?

გ) ό Παρνασσός, ό Ώλυμπος, ό Έλικών მთების სახელებია საბერძნეთში. რასთან ასოცირდება თქვენთვის ეს სახელები?

2) აბრუნეთ: 1. ό θείος άοιδός 2. ό ίατρός ό άγαθός 3. ό του δούλου πυρός

3) დაწერეთ სახელობითი ბრუნვის ფორმით: 1. Ώ Αρχίλοχε 2. τον Λυκούργον 3. τῷ Πινδαρω 4. τὰ έργα 5. Ώ Διόνυσσε

4) თარგმნეთ ქართულად:

1. Πόθεν φέρεις τὰ άγαθὰ φάρμακα;
2. Ποί έφερες τον φάρμακον;
3. Έγραφον τους άριθμους τους όρθούς.
4. Ό άδελφός έθεράπευε τον άδελφόν.
5. Ό ίατρός ίάτρευε τον δούλον.
6. Ώκαρος ήν υίός του Δαιδάλου.
7. Οί Άθηναίοι άοιδοί τους του Όμήρου καλους στίχους ήδον.
8. Διόνυσος του οίνου θεός ήν.
9. Ώφαιστος άγαθός θεός ήν.
10. Ό Θάνατος άγαθός θεός ούκ ήν.
11. Ώσιόδος άοιδός ήν, αλλά Ώσιόδος και άγαθός γεωργός ήν.
12. Ό δέ του Ώσιόδου άδελφός ούκ άγαθός γεωργός ήν.
13. Τὰ ζῶα τον του άγαθου γεωργου πυρόν ήσθιε.
14. Καλά έργα έπραττον.
15. Οί όφθαλμοί του πρωσόπου κόσμος.
16. Άεί άγαθόν θυμόν έχετε.

5) *თარგმნეთ ბერძნულად*. 1. ათენელები სიამოვნებით (ἡδέως) უსმენდნენ აედებს. 2. ღირსეული მასწავლებლები მონებსაც ასწავლიდნენ. 3. ღმერთი ადამიანებს სიკეთეს (τάγαθὰ) ანიჭებს (παρέχω). 4. ოქრო ბრწყინავს. 5. მონებს მიწები არ ჰქონდათ. 6. ცუდი ექიმები ადამიანებს ვერ კურნავდნენ. 7. დიონისე ღვინის ღმერთი იყო.

ტექსტი

თარგმნეთ. უცნობი სიტყვები მოძებნეთ ლექსიკონში

Περὶ* θεῶν

Οἱ Ἑλληνικοὶ ἄνθρωποι ἐθεράπειον πολλοὺς θεοὺς. Ἐνόμιζον, ὅτι μέγιστοι θεοὶ ἦσαν δώδεκα· Ζεὺς, Ἥρα, Ποσειδῶν, Δημήτηρ, Ἀπόλλων, Ἄρτεμις, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἀθηνᾶ, Ἑρμῆς, Ἥφαιστος, Ἔστια. Ζεὺς ἦν κύριος θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἄλλοι θεοὶ εἶχον ἴδιον ἔργον, ὥσπερ Ποσειδῶν ἦρχε τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ πόντου. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τοῖς δώδεκα θεοῖς καὶ ἄλλοις θεοῖς δῶρα ἔφερον. Τὰ δὲ τῶν θεῶν ἱερὰ ἦν καλὰ.

* *περὶ* წინდებული, აქ: *შესახებ*.

ლექსიკონი (ძვ. წ. V ს.) პინოსს და თანატოსს მიცვალებული მიჰყავთ.

შეჯამება და შემოწმება

1) შეაესეთ პარადიგმაში ნაკლები ადგილები:

აწმყო		ნამყო უსრული	
მხ. რ.	მრ. რ.	მხ. რ.	მრ. რ.
1. ἄδω	1. ἄδομεν	1. ἴδον	1.
2.	2. ἄδετε	2. ἴδες	2. ἴδετε
3. ἄδει	3.	3.	3.

2) ჩაამატეთ ერთ-ერთი გამოტოვებული ბრუნვა:

- ა) ὁ νόμος, τῷ νόμῳ, τοῦ νόμου, τὸν νόμον.
- ბ) οἱ χρόνοι, ἃς χρόνοι, τοῖς χρόνοις, τῶν χρόνων.
- გ) τὰ δῶρα, τῶν δῶρων, ἃ δῶρα, τοῖς δῶροις.
- დ) ἄξιον, ἄξιον, ἀξίον, ἀξίῳ.

3) თარგმნეთ და დაწერეთ პოსტპოზიციური წყობით: 1. ὁ ἀνδρεῖος δοῦλος 2. οἱ νέοι φίλοι 3. τὸ καλὸν θέατρον 4. ὁ ἄκρος φόβος

4) დაწერეთ სალექსიკონო ფორმები შემდეგი სიტყვებისა: 1. ἤκουες 2. μαθαίνει 3. τὰ σημεῖα 4. φεύγουσι 5. τῷ νόστῳ 6. τοῦ πόνου 7. τὸν ὄβιον

5) თარგმნეთ და დაწერეთ პრეპოზიციური წყობით: 1. ცხოვრების კანონი 2. ჰომეროსის სტრიქონი 3. ბატონის სახლი 4. ბატონების სახლი 5. ბატონის სახლები 6. ბატონების სახლები 7. ცხენების სარბიელი 8. სიზღიჯრის ნიშანი 9. შუა ომი.

6) თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ შედგენილ შემასმენელს:

1. Θαλῆς φιλόσοφος ἦν· καὶ Ἀναξιμένης φιλόσοφος ἦν.
2. Δράκων καὶ Σόλων καὶ Περικλῆς Ἀθηναῖοι ἦσαν.
3. Ὁ μὲν Σόλων φιλόσοφος ἦν, ὁ δὲ Δράκων οὐ.
4. Δράκων φιλόσοφος οὐκ ἦν.
5. Ὁ τοῦ φίλου λόγος δίκαιος ἦν.
6. Οἱ τοῦ ἀγαθοῦ φίλου λόγοι ἀξιοὶ ἦσαν.
7. Ὁ τοῦ φίλου ἀγαθὸς λόγος παιδεύει τὸν φίλον.
8. Ὁ Ὀμηρος καλὸς ἀοιδὸς ἦν.
9. Κρόνος υἷος τοῦ Οὐρανοῦ ἦν.
10. Οὐρανὸς δὲ Κρόνου πατὴρ ἦν.
11. Ὁ Θάνατος τοῦ Ὑπνου ἀδελφὸς ἐστὶ (არნი).

7) თარგმნეთ

1. Τὸν τοῦ Ἐπικούρου λόγον μαθαίνομεν.
2. Μὴ ψευδόντων, ἀλλὰ ἀληθευόντων.
3. Ὁ ἀγαθὸς φίλος τῷ φίλῳ ἰατρὸν ἄγει.
4. Οἱ ἀοιδοὶ τῷ Διονύσῳ (τῷ Βάκχῳ) διθυράμβους ἤδον.
5. Ὡς Ἀρχίλοχος, λέγε τοῖς φίλοις ἀγαθοὺς λόγους.

6. Ἦ διδάσκαλε, δίδασκε τοὺς υἱοὺς τοῦ κυρίου τοὺς τοῦ Ἀλκαίου καλοὺς στίχους.

7. Ὁ φιλόλογος καὶ ὁ φιλόσοφος λόγους ὀρίζουσι.

8. Ἦ γεωργοί, μὴ οὕτως ὀρίζετε τοὺς ἀγρούς.

9. Ὁ κύριος τὸν ὀρθὸν μέτρον οὐκ εἶχεν.

8) *თარგმნეთ ბერძნულად:*

1. ახალი წამალი მაქვს.

2. ესწავლობ ახალ სიტყვებს.

3. ვამბობთ მშვენიერ სიტყვებს.

4. ძველ კანონებს არ სწავლობენ.

5. მონას ცხენები მიჰყავდა ბატონთან.

6. კარგი კანონები ზრდიდნენ ადამიანებს.

7. ფილოსოფოსებს ცა და ვარსკვლავები აკვირებდათ.

8. ვარსკვლავები ანათებენ.

9. მიწათმოქმედნი თავიანთ (წიოს, ა, ოს) მიწებს სამართლიანად (ბრმას) მიჯნავდნენ.

10. ექიმები წამლებით მკურნალობენ.

9) *გაასწორეთ შეცდომები:*

ა) ზმნის ფორმებში: ἔγραφεῖς, λέγεῖς, ἐπιστεύουσι, θαύμαζον.

ბ) მახვილში: τὸ ζῶον, τὸ ἔργον, ὁ διθυραμβος, οἱ δῆμοι.

გ) სინტაქსში: 1. Ἄγετε ὁ ταῦρος τῷ κυρίῳ.

2. Πλάτων ἦν ὁ φιλόσοφος.

3. Τὰ ἄστρα ἔλαμπον.

4. Τοῦ δούλου ὁ οἶκος θαυμάζω.

10) *რას აღნიშნავს შედგენილ სიტყვებში ეს პრეფიქსები?*

მესო- (//მეზო-)

არქეო-

პალეო-

ნეო-

დემო-

11) *რომელი სიტყვები გეცნობათ ამ კომპოზიტებში?*

ჰიპოპოტამი

მინოტავრი

აკროსტიქი

აეროდრომი

ეკოლოგია

ზოოპარკი

III ნაწილი: პირველი კანკლედოზა, εἷναι ზმნის უღლება აწმყოსა და იმპერფექტუმში

III 1

პირველი კანკლედოზა

პირველი კანკლედოზის სახელთა ფუძის დაბოლოება არის *α*. იგი ორგვარია: ძლიერი (ანუ წმინდა – *α purum*) და სუსტი (ანუ არაწმინდა – *α impurum*). მხოლოდით რიცხვში ძლიერი *α* უცვლელად არის შენარჩუნებული ყველა ბრუნვაში, ხოლო სუსტი *α* გრძელდება და გადაიქცევა *η*-დ (ან მხოლოდითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში, ან – მხოლოდ და მხოლოდ მიცემითსა და ნათესაობითში). მრავლობით რიცხვში როგორც ძლიერი, ისე სუსტი *α*-ს მქონე სახელები ინარჩუნებენ ამ ფუძისეულ *α*-ს.

პირველი კანკლედოზით იბრუნვის მდებრობითი და მამრობითი სქესის სახელები; მათი ბრუნება ერთმანეთისაგან განსხვავდება მხოლოდით რიცხვში, მრავლობითში კი მსგავსია.

NB მრავლობით რიცხვში:

1. ბრუნება პირველი კანკლედოზის ყველა კატეგორიის სახელისათვის ერთი და იგივეა.

2. სახელობითი ბრუნვის (ასევე წოდებითის) დაბოლოება – დიფთონგი *αι* – მახვილისათვის მოკლე ხმოვნად ითვლება.

3. ფუძისეული *α* წარმოდგენილია ყველა ბრუნვაში, გარდა ნათესაობითისა, სადაც ფუძის დაბოლოება ერწყმის ბრუნვის ნიშანს: *δασ > δα*.³⁰ მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითის ეს დაბოლოება საერთოა პირველი კანკლედოზის ყველა სახელისათვის, მიუხედავად იმისა, რომელ მარცვალზე აქვს მას მახვილი სახელობით ბრუნვაში.

4. აკუნატივისის *α* გრძელია (*αδ*).

მდებრობითი სქესის სახელები

- მხოლოდითი რიცხვის სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ ასიგმატურად.
- სახელობითი ბრუნვისა და წოდებითის ფორმები ერთმანეთს ემთხვევა.

α იმპერფექტის სახელები: სახელობითში – η

სახელობითში წარმოდგენილი *η* (რომელიც მოკლე *α*-ს დაგრძელების შედეგია) სახელს მხოლოდითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში გაყვება.

³⁰ კონტრაქციის შესახებ იხ. გვ. 48.

ἡ ψυχῆ (ფუძე: ψυχα) სული
 ἡ τέχνη (ფუძე: τεχνα) ხელოვნება
 ἡ νίκη (ფუძე: νικα) გამარჯვება

მხოლოდითი რიცხვი

სახ.	ἡ ψυχῆ	ἡ τέχνη	ἡ νίκη
აკუზ.	τὴν ψυχὴν	τὴν τέχνην	τὴν νικην
მიც.	τῆ ψυχῆ*	τῆ τέχνη	τῆ νικη
ნათ.	τῆς ψυχῆς*	τῆς τέχνης	τῆς νικης
წოდ.	ὡ ψυχῆ	ὡ τέχνη	ὡ νικη

მრავლობითი რიცხვი

სახ.	αἱ ψυχαί	αἱ τέχναι	αἱ νικαί**
აკუზ.	τὰς ψυχάς	τὰς τέχνας	τὰς νικας
მიც.	ταῖς ψυχαῖς*	ταῖς τέχναις	ταῖς νικαῖς
ნათ.	τῶν ψυχῶν*	τῶν τεχνῶν	τῶν νικῶν
წოდ.	ὡ ψυχαί	ὡ τέχναι	ὡ νικαί**

* ისევე, როგორც მეორე კანკელობაში, აქაც *ოქსიტონობში* (ანუ სიტყვებში, რომელთაც მკვეთრი მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვთ), მიცემითსა და ნათესაობით ბრუნებებში მკვეთრი მახვილი იცვლება შემოსილით.

** ბოლოდან მეორე გრძელ ხმოვანს აქ შემოსილი მახვილი აქვს, ვინაიდან *αι* დიფთონგი სიტყვის ბოლოს მოკლე ხმოვნად ითვლება.

აბრუნეთ.

ἡ φανή *ხმა*
 ἡ ἐπιστήμη *მეცნიერება*
 ἡ μάχη (*α*) *ბრძოლა*
 ἡ ἄλη (*σ*) *მასალა, მატერია*

„გოფნა“ ზმნის III პირის ფორმები აფხაზურში

ἐστίν(ν) *არის*, εἰσίν(ν) *არიან* - ეს ფორმები ენკლიტიკურია.

მახვილის წესები ენკლიტიკებისათვის

ე. წ. მიკედლებული სიტყვები თავიანთ მახვილს კარგავენ ან გადასცემენ წინამდებარე სიტყვას გარკვეული წესების მიხედვით:

1) ენკლიტიკა უკვალოდ კარგავს მახვილს, თუ წინამდებარე სიტყვა *პერისპომენონია* (შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე):
 πῶς ἐστι; *სად არის?*

2) ერთმარცველიანი ენკლიტიკა უკვალოდ კარგავს მახვილს მაში-
ნაც, როდესაც წინამდებარე სიტყვას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან
მეორე მარცვალზე, ორმარცველიანი ენკლიტიკა კი ინარჩუნებს მას:

φίλος μου ჩემი მეგობარი.

φίλοι εἶσι მეგობრები არიან.

3) ოქსიტონონი (სიტყვა მკვეთრი მახვილით ბოლოდან პირველ
მარცვალზე) ენკლიტიკის მიერ გადაცემული მახვილის წყალობით ინარ-
ჩუნებს მკვეთრ მახვილს, ანუ ენკლიტიკის წინ იგი ბლაგვი მახვილით არ
იცვლება:

σφοδρῖς εἶσι ბრძენნი არიან.

4) სიტყვებს, რომელთაც აქვთ საკუთარი მკვეთრი მახვილი ბოლო-
დან მესამე მარცვალზე ან შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე
მარცვალზე, ენკლიტიკის მიერ გადაცემული მახვილის წყალობით ორი
მახვილი ექნებათ:

διδάσκαλός ἐστι მასწავლებელია.

διδῶν εἶσι მონები არიან.

5) ენკლიტიკა ინარჩუნებს მახვილს წინადადების თავში, ან როდესაც
მასზე ლოგიკური მახვილია:

τινὲς λέγουσιν... ზოგიერთები ამბობენ...

λέγω σὲ შენზე ვლაპარაკობ.

τὲ ენკლიტიკური ნაწილაკი მანერითაველი კაზშირის ფუნქციით

τὲ მოსდევს დასაკავშირებელ სიტყვას: πατὴρ ἀβραάμω τε θεῶν τε
მამა ადამიანებისაც და ღმერთებისაც.

იგი ხშირად ახლავს καί-ს მნიშვნელობის გამძლიერებელი ფუნ-
ქციით: οἱ λόγοι τε καὶ τὰ ἔργα სიტყვებიც და საქმეებიც.

წინდებული (πρόθεσις, praepositio)

წინდებული ბერძნულში ფუნქციურად შესაბამისია ქართული თან-
დებულისა. იგი ერთვის სახელს და გვიჩვენებს ამ სახელით აღნიშნულ
საგანთან რაიმე სახის მიმართებას: მდებარეობას (შდრ. ქართული: -ში, -
ზე...), მიმართულებას (-კენ...), დანიშნულებას (-თვის) და სხვ. მაგრამ
თანამედროვე ქართულში თანდებული, როგორც ვიცით, ბოლოსართია,
რომელიც მოსდევს სახელს (მაგ., სახლებს შორის), უფრო ხშირად კი ერ-
წყმის მას (სახელში), ბერძნულში კი წინდებული (როგორც თავად ტერმინი
გვეუბნება) წინ უძღვის სახელს³¹.

ბერძნულში წინდებული დაერთვის სამ ბრუნვას: აკუსატივუსს, მი-
ცემითსა და ნათესაობითს. ამასთან, ზოგიერთი წინდებული დაერთვის
მხოლოდ ერთ ბრუნვას, ზოგი - ორს, ზოგიერთი კი შეიძლება სამივე
ბრუნვას დაერთოს.

* წინდებულები ბერძნულში ზმნისწინებადაც გვევლინებიან და
მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სიტყვათწარმოებაში.

³¹ ძველ ქართულში გვხვდება წინდებულებიც: „ზედა უფსკრულთა“ და სხვ.

აროპლიტიკური წინდებულები ἐν, εἰς, ἐκ (ἐξ)

ἐν დაერთვის მიცემითი ბრუნვის ფორმას: -ზე, -ში, დროს (კითხვაზე: სად? როდის?)³²

ἐν ποταμῷ ἐστί *მდინარეშია*;

ἐν τῇ ἑορτῇ *ზეიმზე, ზეიმის დროს*.

εἰς დაერთვის აკუზატივის ფორმას: -ზე, -ში, -კენ (კითხვაზე: საით?); -მდე, მიმართ, -თვის.

εἰς τὸν ποταμὸν βαίνει *მდინარისაკენ მიდის*;

εἰς τὸν λόγον τοῦ Πιττακοῦ *პიტაკოსის სიტყვაზე, პიტაკოსის სიტყვისათვის* (იგულისხმება კომენტარი)³³.

εἰς πᾶλεμον ἀγαθὸς *ომისათვის კარგი* (აქ = *გამოსადეგი, შესაფერისი*)

ἐκ (ხმოვნის წინ ἐξ) დაერთვის ნათესაობითის ფორმას: -დან, -გან (კითხვაზე: საიდან? ვისგან? რისგან? რა დროიდან?).

ἐκ Πύλου βαίνει *პილოსიდან მოდის*;

αἱ τέχνη αἰ ἐκ θεῶν εἰσιν *ხელოვნებანი ღმერთებისაგან არის*

(აქ = *გვაქვს*) ;

ἐξ ἀρχῆς *დასაწყისიდან, თავიდანვე*.

ბაშშირი γάρ — რადგან

ეს კავშირი (ისევე, როგორც სხვა ჩვენთვის უკვე ცნობილი ზოგიერთი კავშირი: μὲν, δὲ) არასოდეს იწყებს წინადადებას.

ლექსიკა

ἡ ἀρχή *დასაწყისი, საწყისი; მთავარი; მთავრობა*

ἡ ζῶη *ცხოვრება*

ἡ ἀδελφὴ *და*

ἡ ἡδονή *სიამოვნება*

ἡ σχολή *მოცალეობა; მეცადინეობა*

ἡ ἐπιστήμη *ცოდნა, მეცნიერება*

ἡ μάχη (ᾶ) *ბრძოლა*

ἡ ἑορτή *ზეიმი, დღესასწაული*

ἡ ἀρετή *სიქველე, სათნოება, სიკეთე*

ἡ ἔλπις (Ἦ) *ტყე; შეშა; მასალა, მატერია*

ἡ πηγὴ *წყარო*

ἡ τροφή *საზრდელო, საკვები*

³² შდრ.: ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος (*იოანეს სახარება*, 1, 1) პირველითგან იყო სიტყუაჲ.

³³ ნეიტრალური სქესის არტიკლი, როგორც უკვე ვიცით, შეიძლება გულისხმობდეს „გამონათქვამს“. კომენტარების სათაურები ხშირად ამგვარად არის ხოლმე ჩამოყალიბებული: εἰς τὸ χαλεπὰ τὰ καλὰ *კომენტარი გამონათქვამზე: „რთულია მშენიერი“*.

ἡ ῥῶνὴ *სიმღერა*
 ἡ φωνή *ხმა*
 ἡ γραφή *წერილი*
 ἡ γνῶμη *აზრი*
 ἡ μορφή *ფორმა, იერსახე*
 ἡ ἀκμή *განვითარების მწვერვალი, ყვაევილობა*
 ἡ σκηπή *კარავი; სცენა*
 ἡ γῆ ³⁴ *მიწა, დედამიწა*
 ἡ Γῆ *გეა, ქალღმერთი.*
 ἡ σύμφη (ῥ) *პატარძალი*
 ἡ Νύμφη *ნიმფა*
 ἡ εἰρήνη *მშვიდობა*
 ἡ Εἰρήνη *ეირენე, მშვიდობის ქალღმერთი*
 ἡ δίκη (ι) *ჩვეულება; სამართალი*
 ἡ Δίκη *დიკე, სამართლის ქალღმერთი*
 ἡ τύχη (ῥ) *ბედი*
 ἡ Τύχη *ტიხე, ბედის ქალღმერთი*
 ἡ σελήνη *მთვარე*
 ἡ Σελήνη *სელენე, მთვარის ქალღმერთი*
 ἡ νεφέλη *ღრუბელი*
 ἡ Νεφέλη *ნეფელე, ღრუბლის ქალღმერთი*
 (ὁ) Φρίξος *ფრიქსოსი*
 (ἡ) Ἑλλη *ჰელე*
 βλέπω *ვხედავ (გარდაუვ.); (εἰς + აკუზ.) ვუყურებ*
 νομίζω (+ აკუზ. + აკუზ.) *ვთვლი, მივიჩნევ (ვის ან რას რად)*
 ἀκμάζω *ვყვავი, ვიფურჩქნები*
 ἄρχω (+ ნათ.) *ვიწყებ; ემართავ*
 στέργω *მიყვარს*
 ὅτι *რომ*
 ὥσπερ *როგორც*
 γάρ *რადგან*

Θάνατος τοῦ βίου τελευτή *სიკვდილი სიცოცხლის დასასრულია.*

Ἦ σαφρυσύνη ἀπεισι τῶν ἡδονῶν *კეთილგონიერება შორს არის სიამოვნებათაგან.*

საეარჯიშოები

1) *განსაზღვრეთ ფორმები:* 1. τῆς νίκης 2. τὰς μάχας 3. τῶν ἡδονῶν 4. τὴν ἀρχὴν 5. ταῖς ἡλίας 6. τῆ δίκης 7. ὃ τύχη 8. αἱ σύμφαι 9. ὃ σύμφαι 10. ἡ ζῶή

2) *დაწერეთ მხოლოდითი და მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითის ფორმები:* 1. ἡ ἑορτή 2. ἡ ἐπιστήμη 3. ἡ τέχνη 4. ἡ ῥῶνὴ

³⁴ ἡ γῆ განეკუთვნება ე. წ. შერწყმულ ბრუნებას. ამ ეტაპზე მხოლოდ ამ სიტყვის სახელობითი ბრუნვის ფორმის ცოდნა მოგვეთხოვება.

3) დაწერეთ სალექსიკონო ფორმები: 1. ταῖς πηγᾶς 2. τῆ σχολῆ 3. τῆν μάχην.

4) თარგმნეთ ქართულად: 1. ἐν τῆ εἰρήνῃ 2. εἰς τὴν ὕλην 3. ἐν τῷ πολέμῳ 4. ὁ τόπος ὁ τῆς μάχης 5. ἡ τῆς Σελήνης ἑορτῆ 6. ἡ τῆς Σελήνης μορφή 7. ἐξ οἴκου 8. ἡ τῆς γραφῆς γυῶμη 9. ἡ ἀκμὴ τοῦ βίου 10. χαίρει θυμῷ.

5) თარგმნეთ: 1. ბრძოლის დასაწყისი 2. ცხოვრების სიამენი 3. ტყვიდან მოდის. 4. ბრძოლისთვის ამზადებს. 5. დების წერილები 6. სიამონებათა წყარო 7. მოცალეობის უამს 8. სახლში მიდის. 9. სიმღერებით ხარობს.

6) თარგმნეთ ქართულად:

1. Βλέπομεν εἰς τὴν σελήνην καὶ τὰς νεφέλας.
2. Αἱ ἐπιστῆμαι τροφαὶ τῆς ψυχῆς εἰσιν.
3. Ἡ γῆ φέρει τροφήν.
4. Ἐν τῆ εἰρήνῃ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἀκμαῖουσιν.
5. Ἐν ταῖς ἑορταῖς ὄδῶς ἄδουσιν.
6. Τῆς φωνῆς τῆς νύμφης ἀκούομεν.
7. Τὰς ἀρετὰς τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων θαυμάζομεν.

7) თარგმნეთ ბერძნულად. ყურადღება მიაქციეთ აკუზატივისსა და მიცემითი ბრუნვების გამოყენებას:

1. – გიყვარს ზეიმები ? – დიახ.
2. სიმღერის ხმა მესმის.
3. შეხედე ღრუბლების ფორმებს!
4. წერილი მაქვს დისთვის.
5. მასწავლებელი ფილოსოფოსთა აზრებს გვასწავლიდა.
6. წერდით წერილებს მეგობრებს?
7. ცხოვრება ზეიმად მიაჩნდა.

8) თქვენთვის ნაცნობი რომელი ლექსიკიდან არის ნაწარმოები შემდეგი სიტყვები: ფილადელფია, პელესპონტი (ὁ Ἑλλησποντος), ტექნოლოგია, პილოძიზმი, პედონიზმი, (პ)ეორტოლოგია, ეპისტემოლოგია, ანთროპომორფული, ზოომორფული, ფსიქოლოგია, ფსიქიატრია, კაკოფონია, ტაერო-მაქია, ოდეონი.

9) ა) ყველასათვის კარგად ცნობილი რომელი სიტყვა არის წარმოშდგარი სჯილ-დან?

ბ) საიდან წარმოდგა სიტყვა „სცენა“ და რა კავშირი აქვს მას კარაფთან?

გ) რა კავშირი აქვს ერთმანეთთან სიტყვას პიყი და მითიურ პერსევსის ფრთიან ცხენს Πήγασος-ს?

10) რომელი სიტყვა გეცნობათ კომპოზიტებში: „რაფსოდია“, „გიგანტომაქია“, „პოლიფონია“?

ტექსტი

თარგმნეთ. უცნობი სიტყვები მოძებნეთ ლექსიკონში

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων

Θαλῆς ὁ φιλόσοφος, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, ἔλεγε· Ὁ κόσμος νοῦν* ἔχει, ὥσπερ καὶ οἱ ἄνθρωποι νοῦν ἔχουσιν. Ὁ δὲ τοῦ κόσμου νοῦς θεὸς ἐστίν. Ἀναξίμανδρος δὲ λέγει, ὅτι πολλοὶ κόσμοι εἰσὶν ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ πολλοὶ οὐρανοί. Τοὺς δὲ οὐρανοὺς ὁ Ἀναξίμανδρος νομίζει θεούς.

Χρῦσιππὸς τε καὶ Ἀπολλόδωρος ἐνόμιζον, ὅτι ὁ κόσμος ζῶον ἐστὶ καὶ ψυχὴν ἔχει· πάντα* γὰρ τὰ ζῶα ψυχὰς ἔχει, καὶ τὰ φυτὰ.

Καὶ Στωϊκοὶ ἔλεγον· Ζῶον ὁ Κόσμος. Αἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰὶ ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς ἦκουσιν. Ἀλλὰ τὰ ἀστρα τε, ὁ ἥλιός τε καὶ σελήνη ψυχὰς ἔχουσιν.

*აკუზ. სიტყვისა ო ნოის (ნოს) (გონება) განეკუთვნება მეორე კანკლედობის შერწმულ ბრუნებას.

πάντα ყველა

ფსიქტერი, ღვინის გასაცივებელი ჭურჭელი. სვ. წ. V ს.
მოსატულია ღურისის მიერ

ა წმინდა (პურუმი)

ა ძლიერია, როდესაც მას წინ უძღვის ε, ι და ρ. ასეთი ა ყველა ბრუნვაში შენარჩუნებულია.

- ή άγορά (ფუძე: άγορα) მოედანი
- ή οίκια (ფუძე: οίκια) სახლი
- ή άνδρεια (ფუძე: άνδρεια) სიმაბაცე
- ή σφαίρα (ფუძე: σφαίρα) ბურთი, სფერო

მხოლოდითი რიცხვი

სახ.	ή άγορά	ή οίκια	ή άνδρεια	ή σφαίρα
აკუზ.	τήν άγοράν	τήν οίκιαν	τήν άνδρειαν	τήν σφαίραν
მიც.	τήν άγοράν*	τήν οίκια	τήν άνδρεια	τήν σφαίρα
ნათ.	τής άγοράς*	τής οίκιας	τής άνδρειας	τής σφαίρας
წოდ.	ά άγορά	ά οίκια	ά άνδρεια	ά σφαίρα

მრავლობითი რიცხვი

სახ.	αί άγοραι	αί οίκιαι	αί άνδρειαί**	αί σφαιραι
აკუზ.	τάς άγοράς	τάς οίκιας	τάς άνδρειας	τάς σφαιρας***
მიც.	ταίς άγοραις*	ταίς οίκιας	ταίς άνδρειας	ταίς σφαιραις
ნათ.	τών άγορών*	τών οίκιών	τών άνδρειών	τών σφαιρών
წოდ.	ά άγοραι	ά οίκιαι	ά άνδρειαι	ά σφαιραι

* შეგახსენებთ: ὀψιტიონონებში მიცემითსა და ნათესაობით ბრუნვებში მკვეთრი მახვილი იცვლება შემოსილით.

** αι დიფთონგი სიტყვის ბოლოს მახვილისათვის მოკლედ ითვლება; ამიტომ ბოლოდან მეორე მახვილიან მარცვალს, თუკი იგი გრძელი ხმოვნის შემტველია, შემოსილი მახვილი ექნება.

*** აკუსატივეუსის ა გრძელია, ამიტომ შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე იცვლება მკვეთრით.

აბრუნეთ.

- ή ήμέρα დღე
- ή χώρα ქვეყანა
- ή μοίρα ბედისწერა
- ή στρατιά ჯარი
- ή ἀλήθεια სიმართლე, ჭეშმარიტება

NB ბერძნულში აბსტრაქტულ სახელებს, როგორებიცაა, მაგალითად, სიმართლე (ή ἀλήθεια), მრავლობითი რიცხვი ეწარმოებათ: τάς ἀληθειάς λέγειν მრავალი მართალი რამის თქმა.

ა იმპერუმი - (სახელობითი ᾶ)

ა იმპერუმიან (ანუ როდესაც ალფას წინ არ უძღვის ε, ι, ρ) სახელთა ერთ ნაწილს ფუძისეული მოკლე ალფა შენარჩუნებული აქვთ არა მხოლოდ მრავლობით რიცხვში, არამედ ასევე მხოლობითი რიცხვის სახელობითში, აკუზატივუსსა და წოდებითში; ა-ს შეცვლა η-დ ხდება მხოლოდ ორ ბრუნვაში: მიცემითსა და ნათესაობითში.

ამგეარ არაწმინდა ა-ს წინ უძღვის: σ, σσ (στ), λλ, ζ, ψ, ξ, αιν (ყველა დანარჩენ შემთხვევაში არაწმიდა ა მხოლობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაშივე შეცვლილია η-დ).

ή θάλαττα (ფუძე: θαλαττα) ზღვა

ή δόξα (ფუძე: δοξα) აზრი

ή γλώττα (ფუძე: γλωττα) ენა

მხოლობითი რიცხვი

სახ.	ή θάλαττα	ή δόξα	ή γλώσσα
აკუზ.	τήν θάλατταν	τήν δόξαν	τήν γλώσσαν
მიც.	τήν θαλάττη*	τήν δόξην	τήν γλώσση**
ნათ.	τής θαλάττης*	τής δόξης	τής γλώσσης**
წოდ.	ἡ θάλαττα	ἡ δόξα	ἡ γλώσσα

მრავლობითი რიცხვი

სახ.	αἱ θάλατται	αἱ δόξαι	αἱ γλώσσαι
აკუზ.	τάς θαλάττας*	τάς δόξας	τάς γλώσσας**
მიც.	ταῖς θαλάτταις*	ταῖς δόξαις	ταῖς γλώσσαις
ნათ.	τῶν θαλαττῶν	τῶν δοξῶν	τῶν γλωσσῶν
წოდ.	αἱ θάλατται	αἱ δόξαι	αἱ γλώσσαι

* ეიმეორებთ: იმ ბრუნვებში, რომლებშიც ბოლოდან პირველი ხმოვანი გრძელია, მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვლიდან გადმოინაცვლებს ბოლოდან მეორე მარცვალზე.

** ეიმეორებთ: იმ ბრუნვებში, რომლებშიც ბოლოდან პირველი ხმოვანი გრძელია, შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე იცვლება მკვეთრი მახვილით.

აბრუნეთ

ή Μοῦσα *მუზა*

ή τράπεζα *მაგიდა*

სიტყვათწარმოება – სუშიძსები: -εια, -ια

-εια სუფიქსი აწარმოებს ე. წ. მოქმედების სახელებს εὔα-ზე და ბოლოებულნი ზმნებიდან: παιδένα აღეზრდი > παιδεία აღზრდა.

-ια (-ιᾶ, -ιᾷ) სუფიქსი აწარმოებს ე. წ. თვისების სახელებს: κακός ბოროტი > κακία ბოროტება.

წინდებულები – *σύν, ἀπό, παρά*

σύν – ახლავს მიცემით ბრუნვას: *-თან, ერთად.*
σύν τῷ ἀδελφῷ ძმასთან ერთად.

ἀπό (ἀπ', ἀφ') – ახლავს ნათესაობით ბრუნვას: *დან, გან* (გამოსატავს დაშორებას ზედაპირიდან, გარეთა საზღვრიდან, განსხვავებით *ἐκ-*ისაგან, რომელიც აღნიშნავს მოძრაობას სიღრმიდან):

ἀπὸ τῆς θάλαττης μένει ზღვიდან მოშორებით ყოფნა;
οἱ ἀπὸ σκηνῆς მსახიობები.

ἡ μανία ἀπὸ Μουσῶν = მუზებისაგან მოვლენილი შემოქმედებითი ალტყინება.

παρά – ახლავს ნათესაობით ბრუნვას: *წინ* (სივრცეში და დროში).
παρὸ τῆς μάχης ბრძოლის წინ.

პრეპოზიციები (ზმნისწინები)

როგორც წინდებულები, ასევე ზმნისწინებიც ზმნიზედებისაგან მომდინარეობს, რომლებიც, როგორც ვიცით, წინადადებაში დამოუკიდებლად გამოიყენება სხვადასხვა სახის მიმართების დასაკონკრეტებლად (დროის, სივრცის და ა. შ.). შემდგომში ეს ზმნიზედები დაუკავშირდა, ერთი მხრივ, სახელებს წინდებულების ფუნქციით, ხოლო, მეორე მხრივ, ზმნებს როგორც ზმნისწინები. მაგალითად, *ἐκ* წინდებულთა სახელთან: *ἐκ τοῦ οἴκου* (სახლიდან), პრეპოზიციისა ზმნასთან: *ἐκβάλλω* (გაეგდებ), ასევე – ნაზმნარ სახელთან: *ἐκβίβω* (გაძეგება).

ისევე, როგორც ქართულში, ბერძნულში ზმნისწინებს მნიშვნელოვანი როლი აქვთ სიტყვათწარმოებაში.

- წინდებული, ზმნისწინად გამოყენების შემთხვევაში, გარკვეულ ფონეტიკურ ცვლილებებს ექვემდებარება. მაგალითად, *σύν* წინდებული, იმისდა მიხედვით, რომელ თანხმოვანს ხედება, შემდეგ ცვლილებებს გვიჩვენებს: *σλ-, სურ- სუγ-, სუმ-, ს-*

ზმნა *εἶναι* - არსებობა

ἔστί და *εἶστί* წინადადების დასაწყისში, ასევე – ზოგიერთი სიტყვის შემდეგ (*οὐκ, μή, καί...*) ყოველთვის მახვილით არის წარმოდგენილი. მხრიცხვის ფორმაში მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე გადადის:

ἔστι *θείας* არსებობს ღმერთი,

τοῦτ' ἔστι ესე იგი.

ἔστι, *εἶστί* წინადადების დასაწყისში შეიძლება ითარგმნოს როგორც: *არის, აი* (შდრ. ინგლისურში: *there is, there are* და *this is, these are*, ფრანგულში: *il y a* და *c'est un(e)*, გერმანულში: *das ist*): *ἔστι* *νείας* *ἱππος* ეს ახალი ცხენია; *αἱ*, *ახალი ცხენი*. *εἶσιν* *ἵπποι* არის (აქ) ცხენები.

ძალაძთა სახელეზი

სიტყვა *ქალაქი* ბერძნულად მდედრობითი სქესისაა: ἡ πόλις. შესაბამისად, მდედრობითი სქესისაა ქალაქების სახელთა უმეტესობა: ἡ Ἐπίδαυρος *ეპიდაური (ეპიდავროსი)*, ἡ Σπάρτη *სპარტა*, ἡ Τροία *ტროა*.

ხშირად ქალაქების სახელებს მრავლობითი რიცხვის ფორმა აქვთ: αἱ Ἀθῆναι *ათენი*, αἱ Θῆβαι (= ἡ Θῆβη) *თებე*, αἱ Δελφοί *დელფო* (შდრ. რუსულში: Афины, Фивы, Дельфы, ფრანგულში: Athènes, Thèbes, Delphes, ინგლისურში: Athens, Thebes, Delphi).³⁵

რა იცით ამ ქალაქების შესახებ?

ძვეყნების სახელეზი

მიწის (ἡ γῆ), ქვეყნის (ἡ χώρα) აღმნიშვნელი სიტყვები მდედრობითი სქესისაა, შესაბამისად, მდედრობითი სქესისაა კონკრეტული ქვეყნებისა და მხარეების სახელებიც: ἡ Ἑλλάς *საბერძნეთი*, ἡ Ἀττική *ატიკა*, ἡ Ἑσπέρη *ევროპა*, ἡ Ἀσία *აზია*.

კუნძულების სახელეზი

ἡ νῆσος – *კუნძული* ბერძნულში მდედრობითი სქესისაა. შესაბამისად, მდედრობითი სქესისაა კუნძულების აღმნიშვნელი საკუთარი სახელებიც: ἡ Πελοπόννησος *პელოპონესი* (ანუ პელოფსის კუნძული), ἡ Ἰθάκη *ითაკა*, ἡ Κρήτη *კრეტა*, ἡ Κύπρος *კვიპროსი*, ἡ Ῥόδος *როდოსი*.

ვისთან ან რასთან ასოცირდება თქვენთვის ამ კუნძულების სახელები?

ლექსიკა

ἡ ἀγορά *სახალხო კრება; კრების ადგილი, მოედანი; ბაზარი.*

ἡ οἰκία *სახლი*

ἡ ἀνδρεία *სიმამაცე*

ἡ δουλεία *მონობა*

ἡ ἐλευθερία *თავისუფლება*

ἡ σφαῖρα *ბურთი, სფერო*

ἡ ἡμέρα *დღე*

ἡ χώρα *ქვეყანა*

ἡ πέτρα *კლდე*

ἡ στρατιά *ჯარი*

ἡ ἀλήθεια *სიმართლე, ჭეშმარიტება*

ἡ κακία *მანკიერება, უვარგისობა, ბოროტმოქმედება*

ἡ ἄρα *წლის დრო; ხანი*

ἡ σκιά *ჩრდილი*

³⁵ შდრ. ქართულში გეოგრაფიული (უპირატესად, სოფლების) სახელების წარმოება მრავლობითის ფორმით: რკონი, ბაგები, გურჯაანი, მაჩხაანი, ბოსლექი...

ἡ γενεά მოდგმა
 ἡ ἐκκλησία სახალხო კრება
 ἡ καμψδία კომედია
 ἡ τραγῳδία ტრაგედია
 ἡ πολιτεία სახელმწიფოებრიობა, სახელმწიფო, მოქალაქეობა
 ἡ βασιλεία სამეფო; მეფობა
 ἡ μοῖρα წილხვედრი, ხვედრი, ბედისწერა
 ἡ σοφία სიბრძნე
 ἡ γασία კუთხე
 ἡ διάνοια განსჯა
 ἡ αἰτία მიზეზი
 ἡ φιλία მეგობრობა
 ἡ παιδεία აღზრდა-განათლება
 ἡ κατηγορία ბრალდება; ის, რაც საგანზე ითქმის, ზოგადი თვისება, **კატეგორია**
 ἡ δικαιοσύνη სამართლიანობა (როგორც თვისება, სამართლიანად ყოფნა)
 ἡ θάλαττα ზღვა
 ἡ δόξα აზრი; სახელი (დიდება)
 ἡ γλῶττα ენა
 ἡ Μοῦσα მუზა, ქალღმერთი
 ἡ τράπεζα მაგიდა
 ἡ μᾶζα პური (ქერის)
 ἡ μανία სიგიჟე
 οὐτε... οὐτε (οὐτ' ... οὐτ') არც...არც
 τίκτω ეშობ
 ψέγω ვეიცხავ, ვგმობ
 ἀγορεύω ელაპარაკობ საჯაროდ
 πρέπει (+ ინფინ) ხამს, ჯერ არს
 ἀρμόζω შევეუწყობ
 ἡ ἀρμονία სიმწყობრე, პარმონია
 (ἡ) 'Ἀρμονία პარმონია, არესისა და აფროდიტეს ასული
 ἡ ἔστία კერა
 (ἡ) 'Ἐστία პესტია, ოჯახის (კერის) მფარველი ქალღმერთი
 Σκιάς ὄναρ ἄνθρωπος ლანდის აჩრდილია ადამიანი³⁶ (პინდარე, ძვ. წ. V ს.)
 Στείρεις ἐν τῇ θαλάττῃ ზღვაში თესავ.
 Φιλοσοφία ἐστὶ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν ფილოსოფია არის
 ხელოვნებათა ხელოვნება და მეცნიერებათა მეცნიერება
 Φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας ფილოსოფია სიბრძნის სიყვარულია

³⁶ ანუ ადამიანი სრული არარაობაა; τὸ ὄναρ სიზმარი, გადატ. ზმანება, აჩრდილი, ლანდი.

სავარჯიშოები

1) მახვილის მიხედვით განსაზღვრეთ, გრძელია თუ მოკლე ფუძის ბოლოკიდური ა: 1. ἡ πείρα 2. ἡ μάχαιρα 3. ἡ γέφυρα 4. ἡ κολακεία 5. ἡ θήρα

2) ა) დაწერეთ სალექსიკონო ფორმა: 1. τῆς μητρικῆς 2. αἱ μέλιτται 3. ταῖς λύπαις 4. ταῖς φυγαῖς 5. τὰς πύλας 6. τῆ βίᾳ 7. τῆς θύρας 8. ὠ ἐσπέрай

ბ) დაწერეთ ნათესაობითი ფორმა: 1. ἡ πέτρα 2. ἡ σικιά 3. ἡ ἀλήθεια 4. ἡ μέλιττα 5. ἡ Μοῖρα

3) დაუწერეთ მახვილი “ყოფნა” ზმნის ფორმებს 1. Ἔστι θεός. 2. Οὐκ ἔστι τραγέλαφος.³⁷ 3. Ὁ ἵππος ζῶν ἔστι. 4. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι εἰσιν.

4) თარგმნეთ ბერძნულად.

ა) 1. მონობის მიზეზი; 2. ათენის მოედანი (აგორა); 3. ათენის მოედანზე; 4. ათენის მოედნიდან; 5. მოედნის წინ; 6. ბატონის ბრალდება; 7. ათენელებთან ერთად.

ბ) 1. მიყვარს კომედია. 2. გვიყვარს სიმართლე. 3. სიმართლეს აცხადებდა. 4. საჭიროა სიმართლის სახალხოვად გაცხადება. 5. ვგმობთ მონობას. 6. ხამს (ჯერ არს) მონობის დაგმობა. 7. ხამს მუზეუმის თავყვანისცემა. 8. სიმღერებს ვუსმენდით. 9. ვშლი კრებას.

5) თარგმნეთ.

1. Λέγω τὴν ἀλήθειαν.

2. Λέγομεν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ οὐκ ἀκούουσι καὶ οὐ πιστεύουσιν.

3. Ἐλέγομεν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ οὐκ ἠκούετε καὶ οὐκ ἐπιστεύετε.

4. Ὁ ἥλιος τίκει τὴν ἡμέραν.

5. Ἡ Ἀττικὴ ἦν χώρα ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

6. Ἐν ταῖς Ἀθῆναις αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἤκμαζον.

7. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστεργον καὶ τὰς τραγῳδίας καὶ τὰς κομῳδίας.

8. Οἱ νῦν ἄνθρωποι στέργουσι τὴν ἐλευθερίαν.

9. Ἡ Ἰβηρία καὶ ἡ Κολχίς χῶραι ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

10. Αἱ Μοῦσαι θεαὶ τῆς σοφίας εἰσίν.

11. Ἐν τῇ θαλάττῃ πέτραι εἰσίν.

12. Αἱ νῆκαι φέρουσι τῇ στρατιᾷ τιμὴν καὶ δόξαν.

13. Δίκη δίκην τίκει.

14. Πρὸ τῶν δώδεκα θεῶν οἱ Ἕλληνικοὶ ἄνθρωποι ἄλλους θεοὺς καὶ θεὰς ἔθεράπειον.

6) თარგმნეთ ბერძნულად: 1. კომედია უყვარს, ტრაგედია კი - არა. 2. განათლება სიბრძნის წყაროა. 3. სიმართლეს ვაცხადებ (სახალხოვად ვამბობ) სახალხო კრებაზე. 4. სახლის წინ მოედანი იყო. 5. ეს ათენის აგორაა. 6. აი, ბურთები.

7) ა) დაასახელეთ თქვენთვის ნაცნობი სიტყვები შემდეგ კომპოზიტებში: ფილარმონია, სიმფონია, აგორაფობია, სტრატოსფერო, გენეალოგია, ეტიმოლოგია, კლექტომანია, პოლიგონი, სტრატეგია.

ბ) რის მიხედვით ეწოდა სიმონს სახელი პეტრე (ქრისტეს ერთ-ერთი მოციქული)?

³⁷ ὁ τραγέλαφος თხა-ირემი, ტრაგელაფოსი (ზღაპრული ცხოველი).

გ) საქართველოს რომელი გეოგრაფიული პუნქტის ადგილას იყო შუა საუკუნეებში ქალაქი პეტრა (რომელიც იმპერატორ იუსტინიანეს დაუარსებია VI საუკუნეში)?

8) შეეცადეთ გამოიცნოთ მნიშვნელობა ტერმინისა, ან კომპოზიტის შემადგენელი სიტყვებისა, შემდეგ შეამოწმეთ ლექსიკონში.

ა) სინაგოგა, სინოდი, სინქრონი, სინთეზი;

ბ) აპოგეა, აპოთეოზი, აპოკრიფი, აპოკალიფსი, აპოლოგია, აპოსტროფი;

გ) პროლოგი, პროპედევტიკა, პროფილაქტიკა;

დ) მელოდია, პაროდია, კომედია, ტრაგედია.

9) ვინ არიან მითოლოგიური ღვთაებები: ჰორები, მოირები, ნიმფები?

ტექსტი

თარგმნეთ. უცნობი სიტყვები მოძებნეთ ლექსიკონში.

Περὶ τῶν ἀρετῶν

Πολλοὶ φιλόσοφοι ἔλεγον· Τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἰσιν ἀρετὰς, τὰ δ' οὐκ. Σαφροσύνη μὲν καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ μεγαλοψυχία καὶ ῥώμη εἰσὶ ψυχῆς ἀρεταί, χαρὰν δὲ καὶ εὐφροσύνην ἀρετὰς οὐκ ὀνομάζομεν. Τῶν δ' ἀρετῶν αἱ μὲν εἰσιν ἐπιστήμαι καὶ τέχναι, αἱ δ' οὐκ.

Οἱ Στωϊκοὶ σαφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἐπιστήμας ἐνόμιζον, μεγαλοψυχίαν δὲ καὶ ῥώμην οὐτ' ἐπιστήμας, οὐτε τέχνας.

კიათოსი. სასმელი ჭურჭელი. ძვ. წ. VI ს.

სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები
(I და II კანკლედობისა)

სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელების მამრობითი სქესის დაბოლოებაა -ის, ნეიტრალურისა -ი, ხოლო მდედრობითისა – ა ან ე.

II კანკლედობის ი-ფუძიანი (ანუ, ძირითადად, მამრობითი და ნეიტრალური სქესის) ზედსართავების ბრუნება, როგორც ვიცით, ემთხვევა არსებითი სახელების ბრუნებას, I კანკლედობის ა-ფუძიანი მდედრობითი სქესის ზედსართავი კი რამდენადმე განსხვავება არსებითი სახელისაგან:

- ა დაბოლოება მხოლოდითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში აქვთ მხოლოდ ა-პურუმიან ზედსართავებს; ყველა ა-იმპურუმიან ზედსართავს აქვს დაბოლოება ე. მაგალითად: *νέος, νέα, νέον* ახალი; *περιττός, περιττή, περιττόν* აღმატებული.
- მდედრობითი სქესის სუფიქსი ა მუდამ გრძელია.
- მდედრობითი სქესის ზედსართავებს მრავლობითი რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში მახვილი აქვთ იმავე მარცვალზე, რომელზეც აქვთ მამრობითი სქესის ზედსართავებს (ანუ მრ. რ-ის ნათესაობითის ფორმა საერთოა სამივე სქესის ზედსართავისათვის). მაგალითად: *νέων* (ახლების), *δικαιών* (სამართლიანთა) – ეს ფორმა აქვს, მამრობითი და ნეიტრალური სქესის ზედსართავთა მსგავსად, მდედრობითი სქესის ზედსართავ სახელსაც (და არა – *νέων, δικαιών*).

NB

- ზედსართავი სახელის მდედრობითი სქესის ბოლოკიდური ა გრძელია, ნეიტრალური სქესის მრავლობითი რიცხვის მაწარმოებელი ა კი - მოკლე.

მხოლ. რ.

მრავლ. რ.

სახ.	δικαιος	δικαια*	δικαιοι	δικαιοι	δικαιαι**	δικαια
აკუზ.	δικαιοι	δικαιαν	δικαιοι	δικαιους	δικαιας	δικαια
მიც.	δικαιω	δικαιε	δικαιω	δικαιους	δικαιις	δικαιους
ნათ.	δικαιου	δικαιας	δικαιου	δικαιων	δικαιων	δικαιων
წოდ.	δικαιε	δικαια	δικαιοι	δικαιοι	δικαιαι**	δικαια

* მახვილმა გადაინაცვლა მეორე მარცვალზე, რადგან მდედრობითი სქესის ბოლოკიდური ა გრძელია.

** მრავლობითი რიცხვის სახელობითსა და წოდებით ბრუნებებში მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე დარჩა, რადგან აი დიფთონგი სიტყვის ბოლოს მახვილისათვის მოკლე ხმოვნად მიიჩნევა.

მხოლ. რ.

მრავლ. რ.

სახ.	καλός	καλή	καλόν	καλοί	καλαί	καλά
აკუზ.	καλόν	καλήν	καλόν	καλούς	καλάς	καλά
მიც.	καλῶ	καλή	καλῶ	καλοῖς	καλαῖς	καλοῖς
ნათ.	καλοῦ	καλής	καλοῦ	καλῶν	καλῶν	καλῶν
წოდ.	καλέ	καλή	καλόν	καλοί	καλαί	καλά

ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები (II კანკლედობის)

ზედსართავი სახელების ერთ ნაწილს მამრობითი და მდედრობითი სქესის ფორმები საზიარო აქვთ. ასეთი ზედსართავების მამრობითი და მდედრობითი სქესის დაბოლოებაა -ος, ნეიტრალური სქესისა კი -ου. მაგალითად: ἀθάνατος, ἀθάνατον (უკვდავი).

ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელი იბრუნვის II კანკლედობის სახელების ანალოგიურად.

ლექსიკონში ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელი მოცემულია მამრობითი-მდედრობითი ზიარი ფორმით, გვერდით კი ეწერება ნეიტრალური სქესის დაბოლოება, ან ეწერება 2.

მაგალითად: ἀθάνατος, ου ან ἀθάνατος 2

ზედსართავის უმთანხმება არსებით სახელთან

- მეორე კანკლედობის მდედრობითი სქესის არსებით სახელებთან სამდაბოლოებიანი ზედსართავი მდედრობითი სქესის ფორმითაა: ἡ ἱερά ὀδὸς წმინდა გზა³⁸.
- როდესაც რამდენიმე ქვემდებარე სხვადასხვა სქესის ადამიანს აღნიშნავს, ატრიბუტული ზედსართავი მათ მამრობითი სქესის მრავლობითის ფორმით შეეწყობა:

Ὁ ἀδελφός τε καὶ ἀδελφὴ εἶσι ἄξιοι *ძმაც და დაც*
ღირსეულები არიან.

- როდესაც რამდენიმე ქვემდებარე უსულო საგნებს აღნიშნავს, ატრიბუტული ზედსართავი ნეიტრალური სქესის ფორმით ეწყობათ: Ὁ ἀγρός καὶ ἡ ἄλη μικρά ἐστι *მიწა და ტყე მცირეა.*
- აბსტრაქტული სახელის აღმნიშვნელ სიტყვას ატრიბუტული ზედსართავი ხშირად ნეიტრალური სქესის ფორმით ეწყობა: Ὁ αὐμαστόν ἡ ἀρετὴ *საოცარია სიქველე.*

³⁸ იგულისხმება გზა, რომელიც დელფოსაკენ მიემართებოდა.

ბანსაზღვრებითი ნაცვალსახელები: αὐτός, ἄλλος, ἕτερος

სამდაბოლოებიანი ნაცვალსახელი იბრუნვის ზედსართავი სახელის მსგავსად. გამონაკლისია ნეიტრალური სქესის ფორმა, რომელიც ხშირად v-ს გარეშეა (შდრ. არტიკლის საშ. სქესის ფორმა τός)³⁹.

სამდაბოლოებიან ნაცვალსახელს ნაცვალსახელურ ზედსართავსაც უწოდებენ: გარდა იმისა, რომ იგი იმ სახელის სქესს იღებს, რომლის შემცვლელადაც გვევლინება, წინადადებაში შეიძლება დამოუკიდებლადაც იყოს წარმოდგენილი, ანუ – სახელის ნაცვლად და ზედსართავის ფუნქციითაც (შდრ.: *ეს მომწონს და ეს კაბა მომწონს*).

αὐτός, αὐτή, αὐτό

1) როდესაც ნაცვალსახელი αὐτός დამოუკიდებლად არის წარმოდგენილი, ან ატრიბუტულ პოზიციაშია, ნიშნავს: *თვითონ, თვით იგი, თავად ის*.

Αὐτός ἔφα *მან თავად თქვა* (ამგვარად იხსენიებდნენ პითაგორას ნათქვამს მისი მიმდევრები).

Αὐτός ὁ φίλος βαίνει *ან ὁ φίλος αὐτός βαίνει მეგობარი თავად მიდის*.

2) არტიკლთან ერთად წარმოდგენილი ნიშნავს: *იგივე*.

Ὁ αὐτός φίλος βαίνει *იგივე მეგობარი მიდის*.

ταὐτό (< τὸ αὐτό) *იგივე რაჲ, ταῦτά (<τὰ αὐτά) იგივე რამეები*.

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο

ἄλλος ნიშნავს: *სხვა, მეორე (მრავალში)* (ლათ. *allius*).

NB ἄλλοι *სხვებო* ἄλλοι μένουσιν *სხვები რჩებიან*.

οἱ ἄλλοι *დანარჩენებო* οἱ ἄλλοι μένουσιν *დანარჩენები რჩებიან*.

ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον

ἕτερος ნიშნავს: *სხვა, მეორე, ერთ-ერთი (ორიდან)* (ლათ. *alter*).

ἕτερος... ἕτερος *ერთი... მეორე*.

Ἐτέρα μὲν βαίνει, ἑτέρα δὲ μένει *ერთი მიდის, მეორე რჩება*.

μόνος და πρῶτος

სიტყვების μόνος და πρῶτος მნიშვნელობები განსხვავებულია იმისდა მიხედვით, ატრიბუტებად გვევლინებიან, თუ ეპითეტებად.

μόνος, η, ον *მარტო, ერთადერთი, მხოლოდ ერთი*.

Ὁ μόνος διδάσκαλος ἐρμηνεύει *ერთადერთი (= მხოლოდ ერთი) მასწავლებელი განმარტავს*.

Ὁ διδάσκαλος μόνος ἐρμηνεύει *მასწავლებელი ერთადერთი (= მხოლოდ მასწავლებელი) განმარტავს*.

³⁹ v ერთეის ხოლმე ნაწარმოებ ნაცვალსახელს.

πρῶτος, η, ου პირველი

Ἄ ὁ πρῶτος δινδᾶσκαλος ἔρμυενεῖ *პირველი მოძღვარი განმარტავს.*
Ἄ დინδᾶσκαλος πρῶτος ἔρμυενεῖ *მოძღვარი პირველი განმარტავს.*

სიტყვათწარმოება. სუფიქსები: -ιος, -ιός

-ιος, -ια, -ιου აწარმოებს ე. წ. სადაურობის, ასევე – რაიმესადმი კუთვნილების აღმნიშვნელ ზედსართავ სახელებს: Ἄθηναιος 3 (Ἄθῆναι) ათენელი, ათენური; οὐρανίος 3 (< οὐρανός) *ციური*, θεῖος 3 (< θεός) *ღვთაებრივი*.

გაარსებითებული: τὰ -ια აღნიშნავს ვინმესთან ან რაიმესთან დაკავშირებულ ღონისძიებებს: τὰ Διούσια (Διούσιος, α, ου < Διούσιος) *დიონისეს დღესასწაული*, *დიონისია*, *დიონისობა* (ცნობილია თეატრალური კონკურსით); τὰ Ὀλύμπια (< Ὀλύμπιος, α, ου < Ὀλυμπος) *ოლიმპიური თამაშები* (მიძღვნილი ოლიმპიელი ზევისსადმი), τὰ Ἀθηναία (= Παναθηναία) ათენასადმი მიძღვნილი დღესასწაული ათენში, *ათენობა* (= *პანათენეა*, *სრულიად ათენობა*).

-ικός, -ική, -ικόν აწარმოებს ე. წ. თვისების, უნარის, რაიმესადმი კუთვნილების აღმნიშვნელ ზედსართავ სახელებს: ἀθηναϊκός 3 (ἀθηναίος) *ადამიანური*, *ადამიანისა*, *ადამიანისათვის დამახასიათებელი*, *გრაφικός 3* (< γράφω) *წერილობითი*; *წერის ან ხატვის უნარიანი*, *ფუსικός, ἦ, ὄν* *ბუნებითი*, *ბუნებისა* (< φύσις *ბუნება*); Ἐλληνικός, ἦ, ὄν (< Ἕλλην *ბერძენი*) *ბერძნული*.

გაარსებითებული:

ἦ **-ική** (იგულისხმება: τέχνη, ἐπιστήμη) აღნიშნავს რაიმე სპეციალობას, მეცნიერებას ან ხელოვნებას: ἦ γραφική *მხატვრობა*, ἦ φυσική *ფიზიკა*.

ὄ **-ικός** აღნიშნავს სპეციალისტს, მცოდნეს: ὄ φυσικός *ბუნებისმეტყველი*.

წინდებული დია

დია (ხმოვნის წინ დი) ერთვის ორ ბრუნვას:

ა) აკუზატივუსთან ნიშნავს: *გამო*, *გულისთვის*.

დია τί; *რატომ?* დია τοῦτο *ამიტომ*.

ბ) ნათესაობითთან ნიშნავს: *გაელით*, *გაელისას*; *განმავლობაში*; *საშუალებით*. ქართულად ხშირად ითარგმნება მოქმედებითი ბრუნვის ფორმით.

დია χρίσους *დროის გასვლის შემდეგ*;

დია τέχνης *ხელოვნებით*;

დია τὸν ποταμὸν *მდინარით*, *მდინარის გაელით*.

მდინარეების სახელები

მდინარეთა სახელები ბერძნულში მამრობითი სქესისაა. მაგ., ὁ Νεῖλος ნილოსი, ὁ Ἀχελῷος აქელოოსი.

როდესაც მდინარის საკუთარ სახელთან სიტყვა *მდინარე* იხსენიება, თანამედროვე ქართულიდან განსხვავებით (სადაც სიტყვა *მდინარე* წინ უძღვის მდინარის სახელს: *მდინარე ნილოსი*), ბერძნულში იგი საკუთარი სახელის შემდეგაა, ანუ საკუთარი სახელი ამ შემთხვევაში ზედსართავის ფუნქციას იძენს: ὁ Νεῖλος ποταμός.

ზღვების სახელები

ზღვას ბერძნულად, ძირითადად, გადმოსცემს: ὁ πόντος, ἡ θάλασσα (იონ. θάλασσα), τὸ πέλαγος.

კონკრეტული ზღვის აღმნიშვნელი სიტყვა (ისევე, როგორც ქართულში) უმთავრესად პრეპოზიციურ ზედსართავად გვევლინება: ὁ Εὐξείνιος πόντος *სტუმართმოყვარე ზღვა* (=შავი ზღვა), ὁ Αἰγαῖος πόντος ან ὁ Αἰγαῖος, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ან τὸ Αἰγαῖον *ვგეოსის ზღვა*⁴⁰, ἡ Ἀτλαντικὴ θάλασσα = გვიანდ. ἡ Μεσόγειος θάλασσα *ხმელთაშუა ზღვა*.

ლექსიკა

ἔρμηγεύς *განემარტავ, ავხსნი; ვთარგმნი*

φῆσγα (+ აკუზ.) *გაეუბრებივარ, ვერიდები*

πάσχα *განეიცდი; დაეთმენ*

ἄνευ (+ნათ.) *გარდა; გარეშე*

οὐράνιος, α, ον *ციური*

τὰ Διούσια *დიონისეს დღესასწაული, დიონისია, დიონისობა*

τὰ Ὀλύμπια *ოლიმპიური თამაშები*

τὰ Ἀθήναια (= Παναθήναια) *ათენასადმი მიძღვნილი დღესასწაული ათენში, ათენობა (= პანათენეა, სრულიად ათენობა).*

ἀνθρωπικός, ἡ, ὄν *ადამიანური*

γραφικός, ἡ, ὄν *წერილობითი; წერის ან ხატვის უნარიანი.*

φυσικός, ἡ, ὄν *ბუნებითი, ბუნებისა*

ὁ φυσικός *ბუნებისმეტყველი*

ἡ γραφικὴ *მხატვრობა*

ἡ φυσικὴ *ფიზიკა*

ὁ λυρικός *ლირიკოსი*

ὁ ἱστορικός *ისტორიკოსი*

ὁ Νεῖλος *ნილოსი*

ὁ Ἀχελῷος *აქელოოსი*

τὸ πέλαγος *ზღვა*

αὐτός, αὐτή, αὐτό *თვითონ, თავად ის*

ταὐτό *იგივე რამ*

ταὐτά *იგივე რამეები*

⁴⁰ დადასტურებულია ასევე: Αἰγαία θάλασσα, Αἰγαίη ἄλις, Αἰγαῖος πόρος.

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο სხვა (მრავალში)

ἕτερος, ἕτέρα, ἕτερον სხვა (ორიდან), მეორე, ერთ-ერთი (ორიდან)

μόνος, η, ον მარტო, ერთადერთი, მხოლოდ ერთი.

πρῶτος, η, ον პირველი

θερμός, ή, όν ცხელი

ψυχρός, ά, όν ცივი

καθαρός, ά, όν წმინდა

ἱερός, ά, όν წმინდა, საღვთო, საკულტო

ἄγιος, α, ον წმინდა

ἄξιος, α, ον ღირსეული

αἰσχυρός, ά, όნ საძაგელი, სამარცხვინო

ἄγχιος, α, ον ველური

θαυμασίος, α, ον საკვირველი, საოცარი

δεινός, ή, όν საშინელი

θεῖος, α, ον ღვთაებრივი

τὸ θεῖον ღვთაება

δίκαιος, α, οნ სამართლიანი

ὅμοιος, α, οნ მგავსი

πιθανός, ή, όნ დამაჯერებელი

πιστός, ή, όნ სანდო, ერთგული

μακρός, ά, όნ დიდი, გრძელი, ხანგრძლივი

μικρός, ά, όნ პატარა

βάρβαρος, ον არაბერძნული, ანუ უცხოური, გაუგებარი, უკულტურო, უხეში, ბარბაროსული

ὁ βάρβαρος ბარბაროსი, ანუ არაბერძენი, უცხოელი.

καλὸς καὶ ἀγαθὸς = καλὸς κάγαθός (οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ = οἱ καλοὶ κάγαθοί)

კეთილი და მშვენიერი; კეთილშობილი; თავდაპირველად

იგულისხმებოდა წარმომავლობა, შემდგომ: პატიოსანი, ქველი,

ღირსეული, სრულყოფილი

ἡ καλοκάγαθία კეთილშობილება, ღირსება

Ἄγαθὴ τύχη ბედნიერად! (დამშვიდობებისას)

Ἦς ὄνψ λύρα როგორც სახედრისათვის ღირა (როდესაც ვინმე მისთვის

შეუფერებელ საქმეს ეპოტინება). შდრ. Asinus ad lyram.

საეარჯიშოები

1) აბრუნეთ: 1. ἡ καλή νίκη (τ) 2. ἡ καλή ἡμέρα 3. ἡ δεινὴ νῆσος

2) დაუწერეთ ზედსართავს დაბოლოება: 1. καλ... ἄρα 2. ἀγρ... χῶρα 3. ἄξι... διδάσκαλος 4. ἱερ... τόπος 5. ἄλλ... ἱερόν 6. ἑτέρ... δόξα 7. ἕτερ... ῥόδον 8. μικρ... γωνία 9. μακρ... ὄδος 10. παλαι... οἶνος

3) თარგმნეთ: ა) მიაქციეთ ყურადღება αὐτός-ის მნიშვნელობას: 1. იგივე საზომი. 2. იმავე წამლით მკურნალობდა. 3. თავად მასწავლებელი. 4. ამას (τοῦτο) თავად მასწავლებლებს ეუბნებოდა. 5. იმავე სიმღერას მღეროდა. 6. იმავე სიმღერებს უსმენდნენ. 7. ბატონი თავად მკურნალობდა მონას.

ბ) მიაქციეთ ყურადღება სიტყვების – μόνος და πρῶτος – მნიშვნელობას: 1. ტირანი მარტო მართავდა სახელმწიფოს (= მხოლოდ ტირანი

მართავდა...). 2. ერთადერთი ტირანი მართავდა სახელმწიფოს (= მხოლოდ ერთი ტირანი...). 3. პირველი მონა თაყვანს სცემს დიონისეს. 4 მონა პირველი სცემს თაყვანს დიონისეს. 5. პირველ შიკრიკს ელაპარაკება. 6. შიკრიკს პირველს ელაპარაკება

4) *თარგმნეთ*. 1. Διὰ τοῦ πόντου ἔπλεον (მიცურავდნენ). 2. Οἱ φίλοι σὺν διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸν οἶκον ἦκουσιν. 3. Διὰ τὴν εἰρήνην καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν πολλὰ ἔργα ἔπραττεν. 4. Διὰ τὸν ἀδελφὸν πολλὰ κακὰ ἔπασχεν.

5) ა) აწარმოეთ ზედსართავი სახელები -*კოს სუფიქსის მეშვეობით შემდეგი სიტყვებიდან*. 1. ἡ βοτάνη ბალახი. 2. ἡ ἱστορία ისტორია. 3. ἡ λύρα ლირა; სიმღერა. 4. ὁ γεωργός მიწათმოქმედი. 5. ὁ πόλεμος ომი. 6. ὁ Ἑλληγ ბერძენი. 7. ἡ στοὰ სტოა, გადასურული კოლონადა. 8. ὁ λόγος.

ბ) წინა სავარჯიშოში ნაწარმოები ზედსართავებიდან აწარმოეთ არსებითი სახელები -*იქ სუფიქსის მეშვეობით (ყველას არ ეწარმოება)*.

გ) აწარმოეთ ზედსართავი სახელები -*ოს სუფიქსის გამოყენებით*. 1. ὁ ἀγρός სახნავ-სათესი მიწა; სოფელი. 2. ὁ βῶμος სამსხვერპლო, საკურთხეველი. 3. ἡ Κύπρος კვიპროსი. 4. ὁ πόλεμος ომი.

6) *თარგმნეთ*.

1. Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν ἱστορικοὶ ἦσαν.
2. Ὁμόνοια αἰτία ἐστὶ τῆς φιλίας.
3. Τὰ τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων λόγους θαυμάζομεν.
4. Ἡρακλῆς ἐν τῷ βίῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα ἔπραττεν.
5. Ἡρακλῆς αὐτὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκ μεγίστων κινδύνων ἔλυσεν.
6. Οἱ ὀλίγοι ἐφευγον τοὺς νόμους.
7. Πολλάκις δεῖναι μάχαι ἦσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ.
8. Δόξα μὲν ἡ τοῦ ἐπαίνου ἀξία πολυχρόσιον, βίος δὲ τῶν θνητῶν ὀλιγοχρόσιον.
9. Τὸ σπείρειν ἐν τῇ θαλάττῃ παροιμία ἐστὶ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις.
10. Φεῦγε τὴν ἀδικίαν.

7) *თარგმნეთ ბერძნულად*: 1. ბერძნები (ბერძენი ადამიანები) ეთაყვანებოდნენ მეცნიერებათა და ხელოვნებათა ქალღმერთებს. 2. ათენში მშენებერი თეატრი იყო; თეატრს დიდი სცენა ჰქონდა. 3. საოცარი იყო ბერძნული თეატრი. 4. საოცარი იყო ბერძნული ხელოვნება და მეცნიერებები. 5. თალესი პირველი ფილოსოფოსი იყო. 6. თალესი პირველი ამბობდა: საწყისი წყალია (τὸ ὕδωρ).

8) *რას ნიშნავს*: (პ)აგიოგრაფია, პაგიოლოგია, პიერატიული, (პ)იეროგლიფი, (პ)იერარქია?

9) *რომელი ბერძნული ლექსიკის საფუძველზე არის შექმნილი ახალი ტერმინები*: ტექნიკა, აგროტექნიკა, პოლიტექნიკური, ელექტრიკოსი, დინოზაური, არქიპელაგი, პოლინეზია, ჰომეოპათია, პენტაგონი, გრამოფონი, ფონოგრამა.

10) *დაასახელეთ თქვენთვის ცნობილი სიტყვები, რომლებშიც შემდეგი სუფიქსები გამოიყოფა*:

- ავტო-
- ალო-/ალ-
- პეტერო-
- პომო-
- მონო- /მონ-
- პოლი-
- ოლიგო-/ოლიგ-

ტექსტი

თარგმნეთ. უცნობი სიტყვები მოძებნეთ ლექსიკონში.

Περὶ τῶν Ἀθηνῶν

Ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλει* ἐστὶν ὁ Παρθενῶν, Ἰκτίνου ἔργον, τοῦ ἀρχιτέκτονος*· τὸ δ' ὄνομα ἔχει ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς παρθένου. Οἱ δὲ παλαιοὶ ἐθαύμαζον τὸ τοῦ ναοῦ καλόν. Ἐν τῷ μὲν ἑτέρῳ ἀετῷ ἦν ἡ τῆς Ἀθηνᾶς γένεσις, Φειδίου λαμπρὸν ἔργον, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἡ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος* ἔρις ἢ διὰ τὴν Ἀττικὴν· τὸ μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ δῶρόν ἐστι ἵππος, τῆς δὲ θεᾶς ἐλαία. Ἐν τῷ ναῷ ἦν τὸ τῆς θεᾶς ἄγαλμα ἐξ ἐλέφαντος* καὶ χρυσοῦ, λαμπρὸν ἔργον Φειδίου. Ἡ θεὰ ἔχει μακρὸν χιτῶνα* καὶ θώρακα* ἐκ χρυσοῦ· ἐπὶ* δὲ τῷ θώρακι ἡ τῆς Μεδούσης κεφαλή ἐστίν· ἔχει δὲ καὶ κόρυν καὶ ἐν τῇ μὲν ἑτέρῳ χειρὶ* δόρυ, ἐν τῇ ἑτέρῳ Νίκην· πρὸς* δὲ τοῖς ποσίν* εἰσὶν ἀσπίς καὶ δράκων, ὁ τῆς ἀκροπόλεως φύλαξ.

τῇ ἀκροπόλει (მხოლოდითი რიცხვის მიცემითი ბრუნვა), τῆς ἀκροπόλεως (მხ. ნათ.): ἡ ἀκρόπολις, *ეოს აკროποლისი, მაღლობზე გამაგრებული ქალაქის*

ნაწილი

τοῦ ἀρχιτέκτονος (მხ. ნათ.): ὁ ἀρχιτέκτων, *ონოს ხუროთმოძღვარი*

(ὁ) Φειδίας, *ou ფიდიასი*

Ποσειδῶνος (ნათ.): (ὁ) Ποσειδῶν, *ონოს პოსეიდონი*

ἐλέφαντος (მხ. ნათ.): ὁ ἐλέφας, *ანთოს სპილო*

χιτῶνα (მხ. აკუზ.): ὁ χιτών, *ონოს ქიტონი, სამოსი*

θώρακα (მხ. აკუზ.), τῷ θώρακι (მხ. მიც.): *თვარაქ, აკოს ὁ ჯავშანი*

ἐπὶ *წინდებული, აქ: -ზე*

κόρυν (მხ. აკუზ.): ἡ κόρυς, *სხოს მუზარადი*

τῇ χειρὶ (მხ. მიც.): ἡ χεῖρ, *ხეიროს ხელი*

πρὸς *წინდებული, აქ: -თან*

τοῖς ποσίν (მრ. მიც.): ὁ ποὺς *ფეხი*

პირველი კანკლედობის მამრობითი სქმის სახელები

I კანკლედობის მამრობითი სქესის სახელების ბრუნებას მდედრობითი სქესის სახელების ბრუნებისაგან განასხვავებს შემდეგი:

- სახელობითი ბრუნვა იწარმოება სიგმატურად. შესაბამისად, ა-პურუმიანი სახელების დაბოლოება არის -ας, ხოლო ა-იმპურუმიანი სახელებისა – -ης.
- მხოლოდითი რიცხვის ნათესაობითი ბრუნვის დაბოლოება არის -ου (მეორე კანკლედობის სახელთა ანალოგიით)
- წოდებით ბრუნვაში -ας ბოლოკიდურიანი სახელების დაბოლოებაა α, ხოლო -ης ბოლოკიდურიანი სახელებისა – α, ან η.

NB -της ბოლოკიდურიანი სახელების დაბოლოება წოდებით ბრუნვაში არის τᾶ.

ὁ νεανίας (ფუძე: νεανια-) *ჭაბუკი*
 ὁ πολίτης (ფუძე: πολιτα-) *მოქალაქე*

	მხოლოდითი	მრავლობითი
სახ.	ὁ νεανίας	οἱ νεανῖαι
აკუზ.	τὸν νεανίαν	τοὺς νεανίας
მიც.	τῷ νεανίᾳ	τοῖς νεανίαις
ნათ.	τοῦ νεανίου	τῶν νεανιῶν
წოდ.	ὁ νεανία	ὁ νεανία
სახ.	ὁ πολίτης	οἱ πολῖται
აკუზ.	τὸν πολίτην	τοὺς πολίτους
მიც.	τῷ πολίτῃ	ταῖς πολίταις
ნათ.	τοῦ πολίτου	τῶν πολιτῶν
წოდ.	ὁ πολίτα	ὁ πολίται

I კანკლედობის მამრობითი სქესის სახელები ქართულად გადმოიცემა ან სახელობითი, ან წოდებითი ბრუნვის ფორმით:

- Λεωνίδας (ὁ) *ლეონიდასი*
- Αἰνείας (ὁ) *ენეასი*
- Φειδίας (ὁ) *ფიდიასი*
- Γοργίας (ὁ) *გორგიასი, ან გორგოა*
- Ξέρξης (ὁ) *ქსერქსე*
- Ἀλεξιάδης (ὁ) *ალკიბიადე*

აბრუნეთ.

ὁ μαθητής *მოწაფე*
 ὁ στρατιώτης *ჯარისკაცი*

είναι ზმნის უღლებას აწვყოსა და იმპერფექტუმში

აწმყო

იმპერფექტუმი

მხ. რ.	მრ. რ.	მხ. რ.	მრ. რ.
1. εἶμι	ἔσμεν	1. ἦν	ἦμεν
2. εἶ	ἔσθε	2. ἦσθα	ἦτε
3. ἔστί(ν)	εἶσι(ν)	3. ἦν	ἦσαν

NB აწმყო დროში “ყოფნა” ზმნის ფორმები, გარდა მხოლოდითი რიცხვის მე-2 პირისა, ენკლიტიკურია (გამონაკლისი შემთხვევები მესამე პირის ფორმებისათვის ჩვენ უკვე ვისწავლეთ).

ინფინიტიუსი: εἶναι

ნაცვალსახელი აὐτός პირის ნაცვალსახელის ფუნქციით

ბევლ ბერძნულ ენაში ეს ნაცვალსახელი ირიბ ბრუნვებში⁴¹ პირის ნაცვალსახელის ფუნქციითაც გამოიყენება. მაგ. αὐτῷ λέγω μᾶς ვეუბნები; αὐτὸν βλέπω μᾶς ვუყურებ.

ნათესაობითში დასმული αὐτός, რომელიც მოსდევს არსებით სახელს, კუთვნილებითი ნაცვალსახელის შემცველეელია:

- ὁ οἶκος αὐτῶν მისი (მამრ.) სახლი;
- ὁ οἶκος αὐτῆς მისი (მდედ.) სახლი;
- ὁ οἶκος αὐτῶν მათი სახლი.

სიტყვათწარმოება

პრეფიქსები: εὐ-, ἀ- (αυ-), δισ-

εὐ- ზედსართავი სახელი εὖ (კარგად) სიტყვათმწარმოებელ პრეფიქსადაც გამოიყენება: εὐτυχία ბედნიერება, εὐξενος 2 სტუმართმოყვარე, εὐნიξος 2 სახელოვანი.

α- (ხმოვნის წინ αυ-) ე. წ. უარყოფის α (α privativum) რაიმეს არქონაზე მიუთითებს: ἀτυχία უბედობა, ბედის არქონა, უბედურება; ἀξενος 2 არასტუმართმოყვარე, ἀνόμιος 2 და 3 არამსგავსი.

δισ- სირთულესა და სიძნელეს აღნიშნავს და მკვეთრად უარყოფით შინაარსს სძენს სიტყვას: διστυχία ცუდი ბედის ქონა, უბედურება; δισβατος (2) τῆνος ძნელად გასაელელი, გაუვალი ადგილი.

სუფიქსი -της

-της აწარმოებს ე. წ. მოქმედი პირის, ან ხელობის სახელს:

- ποιεῖν ვეჭმნი > ποιητής (ბ) შემოქმედი, პოეტი
- κλέπτω ვიპარავ > κλέπτης (ბ) მპარავი, ქურდი

⁴¹ სახელობითისა და წოდებითის გარდა, ყველა ბრუნვა ირიბია.

მახვილი ორმარცვლიან წინდებულზეთან

წინდებულის ადგილი, როგორც ვთქვით, ჩვეულებრივ, არის სახელის წინ, თუმცა ზოგიერთი ორმარცვლიანი წინდებული სახელის შემდგომად შეიძლება შეგვხვდეს; ამ შემთხვევაში მისი მახვილი წინა მარცვალზე გადაინაცვლებს: τῆς ἀρετῆς πᾶρι რაც შეეხება სათნოებას..., სათნოებასთან დაკავშირებით.

წინდებულები: ἀνά, κατά

ἀνά (ἀν') დაერთვის ძირითადად აკუზატივუსს, აღნიშნავს მოძრაობას ქვემოდან ზემოთ, აღმა: -ზე, -ში; ასევე აღნიშნავს: გასწვრივ, გაყოლებაზე, განმავლობაში.

ἀνά ποταμόν πλεῖν მდინარეზე აღმა ცურვა.

κατά (κατ', καθ') დაერთვის აკუზატივუსსა და ნათესაობითს. აღნიშნავს:

ა) აკუზატივუსთან: მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ, დაღმა რაიმესაკენ, ან – ერთი ბოლოდან მეორისაკენ: -ში, -ზე, ასევე აღნიშნავს: თანახმად, მიხედვით, შესაბამისად; წინააღმდეგ.

κατά γῆν καὶ κατά θάλατταν მიწასა და ზღვაზე.

κατά τοὺς νόμους კანონების მიხედვით.

καθ' ἡμέραν ყოველდღე.

Ἄθῆναί τοι κατά τοὺς Λακεδαιμονίους ათენელები

ლაკედემონელთა წინააღმდეგ.

ბ) ნათესაობითთან: მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ, დაღმა: დან, ქვეშ. ასევე აღნიშნავს: წინააღმდეგ.

κατά τῆς πέτρας βάλλειν (ἀλλεσθαι) კლდიდან გადმოგდება

(გადმოხტომა).

λέγειν κατά Φιλίππου ფილიპეს წინააღმდეგ ლაპარაკი.

ონწინიტივური ძონსტრუქცია ზმნის უპირო ფორმასთან

ჩვენ უკვე ვისწავლეთ რამდენიმე ზმნა, რომელთა მხოლოდითი რიცხვის მესამე პირის ფორმა ე. წ. უპირო გავებითაც შეიძლება იქნეს გამოყენებული: Χρή, δεῖ, πρέπει (შდრ. ქართულში უპირო ფორმები: უნდა, ხამს, ჯერ არს...). ამგვარი ფორმები ინფინიტივუსს ითხოვს:

Χρή εἰς τὸν ἄγρον βαίνειν საჭიროა სოფელში წასვლა.

Δεῖ εἰς τὸν ἄγρον βαίνειν საჭიროა სოფელში წასვლა.

Ὅν πρέπει κλαίνειν არა ხამს ტირილი.

თუმცა ამ ზმნებიდან ზოგიერთს შეუძლია პირი მიცემით ბრუნვაში შეიწყოს (ეს არის მიცემითი, რომელიც აღნიშნავს პირს, რომლის სასარგებლოდ ან საზიანოდ ხდება მოქმედება):

Δεῖ αὐτῷ εἰς τὸν ἄγρον βαίνειν ἰς სოფელში უნდა წავიდეს (= მისთვის საჭიროა სოფელში წასვლა)

Ὅν πρέπει αὐτῷ κλαίνειν მას არ შეჰყურის ტირილი.

ინფინიტივური კონსტრუქცია ἀναγκάζω-ს ტიპის ზმნებთან

ზოგიერთი გარდამავალი ზმნა თავის სამოქმედო ობიექტთან ერთად იმ მოქმედებასაც გულისხმობს, რომელიც ამ ობიექტმა უნდა განახორციელოს ან განიცადოს. მაგალითად,

ἀναγκάζω ναείναι βαίειν ჭაბუკს წასვლას ვაიძულებ.

ვაიძულებ ჭაბუკს, რომ წავიდეს.

ობიექტი ამ შემთხვევაში აკუზატივუსშია, მასთან დაკავშირებული ზმნა კი – ინფინიტივუსში. *ναείναι* ამ შემთხვევაში ობიექტიც არის ზმნისათვის *ἀναγκάζω* და სუბიექტადაც მოიაზრება ზმნისათვის *βαίειν*, რადგან სწორედ მან უნდა შეასრულოს ამ ინფინიტივუსით აღნიშნული მოქმედება.

ინფინიტივური კონსტრუქცია κελεύω-ს ტიპის ზმნებთან

ზოგიერთი გარდამავალი ზმნა თავის ობიექტად შეიძლება გარკვეულ პირს გულისხმობდეს, ან – მოქმედებას, ან – ორივეს ერთად: მოქმედებასთან ერთად – პირსაც, ვისთანაც ეს მოქმედება მოიაზრება. მაგალითად:

Κελεύω βαίειν წასვლას ებრძანებ (*წასვლის ბრძანებას ვიძლევი*)

Κελεύω τῷ ναείνᾳ βαίειν ჭაბუკს წასვლას ეუბრძანებ.

ცხადია, ისევე, როგორც წინა პარაგრაფის წინადადება, ეს წინადადებაც ქართულში შესაძლებელია დამოკიდებული წინადადებით ვთარგმნოთ: კერძოდ, ინფინიტივუსი კავშირებითი კილოთი გადმოვცეთ და ასევე გამოვიყენოთ კავშირი *რომ ეუბრძანებ ჭაბუკს, (რომ) წავიდეს.*

თუმცა ბერძნულში *κελεύω* ზმნის ობიექტი შესაძლებელია აკუზატივუსშიც იდგეს (ე. წ. აკუზატივუსი ინფინიტივუსთან⁴²): *Κελεύω τὸν ναείναι βαίειν*. ამ შემთხვევაში უფრო სწორი იქნება, ეს წინადადება ქართულად *რომ* კავშირიანი დამოკიდებული წინადადებით გადმოვიტანოთ, სადაც ჭაბუკი სუბიექტი იქნება, ინფინიტივუსი კი მას პირიანი ფორმით შეეწყობა. ასე რომ, კონტექსტის მიხედვით, იმის შესაბამისად, თუ რისი აქცენტირება გვსურს, ბერძნული წინადადება ქართულად რამდენიმე ვარიანტით შეიძლება გადმოვცეთ:

ჭაბუკს წასვლას ეუბრძანებ.

ეუბრძანებ ჭაბუკს, (რომ) წავიდეს.

ებრძანებ, რომ ჭაბუკი წავიდეს.

ინფინიტივური კონსტრუქცია ἐθέλω-ს ტიპის ზმნებთან

ზმნა *ἐθέλω* (მსურს, მინდა) ითხოვს ინფინიტივუსს:

Ἐθέλω βαίειν წასვლა მინდა, ან *მინდა, (რომ) წავიდე.*

Ἐθέλει βαίειν წასვლა სურს, ან *სურს, (რომ) წავიდეს.*

როდესაც *ἐθέλω*-ს სუბიექტი და ინფინიტივუსით აღნიშნული მოქმედების სუბიექტი სხვადასხვაა, ეს უკანასკნელი აკუზატივუსშია (ე. წ. აკუ-

⁴² ამ სინტაქსურ კონსტრუქციას შემდგომში უფრო საფუძვლიანად შევისწავლით.

ზატიუესი ინფინიტიუესთან) (შდრ. ინგლისურში: I want to go. მსურს, წავიდე, I want you to go. მსურს, რომ შენ წახვიდე):

Ἐθέλω τὸν νεανίαν βαίνειν *მსურს, რომ ჭაბუკი წავიდეს.*

Ὁ νεανίας ἐθέλει με βαίνειν *ჭაბუკს სურს, რომ მე წავიდე.*

ლექსიკა

κελεύω (+ აკუზ. + ინფინ.) *ვ(უ)ბრძანებ*

ἀναγκάζω (+ აკუზ. + ინფინ.) *ვაიძულებ*

ἐθέλω, θέλω *მინდა, მსურს*

γυμνάζω *ვაგარჯიშებ, ვწვრთნი*

κλέπτω *ვიპარავ*

κρίνω *განვსჯი*

βάλλω *ვაგდებ, ვისვრი*

ὁ γυμναστής *ტანვარჯიშის მწვრთნელი, გიმნასტი*

ὁ σοφιστής *მცოდნე, სპეციალისტი; სოფისტი*

ὁ νεανίας *ჭაბუკი*

ὁ πολίτης (τ) *მოქალაქე*

ὁ ποιητής *შემოქმედი, პოეტი*

ὁ κλέπτης *ქურდი*

ὁ μαθητής *მოწაფე*

ὁ ναύτης *მეზღვაური*

ὁ στρατιώτης *ჯარისკაცი*

ὁ ὀπλίτης (τ) *მიძიდვ შეიარაღებული ჯარისკაცი, პოლიტი*

ὁ γυμναστής *მსუბუქად შეიარაღებული ჯარისკაცი*

ὁ κριτής *მსაჯული*

ὁ νομοθέτης *კანონმდებელი*

ἡ κατηγορία *ბრალდება (რაც ვინმეს წინააღმდეგ ან რამეზე ითქმის)*

ἡ ἄγνοια *უგუნურება*

ἡ εὐτυχία *ბედნიერება*

ἡ ἀτυχία *უბედობა, ბედის არქონა, უბედურება*

εὐξενος, ον (εὐξείνος) *სტუმართმოყვარე*

ἄξενος, ον (ἄξεινος) *არასტუმართმოყვარე*

εὐδοξος, ον *სახელოვანი*

ἡ εὐσέβεια *ღვთისმოსაობა*

ἡ ἀσέβεια *უღვთოობა*

ἀνόμοιος, α, ον *და ოს, ონ არამსგავსი*

δυστυχία *ცუდი ბედის ქონა, უბედურება*

δύσβατος, ον *ძნელად გასაველელი, გაუვალი*

ὁ ἑταῖρος *მეგობარი*

οἱ ἑταῖροι *პეტერები, რჩეული ცხენოსნები მაკედონელის არმიასში*

ἡ ἑταῖρα *მეგობარი ქალი, პეტერა (შდრ. girl friend)*

Ἡ εὐσέβεια ἔστι οὐ δουλεία, ἀλλ' ἐλευθερία τῆς ψυχῆς *ღვთისმოსაობა*

მონობა კი არ არის, არამედ თავისუფლებაა სულისა.

Ἄγουσιν ἑορτῆν οἱ κλέπται *ზეიმს მართავენ ქურდები (იგულისხმება, რომ დაუსჯელობის შედეგი დანაშაულია).*

სავარჯიშოები

1) დაუწერეთ დაბოლოება: 1. τὸν σοφὸν ποιητ... 2. τῷ σοφῷ ποιητ... 3. οἱ ἀνδρεῖοι ὀπλίτ... 4. τὸν κακὸν κλέπτ... 5. τοῖς ἀξίοις μαθητ... 6. ὁ δίκαιε πολίτ...

2) შეუწვეეთ ზედსართავი სახელები: 1. (καλός) ποιητής. 2. (εὔξενος) ἀδελφή. 3. (δίκαιος) κριτής. 4. (ἀγαθός) ἑταίρα. 5. (ἀνόμοιος) τύχη.

3) თარგმნეთ ბერძნულად: 1. გორგიასი სოფისტი იყო. 2. ათენელთა ჯარში იყვნენ ჰოპლიტები და გიმნეტები. 3. შენ პოეტი ხარ? 4. თქვენ მოქალაქეები არ ხართ? 5. ჩვენ მსაჯულები ვართ. 6. ეს სახელგანთქმული მწვრთნელია ტანვარჯიშისა.

4) თარგმნეთ და გადაიყვანეთ იმპერფექტუმში:

1. Οἱ ποιηταὶ τὰς τῶν Μουσῶν τέχνας τοὺς μαθητὰς διδάσκουσιν.
2. Ἄγαθοὶ διδάσκαλοι πείθουσι τοὺς μαθητὰς.
3. Ἄγνοια πολλάκις αἰτία τῆς ἀτυχίας ἐστίν.
4. Δειλία μὲν ἀτιμίαν φέρει, ἀμαθία δὲ τὰ κακὰ.
5. Αἱ τῆς ἕλης ὁδοὶ εἰσι δύσβατοι.
6. Ὡ θεός*, ἴλεως (მოწყალე) εἰ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς δικαίοις.
7. Τοὺς τοῦ Ὀμήρου λόγους ἐν θυμῷ ἔχει.

*ძველ ბერძნულში *θεός* წოდებით ბრუნვაში ინარჩუნებს სახელობითის ფორმას. ფორმა *θεέ* გვიანდელია.

5) თარგმნეთ ბერძნულად:

1. კანონმდებლები ახალ კანონებს წერენ.
2. გამარჯვებას ჯარისკაცებისათვის სახელი მოაქვს.
3. თეატრს აქვს ლამაზი სცენა.
4. ენა ხშირად არის მიზეზი უბედურებისა.
5. კარგად ისწავლე, ჭაბუკო!

6) ა) თარგმნეთ ქართულად:

1. Χρὴ τοὺς κακοὺς ψέγειν.
2. Πολίτη πρέπει δικαιοσύνην.
3. Ὁ κύριος κελεύει τὸν δοῦλον εἰς τὸν ἀγρὸν βαίνειν.
4. Θέλω εἰς τὸν ἀγρον βαίνειν.
5. Ὁ κύριος θέλει τὸν δοῦλον εἰς τὸν ἀγρὸν βαίνειν.
6. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐθέλει ἐν τῷ οἴκῳ μένειν.
7. Δεῖ καλοὺς κάγαθοὺς εἶναι.

ბ) თარგმნეთ ბერძნულად:

1. კანონმდებელს სურს ახალი კანონის დაწერა.
2. საჭიროა სიმართლის თქმა.
3. უბრძანე მონას პოეტის სიმღერების მღერა.
4. მოქალაქე სახალხო კრებაზე უნდა მიდიოდეს.

7) ახსენით ახალი სიტყვების წარმოების ხერხები
γυμνός, γυμνάζω, γυμναστής, γυμναστικός, ἡ γυμναστική
κρίνω, κριτής, κριτικός
δίκη- δίκαιος
δίκη - δικάζω -δικαστής

δίκη-δικος-δικία

έρμηνεία - έρμηνεία- έρμηνεύτης - έρμηνευτικός - έρμηνευτική

πιστεύω - πίστις - πιστός, άπιστος, άπιστία

τιμή- τιμαίος- άτιμία

θυσμός - άθυσμος - άθυσμα - εςθυσμα

8) დააკავშირეთ ერთმანეთთან ἡ άγορά, άγορέω, κατηγορία.

9) ახსენით ამ სიტყვების წარმოების გზა და განსაზღვრეთ მათი მნიშვნელობები:

ა) ათეიზმი, აპოლიტიკური, ანონიმი, ანარქია; ევანგელე, ეფუონია, ეფემიზმი; ეიფორია; ეეთანასია; დისჰარმონია; ავტონომია, ავტოგრაფი;

ბ) ანალოგია, ანატომია, ანაფორა, ანათემა, ანოდი;

გ) კატალოგი, კათედრა, კათოლიკე, კათოლი.

10) ა) ახსენით ლექსიკონის დახმარებით, როგორ არის ნაწარმოები ეს სიტყვები: ათლეტი, ასკეტი, თერაპევტი (ამ სიტყვებს გარკვეულწილად განსხვავებული მნიშვნელობა ჰქონდა ძველ ბერძნულში).

ბ) როგორ არის ნაწარმოები და რას ნიშნავს „არგონავტი“?

ჰომეროსის პორტრეტი. ძე. წ. II საუკუნის ბერძნული ორიგინალის რომაული ასლი, მარმარილო, ახ. წ. II ს.

ტექსტი

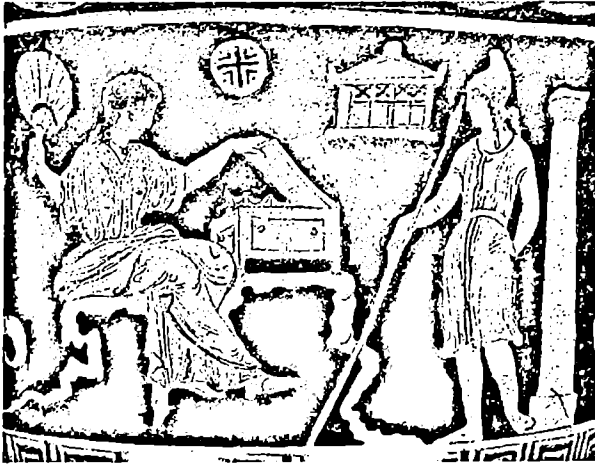
თარგმნეთ. უცხო სიტყვები მოძებნეთ ლექსიკონში.

Περὶ Τροίας

Ἐν Τροίᾳ ποτὲ δικαίως ἐβασίλευε Πρίαμος. Πολλοὶ καὶ μακροὶ οἰκίαι ἦσαν ἐν τῇ τῆς Τροίας ἄκρᾳ. Ἐξ ὅλης γὰρ τῆς χώρας τῆς ἀμφὶ* Τροίαν οἱ γεωργοὶ καὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν οἱ ναῦται πολλὰ ἔφερον εἰς τὴν ἀγοράν. Ὅστε πλουσία μὲν ἦν ἡ Τροία, πλούσιοι δὲ καὶ τῶν πολιτῶν αὐτῆς οἱ πολλοὶ ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ πόλεμος ἦν, ἣ τε Τρωϊκὴ στρατιὰ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ δέκα ἑνιαυτοὺς ἀνδρείως ἐμάχοντο*. Αἰτία δὲ τοῦ πολέμου ἦν ἡ Ἄλεξάνδρου τοῦ νεανίου ἀδικία. Ἐν τῷ πολέμῳ Τροία διεφθείρετο*. Περὶ τῆς τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀνδρείας Ὅμηρος λέγει. Ἡ τοῦ Ὁμήρου βίβλος Ἰλιάς ὀνομάζεται*, ὅτι περὶ Ἰλίου ἐστίν.

ἀμφὶ წინდებულის, აქ: გარშემო

ἐμάχοντο საშუალო გვარი, იმპერფექტუმი (μάχομαι ვიბრძვი): იბრძოდნენ
διεφθείρετο ვნებითი გვარი, იმპერფექტუმი (διαφθείρω): ნადგურდებოდა
ἡ Ἰλιάς, ἄდოს ილიადა
ὀνομάζεται ვნებ. გვარი, პრეზენსი: იწოდება

ელენე და პარიზი. წითელფიგურიათი კრატერი, ძვ. წ. IV ს.

10. Ἡρακλῆς μακρὸν χρόνον (დროის აკუზ.) ἦν δοῦλος. Εὐρυθεὺς ὁ βασιλεὺς (მეფე) ἐκέλευε τὸν δοῦλον πολλοὺς (πολλοί მრავალი) ἄθλους πάσχειν. Περὶ τῶν ἄθλων οἱ ἄοιδοὶ πολλοὺς μῦθους ἔλεγον. Τέλος (ბოლოს) δὲ Ζεὺς, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἄγει αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανόν.

9) რომელ ბერძნულ სიტყვებს უკავშირდება და რას ნიშნავს:

ნეოლოგიზმი, არქაიზმი, ბარბარიზმი;

მონოლოგი, დიალოგი;

ტავტოლოგია;

კატაფატიკა, აპოფატიკა;

ატროფია, დისტროფია;

მუსიკოსი, გრაფიკოსი.

10) რას ნიშნავს პრეფიქსები:

ზოო-

ტიქნო-

ავტო-

მიკრო-

მაკრო-

11) დაასახელეთ სიტყვები, რომელთაც პრეფიქსად ან სუფიქსად აქვთ ἄρχη (არქი-, არქ-, -არქი, -არქია). მაგალითად, არქეტიპი, ანარქია...

12) გამოავლინეთ ბერძნული ლექსიკა შემდეგ ნაწარმოებ სიტყვებში: ავტომობილი, ავტოსერვისი, დისბალანსი, მაგნიტოფონი, დიქტოფონი, მიკროფონი, მეგაფონი.

13) აწარმოეთ განყენებული სახელები -ია, -εία სუფიქსების გამოყენებით (ნიმუში: στρατηγός > στρατηγία):

ა) ὁ μόναρχος, ὁ σοφός, ἑλεύθερος, κακός.

ბ) δουλένω (ვემონები), θεραπένω, βασιλένω (ვმეფობ).

14) შეეცადეთ გამოიცნოთ ზმნების βάλω (ვისვრი, ვაგდებ) და ἄγω (მიმყავს) პრევერბიანი ფორმების მნიშვნელობა:

ἐκβάλλω, ἀποβάλλω, εἰσβάλλω, προβάλλω, διαβάλλω, ἀναβάλλω, καταβάλλω.

ἐμβάλλω, συμβάλλω (ἐν და σύν პრევერბების ბოლოკიდური ν ბაგისმიერი თანხმოვნების წინ ასიმილაციის შედეგად ხდება μ).

ἐξάγω (ἐκ, როგორც გვახსოვს, ხმოვნის წინ ხდება ἐξ).

ἀνάγω, ἀπάγω, κατάγω, διάγω (ხმოვანზე დაბოლოებული პრევერბების უმრავლესობაში ბოლოკიდური ხმოვანი ელიზიას განიცდის მომდევნო ხმოვნის წინ).

ἐνάγω, συνάγω.

15) როგორ თარგმნით ἄδοξος, ἀθάνατος, ἄπιστος, ἀνόμιος, ἀνήλιος, ἀνάδελφος, ἀνθρώπιος, ἄθυμος.

IV ნაწილი: ზნეობითი და საშუალო გვარის ზმნების უღლება აწმყოსა და იმპერატივში. ნაცვალსახელები

IV 1

ჰნეობითი და საშუალო გვარი

ენებითი ან საშუალო გვარისაა ზმნა, თუკი მას აწმყო დროის თხრობითი კილოს მხოლოდობითი რიცხვის პირველ პირში აქვს დაბოლოება -μαι. ენებითი და საშუალო გვარის ფორმები ერთმანეთისაგან განსხვავდება მხოლოდ ფუტურუმსა და აორისტში. ყველა სხვა დროის ფორმები მათ საზიარო აქვთ.

ჰნეობითი გვარი (პასივი, Passivum)

ენებითი გვარის ზმნის სუბიექტი არის ზმნით აღნიშნული მოქმედების განმცდელი ვინმესაგან ან რამისაგან:

შდრ. βλάπτω *ვენებ, ვაზიანებ,*

βλάπτομαι *ენება მადგება, ვზიანდები* (ვინმესგან, რამეთი).

როგორც წესი, ენებითი გვარის ფორმები მოეპოვება გარდამავალ ზმნას, მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში პასივი შეიძლება ირიბობიექტიან ზმნასაც ჰქონდეს: πιστεύω *ვენდობი, πιστεύομαι მენდობიან.*

ენებითი გვარის ზმნის სუბიექტზე მოქმედების განმახორციელებელი, თუკი იგი ადამიანია ან სულიერი არსება, აღინიშნება *πάρ* წინდებულებიანი ნათესაობითით, ხოლო, თუ უსულლო არსებაა – მიცემითი ბრუნვით:

έρμηνεύεται υπό του φιλοσόφου *განიმარტება ფილოსოფოსის მიერ,*
παράδειγμασι παιδεύονται *მაგალითებით აღიზრდებიან.*

ლექსიკონში ენებითი გვარის ზმნის შინაარსი შესაძლებელია ქართულადაც ენებითი გვარის ზმნით იყოს გადმოცემული (παιδεύομαι აღვიზრდები, βλάπτομαι ვზიანდები), თუმცა ეს ყოველთვის არ ხერხდება. უფრო ხშირად ბერძნული ენებითი გვარის ზმნის სუბიექტური პირი ქართულად ობიექტური პირის ნიშნით გადმოგვაქვს, ხოლო რეალური მოქმედი პირის აღსანიშნავად უპირო მრავლობითს ვიყენებთ: πιστεύομαι მენდობიან, βλάπτομαι მენებენ, παιδεύομαι აღმზრდიან. წინადადებაში უპირო მრავლობითს კონტექსტის შესაბამისი პირი ჩაენაცვლება (βλάπτομαι υπό σιν *შენ მენებ*); ცხადია, ასეთ შემთხვევებში, პასიური კონსტრუქციის ბერძნული წინადადების აზრი ქართულად აქტიური კონსტრუქციით გადმოდის:

παιδεύομαι υπό τῆς ἀδελφῆς *და მზრდის* (ქართული ენისათვის ხელოვნურია: *აღვიზრდები დის მიერ*).

βλάπτομαι ὑπ' αὐτῶν *მათგან ვზიანდები, ისინი მენებენ.*

ზნებიანი გვარის ზმნის უღლება აწმყოში

მხ. რ.	თხრობითი კილო	მრ. რ.
1. $\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\sigma\text{-}\mu\alpha\iota$	ვთავისუფლდები (მათავისუფლებენ)	$\lambda\upsilon\text{-}\acute{\sigma}\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$ ვთავისუფლდებით
2. $\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\eta$ ან $\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\epsilon\iota$ ⁴³	თავისუფლდები	$\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\epsilon$ თავისუფლდებით
3. $\lambda\upsilon\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\tau\alpha\iota$	თავისუფლდება	$\lambda\upsilon\text{-}\sigma\text{-}\nu\tau\alpha\iota$ თავისუფლდება

მხ. რ.	ბრძანებითი კილო	მრ. რ.
2. $\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\sigma\upsilon$ ⁴⁴	გათავისუფლდი	$\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\epsilon$ გათავისუფლდით
3. $\lambda\upsilon\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\theta\omega$	გათავისუფლდეს	$\lambda\upsilon\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\theta\omega\upsilon$ გათავისუფლდნენ ან $\lambda\upsilon\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\theta\omega\sigma\alpha\nu$

ინფინიტივისი: $\lambda\acute{\upsilon}\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\alpha\iota$

ზმნა $\pi\acute{\alpha}\sigma\chi\alpha$

$\pi\acute{\alpha}\sigma\chi\alpha$ გარდამავალი ზმნაა, ისევე, როგორც მისი შესაბამისი ზმნები ქართულში: *განვიციდი, დავითმენ* (რამეს). მნიშვნელობით იგი უპირისპირდება მოქმედების, კეთების იდეას ($\delta\rho\acute{\alpha}\omega$, $\pi\alpha\iota\acute{\epsilon}\omega$)⁴⁵. მიუხედავად იმისა, რომ $\pi\acute{\alpha}\sigma\chi\alpha$ არ არის ვნებითი გვარისა, წინადადებაში მისი სუბიექტისათვის რაიმე ვნების მიმყენებელი ან რაიმე განცდის მიზეზი შეიძლება $\acute{\nu}\pi\alpha\tau\text{-}$ ნათ.-ით იყოს აღნიშნული: $\tau\acute{\iota}\ \pi\acute{\alpha}\sigma\chi\epsilon\iota\varsigma\ \acute{\nu}\pi\alpha\text{'}\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma$; *რას განვიციდი მისგან?* $\Phi\iota\lambda\iota\kappa\acute{\alpha}\ \pi\acute{\alpha}\sigma\chi\alpha\ \acute{\nu}\pi\alpha\tau\ \sigma\omicron\upsilon\varsigma$ *შენგან მეგობრულ დამოკიდებულებას ვგრძნობ, მეგობრულად მექცევი.*

$\pi\acute{\alpha}\sigma\chi\alpha$ -ს ვნებითი გვარი არ ეწარმოება.

ზმნიზედა ზედსართავი სახელის აკუსატივის ფორმით

მამრობითი სქესის ზედსართავი სახელის მხოლოდითი რიცხვის აკუსატივის ფორმა ხშირად ასრულებს ზმნიზედის ფუნქციას: $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu$ *მშვენივრად.*

⁴³ მეორე პირის დაბოლოება მიღებულია შემაერთებელ ხმოვანზე - $\sigma\alpha\iota$ დაბოლოების დართვით: $\epsilon\text{-}\sigma\alpha\iota > \epsilon\text{-}\alpha\iota$ (თ ვარდება ორ ხმოვანს შორის) $> \eta$ ან $\epsilon\iota$.

⁴⁴ დაბოლოება მიღებულია შემაერთებელ ხმოვანზე - $\sigma\iota$ დაბოლოების დართვით: $\sigma\iota > \sigma$ (თ ვარდება ორ ხმოვანს შორის).

⁴⁵ ა პირველი პირის ნიშნის იყვება ზმნის ფორმა ბერძნულში მოქმედებითი გვარისად განიხილება, მიუხედავად მათი შინაარსისა.

პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელები

	1-ლი პირი	მე-2 პირი
სახ.	ἐγώ მე	σύ შენ
აკუზ.	ἐμέ, με	σέ, σε
მიც.	ἐμοί, μοι	σοί, σοι
ნათ.	ἐμῶν, μῶν	σῶν, σου
სახ.	ἡμεῖς ჩვენ	ὑμεῖς თქვენ
აკუზ.	ἡμᾶς	ὑμᾶς
მიც.	ἡμῖν	ὑμῖν
ნათ.	ἡμῶν	ὑμῶν

NB

- მხოლოდითი რიცხვის პირის ნაცვალსახელებს აქვთ როგორც მყარი მახვილიანი, ისე – ენკლიტიკური ფორმები.

ეს ნაცვალსახელები მახვილიანია წინდებულებთან (მაგ., δὲ σέ, ἰπὲρ ἐμοῖ...), ასევე, როდესაც მათზე წინადადებაში ლოგიკური მახვილი კეთდება: σὲ λέγω *შენზე ვლაპარაკობ* (და არა ვილაც სხვაზე).

სახელობითი ბრუნვის ფორმა ყოველთვის მახვილიანია, რადგან, როგორც ვიცით, სუბიექტური პირის აღმნიშვნელი ნაცვალსახელი უმნასთან საერთოდ არ იხმარება, თუკი მასზე ლოგიკური მახვილი არ კეთდება.

შდრ.: λέγεις, ὅτι... *ამბობ, რომ...*

σὺ λέγεις *შენ ამბობ, რომ...* (შენ ამბობ და არა ვინმე სხვა)

- მესამე პირის ნაცვალსახელს აქვს საკუთარი ფორმები: მხოლოდითი რიცხვის ყველა ფორმა, გარდა სახელობითისა (ἐ, οἱ, οὗ), მრავლობითისათვის კი – უკლებლივ ყველა ფორმა (σφεῖς, σφᾶς, σφ(οι)(ν), σφᾶν).

მიუხედავად ამისა, მესამე პირის ნაცვალსახელის ფუნქციით ირიბ ბრუნვებში უმეტესწილად გამოიყენება ნაცვალსახელი αὐτός, ხოლო სახელობითი ბრუნვისათვის – ჩვენებითი ნაცვალსახელები: ἑκείνος, οὗτος, ᾧδε.

წინდებულები ἰπὸ და ἰπὲρ

ἰπὸ (ἰπ', ἰφ') დაერთვის სამ ბრუნვას, ძირითადად ნიშნავს: *ქვეშ, დაქვემდებარებაში*.

ἰπὸ γῆς ან ἰπὸ γῆς მიწის *ქვეშ*

ἰπὸ τοῦς νόμοις *კანონების ქვეშ, კანონების დაქვემდებარებაში*

ნათესაობით ბრუნვასთან ეს წინდებული აღნიშნავს ასევე მოქმედების განმახორციელებელს: *მიერ, მიზეზით, წყალობით*.

σφᾶται ἰπὸ τοῦ φίλου *გადარჩება მეგობრის წყალობით, მეგობარი იხსნის.*

ἰπέρ დაერთვის ორ ბრუნვას: აკუზატიუუსსა და ნათესაობითს. ნიშნავს: ზემოთ, მიღმა.

ἰπέρ γῆν ან ἰπέρ γῆς მიწის ზემოთ, მიწაზე.

ნათესაობითთან ნიშნავს ასევე: გამო, გულისთვის.

ἰπέρ τῆς πατρῆδος⁴⁶ სამშობლოსათვის

ლექსიკა

πάσχα განვიცდი, დაეითმენ

βλάπτω ვენებ, ვაზიანებ

ἐκβάλλω გავაგდებ, გამოვაგდებ, ეაძვევებ

διώκω მივლევე, ვღვენი

δεσμεύω ვერავ, ებორკავ, მივაჯაჭვავ

κολάζω ვსჯი

ἀτιμάζω პატივს არ ვცემ, უპატივეცემულოდ ვექცევი

δεσπόζω ებრძანებლობ, pass. დამონებული ვარ

τέρπω ვატკობ, ვახარებ

πέμπω ვგზავნი

ἀνῆλθω ვზრდი (ვადიდებ, ვამრავლებ, ვაფართოებ)

κωλύω ვაბრკობ, ხელს ვუშლი (აკუზ. + ნათ.: ვინმეს რამეში)

ὁ ζωγράφος ფერმწერი მხატვარი (შდრ. რუს. живописец)

ὁ Προμηθεύς პრომეთე

ὁ Ἰαπετός იაპეტოსი

ὁ δημοσιουργός შემქმნელი, ოსტატი, დემიურგი

ὁ δεσμός (შე)საკერელი, ბაწარი, ბორკილი

τὸ πῦρ ცეცხლი

κράτιστος, η, ὄν უძლიერესი (აღმატ. ხარისხი)

μέγιστος, η, ὄν უდიდესი (აღმატ. ხარისხი)

καλὸν მშვენიერად, ლამაზად

πρῶτον (ზმნიზ.) თავდაპირველად, ჯერ

ὑστερον (ზმნიზ.) შემდგომში, მერე

μόνον მხოლოდ

Νύκτωρ ღამით

πάντιν კვლავ

εἰ თუკი

Οὐ μόνον ἔργοις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων γιγνασκόμεθα არა მხოლოდ

საქმეებით, არამედ სიტყვებითაც შევიცნობით.

Ἔμοι χθὲς καὶ σοὶ τῆμερον ჩემთვის იყო გუშინ და შენთვის არის დღეს.

(ეპიტაფიებისათვის დამახასიათებელი მოტივი, რომელიც

სიკვდილის გარდუვალობას შეგვახსენებს).

Φιλοσοφία γνῶσις τῶν ὄντων⁴⁷ ἔστιν. ფილოსოფია არსებულთა ცოდნაა.

⁴⁶ τῆς πατρῆδος ნათ. ბრ. III კანკლედობის სახელისა: ἡ πατρὶς სამშობლო.

⁴⁷ τῶν ὄντων „ყოფნა“ ზმნის მიმღებია.

სავარჯიშოები

1) ა) აუღლეოთ: θεραπεύομαι (მემსახურებიან, მივლიან), ὀνομάζομαι (ვიწოდები), νομίζομαι (მივიხნევი).

ბ) განსაზღვრეთ ფორმა და თარგმნეთ. 1. ἀκούεται 2. φέρονται 3. κελεύεσθε 4. πράττεται 5. λύη 6. λέγεται 7. ἀγόμεθα 8. ἄγομαι 9. βλάπτῃ 10. ἐκβαλλόμεθα 11. οὐ θέλει ἀτιμάζεσθαι 12. θαυμάζεσθε 13. βάλλονται 14. γιγνώσκειται 15. διαφθείρονται 16. ᾄδονται 17. κρίνεσθε 18. στέργη 19. πιστεύεσθε 20. ἄγῃ

2) გადაიყვანეთ მხოლოდითი და მრავლობითი რიცხვის ყველა პირში.

1. θεραπεύομαι ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ექიმი მივლინის, მკურნავს

θεραπεύῃ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ექიმი გივლინს...

2. ὀνομάζομαι δίκαιος (δικαία) ὑπ' αὐτῶν ისინი სამართლიანს

მიწოდებენ (= მათ მიერ სამართლიანად ვიწოდები)

ὀνομάζῃ δίκαιος (δικαία) ὑπ' αὐτῶν ისინი სამართლიანს

გიწოდებენ...

3) თარგმნეთ და გადაიყვანეთ აქტიურ კონსტრუქციაში. ნიმუში: ὑφ' ἑμῶν ἀτιμάζομεθα პატივს არ გეცემთ = ὑμεῖς ἀτιμάζετε ἡμᾶς.

1. βλάπτεσθε ὑπὸ τοῦ ἀγρίου θηρίου.

2. βλάπτονται τῷ ποταμῷ.

3. λέγεται ὑφ' Ὁμήρου.

4. νομίζεται ὑπὸ τοῦ δήμου.

5. ὑφ' ἡμῶν ἀξάνονται.

6. ὑπ' ἐμοῦ κωλύη.

7. φέλλοι ὀνομάζονται.

8. δῶροις τερπόμεθα (ყურადღება მიაქციეთ სახელის სქესს).

4) თარგმნეთ და გადაიყვანეთ პასიურ კონსტრუქციაში. მაგალითი:

კანონდებლები ახალ კანონებს წერენ.

Οἱ νομοθεῖται νέους νόμους γράφουσιν = Νέοι νόμοι ὑπὸ τῶν νομοθετῶν γράφονται.

1. მიწათმოქმედის ყანას მდინარე ანადგურებს.

2. ფერმწერი ღამითაც ხატავს ცას – მთვარეს და ვარსკვლავებს.

3. ხშირად მომაქვს თქვენთვის ვარდები.

4. უსამართლობა უსამართლობას შობს, ბოროტება – ბოროტებას.

5. ტირანი ამეებს ღირსეულ მოქალაქეებს.

5) თარგმნეთ.

1. Ὁ σοφὸς οὐτε ἀναγκάζεται ὑπ' ἄλλου οὐτε ἀναγκάζει, οὐτε κωλύεται, οὐτε κωλύει, οὐτε δεσπόζεται οὐτε δεσπάζει.

2. Κελεύεσθαι ἀρετὰς πράττειν.

3. Βλάπτεσθαι οὐκ ἐθέλω.

4. Διώκεσθε, εἰ τοὺς ἄλλους βλάπτετε.

5. Εἰ κακὰ πράττεις, κακὰ πάσχεις.

6. Καὶ τὸ πῦρ τοῖς ἀνθρώποις ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φέρεται.

6) რას აღნიშნავენ კომპოზიციებში პრეფიქსები პიპერ- და პიპო-:

ა) პიპერტონია, პიპერინფლაცია, პიპერბოლა;

ბ) პიპოტონია, პიპოლინამია, პიპოთეზა, პიპოსტასი.

Προμηθεύς

Πρὸ τῶν δώδεκα θεῶν ἄλλοι θεοὶ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἀνθρώπων θεραπεύονται. Ὡς Ἡσίοδος λέγει, πρῶτον Οὐρανὸς καὶ Γαῖα ἄρχουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν υἱῶν ἐκβάλλονται. Ὁ δὲ κρᾶτιστος τῶν υἱῶν ὀνομάζεται Κρόνος. Τὸν δὲ Κρόνον ἐκβάλει Ζεὺς, ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Εἰς δὲ τῶν ἀδελφῶν Ἰαπετὸς ὀνομάζεται, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Προμηθεύς. Περὶ αὐτοῦ λέγεται ὑπὸ τῶν αἰοιδῶν, ὅτι δημιουργὸς ἐστὶ τῶν τε ἀνθρώπων καὶ ἄλλων ζῴων.

Νομίζεται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅτι Προμηθεὺς τοῖς ἀνθρώποις λαμπρὰ δῶρα ἔφευρεν. Μέγιστον δὲ δῶρον ἦν τὸ πῦρ. Διὰ τοῦτο διώκεται ὑπὸ τῶν θεῶν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ. Ζεὺς γὰρ κελεύει αὐτὸν πρὸς* τὸν Καύκασον δεσμεύεσθαι καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ οὖν κολάζη, ὅτι τὸν μέγιστον θεὸν ἀτιμάζεις. Χρῆ γὰρ αἰεὶ κολάζειν τοὺς κακοὺς. Ἡμεῖς γὰρ οἱ θεοὶ οὐ θεραπευόμεθα, εἰ οἱ ἄνθρωποι καλῶ βίω τέρπονται. Ἐπειτα Ζεὺς τὸν ἀετὸν* πέμπει πρὸς* αὐτόν. Ὑπὸ δὲ τοῦ ἀετοῦ τὸ ἦπαρ* αὐτοῦ ἐσθίεται. Νύκτωρ δὲ πάλιν ἀυξάνεται.

Ἵστερον δὲ Ἡρακλῆς ἦκει καὶ Προμηθεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν δεσμῶν λύεται. Προμηθεὺς καὶ Ζεὺς συναλλάττονται*.

*

ὁ ἀετός *არწივი*

πρὸς წინდებულნი, აქ: *თან, ახლოს*

τὸ ἦπαρ, *ათოს ღვიძლი* (შდრ. *პეპატიტი*)

συναλλάττω *ვაროგებ* (ვინმეს ვინმესთან); *pass.* *ვუროგდებო*.

ატლასი და პრომეთე, კილიქსი, ძვ. წ. 550 წ.

შენიშნული ბგერის ზმნის უღლება იმპერატივში

მხ. რ.		მრ. რ.	
1.	ἐλσ-ბ-μῆς ვთავისუფლდებოდი (მათავისუფლებდნენ)	ἐλσ-ბ-μῆθι	ვთავისუფლდებოდით
2.	ἐλσ-ου	ἐλσ-ε-σθι	თავისუფლდებოდით
3.	ἐλσ-ε-το	ἐλσ-ο-ντο	თავისუფლდებოდნენ
1.	ἦρχ-ბ-μῆς ვიმართებოდი (მმართავდნენ)	ἦρχ-ბ-μῆθι	ვიმართებოდით
2.	ἦρχ-ου	ἦρχ-ε-σθι	იმართებოდით
3.	ἦρχ-ε-το	ἦρχ-ο-ντο	იმართებოდნენ

ჩვენი ნაცვალსახელები: ἐκεῖνος, οὗτος, ὅδε

ეს ნაცვალსახელები იბრუნებიან სამბოლოკიდურიანი ზედსართავი სახელის მსგავსად (ისევე, როგორც αὐτός). ისინი შეიძლება გამოვიყენოთ დამოუკიდებლადაც, როგორც ქვემდებარე ან დამატება, წინდებულითაც და წინდებულის გარეშეც:

Οὗτος οὐκ αἰσχύνεται *ამას არ რცხვენია.*
 διὰ τοῦτο *ამის გამო.*

მათი გამოყენება შეიძლება არსებითი სახელის მსაზღვრელებადაც. ასეთ შემთხვევაში ისინი დგებიან არტიკლის წინ ან სახელის შემდეგ, არასოდეს – არტიკლსა და სახელს შორის:

ὅδε ὁ νόμος *ან ὁ νόμος ὅδε ეს კანონი.*
 ὅδε ὁ δίκαιος ἀνὴρ *ან ὁ δίκαιος ἀνὴρ ὅδε ეს სამართლიანი კაცი.*

ὅδε, ἦδε, τὸδε *ეს* (შდრ. ლათ. hic) – დაკავშირებულია 1-ლ პირთან; აღნიშნავს იმას, რაც საუბრის მომენტშია წარმოდგენილი, რაც აქტუალური: μισεῖ τὸν ὅδε τὸν πῶλον *ეს ქალაქი (=აი, ეს ქალაქი; ჩვენი ქალაქი).*

ამ ნაცვალსახელის პირველი ნაწილის ბრუნება არტიკლის იგივეობრივია (არტიკლი თავადაც ძველი ჩვენებითი ნაცვალსახელია), რომელიც დაირთავს ფორმაუცვლელ ნაწილს – ძე.

NB მახვილის დასმისას ძე ნაწილაკის ბოლოკიდურ მოკლე ხმოვანს ყურადღება არ ექცევა: სახელობითი ბრუნვის ფორმებს მკვეთრი მახვილი დაესმით, ხოლო ირიბ ბრუნვებში მახვილი არტიკლის მახვილის ანალოგიურია. მაგ., ἦδε (და არა ἦδέ), τοῦσδε (და არა τοῦσდე)..

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ὄ-ნე τόν-ნე τόν-ნე τοῦ-ნე	ἦ-ნე τήν-ნე τήν-ნე τήσ-ნე	τό-ნე τό-ნე τόν-ნე τοῦ-ნე
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ὀ-ნე τόσ-ნე τοῖσ-ნე τῶν-ნე	ἀ-ნე τάσ-ნე ταῖσ-ნე τῶν-ნე	τά-ნე τά-ნე τοῖσ-ნე τῶν-ნე

ὄντος, αὐτή, τοῦτο *ვგ, ეს* – დაკავშირებულია მე-2 პირთან (შდრ. ლათ. *iste*); ἐκεῖνος-თან დაპირისპირებისას უთითებს უფრო ახლოს მყოფ პირს ან საგანს, ხოლო ὅν-სთან დაპირისპირებისას – უფრო დაშორებულს.

NB ამ ნაცვალსახელს ἄ-დართული და ἄ-ს გარეშე ფორმები არტიკლის ფორმების ანალოგიურად აქვს წარმოდგენილი.⁴⁸

ნეიტრალური სქესის მხ. რ-ის სახელობითსა და აკუზატივუსს არ ერთვის *ν* (შდრ. τός, αὐτό, ἐκεῖνο).

მდედრობითი სქესის მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითის ფორმა, ისევე, როგორც მამრობითი და ნეიტრალური სქესისა, არის τοῦτως (და არა ταῦτως).

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ὄντος τόντου τόντφ τόντου	αὐτή ταῦτην ταῦτη ταῦτης	τοῦτο τόντο τόντφ τόντου
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ὄντοι τόντους τόντοις τόντως	αὐταί ταῦτας ταῦταις τόντως	ταῦτα ταῦτα τόντοις τόντως

ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο *ის, იგი* – დაკავშირებულია მე-3 პირთან (შდრ. ლათ. *ille*); აღნიშნავს ვინმეს ან რამეს დაშორებულს, უფრო ადრე მოხსენიებულს.

NB ნეიტრალური სქესის ფორმას მხ. რიცხვის სახელობითსა და აკუზატივუსში არ დაერთვის *ν* (შდრ. τός, αὐτό, τοῦτο).

⁴⁸ რეკომენდაცია ბრუნების პარადიგმის უფრო ადვილად დასამახსოვრებლად: პირველ მარცვალში არის *οσ*, თუკი მეორე მარცვალში წარმოდგენილია ბგერა „ო“ (*ο, φ, οσ, ος*), სხვა შემთხვევებში პირველ მარცვალში არის *ασ*. გამონაკლისია მრ. რ-ის ნათესაობითი.

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ἔκεινος ἔκεινον ἔκεινω ἔκεινου	ἔκεινη ἔκεινην ἔκεινη ἔκεινης	ἔκεινο ἔκεινο ἔκεινω ἔκεινου
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ἔκεινοι ἔκεινους ἔκεινοισ ἔκεινων	ἔκειναι ἔκεινας ἔκειναις ἔκεινων	ἔκεινα ἔκεινα ἔκεινοισ ἔκεινων

წინდებული παρά (παρ')

ეს წინდებული სამ ბრუნვას უკავშირდება.

ა) აკუზატივუსთან აქვს მოძრაობის გაგება: *-კენ, -თან; გასწვრივ; წინააღმდეგ.*

παρά ποταμὸν πέμπει *მდინარესთან გზავნის;*
παρὰ τοὺς νόμους *კანონების წინააღმდეგ.*

ბ) მიცემითთან არა აქვს მოძრაობის გაგება: *თან.*

παρὰ ποταμῷ μένει *მდინარესთან რჩება.*

გ) ნათესაობითთან: *გან.*

ἄκουσά παρά τῶν φίλων *მეგობრებისაგან ვიგებ.*

παρά-მ ზოგჯერ შეიძლება მოქმედი პირიც აღნიშნოს (შდრ. ლათ. *ablativus auctoris*): τὰ παρά σου λεγόμενα *შენ მიერ ნათქვამი (= რასაც შენ ამბობ).*

ლექსიკა

βασίλειά *ემეფობ*

φυσάττω *ვიცავ*

πλέω *ვიურავ*

κομίζω *მიმაქვს, მომაქვს*

φεύγω *გავერბივარ, გავეურბივარ (რაიმეს - აკუზ.)*

ἀρπάζω *ვიტაცებ*

ὁ ἄδης *პადესი, მიწისქვეშა სამეფო, ქრისტიანობაში: ჯოჯოხეთი.*

(ὁ) *Αιδης *პადესი, მიწისქვეშეთის მეუფე.*

(ἡ) Μήδεια *მედეა*

(ὁ) Πηλεὺς *პელეგისი*

(ὁ) Ἴάσων *იასონი*

ἡ Ἀργύ *არგო, არგონავტების ხომალდი*

ἡ Θερταλία *თესალია*

ὁ Ἑλλησποντος *ჰელესპონტი (ახლანდელი დარდანელის სრუტე)*

ὁ Βόσπορος *ბოსფორი (სრუტე კონსტანტინოპოლთან)*

ἡ θυσία *აბული*

ὁ κριὸς ცხვარი

τὸ τέκνον ბაეში

τὸ πλοῖον ხომალდი

τὸ δέρμα ტყავი

ναῦς ἢ გემი

ὁ δεσπότης მმართველი, ერთპიროვნული მმართველი, ბატონი

ὁ ἄξεινος πόντος არასტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა

ὁ εὐξεινος πόντος სტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა

ὁ Κόλχος კოლხი

μυθοποιός, ὄν მითების მთხზველი

ἔτοιμος, ἦ, ὄν მზა, მზად მყოფი

ἄγνωστος, ὄν უცნობი, შეუცნობელი

ἔνδοξος, ὄნ განთქმული

ἄθλιος, α, ὄნ საცოდავი, საბრალო

ἀδύνατος, ὄნ შეუძლებელი

παντοῖος, α, ὄნ ყოველგვარი

οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν არც ერთი, არავინ, არაფერი

μηδείς, μηδεμία, μηδέν ნურც ერთი, ნურავინ, ნურაფერი

ὡς როგორც

πότε; როდის ?

ποτέ ოდესღაც

οὐν და აი, ასე რომ, ამრიგად

ἐπεὶ რაკი

πρότερον ზმნიზ. უწინ

Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε⁴⁹ ნუ განიკითხავთ, რათა არ იქნეთ განიკითხულნი
(მათე. 7,1; ლუკა, 6, 37)

Φεῦγε τὰς κακὰς ὁμιλίαις ერთდღე უკეთურ ურთიერთობებს.

Στέργει γὰρ οὐδείς ἄγγελον κακῶν ἑπῶν* არავის უყვარს ცუდი ამბების
მაუწყებელი.

*τὸ ἔπος სიტყვა, ამბავი.

სავარჯიშოები

1) აუღლეთ ვნებიანი გვარის იმპერფექტუმში φυλάττω, ἀρπάζω, κομίζω.

2) განსაზღვრეთ ფორმა (პირი, რიცხვი, დრო, კილო) და თარგმნეთ: 1. ἐφυλάττετο 2. ἤρπαζου 3. ἐκομίζοντο 4. ἐδιωκόμεθα 5. ἠγόμην 6. ἤρχοντο 7. φυλάττου 8. μὴ κομιζέσθων 9. μηδὲν κομιζέσθω 10. οὐδείς ἀγέσθω 11. φέρονται 12. μεδὲν φερέσθω 13. γιγνώσκεσθε 14. ἐγιγνώσκεσθε 15. ἐστέργου 16. ἦδοντο 17. ἠγγέλλετο 18. ἠναγκαζόμεθα 19. ἄνομαζόμεθα 20. ἄρίζοντο.

3) წინა სავარჯიშოში მოცემული ფორმები გადაიყვანეთ მოქმედებით გვარში. მაგალითად, ἐφυλάττετο (იცეებოდა) – ἐφύλαττε (იცავდა).

⁴⁹ ეს ფორმა κρίνω-ს ვნებიანი გვარის აორისტიის კავშირებითა (ამ კილოს ითხოვს კავშირი ἵνα რათა).

4) აბრუხეთ 1. ἦδε ἡ οἰκία 2. ἐκείνο τὸ τέκνον 3. οὗτος ὁ ἀδελφός 4. αὐτὸς ὁ ἀδελφός 5. τοῦτο τὸ δέρμα.

5) თარგმნეთ.

ა) 1. "Ὅδε ὁ οἶκος καλὸς ἐστίν, οὗτος δὲ οὐ. 2. 'Ἐκείνος ὁ δοῦλος πολλὰ κίς ἐκολλάζετο. 3. Οὗτος ὁ δοῦλος νῦν ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ κολάζεται. 4. Αἶδε αἱ γραφαὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν σὺν τῷ διδασκάλῳ ἐγράφοντο. 5. Μηδεὶς ἡμῶν βαινέτω. 6. Οὐδεὶς ὑμῶν θεραπεύεται.

ბ) 1. ეს ღვინო კარგია, ეგ კი – არა. 2. ის ტაძარი განთქმული იყო. 3. იმ მიწათმოქმედის სახელში ვიყავით. 4. ამ აუღების სიმღერებს ვუსმენდით. 5. მაგ ბავშვებისათვის მოგვაქვს საჩუქრები.

6) თარგმნეთ:

1. Οἱ ἀργοναῦται ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν Κόλχων.
2. Ὁ τῆς Μηδείας ἀδελφὸς ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν φονεύεται.
3. Παρ' ἀγαθῶν ἀγαθὰ μαυθάνεις.
4. Ταῦτα παρὰ φιλοσόφων ἡρμενεύετο (რატომ არის აქ ზმნა მხოლოდით რიცხვში?)
5. Παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἑρμῆς ὁ θεὸς τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς εἰς ἄδην ἦγε.
6. Ταῦτα τὰ δένδρα ὑπὸ τοῦ κυρίου εὐ θεραπεύονται.
7. Οἱ ἄγγελοι πολλὰ κίς εἰς Δελφοὺς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπέμποντο.
8. Οἶδε ἦσαν ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν· Ἀγαμέμνων, Μενέλαος, Ἀχιλλεύς, Ὀδυσσεύς καὶ ἄλλοι...
9. Ὁ δεσπότης ἐκείνος ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκβάλλεται.
10. Ταῦτα τὰ καλὰ ἔργα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων δημιουργῶν ἐπράττετο.
11. Ἦναγκάζοντο ὑπὸ τοῦ δεσπότης ἐκείνου ἀρχεσθαι.

7) თარგმნეთ პასიური კონსტრუქციით:

1. ვხედავდით, რომ ცხენი იმ მონას მიჰყავდა (= ცხენი მონის მიერ...).
2. ეს ადამიანები მზეს ეთაყვანებოდნენ (= მზე ამ ადამიანთა მიერ...).
3. ის სამეფო კარგად იმართებოდა.
4. აუღები მშვენიერ სიმღერებს წერდნენ და მღეროდნენ (აუღების მიერ მშვენიერი სიმღერები იწერებოდა და იმღერებოდა).
5. ჯარი ომში სტრატეგოსს მიჰყავდა (= ჯარი სტრატეგოსის მიერ...).
6. ოდისეესს ხშირად იხსნიდა ხოლმე ეს ქალღმერთი (ოდისეესი ამ ქალღმერთის მიერ...).
7. და, აი, დრაკონი მედეას წამლით იწამლება.

8) რას აღნიშნავს სიტყვები: დერმატოლოგი, დერმატიტი; დერმატინი.

Περὶ τῶν Ἀργοναυτῶν

Ἀπ' ἐκείνης τῆς Θερταλίας, ἔνθα* Πηλεὺς ἐβασίλευεν, ὡς παρὰ τῶν μυθοποιῶν ἐλέγετο, Ἰάσων καὶ οἱ Ἀργοναῦταί ποτε ἔπλεον εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον. Ἦδε ἡ θάλαττα ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἔτι ἄγνωστος· ὠνομάζετο δὲ πόντος Ἄξεινος, τὸ δὲ πλοῖον ἐκείνων τῶν ναυτῶν ἦν ἡ Ἀργώ.

Οἱ οὖν Ἀργοναῦται ἐκ τῆς χώρας τῆς τῶν Κόλχων, ἔνθα* νῦν ἡμεῖς βιοτεύομεν, ἐκεῖνο τὸ ἔνδοξον δέρμα χρυσοῦν* οἴκαδε* ἤθελον κομίζειν· ὑπὸ γὰρ Χρυσοῦ κριοῦ δύο ἄθλια τέκνα διὰ τῶν νεφελῶν εἰς τοῦσδε τοὺς τόπους ποτε ἠνέχθησαν*, τὸ δὲ δέρμα αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ δεινοῦ δράκοντος* νύκτωρ τε καὶ ἡμέρας* ἐφυλάττετο.

Οἶδε οἱ ἄνδρῆοι ναῦται διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου ἔπλεον καὶ εὐ ἤκουσι πρὸς τοὺς Κόλχους. Ὁ δὲ δεσπότης ὁ τῆσδε τῆς χώρας οὐχ ἔτοιμος ἦν τὸ ἔνδοξον δέρμα αὐτοῖς παρέχειν, ἀλλ' Ἰάσων ὑπ' αὐτοῦ ἠναγκάζετο χαλεπὰ ἔργα πρότερον πράττειν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον ἦν, Μήδεια, ἡ τοῦδε τοῦ δεσπότης θυγάτηρ, παντοῖα φάρμακα κομίζει αὐτῷ.

Ὁ οὖν δράκων ἐκεῖνος ὑπ' αὐτῆς κοιμίζεται καὶ οὕτως τὸ δέρμα ἐκεῖνο ὑπὸ τοῦ νεανίου ἀρπάζεται. Ἐπειτα φεύγει σὺν τοῖς ἐταίροις καὶ τῆδε τῆ παρθένῳ εἰς τὴν Θερταλίαν.

χρυσοῦς, ἡ, οὖν *ոչհոնո*
 ἠνέχθησαν *հացածոզլ ոչեյն*, φέρω-և առնուծի զնշոտի զշարնս.
 δράκοντος *նատ. Զհրեյնա III Կանկլեյլոմոն ևսեյլոնս* ὁ δράκων
 ἡμέρας *զըրոնոտ*

საშუალო ბზარი (მედიუმი, Medium)

მოქმედებითი გვარის ზმნისაგან ნაწარმოები საშუალო გვარის ფორმა, უმეტესწილად, აღნიშნავს სუბიექტის მოქმედებას, რომელიც საკუთარი თავისკენ არის მიმართული, საკუთარ თავზე ან საკუთარი თავისათვის ხორციელდება. ასეთი მედიუმი ქართულად გადმოიცემა:

1. მოქმედებითი გვარის ზმნის სათავისო ქცევის ფორმით:
λῆω ვათავისუფლებ, λίσμαι ვითავისუფლებ (თავს, ხელს).
2. რეფლექსიური გაგების შესაბამისად:
ὀπλίζω ვაიარალებ, ὀπλίζομαι ვიარაღდები

ამა თუ იმ ზმნის მედიუმს შეიძლება რაიმე სხვა შინაარსობრივი ნიუანსი ჰქონდეს მიღებული, რაც ლექსიკონებში საგანგებოდ აღინიშნება.

დეპონენსებო

ზმნების ერთ ნაწილს საერთოდ არ მოეპოვება მოქმედებითი გვარის ფორმა და, ამდენად, ლექსიკონში მედიუმის ფორმით არიან წარმოდგენილნი. მათ დეპონენსები ეწოდებათ (ლათ. deponens უარყოფელი, იგულისხმება, აქტივის ფორმისა). ასეთი ზმნები მნიშვნელობით მოქმედებითი გვარის ზმნების მსგავსია, ანუ სუბიექტის მოქმედებას აღნიშნავენ. მათი ერთი ნაწილი გარდამავალია, მეორე – გარდაუვალი:

δέχομαι ვიღებ (რას, ვის)
ἔρχομαι მივდივარ // მოვდივარ
ἵδνομαι ვხარობ, ეტკებები

ზოგიერთი ზმნა კონტექსტის მიხედვით შეიძლება გარდამავალიც იყოს და გარდაუვალიც: *δύναμαι შემოიძლია* (რამე), *ძლიერი ვარ* (რამეთი).

უღლება

აწმყო
 თხრობითი კილო

მხ. რ.			მრ. რ.
1. λῆ-ο-μαι	ვითავისუფლებ	λῆ-ο-μεθα	ვითავისუფლებთ
2. λῆ-η <i>ან</i> λῆ-ει ⁵⁰	ითავისუფლებ	λῆ-ε-σθε	ითავისუფლებთ
3. λῆ-ε-ται	ითავისუფლებს	λῆ-ο-νται	ითავისუფლებენ

მხ. რ.			მრ. რ.
1. μάχ-ο-μαι	ვიბრძვი // ვებრძვი	μάχ-ο-μεθα	ვიბრძვით
2. μάχ-η <i>ან</i> μάχ-ει	იბრძვი	μάχ-ε-σθε	იბრძვით
3. μάχ-ε-ται	იბრძვის	μάχ-ο-νται	იბრძვიან

⁵⁰ მეორე პირის დაბოლოება მიღებულია შემავრთებელ ხმოვანზე -σαι დაბოლოების დართვით: ε-σαι > ε-αι (σ ვარდება ორ ხმოვანს შორის) > ει, η.

ბრძანებითი კილო

მხ. რ.		მრ. რ.
2. λν-ου ⁵¹	გაითავისუფლე	λν-ε-σθε
3. λν-έ-σθα	გაითავისუფლოს	λν-έ-σθων ან λν-έ-σθασαν

2. μάχ-ου	იბრძოლე	μάχ-ε-σθε	იბრძოლეთ
3. μαχ-έ-σθα	იბრძოლოს	μαχ-έ-σθων ან μαχ-έ-σθασαν	იბრძოლონ

ინფინიტივისი: λν-ε-σθαι, μάχ-ε-σθαι

იმპერატივები

მხ. რ.		მრ. რ.	
1. ἐλν-ο-μην	ვითავისუფლებდი	ἐλν-ο-μεθα	ვითავისუფლებდით
2. ἐλν-ου	ითავისუფლებდი	ἐλν-ε-σθε	ითავისუფლებდით
3. ἐλν-ε-το	ითავისუფლებდა	ἐλν-ο-ντο	ითავისუფლებდნენ
1. ἐμάχ-ο-μην	ვიბრძოდი	ἐμαχ-ο-μεθα	ვიბრძოდით
2. ἐμάχ-ου	იბრძოდი	ἐμάχ-ε-σθε	იბრძოდით
3. ἐμάχ-ε-το	იბრძოდა	ἐμάχ-ο-ντο	იბრძოდნენ

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები ნაწარმოებია პირის ნაცვალსახელთა ფუძიდან. იბრუნვიან სამბოლოკიდურიან ზედსართავ სახელთა მსგავსად.

ἐμός, ἐμή, ἐμός	ჩემი
σός, σή, σόν	შენი
ἡμέτερος, ἡμέτερα, ἡμέτερον	ჩვენი
ὑμέτερος, ὑμέτερα, ὑμέτερον	თქვენი

* შედარებით იშვიათია ფორმები: ὄς, ἦ, ὄν მისი, σφέτερος, σφέτερα, σφέτερον მათი.

კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუნქციით გამოიყენება პირის ნაცვალსახელთა ნათესაობითი ბრუნვის ფორმები:

ὁ φίλος μου	ჩემი მეგობარი
ὁ φίλος σου	შენი მეგობარი
ὁ φίλος αὐτοῦ / αὐτῆς	(ი)მისი მეგობარი
ὁ φίλος ἡμῶν	ჩვენი მეგობრები
ὁ φίλος ὑμῶν	თქვენი მეგობრები
ὁ φίλος αὐτῶν	(ი)მათი მეგობრები

⁵¹ დაბოლოება მიღებულია შემავრთებელ ხმოვანზე -ოი დაბოლოების დართვით: ε-οი > ου (σ ვარდება ორ ხმოვანს შორის).

ზედსართავი სახელი კუთვნილებითი ბაზებით

არსებითი სახელის ნათესაობითი ბრუნვა, როგორც ვიცით, კუთვნილების აღმნიშვნელი მსაზღვრელის ფუნქციითაც არის ხოლმე გამოყენებული: ὁ οἶκος ὁ τοῦ Πλάτωνος⁵² *პლატონის სახლი*.

ბერძნულში არსებით სახელს ამ შემთხვევაში შეიძლება ჩაენაცვლოს ამავე საკუთარი სახელისაგან ნაწარმოები ზედსართავი სახელი. მაგალითად: Πλατωνικός οἶκος *პლატონის სახლი*.

*ცხადია, კონტექსტის მიხედვით, იგივე ზედსართავი ასევე შეიძლება ნიშნავდეს *პლატონურს*: ὁ Πλατωνικός φιλόσοφος *პლატონიკოსი ფილოსოფოსი*.

კუთვნილების მიცემითი

მიცემითი ბრუნვა შეიძლება აღნიშნავდეს პირს, რომელსაც რაიმე ეკუთვნის. ასეთ მიცემითთან, როგორც წესი, გამოიყენება ზმნა εἶναι (შდრ. რუს.: У меня есть дом) მაგალითად, წინადადებას „*მას აქვს ლამაზი სახლი*“ ბერძნულში შეესაბამება:

1. Ἐκεῖνος ἔχει καλὸν οἶκον.
2. Ἐκεῖνος καλὸς οἶκός ἐστιν.

წინდებული περί

ეს წინდებული სამ ბრუნვას უკავშირდება. იგი აღნიშნავს:

- ა) აკუზატივუსთან: *ირგვლივ, გარშემო*.
περὶ τῆς πόλις *ქალაქის ირგვლივ*
- ბ) მიცემითთან: *გარშემო*.
περὶ τῆς νεκρῆς *გვამის გარშემო*,
- გ) ნათესაობითთან: *შესახებ*.
περὶ φύσεως *ბუნების შესახებ*,
περὶ τῶν Ἀθηνῶν *ათენის შესახებ*.

წინდებული πρός

ეს წინდებულიც სამ ბრუნვას დაერთვის და აღნიშნავს:

ა) აკუზატივუსთან: *-კენ, მიმართ; მიმართებით; წინააღმდეგ; -თან, მახლობლად; თვის*.

πρὸς τὴν λέγῃ *შენ გელაპარაკები, შენ მიმართ ვამბობ*,
πρὸς πολέμιον *მტრის წინააღმდეგ*;
τὸ πρὸς τι *მიმართება (ერთ-ერთი კატეგორია)*;
ὁμολογία *πρὸς τινα თანხმობა ვინმესთან*.

ბ) მიცემითთან: *მახლობლად, -თან; დამატებით, გარდა*.
πρὸς θανάτῳ *ზღუასთან*

⁵² ნათეს. ბრუნვაა III კანკლედობის სახელისა Πλάτων.

πρὸς τοῦτ'α γάρτα ἀμῖνα, ἀμῖναστανᾶνε.

დ) ნათესაობითთან: მხრივ, სახელით; წინაშე; გულისთვის; სასარგებლოდ.

πρὸς τῶν φῖλων მეგობრების მხრიდან,

πρὸς θεῶν ღმერთების გულისათვის (ფიცის ფორმულა;

შდრ. ქართულში: ღვთის გულისათვის);

πρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων ღმერთებისა და ადამიანების წინაშე,

πρὸς σοῦ λέγω შენ სასარგებლოდ ვლაპარაკობ.

ლექსიკა

μάχομαι ვიბრძვი, ვებრძვი

αἰσχύνω ვარცხვენ, med. αἰσχύνομαι მრცხვენია

διαλέγομαι ვლაპარაკობ, ვესაუბრები

βούλομαι მსურს

ἥδομαι ვხარობ, ვტკბები

χαρίζομαι ვაამებ, ვწყალობ

γίγνομαι ვხდები, ვიქმნები

πέιθω ვარწმუნებ, med. πείθομαι ვენდობი, ვუჯერებ

ἔρχομαι მივდივარ, მოვდივარ

εἰσέρχομαι შევდივარ

εἰσβαίνω შევდივარ, (გემზე) ავდივარ, ვჯდები

ἀποθνήσκω ვკვდები

τάττω ვაწყობ; ვაწესებ

ἄπτω, ἄπτομαι (რამეს – ნათ.) მივაბამ; ვეხები

(ὁ) Θησεύς თეზევსი

(ὁ) Αἰγύς ეგეესი (ეგეოსი)

(ἦ) Ἀριάδνη არიადნე

ὁ Κνωσσός კნოსო

(ὁ) Μίνως მინოსი

ὁ Μινώταυρος მინოტავრი

ὁ λαβύρινθος ლაბირინთი

ὁ σίτος საკები, პური

ὁ δόλος ხრიკი, ეშმაკობა

ὁ νεανίσκος ჭაბუკი

τὸ λίνον ძაფი (სულის)

τὸ στόμιον შესასვლელი

τὸ θηρίον მხეცი

δυνατός, ἦ, ὅν ძლიერი, შემძლე, უნარიანი

φοβερός, ἦ, ὅν საშიში, საშინელი; მშიშარა

ἄθυμος, ὄν დათრგუნული, მხნეობას მოკლებული

Κρητικός, ἦ, ὅν კრეტული, კრეტისა

Πλατωνικός, ἦ, ὅν პლატონური, პლატონისა

ἐνταῦθα აქ

ὄτε როდესაც

λάθρα უჩუმრად, ფარულად

μάλα ძალიან
μάλιστα მეტიხმეტად, ძალიან
ანუ წინდ. (+ნათ.) გარეშე
აჲრა ამრიგად

სავარჯიშოები

1) აუღლეთ პრეზენსა და იმპერფექტუმში. βούλομαι, ἔρχομαι

2) თარგმნეთ ჯერ როგორც ენებითი, შემდეგ – როგორც საშუალო გვარის ფორმა: ἀγέσθω, κατασκευάζεται, παιδεύομεθα, κομίζεσθε, ἐλύοντο, ἐπράττω

3) თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ საშუალო გვარის ფორმისა და დეპონენტების მნიშვნელობას:

ა) μάχεται, διαλέγονται, ἡδόμεν, ἐχαρίζομεθα, ἦρχεσθε, βούλεσθε, ἐγίγνετο.

ბ) ἐπραττόμην, κατασκευάζονται, παιδεύη, πείθου, ἄγεσθε

4) ა) კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ნაცვლად გამოიყენეთ პირის ნაცვალსახელები 1. ἡμέτερος οἶκος. 2. ἡμέτερα τράπεζα. 3. ἐμὸν δῶρον. 4. σὰ ἔργα. 5. σὴ ἀδελφὴ διαλέγομαι. 6. ἡμέτεραις ψδαῖς ἐτέρπετο. 7. ἐμὰς ψδὰς ἦδον.

ბ) არსებითი სახელის ნაცვლად გამოიყენეთ განსახვფრებითი და ჩვენებითი ნაცვალსახელები 1. ὁ τοῦ Ἀλκιβιάδου διδάσκαλος. 2. ἡ μήτηρ τῆς Ἀρμονίας. 3. ὁ τῶν δούλων ἀριθμός. 4. τὰ ἔργα τὰ τοῦ ποιητοῦ. 5. τὸ καλὸν τὸ τῆς οἰκίας.

5) თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ ზმნის გვარს:

1. Γιγνωσκόμεθα ἐκ τῶν λόγων.

2. Οὐ βουλόμεθα ψεύδειν.

3. Ἀνδρείως ἐμάχοντο φοβεροῖς πολεμίοις ὑπὲρ ἐλευθερίας.

4. Ἦναγκάζοντο ὑπὸ τῶν πολεμίων χαλεπὰ ἔργα πρᾶττειν.

5. Παιδεύομαι τοῖς τοῦ διδασκάλου λόγοις.

6. Παιδεύομαι τοὺς υἱοὺς.

7. Οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τάττονται.

8. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐλεύθεροι γίγνονται.

9. Μὴ πείθεσθε τοῖς κακοῖς ἀνθρώποις.

10. Μὴ πείθεσθε ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων.

11. Ἦδον μάλα τοῖς λόγοις τῶν πολιτικῶν, μάλιστα δὲ τοῖς τοῦ Ἀλκιβιάδου.

12. Ἦγού ὑπὸ τοῦ φίλου εἰς θέατρον.

13. Ἀισχύνομαι διὰ ταῦτα τὰ ἔργα.

14. Λύομαι ἐκ δεσμῶν.

15. Πολλάκις ἤρχόμην εἰς τὴν Κολχικὴν χώραν.

16. Ἐκελευόμην ἀληθεύειν.

17. Χαρίζεσθασαν τοῖς ξένοις.

18. Ὁ τόπος τε καὶ ὁ χρόνος ὀριζέσθασαν (ἀδ ὀριζέσθω).

19. Ἀγαθὸς φίλος ὑπ' ἐμοῦ ἄνομάζου.

20. Σὺν τοῖς ἐταῖροις πρὸς τύραννον οὐκ ἐμάχου.

6) თარგმნეთ:

1. არ მსურს ვარჯიში.

2. არ მსურს შენთან ერთად ვარჯიში.

3. სიმათლის თქმას გუაიძულებდნენ.

4. სტუმრებს უნდა ეწყალობდეთ.

5. მახარებს უნი სიტყვები.
6. მასწავლებელი მოწაფეებს ესაუბრება.
7. მერე ეს მიწათმოქმედები მონები ხდებოდნენ.
8. ამის შესახებ მითებს პყევიან (პასიური კონსტრუქცია).

7) შეეცადეთ გამოიცნოთ მნიშვნელობა შემდეგი პრევერბიანი ზმნებისა:

είσφέρω, είσπλέω
 έκπλέω, έκλύω, έκφέρω
 άπολύω, άποφέρω
 περιάγω, περιπλέω, περιφέρω
 παραβάλλω, παραγράφω, παραπλέω
 προσάγω, προσβάλλω, προσφέρω
 περιάγω, περιφέρω

- 8) ახსენით შემდეგი კომპოზიციების წარმოება: პროლოდია, პარადოქსი, პარაგრაფი, პარაფრაზი, პროლოდია, პარაზიტი, პერიფერია, პერიოდი, პერიფრაზი, პერიფერია

ტიქსტი

Περὶ τοῦ Ἀριάδνης λίνου

Ἵπὸ οὖν Ἀθηναίων ἐθεραπεύετο καὶ Θησεὺς. Πατὴρ αὐτοῦ ἦν Αἰγεὺς, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηῶν. Ἐν δὲ Κνωσσῷ τότε ἐβασίλευε Μίνως, ὅς* καὶ κύριος ἦν τοῦ πόντου. Ἐνταῦθα ἐβίότρευε καὶ ὁ Μινώταυρος ἐν τῷ λαβυρίνθῳ· σίτος δὲ ἦν αὐτῷ τῶν Ἀθηναίων τέκνα.

Τὸ τρίτον* ἤδη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πέμπονται τῷ Μινωταύρῳ ἐπτὰ τε νεανίσκοι καὶ ἐπτὰ παρθένοι. Ὅτε δὲ εἰσβαίνουσιν εἰς τὸ πλοῖον, ὁ Αἰγεὺς βασιλεὺς· „Πάλιν, – ἔφη*, – κελεύομαι τέκνα τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ* θάνατον πέμπειν. Ἄλλ’ οὐκ ἐπαιδεύεσθε, ὦ τέκνα, ἐπὶ τὸ ἀποθνήσκειν. Θησεὺς οὖν βούλεται καὶ αὐτὸς εἰσβαίνειν καὶ σὺν ὑμῖν ἔρχεσθαι καὶ τὸν Μινώταυρον φονεῦειν.

Τῷ Κρητικῷ τυράννῳ ἦν θυγάτηρ Ἀριάδνη. Ἡ οὖν παρθένος, ὅτε βλέπει τὸν καλὸν ξένον, βούλεται αὐτὸν σφῆζειν καὶ λάθρᾳ διαλέγεται αὐτῷ· „Οὐδεὶς, – ἔφη*, – δυνατὸς ἐστὶ πρὸς τὸν Μινώταυρον ἄνευ ὄπλων καὶ δόλου μάχεσθαι. Λάμβανε ἄρα παρ’ ἐμοῦ λίνον μακρὸν καὶ ἅπτε τοῦτο τὸ λίνον ἐπὶ τῷ τοῦ λαβυρίνθου στομίῳ. Μάχου τοῖς ὄπλοις πρὸς φοβερὸν θηρίον, ὦ ξένη. Εἰσέρχεσθε σὺν αὐτῷ, ὦ ἑταῖροι, καὶ πείθεσθε αὐτῷ. Μηδεὶς εἰσερχέσθω ἄθυμος“.

Ὁ δὲ Θησεὺς· „Ἦδομαι, – ἔφη*, – ὅτι οὕτω χαρίζῃ ξένοις“. Ἐπειτα εἰσέρχονται καὶ ὁ Θησεὺς εὐ μάχεται τῷ Μινωταύρῳ καὶ φονεῖ αὐτὸν. Ἦ δὲ Ἀριάδνη φεύγει σὺν τοῖς Ἀθηναίοις.

*

ὅς ვინც, რომელიც

τὸ τρίτον მესამედ

ἔφη თქვა (ფორმანაკლი ზმნა)

ἐπὶ წინდებ. აქ: -თვის (გამოხატავს მიზანს, დანიშნულებას)

აუბმენტი პრევერბიან ზმნეპუი

პრევერბიან ზმნებს აუბმენტი მოუდით პრევერბის შემდეგ. მახვილი აუბმენტს მარცხნივ ვერ გადასცილდება (მაგ., *ἀνάγω* > *ἀνήγουν*).

ბოლოხმოვნიანი პრევერბები, გარდა *πρό* და *παρ* პრევერბებისა, ნამატის წინ ბოლოკიდურ ხმოვანს კარგავენ (ელიზიას განიცდიან).

აწმყო		იმპერფექტუმი
εἰσφέρω	<i>შემაქვს</i>	εἰσ-έ-φερον
ὑπέρφερω	<i>აღვემატები</i>	ὑπερ-έ-φερον
προσφέρω	<i>მიმაქვს, ვთავაზობ</i>	προσ-έ-φερον
διαφέρω	<i>დამაქვს, განესხვედელები</i>	δι-έ-φερον
ἐπιφέρω	<i>მიმაქვს, მივანიჭებ</i>	ἐπ-έ-φερον
παράφέρω	<i>გავატარებ</i>	παρ-έ-φερον
ἀποφέρω	<i>მიმაქვს</i>	ἀπ-έ-φερον
ὑποφέρω	<i>ქვემოთ მიმაქვს</i>	ὑπ-έ-φερον
καταφέρω	<i>ჩამაქვს</i>	κατ-έ-φερον
μεταφέρω	<i>გადამაქვს</i>	μετ-έ-φερον
περιφέρω	<i>გარ შემოვატარებ</i>	περι-έ-φερον
προφέρω	<i>წინ გამომაქვს</i>	προ-έ-φερον (ან προσ-φερον)
ἀναφέρω	<i>ამაქვს</i>	ἀν-έ-φερον
προάγω	<i>მიუძღვები</i>	προ-ήγουν

ἐκ აუბმენტის წინ ხდება ἔξ:

ἐκφέρω (გამომაქვს) > ἔξ-έ-φερον

აწმყოში ასიმილირებული პრევერბები აუბმენტის დართვის შედეგად პირვანდელი სახით აღდგებიან:

აწმყო		იმპერფექტუმი
ἐμφέρω	<i>შემაქვს</i>	ἐν-έ-φερον
συμφέρω	<i>ვავროვებ, ვეხმარები</i>	συν-έ-φερον
συμβαίνω	<i>თანხვედელები</i>	συν-έ-βαινον
ἐγγέω	<i>შიგ ვასხამ</i>	ἐν-έ-χεον
συκομίζω	<i>თავს ვუყრი</i>	συν-ε-κόμιζον
συγγράφω	<i>ვთხზავ პროზაულად</i>	συν-έ-γραφον
ἐλλείπω	<i>შიგ ვტოვებ</i>	ἐν-έ-λειπον
σπλέγω	<i>ვკრებ</i>	συν-έ-λεγον
συρρέω	<i>შევერთვი</i>	συν-έ-ρρεον
συσκευάζω	<i>ვამზადებ, ვაწყობ</i>	συν-ε-σκεύαζον

შესაძლებელია, ზმნის ფუძეს ერთდროულად ორი ან მეტი პრევერბი დაერთოს: *συνεισφέρω* (ვინმესთან) ერთად *შემაქვს* (imperf. *συνεισέφερον*).

მიმღეობა (Μετοχή, Participium)

მიმღეობა, პარტიციპიუმი, არის ზმნის ფორმა, რომელიც იბრუნვის როგორც სახელი, თუმცა შენარჩუნებული აქვს ზმნური მახასიათებლები: დრო, ასპექტი, გვარი, უნარი დამატების შეთანხმებისა.

τὰ λεγόμενα στοιχεία (პასივი) *ელემენტებად წოდებულნი, რაც ელემენტებად იწოდება, ეგრეთ წოდებული ელემენტები,*

ἢ παιδευομένη τὸν σὺν μῆτιρ (მედიუმი) *ძის აღმზრდელი დედა.*

μαχόμενος τῷ πολέμῳ (დეპონენსი) *მტერთან მებრძოლი.*

თუ წინადადების თარგმნისას დროის დაზუსტება კონტექსტის მიხედვით აუცილებელია, ბერძნული ზმნის აწმყო დროის ვნებითი გვარის მიმღეობა ქართულად პირიანი ფორმით გადმოგვაქვს: λεγόμενον *რასაც ლაპარაკობენ, რასაც ამბობენ (თქმული, ნათქვამი – ქართულში წარსული დროის მიმღეობებია, რომელთაც ბერძნულში შეესაბამება აორისტის ან პერფექტის მიმღეობა: λεχθέν, λελεγμένον).*

* მიმღეობის ფორმა ბერძნულში მოეპოვება აწმყოს, ფუტურუმს, აორისტსა და პერფექტუმს.

აწმყო დროის მნიშვნითი და საშუალო გვარის მიმღეობა

ვნებითი და საშუალო გვარის ზმნებს, ისევე, როგორც პირიანი ფორმები, აწმყო დროის (ასევე პერფექტუმის) მიმღეობის ფორმებიც საზიარო აქვთ. მათი თარგმნა კონტექსტის მიხედვით ხდება შესაძლებელი:

λυσόμενος ὑπὸ τοῦ φ(ι)λου (ვისაც) *მეგობარი ათავისუფლებს (ვნებითი);*

λυσόμενος ἐκ τῶν δεσμῶν (ვინც) *თავს ითავისუფლებს ბორკილებიდან (მედიუმი);*

παιδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ (ვინც) *ძის მიერ აღიზრდება;*

παιδευομένη τῇ ἀδελφῇ (ვინც) *დას ზრდის.*

კონტექსტის მიხედვით განირჩევა ასევე ზოგიერთი დეპონენსის მიმღეობის აქტიური და პასიური შინაარსი:

μιούμενος τρόπους πατρός *მამის ხასიათს (მანერებს) რომ კბაძავს;*

μιούμενος ὑπὸ τοῦ σὺν (ვისაც) *ძე კბაძავს.*

აწმყო დროის მიმღეობის მედიუმისა და პასივის ფორმების მაწარმოებელია სუფიქსი **-μεν-**, რომელიც აწმყოს ფუძეს **-ο-** შემაერთებელი ხმოვნის მეშვეობით უკავშირდება. ამგვარად წარმოებულ მიმღეობის ფუძეს დაერთვის სქესის აღმნიშვნელი დაბოლოებები:

-ό-μεν-ος

-ο-μέν-η

-ό-μεν-ον

აწმყო დროის მიმღეობის მედიოპასივის ფორმები იბრუნვის 1-ლი და მე-2 კანკლედობის სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელის მსგავსად.

მედუმიისა და პასივის ფორმები

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ. სახ.	ლს-ბ-მეῦ-ος	ლს-ο-μένη	ლს-ბ-მეῦ-ον
აკუზ.	ლს-ბ-მეῦ-ον	ლს-ο-μένης	ლს-ბ-მეῦ-ον
მიც.	ლს-ο-μέν-φ	ლს-ο-μένη	ლს-ο-μέν-φ
ნათ.	ლს-ο-μέν-ου	ლს-ο-μένης	ლს-ο-μέν-ου
წოდ.	ლს-ბ-მეῦ-ε	ლს-ο-μένη	ლს-ბ-მეῦ-ον
მრ. სახ.	ლს-ბ-მეῦ-οι	ლს-ბ-μεναι	ლს-ბ-მეῦ-α
აკუზ.	ლს-ο-μέν-ους	ლს-ο-μένων	ლს-ბ-მეῦ-α
მიც.	ლს-ο-μέν-οις	ლს-ο-μένων	ლს-ο-μέν-οις
ნათ.	ლს-ο-μέν-ων	ლს-ο-μένων*	ლს-ο-μέν-ων
წოდ.	ლს-ბ-მეῦ-οι	ლს-ბ-μεναι	ლს-ბ-მეῦ-α

* ზედსართავი სახელის ანალოგიურად, მიმღებობის მდედრობითი სქესის ფორმას მრავლობითი რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში მახვილი რჩება იმავე ადგილას, სადაც ის მხოლოდობითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაშია.

წინდებული μετά (μετ', μεθ')

ეს წინდებული დაერთვის ორ ბრუნვას. მისი მნიშვნელობაა:

1) აკუზატიურსთან: *შემდეგ.*

μετά τήν μάχην *ბრძოლის შემდეგ.*

2) ნათესაობითთან: *შორის; ერთად, -თან, -ურთ; -ით, საშუალებით.*

μετά τῶν συμμάχων *მოკავშირეებთან ერთად;*

μετά τῶν πόνων *შრომით.*

წინდებული ἀντί (ἀντ')

ეს წინდებული დაერთვის ნათესაობით ბრუნვას და ნიშნავს: *ნაცვლად, მაგიერ.*

ἀντί τοῦ ἀδελφοῦ *ძმის ნაცვლად.*

ლექსიკა

φροντίζω *ვზრუნავ, ვუვლი, ვცდილობ*

δέχομαι *ვიღებ*

ἐργάζομαι (imperf. εἰργάζομαι) *ვმუშაობ (გარდაუვ), ვამუშავე (გარდამ)*

ἀποκρίνω *გამოვარჩევ, med. ἀποκρίνομαι ვპასუხობ*

συμμάχομαι *(ვინმესთან) ერთად ვიბრძვი*

διαφέρω *განვსხვავებ*

διαλέσσω *ვშლი, ვანგრევ, ვანადგურებ*

φαίνομαι *ვანათებ, გამოვჩენ, med. φαίνομαι ვჩანვარ*

ἀναγινώσκω ვეითხულობ
 συμβουλεύω ვურჩევ
 ἐγκλείω ჩავეტავ, ვამწყვდევ
 κτίζω ვაარსებ, ვაშენებ, ვაგებ
 κατακαίω გადავწვავ
 ὀργίζω ვაბრაზებ, pass. ὀργίζομαι ვბრაზდები
 πίπτω ვეცემი, ვვარდები
 μάλινა ჭკუიდან ვშლი, ვაგიჟებ; med. μάλισομαι ჭკუიდან ვიშლები, ვგიჟდები
 ἢ ἦττα მარცხი, დამარცხება
 ἢ εἰσβολή ჩავარდნა; მდინარის შესახებ: შესართავი
 ὁ Ἀλέξανδρος ალექსანდრე
 ἢ Ἀλεξάνδρεια ალექსანდრია
 ἢ Αἴγυπτος ეგვიპტე
 ὁ Αἰγύπιος ეგვიპტელი
 τὸ Μουσεῖον მუსეონი
 σύμμαχος ὁ, ἢ თანამებრძოლი, მოკავშირე
 ὁ Δαίδαλος დედალოსი
 ἢ ἐμπειρία გამოცდილება; ხელობა.
 ὁ νόστος დაბრუნება
 ὁ δικάδοχος მონაცემლე, მემკვიდრე, დიადოქოსი
 ἢ γέφυρα ხიდი
 μεστός, ἢ, ὄν სავსე (რითი – ნათ.)
 ἐκεῖ იქ
 δὶς ამიტომ

Μαινόμεθα πάντες, ὅπότεν ὀργιζόμεθα სიგიჟე გვიპყრობს ყველას,
 როდესაც ვბრაზდებით (ფილემონი, კომიკოსი პოეტი, ძვ. წ. IV ს).
Γνώμι σεαυτὸν შეიცან თავი შენი (წარწერა აპოლონის ტაძარზე
 დელფოში).
‘Ὁ μὴ ὦν μετ’ ἐμοῦ κατ’ ἐμοῦ ἐστίν ვინც ჩემთან არ არის, ჩემ წინააღმდეგ
 არის (მათე: 12, 30; ლუკა: 11, 23)

*
 πάντες ყველა (მრ. რიცხვი ნაცვალსახელისა πᾶς, III კანკლედობა)
 ὅπότεν როდესაც
 ὀργιζόμεθα აწმყოს კავშირებითია (ამ კილოს ითხოვს კავშირი ὀπότεν).
 γνώμι აორისტის ბრძანებითია ზმნისა γιγνώσκω.
 σεαυτὸν უკუქცევითი ნაცვალსახელი მხ. რიცხვის მე-2 პირისა.
 ὦν მამრ. სქესის მიმღეობა „ყოფნა“ ზმნისა: *ყოფი, არსებული*

სავარჯიშოები

1) გადაიყვანეთ იმპერფექტუმში ἐργάζεται, ἀποκρίνη, διαλεγόμεθα, πα-
 réχω, ἐγκλείετε, κατασκευάζεται, παρασκευάζω, ἐκπίπτω, εἰσπίπτω, περιφέ-
 ρεις, προμαθάνει, ἀπολνώ, συμβάλλετε, συμβουλεύεις, ἐμβάλλω, συγκρίνω, ἀνα-
 γινώσκει, διαφθείρονται.

2) *გადმოცემა* *პრეზენტა*: περιέφερον, εισέπιπτε, ἐξέπιπτε, ἐνέκλειες, κατεσκευάζετε, παρεσκευάζεσθε, διελεγόμην, συνεβουλευέτε, παρείχε, εἰργάζοντο, ἀπεκρίνου, προεμάνθανον, ἀπέλυες, συνέβαλλε, ἐνέβαλλον, συνεκρίνετο.

3) *აწარმოეთ ვნებოთი გვარის მიმღეობის ფორმები ამ ზმნებოდაც და თარგმნეთ*: ἀγγέλλω, ἄγω, φέρω, τάττω, λαμβάνω, ἀκούω, βλέπω, αὐξάνω, λέγω.

4) *თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ მიმღეობის გვარს – ვნებოთია თუ საშუალო, დეკონენსების შემთხვევაში – აქტივის შინაარსი აქვს თუ პასივისა*:

1. οἱ στρατιῶται ταπτόμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ
2. οἱ στρατιῶται ταπτόμενοι τὰ ὄπλα εἰς γῆν
3. οἱ δοῦλοι ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ κυρίου
4. οἱ δοῦλοι ἀγόμενοι τοὺς ἵππους
5. ἡ ἀγγελλομένη μάχη
6. τὰ δῶρα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν λαμβανόμενα
7. Οἱ Ἀθηναῖοι δεχόμενοι τὰ δῶρα παρὰ τῶν συμμάχων
8. ὁ βουλόμενος τῶν αἰοιδῶν ἀκούειν
9. ὁ μαθητῆς ἀποκρινόμενος τῷ διδασκάλῳ
10. αἱ φωναὶ νύκτωρ ὑφ’ ἡμῶν ἀκουόμενα
11. τὰ φαινόμενα ἀγαθὰ

5) *თარგმნეთ*.

1. Ὁ Δαίδαλος τῆ ἔμπειρία τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διέφερεν.
2. Οἱ δοῦλοι ἐνεκλείοντο ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ διεκωλύοντο τοῦ νόστου τοῦ εἰς τὰς χώρας αὐτῶν.
3. Ὁ Ἀριστοτέλης συνεβούλευε Ἀλεξάνδρῳ τῷ μαθητῆ αὐτοῦ μακρὰν βασιλείαν μὴ κτίζειν.
4. Μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον ἡ βασιλεία αὐτοῦ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου διαδόχων λεγομένων ἤρχετο.
5. Νομίζουσιν, ὅτι ἡ ἡμετέρα χώρα νῦν μάλα λαμπρὰ καὶ καλὴ γίγνεται.
6. Μετὰ ὅπλων μάχεσθαι οἱ πολλοὶ οὐκ ἐβούλοντο.
7. Ὁφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ - τοῦτο ἐν τοῖς Βιβλίοις ἀναγιγνωσκόμεν.
8. Φαίνεται μοι ἀληθεύειν.

6) *თარგმნეთ ბერძნულად*:

1. ეგვიპტის მმართველები დიადოქოსებად იწოდებოდნენ.
2. მტრები ალექსანდრიაში სახლებს ანგრევდნენ.
3. სტრატეგოსებს სურდათ ბარბაროსებთან ბრძოლა.
4. გეწამს, რომ ჩვენ უკვდავი სული გვაქვს.
5. ტრაგედიები და კომედიები პოეტების მიერ იწერებოდა.
6. ქურდი მოსამართლეს პასუხობდა, მაგრამ სიმართლეს არ ამბობდა.

7) *ახსენით მეტა- პრეფიქსით ნაწარმოები სიტყვების მნიშვნელობა*: მეტაფორა, მეტაფორასი, მეტათეზისი, მეტასტაზი, მეტამორფოზა, მეტაფიზიკა, მეტანიკა, მეტოდი.

8) ა) რას ნიშნავს „ნილოსის დელტა“ ? რის მიხედვით იწოდა იგი ამგვარად?

ბ) რა ფორმაა და რას ნიშნავს ბერძნულად სიტყვა “ფენომენი”?

ვ) სიტყვა *ἡ οἰκουμένη* (იგულისხმება γῆ) გარსებობილი მიმდევობა ზმნიდან *οἰκέω* (ესახლობ, დავასახლებ)⁵³ და *ἐπισημαίνω* „მოელს დასახლებულ დედამიწას“. რომელი თანამედროვე ტერმინი ეფუძნება ამ ბერძნულ სიტყვას?

9) შეავსეთ:

συμμάχομαι – ვინმესთან ერთად ვიბრძვი, ვმოკავშირეობ

ὁ σύμμαχος – თანამებრძოლი, მოკავშირე

ἡ συμμαχία –

ტექსტი

Περὶ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βίου

Δεινὴ ἐστὶν ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας δόξα. Τῆς δὲ δόξης Ἀλέξανδρος αἰτίος ἐστίν· Ἀλέξανδρος γὰρ αὐτὴν μετὰ τὴν τῶν πολεμίων ἡτταν κτίζει πρὸς τῆν τοῦ Νείλου ποταμοῦ εἰς τὴν θάλατταν εἰσβολῆν. Διὸ ὁ Αἴγυπτος καὶ δῶρον τοῦ Νείλου ὠνομάζετο.

Οἱ δὲ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι ἐβούλοντο τῆς Ἀλεξανδρείας εὖ φροντίζειν, ὥστε μέση ἡ πόλις μεστὴ γίνεταί ἱερῶν τε καὶ γεφυρῶν καὶ ὁδῶν. Πολλοὶ οὖν παντοίων γλωττῶν ἄνθρωποι ἐκεῖ ἤρχοντο καὶ εἰργάζοντο. Ἐν δὲ τῷ Μουσεῖῳ λεγομένῳ τῶν μουσῶν ἱερῷ οἱ σοφοὶ τοῖς μαθηταῖς τῆ Ἑλληνικῆ γλώττῃ διηλέγοντο. Μετὰ πολλοὺς ἐνιαυτοὺς οἱ Ἄραβες* τοῖς τῆς Ἀλεξανδρείας πολίταις μαχόμενοι ἄλλους τε πολλοὺς οἴκους κατακαίουσι καὶ τὸ Μουσεῖον. Πολλαὶ βίβλοι τότε διεφθείροντο. Νῦν δ' οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοὶ ἀρχοῦσι τῆς Αἰγύπτου.

οἱ Ἄραβες არაბები

⁵³ οὐ < ε+ο: οἰκουμένη < οἰκειομένη

6. ხალხი თავისი სახელმწიფოს პატრონი ხდება.
7. ამ საჩუქრებს ის უცხოელები მოგვართმევენ.
8. შენ მეტისმეტად გიყვარს ჭამა და გართობა.

7) *თარგმნეთ. ყურადღება მიაქციეთ ზმნის გვარს. სადაც შესაძლებელია, აზრი გადმოეცით აქტიური კონსტრუქციითაც და პასიურიც. მაგალითად:*

მეგობარს საქმეებით შეიცნობ.
 Τὸν φίλον τοῖς ἔργοις γινώσκεις.
 Ὁ φίλος τοῖς ἔργοις γινώσκειται.

1. ხმა ღამით კარგად ისმინება.
2. კარგი მეგობრები ძმებად მიიჩნევიან და იწოდებიან კიდევც.
3. ახლა ბევრი ახალი გზა და ხიდი შენდება.
4. ფილოსოფოსები არა მხოლოდ სულის შესახებ, არამედ მატერიის შესახებაც ბევრს წერდნენ და საუბრობდნენ.
5. ჯარი იმ საშინელ ბრძოლაში ამ მამაც სარდალს მიჰყავდა.
6. მუზეუმს ის ძველი პოეტები ჭეშმარიტად ეთაყვანებოდნენ.
7. თანამედროვე პოეტები არ იჩინენ უპატივცემულობას (ზმნა ἀτιμάζω) მათი შეხედულებების მიმართ.

8) *ახსენით მნიშვნელობა ათენის ცნობილი ტაძრის სახელისა: პართენონი.*

რას აღნიშნავენ პრეფიქსები ანტი-, პარა- და მეტა- შემდეგ ტერმინებში: ანტიდემოკრატიული, ანტიფაშისტი, ანტისანიტარია, ანტიბიოტიკი, ანტისეპტიკური, ანტარქტიდა, ანტიპოდი; პარაფსიქოლოგია, პარანთროპი; მეტაანალიზი, მეტაენა, მეტაგალაქტიკა.

9) *შეცადეთ გამოავლინოთ ამ კომპოზიციების შემადგენელი ელემენტები: უდეტრები, პერიოდოიკა, ნოსტალგია, მეტემფსიქოზი.*

10) *განსაზღვრეთ მნიშვნელობა ტერმინებისა, რომლებიც ერთ-ერთ კომპონენტად „ლოგოსს“ შეიცავენ: აპოლოგია, პროლოგი, ეპილოგი, ანალოგია, დიალოგი, კატალოგი, სილოგიზმი, პარალოგიზმი, ლოგიკური, ალოგიკური, ეელოგია.*

11) *თარგმნეთ ქართულად ლექსიკონის დახმარებით:*

1. Δαίδαλος, ὁ τοῦ λαβυρίνθου δημιουργός, ἐμπειρὶα τῶν ἀλλων ἀνθρώπων διέφερεν.
2. Ὁ Δαίδαλος καὶ Ἴκαρος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐνεκλείοντο ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ τυράννου.
3. Μίνως γὰρ αὐτοὺς διεκάλυε τοῦ νόστου τοῦ εἰς Ἀθήνας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Δαίδαλος αὐτῷ πείθεσθαι οὐ βούλεται, νέον δόλον πορίζεται. Λάθρα γὰρ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς θαυμάσια πτερά παρεσκεύαζον. Ἐπιτα πέτονται ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ πόντου. Ὁ πατὴρ συνεβούλευε τῷ Ἰκάρῳ μὴ ἄγαν πλησιάζειν τῷ ἥλιῳ, ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτῷ οὐ πείθεται· τὰ μὲν πτερά αὐτοῦ διαλύεται, αὐτὸς δὲ εἰσπίπτει εἰς πόντον. Ὁ δὲ Δαίδαλος μετὰ μακρὰν πορείαν ἦκει εἰς τὴν Σικελίαν.

ღანართი

ბერძნული მეტრიკა

მეტრიკა (ή μετρική) არის მოძღვრება სალექსო საზომების შესახებ (τὸ μέτρον საზომი).

ძველი ბერძნული ლექსთწყობა კვანტიტეტს (ანუ ხმოვანთა სიგრძე-სიმოკლეს) ემყარება. ქართული ლექსთწყობისაგან განსხვავებით, ბერძნულ ლექსში რიტმს ქმნის არა მარცვალთა რაოდენობა, არამედ – გრძელ და მოკლე მარცვალთა მონაცვლეობა. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია ტაეპში ე. წ. მორათა რაოდენობა. მორა არის დრო, რომელიც მოკლე ხმოვნის სიგრძეს შეესაბამება. ამდენად, მოკლე მარცვალი (˘) ერთ მორას შეიცავს, გრძელი კი (–) – ორს.

ბერძნული ლექსის ერთეულებია: მარცვალი, ტერფი, ტაეპი.

ტაეპი სალექსო სტრიქონია, რომელიც ტერფებისაგან შედგება.

ტერფი არის რიტმულ-მელოდიკური ერთეული, რომელიც ერთ მეტრულ ხმის ამალღებასა და დაწევას შეიცავს. ტერფების ყველაზე ხშირად გამოყენებული სახეებია:

ქორე, ანუ ტროქე:	– ˘
იამბი:	˘ –
დაქტილი:	– – ˘
სპონდე:	– – –
ანაპესტი:	˘ ˘ –
ტრიბრაქი:	˘ – ˘
ამფიბრაქი:	˘ – ˘

ქორე, იამბი და ტრიბრაქი სამმორიანი ტერფებია, დაქტილი, სპონდე, ანაპესტი და ამფიბრაქი – ოთხმორიანი.

გრამატიკულ მახვილს ლექსში ჩანაცვლება მეტრული მახვილი.

დაქტილური ჰექსამეტრი

დაქტილური ჰექსამეტრი ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული საზომია. ეპიკური თხზულებები (ჰომეროსის, ჰესიოდეს, აპოლონიოს როდოსელის და სხვ.) ამ საზომით არის გამართული.

ჰექსამეტრი ექვს ტერფს შეიცავს: ხუთი დაქტილურია (– – –) (დაქტილს შეიძლება სპონდე ჩანაცვლოს), მეექვსე კი – შეკეცილი და ორ მარცვალს შეიცავს; ბოლო ტერფი ხან ქორეა, ხან – სპონდე.

ხმის მეტრული ამალღება ჰექსამეტრში ტერფის პირველ გრძელ მარცვალზე მოდის.

– – – / – – – / – – – / – – – / – – – / – – –

დაქტილის სპონდეთი ჩანაცვლება დასაშვებია ნებისმიერ პირველ ოთხ ტერფში, მეხუთეში კი ყოველთვის დაქტილი რჩება.

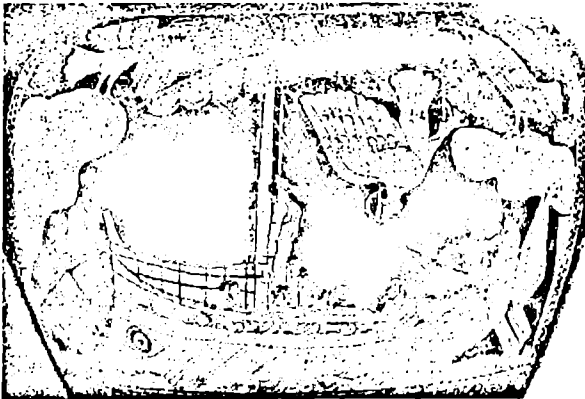
123

ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ Α

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
 πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
 πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,
 πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα διηκασίας,
 ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
 ἄλλ' οὐδ' ὧς ἑτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·

...

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
 πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
 πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,
 πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα διηκασίας,
 ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
 ἄλλ' οὐδ' ὧς ἑτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·

տղտկեցեւ ըստ Եւրոպայի. Բնօրէնը շրջածան լաւահայ սօցեռըն, ձգ. Գ. V Ե.

ოდისეა, I

* Ἄνδρα (ა.კ.უ.ბ. ἀνὴρ) μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη (აორ. ასსივი, მე-3 პ, პლაცა), ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον
ἔπερσε (აორ., πέρθა)
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν (აორ., εἶδω) ἄστεα (მრ. რ.) καὶ νόον ἔγνω (აორ.
მე-3 პ. γιγνώσκω),
πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν (აორ., πάσχω) ἄλγεα (მრ. რ.) ὄν (= ἔόν)
κατὰ θυμόν,
ἀρνούμενος ἦν (= ἔην) τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
ἀλλ' οὐδ' ὧς ἐτάρους (= ἑταῖρος) ἐρρύσατο (აორ., ῥύομαι), ἰέμενός περ·

*

ἀνὴρ, ὁ კაცი

ἐννέπω = ἔνέπω ვყვები

πολύτροπος 2 მრავალადგილგამოცვლილი, მრავალნაცადი, მოხერხებული
ὄς ვინც, რაც

πλάჯω ხეტიალს ვაიძულებ, *pass.* ვხეტილობ

πτολίεθρον, τό ციხე-ქალაქი

πέρθω ვაცამტვერებ

εἶδω ვხედავ

ἄστυς = ἄστუ, τό ქალაქი

ὄγε ეს, ამან

ἄλγος, τό ტკივილი, ტანჯვა

ἔός, ἔή, ἔόν თავისი (*აქ შეთანხმებულია თუმოს-თან*)

ἄρυσμαι ვიბრძვი, ვცდილობ მოპოვებას; ἄρυσμαι ψυχὴν სიცოცხლისათვის
ვიბრძვი

ῥύομαι ვიცავ, ვიფარავ, ვიხსნი

ἴημι ვუშვებ; *med.* ἴεμαι ვესწავვი, ძალიან მიხდა

ὧς ამგვარად

πέρ თუმცა, თუმცა კი

სხალი ადომმა

ახალი აღთქმის წიგნები დაწერილია კოინეზე, ელინისტური ხანის ძველ ბერძნულ დიალექტზე, თუმცა სახარების ენისათვის გარკვეულ თაგისებურებებშიც არის დამახასიათებელი.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

1.1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. 1.2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. 1.3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν. ὁ γέγονεν 1.4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων· 1.5 καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

1.6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· 1.7 οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 1.8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

1.9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 1.10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω...

πάντα (ნეიტრ. სქ, მრ. რ., ნაცვალსახელისა πᾶς) ყველაფერი, ყოველივე
ἐγένετο, აორისტი ზმნისა ოცნაომაი

χωρὶς (წინდ.) გარეშე, თვინიერ
γέγονεν, პერფექტუმი ზმნისა ოცნაომაი

φῶς, τὸ ნათელი, სინათლე

σκοτία, ἡ სიბნელე, ბნელი

κατέλαβεν, აორ. ზმნისა კატალამბანω

ἀπεσταλμένος, პერფ. მიმლეობა ზმნისა ἄποστέλλω ვეზანენი

ἦλθεν, აორ. მე-3 პ. ზმნისა ἔρχομαι

μαρτυρία, ἡ მოწმობა, დამოწმება

μαρτυρήσῃ, აორ. კავშირ. კილო ზმნისა μαρτυρέω ვმოწმოზ

ἵνα რათა

πάντες (მამრ. სქ, მრ. რიცხვი ნაცვალსახელისა πᾶς) ყველა, ყველანი

πιστεύσωσιν, აორ. კავშირ. კილო ზმნისა πιστεύω

φωτίζω ვანათებ, ვანათლებ

ἔγνω, აორ. მე-3 პ. ზმნისა ოცნაომა

ბრამატიკული ტაბულები

არსებითი სახელის ბრუნება

პირველი განკლედობა

მდებარებითი სქემის სახელები

α purum (α -ს წინ უძღვის ϵ , ι , ρ)

სახელობითში – α ან $\tilde{\alpha}$, ნათესაობითში – $\alpha\zeta$ ⁵⁵

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნ- ვები	არ- ტიკლ ი	ოქსიტო- ნონი	პაროქსი- ტონონი	პაროქსი- ტონონი	პროპაროქ- სიტონონი	პროპერის- პომენონი
სახ.	ἡ	ἄγορά	ὄσσια	πολιτεία	γέφυρα	σφαίρα
აკუზ.	τῆς	ἄγοράς	ὄσσιαν	πολιτείας	γέφυραν	σφαίραν
მიც.	τῆ	ἄγορᾶ	ὄσσις	πολιτείς	γεφύρας	σφαίρας
ნათ.	τῆς	ἄγορᾶς	ὄσσιας	πολιτείας	γεφύρας	σφαίρας
წოდ.	(ᾶ)*	ἄγορά	ὄσσια	πολιτεία	γέφυρα	σφαίρα

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნ- ვები	არ- ტიკლ ი	ოქსიტო- ნონი	პაროქსი- ტონონი	პაროქსი- ტონონი	პროპაროქ- სიტონონი	პროპერის- პომენონი
სახ.	αἱ	ἄγοραί	ὄσσιαί	πολιτεῖαι	γέφυραι	σφαίραι
აკუზ.	τᾶς	ἄγοράς	ὄσσιας	πολιτείας	γεφύρας	σφαίρας
მიც.	ταῖς	ἄγοραῖς	ὄσσιαῖς	πολιτεῖαις	γεφύραις	σφαίραις
ნათ.	τῶν	ἄγορῶν	ὄσσιῶν	πολιτειῶν	γεφύρων	σφαιρῶν
წოდ.	(ᾶ)*	ἄγοραί	ὄσσιαί	πολιτεῖαι	γέφυραι	σφαίραι

* ᾶ - შორისდებულაია; არტიკლს წოდებითი ბრუნვა არ გააჩნია.

⁵⁵ ტაბულაში არ არის წარმოდგენილი ორობითი რიცხვის ფორმები.

α impurum

1) α-ს წინ უძღვის: σ, σσ (ττ), λλ, ζ, ξ, ψ, αι, οι, ου
სახელობითში – ᾶ, ნათესაობითში – ης

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	პაროქსიტონონი	პროპაროქსიტონონი	პროპერისპომენონი
სახ.	ἡ	δῶξα	θάλαττα	γλώττα
აკუზ.	τῆν	δῶξαν	θάλατταν	γλώτταν
მიც.	τῆ	δῶξῃ	θαλάττῃ	γλώττῃ
ნათ.	τῆς	δῶξης	θαλάττης	γλώττης
წოდ.	(ᾶ)*	δῶξα	θάλαττα	γλώττα

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	პაროქსიტონონი	პროპაროქსიტონონი	პროპერისპომენონი
სახ.	αἱ	δῶξαι	θάλατται	γλώτται
აკუზ.	τάς	δῶξας	θαλάττας	γλώττας
მიც.	ταῖς	δῶξαις	θαλάτταις	γλώτταις
ნათ.	τῶν	δῶξῶν	θαλαττῶν	γλωττῶν
წოდ.	(ᾶ)*	δῶξαι	θάλατται	γλώτται

2) სახელობითში – η, ნათესაობითში – ης

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ოქსიტონონი	პაროქსიტონონი	პაროქსიტონონი
სახ.	ἡ	μεταβολή	μάχη	νίκη
აკუზ.	τῆν	μεταβολήν	μάχην	νικην
მიც.	τῆ	μεταβολῆ	μάχῃ	νικῃ
ნათ.	τῆς	μεταβολῆς	μάχης	νικῆς
წოდ.	(ᾶ)*	μεταβολή	μάχη	νίκη

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ოქსიტონონი	პაროქსიტონონი	პაროქსიტონონი
სახ.	αἱ	μεταβολαί	μάχαι	νικαί
აკუზ.	τάς	μεταβολάς	μάχας	νικας
მიც.	ταῖς	μεταβολαῖς	μάχαις	νικαῖς
ნათ.	τῶν	μεταβολῶν	μαχῶν	νικῶν
წოდ.	(ᾶ)*	μεταβολαί	μάχαι	νικαί

შეიწმენილი ბრუნვა

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: γεια	ფუძე: 'Αθηναι	
სახ.	ἡ	γῆ	'Αθηνᾶ	ამ სიტყვებს მრავლობითის ფორმები არ გააჩნია
აკუზ.	τῆν	γῆν	'Αθηνᾶν	
მიც.	τῆ	γῆ	'Αθηνᾷ	
ნათ.	τῆς	γῆς	'Αθηνᾶς	
წოდ.	(ᾶ)*	γῆ	'Αθηνᾶ	

მამრობითი სქმის სახელები

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: νεανια-	ფუძე: 'Ατρεϊδα-	ფუძე: πολιτα-
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	ὁ τὸν τῷ τοῦ (ὦ)*	νεανίας νεανίαν νεανίᾳ νεανίου νεανία	'Ατρεϊδης 'Ατρεϊδην 'Ατρεϊδῆ 'Ατρεϊδου 'Ατρεϊδῆ	πολίτης πολίτην πολίτη πολίτου πολίτα

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: νεανια-	ფუძე: 'Ατρεϊδα-	ფუძე: πολιτα-
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	οἱ τούς τοῖς τῶν (ὦ)*	νεανίαι νεανίας νεανίαις νεανίων νεανίαι	'Ατρεϊδαι 'Ατρεϊδας 'Ατρεϊδαις 'Ατρεϊδῶν 'Ατρεϊδαι	πολίται πολίτας πολίταις πολιτῶν πολίται

მეორე განკლევობა

მამრობითი სქმის სახელები

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: ποταμο-	ფუძე: τόπο-	ფუძე: οἰκο-	ფუძე: ἀνθρωπο-
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	ὁ τὸν τῷ τοῦ (ὦ)*	ποταμός ποταμόν ποταμῷ ποταμοῦ ποταμέ	τόπος τόπον τόπον τόπου τόπε	οἶκος οἶκον οἶκον οἶκου οἶκε	ἄνθρωπος ἄνθρωπον ἄνθρωπον ἄνθρωπου ἄνθρωπε

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: ποταμο-	ფუძე: τόπο-	ფუძე: οἰκο-	ფუძე: ἀνθρωπο-
სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	οἱ τούς τοῖς τῶν (ὦ)*	ποταμοί ποταμοῖς ποταμοῖς ποταμῶν ποταμοί	τόποι τόπον τόπον τόπου τόπε	οἶκοι οἶκους οἶκους οἶκων οἶκοι	ἄνθρωποι ἄνθρωπους ἄνθρωποις ἄνθρώπων ἄνθρωποι

ნეიტრალური სქმის სახელები

მხოლოდითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: იერო-	ფუძე: ორეო-	ფუძე: ნაო-	ფუძე: ფარეო-
სახ.	τὸ	ἰερόν	ἔρεον	δῆρον	φάρμακον
აკუზ.	τὸ	ἰερόν	ἔρεον	δῆρον	φάρμακον
მიც.	τῷ	ἰερώ	ἔρεω	δῆρω	φάρμακω
ნათ.	τοῦ	ἰεροῦ	ἔρεου	δῆρου	φάρμακου
წოდ.	(ῶ)*	ἰερός	ἔρεος	δῆρος	φάρμακος

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: იერო-	ფუძე: ორეო-	ფუძე: ნაო-	ფუძე: ფარეო-
სახ.	τὰ	ἰερά	ἔρεα	δῆρα	φάρμακα
აკუზ.	τὰ	ἰερά	ἔρεα	δῆρα	φάρμακα
მიც.	τοῖς	ἰεροῖς	ἔρεοις	δῆροις	φάρμακοῖς
ნათ.	τῶν	ἰερών	ἔρεων	δῆρων	φάρμακων
წოდ.	(ῶ)*	ἰερά	ἔρεα	δῆρα	φάρμακα

მეფარობითი სქმის სახელები

მხოლოდითი რიცხვი

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: ბნი-	არტიკლი	ფუძე: ბნი-
სახ.	ἡ	ბένε	αἱ	ბენί
აკუზ.	τῆς	ბένε	τῶν	ბენέ
მიც.	τῇ	ბენί	ταῖς	ბენί
ნათ.	τῆς	ბენί	τῶν	ბენέ
წოდ.	(ῶ)*	ბენί	(ῶ)*	ბენί

შერწყმული ბრუნვა

მხოლოდითი რიცხვი

მრავლობითი რიცხვი

ბრუნვები	არტიკლი	ფუძე: სო-	არტიკლი	ფუძე: სო-
სახ.	ὁ	სონ - სონ	οἱ	სონ - სონ
აკუზ.	τὸς	სონ - სონ	τοῖς	სონ - სონ
მიც.	τῷ	სონ - სონ	τοῖς	სონ - სონ
ნათ.	τοῦ	სონ - სონ	τῶν	სონ - სონ
წოდ.	(ῶ)*	სონ - სონ	(ῶ)*	სონ - სონ

მესამე კანკლედოზა

ბრუნვათა დაბოლოებების ცხრილი

ბრუნვები	მხოლოდობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
	მამრ. მდებდ.	ნეიტრ.	მამრ. მდებდ.	ნეიტრ.
სახ.	ნაირგვარი	ნაირგვარი	-ες	-α
აკუზ.	-α, ან -υ	= სახ.	-ας	-α
მიც.	-ι	-ι	-σι(ν)	-σι(ν)
ნათ.	-ος	-ος	-ων	-ων
წოდ.	= სახ. ან ფუძეს	= სახ.	-ες	-α

ზედსართავი სახელი

სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები (I და II კანკლედოზისა)

ბრუნვები	მხოლოდობითი რიცხვი			მრავლობითი რიცხვი		
	მამრ.	მდებდ.	ნეიტრ.	მამრ.	მდებდ.	ნეიტრ.
სახ.	δικαιος	δικαία	δικαιον	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια
აკუზ.	δικαιον	δικαίαν	δικαιον	δικαίους	δικαίας	δίκαια
მიც.	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ	δικαίοις	δικαίαις	δικοίς
ნათ.	δικαίου	δικαίας	δικαίου	δικαίων	δικαίων	δικαίων
წოდ.	δικαίε	δικαία	δικαιον	δίκαιοι	δικαίαι	δίκαια
სახ.	καλός	καλή	καλόν	καλοί	καλαί	καλά
აკუზ.	καλόν	καλήν	καλόν	καλούς	καλās	καλά
მიც.	καλῷ	καλῇ	καλῷ	καλοῖς	καλαῖς	καλοῖς
ნათ.	καλοῦ	καλῆς	καλοῦ	καλῶν	καλῶν	καλῶν
წოდ.	καλέ	καλή	καλόν	καλοί	καλαί	καλά

ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები (II კანკლედოზისა)

ბრუნვები	მხოლოდობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
	მამრ., მდებდ.	ნეიტრ.	მამრ., მდებდ.	ნეიტრ.
სახ.	βάρβαρος	βάρβαρον	βάρβαροι	βάρβαρα
აკუზ.	βάρβαρον	βάρβαρον	βάρβαρους	βάρβαρα
მიც.	βαρβάρῳ	βαρβάρῳ	βαρβάρους	βαρβάρους
ნათ.	βαρβάρου	βαρβάρου	βαρβάρων	βαρβάρων
წოდ.	βάρβαρε	βάρβαρον	βάρβαροι	βάρβαρα

ნაცვალსახელი

პირის ნაცვალსახელები

	1-ლი პირი	მე-2 პირი	მე-3 პირი
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ἐγώ მე ἐμέ, με ἐμοί, μοι ἐμοῦ, μου	σύ შენ σέ, σε σοί, σοι σοῦ, σου	---- αὐτόν, αὐτήν, αὐτό ოგი, მას αὐτῶ, αὐτῆ αὐτοῦ, αὐτῆς
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ἡμεῖς ჩვენ ἡμᾶς ἡμῖν ἡμῶν	ὑμεῖς თქვენ ὑμᾶς ὑμῖν ὑμῶν	---- αὐτούς, αὐτάς, αὐτά αὐτοῖς, αὐταῖς αὐτῶν

ბანსახვრები ნაცვალსახელები

αὐτός, αὐτή, αὐτό თავად, თვითონ

ბრუნვები	მხოლოდითი რიცხვი			მრავლობითი რიცხვი		
	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	αὐτός αὐτόν αὐτῶ αὐτοῦ	αὐτή αὐτήν αὐτῆ αὐτῆς	αὐτό αὐτό αὐτῶ αὐτοῦ	αὐτοί αὐτούς αὐτοῖς αὐτῶν	αὐταί αὐτάς αὐταῖς αὐτῶν	αὐτά αὐτά αὐτοῖς αὐτῶν

ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό იგივე

ბრუნვები	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.
მხ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ὁ αὐτός - αὐτός τὸν αὐτόν τῶ αὐτῶ - ταῦτῶ τοῦ αὐτοῦ - ταῦτοῦ	ἡ αὐτή - αὐτή τήν αὐτήν τῆ αὐτῆ - ταῦτῆ τῆς αὐτῆς	τὸ αὐτό(ν) - ταῦτό(ν) τὸ αὐτό(ν) - ταῦτό(ν) τῶ αὐτῶ - ταῦτῶ τοῦ αὐτοῦ - ταῦτοῦ
მრ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	οἱ αὐτοί - αὐτοί τούς αὐτούς τοῖς αὐτοῖς τῶν αὐτῶν	αἱ αὐταί - αὐταί τάς αὐτάς ταῖς αὐταῖς τῶν αὐτῶν	τὰ αὐτά - ταῦτά τὰ αὐτά - ταῦτά τοῖς αὐτοῖς τῶν αὐτῶν

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο სხვა, მეორე (მრავალში)

ბრუნვები	მხოლოდითი რიცხვი			მრავლობითი რიცხვი		
	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.
სახ. აკუზ. მიც. ნათ.	ἄλλος ἄλλον ἄλλῳ ἄλλου	ἄλλη ἄλλην ἄλλῃ ἄλλου	ἄλλο ἄλλο ἄλλῳ ἄλλου	ἄλλοι ἄλλους ἄλλοις ἄλλων	ἄλλαι ἄλλας ἄλλαις ἄλλων	ἄλλα ἄλλα ἄλλοις ἄλλων

ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον სხე, მეორე (ორში)

ბრუნვები	მხოლოდითი რიცხვი			მრავლობითი რიცხვი		
	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.	მამრ.	მდედრ.	ნეიტრ.
სახ.	ἕτερος	ἑτέρα	ἕτερον	ἕτεροι	ἕτεραι	ἕτερα
აკუს.	ἕτερον	ἑτέραν	ἕτερον	ἑτέρους	ἑτέρας	ἕτερα
მიც.	ἑτέρῳ	ἑτέρῃ	ἑτέρῳ	ἑτέροις	ἑτέραις	ἑτέροις
ნათ.	ἑτέρου	ἑτέρας	ἑτέρου	ἑτέρων	ἑτέρων	ἑτέρων

კუთვნილებითი ნაცვალსახელები

ἑμός, ἑμή, ἑμόν	ჩემი
σός, σή, σόν	შენი
ός, ἡ, ὄν	მისი
ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον	ჩვენი
ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον	თქვენი
σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον	მათი

ჩვენებითი ნაცვალსახელები

ὄνδε, ἦνδε, τόνδε ეს (დაკავშირებულია 1-ლ პირთან)

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ.სახ.	ὄνδε	ἦνδε	τόνδε
აკუს.	τόνδε	τήνδε	τόνδε
მიც.	τόνδε	τήνδε	τόνδε
ნათ.	τόνδε	τήσδε	τόნδε
მრ.სახ.	οἶνδε	αἶνδε	τάნδε
აკუს.	τούσδε	τάσδε	τάνδε
მიც.	τούσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
ნათ.	τώνδε	τῶνδε	τῶνδε

οὗτος, αὐτή, τοῦτο ეს, ეს (დაკავშირებულია მე-2 პირთან)

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ.სახ.	οὗτος	αὐτή	τοῦτο
აკუს.	τούτον	ταύτην	τοῦτο
მიც.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
ნათ.	τούτου	ταύτης	τούτου
მრ.სახ.	οὗτοι	αὐταί	ταῦτα
აკუს.	τούτους	ταύτας	ταῦτα
მიც.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
ნათ.	τούτων	τούτων	τούτων

ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο ის, იგი (დაკავშირებულია მე-3 პირთან)

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	ἐκεῖνος ἐκεῖνον ἐκεῖνῃ ἐκεῖνον	ἐκεῖνη ἐκεῖνην ἐκεῖνῃ ἐκεῖνης	ἐκεῖνο ἐκεῖνο ἐκεῖνῃ ἐκεῖνον
მრ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	ἐκεῖνοι ἐκεῖνους ἐκεῖνους ἐκεῖνας	ἐκεῖναι ἐκεῖνας ἐκεῖναις ἐκεῖνας	ἐκεῖνα ἐκεῖνα ἐκεῖνους ἐκεῖνας

პითხვითი ნაცვალსახელი

	მამრობითი, მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	τίς ვინ, რომელი ? τίνα τίς τίσος	τί რა ? τί τίς τίσος
მრ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	τίνες τίνας τίσι(ν) τίσας	τίνα τίνα τίσι(ν) τίσας

მიმართებითი ნაცვალსახელი

ὅς, ἥ, ὅ ვინც, რომელიც

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	ὅς ὅν ὃ ὅς	ἥ ἥν ἥ ἥς	ὅ ὅ ὃ ὅς
მრ.სახ. აკუზ. შიც. ნათ.	οἷς οὓς οἷς ὧν	αἷ ἄς αἷς ᾧν	ᾶ ᾶ οἷς ᾧν

ზმნა

აწმყო ღრე (Praesens)

მოქმედებითი გეარი (Activum)		
	თხრობითი კილო (Indicativus)	ბრძანებითი კილო (Imperativus)
მხ. 1 2 3	პაიდეწ-ა ვიზრდი პაიდეწ-ეიწ პაიდეწ-ეი	პაიდეწ-ე პაიდეწ-ე-თა
მრ. 1 2 3	პაიდეწ-ოჲენ პაიდეწ-ე-თე პაიდეწ-ოსი(ν)	პაიდეწ-ე-თე პაიდეწ-ე-νთაჲ ან პაიდეწ-ე-თაჲთა

ინფინიტუუესი (Infinitivus)
პაიდეწ-ეიν

მიმღეობა (Participium)		
მამრობითი სქესი (masculinum)	მდედრობითი სქესი (femininum)	ნეიტრალური სქესი (neutrum)
პაიდეწაჲ	პაიდეწოსთა	პაიდეწონ

საშუალის გეარი და ვნებითი გეარი (Medium-Passivum)		
	თხრობითი კილო (Indicativus)	ბრძანებითი კილო (Imperativus)
მხ. 1 2 3	პაიდეწ-ოჲაი ვიზრდი, ვიზრდები, მზრდიან პაიდეწ-ეი ან პაიდეწ-ე პაიდეწ-ე-თაი	პაიდეწ-ოს პაიდეწ-ე-თა
მრ. 1 2 3	პაიდეწ-ე-მეზა პაიდეწ-ე-თე პაიდეწ-ე-νთაი	პაიდეწ-ე-თე პაიდეწ-ე-თაჲ ან პაიდეწ-ე-თაჲთა

ინფინიტუუესი (Infinitivus)
პაიდეწ-ე-თაი

მიმღეობა (Participium)		
მამრობითი სქესი (masculinum)	მდედრობითი სქესი (femininum)	ნეიტრალური სქესი (neutrum)
პაიდეწόμεოწ	პაიდეწომენი	პაიდეწόμεον

აწმყო ღროის მიმღეობა

მოქმედებითი გვარი

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	პაიდენ-ახ პაიდენ-ო-ვტ-ა პაიდენ-ო-ვტ-ი პაიდენ-ო-ვტ-ოს პაიდენ-ახ	პაიდენ-ოსა პაიდენ-ოსახ პაიდენ-ოსჲ პაიდენ-ოსჲს პაიდენ-ოსა	პაიდენ-ო-ვ პაიდენ-ო-ვ პაიდენ-ო-ვტ-ი პაიდენ-ო-ვტ-ოს პაიდენ-ო-ვ
მხ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	პაიდენ-ო-ვტ-ეს პაიდენ-ო-ვტ-ას პაიდენ-ოსსი(ვ) პაიდენ-ბ-ვტახ პაიდენ-ო-ვტ-ეს	პაიდენ-ოსაი პაიდენ-ოსას პაიდენ-ოსაის პაიდენ-ოსახ პაიდენ-ოსაი	პაიდენ-ო-ვტა პაიდენ-ო-ვტა პაიდენ-ოსსი(ვ) პაიდენ-ბ-ვტახ პაიდენ-ო-ვტა

საშუალის და ვნებითი

	მამრობითი	მდედრობითი	ნეიტრალური
მხ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	პაიდენ-ბ-მენ-ოს პაიდენ-ბ-მენ-ონ პაიდენ-ო-მენ-ფ პაიდენ-ო-მენ-ონ პაიდენ-ბ-მენ-ე	პაიდენ-ო-მენჲ პაიდენ-ო-მენჲვ პაიდენ-ო-მენჲ პაიდენ-ო-მენჲს პაიდენ-ო-მენჲ	პაიდენ-ბ-მენ-ონ პაიდენ-ბ-მენ-ონ პაიდენ-ო-მენ-ფ პაიდენ-ო-მენ-ონ პაიდენ-ბ-მენონ
მრ. სახ. აკუზ. მიც. ნათ. წოდ.	პაიდენ-ბ-მენ-ოი პაიდენ-ო-მენ-ოს პაიდენ-ო-მენ-ოის პაიდენ-ო-მენ-ახ პაიდენ-ბ-მენ-ოი	პაიდენ-ბ-მენაი პაიდენ-ო-მენას პაიდენ-ო-მენაის პაიდენ-ო-მენახ პაიდენ-ბ-მენაი	პაიდენ-ბ-მენ-ა პაიდენ-ბ-მენ-ა პაიდენ-ო-მენ-ოის პაიდენ-ო-მენ-ახ პაიდენ-ბ-მენ-ა

ნამყო უსრული (Imperfectum)

თანხმოვნით დაწყებულ ზმნებს ერთევის ნამატი - ე

თხრობითი კილო		
	მოქმედებითი გვარი	მედიო-პასივი
მხ. 1	ἐπαიდεν-ο-ν	ἐπαიდεν-ბ-μην
2	ἐπαιδεν-ε-ς	ἐπαიდεν-ოს
3	ἐπαიდεν-ε(ν)	ἐπαიდεν-ε-το
მრ. 1	ἐπαიდεν-ο-μεν	ἐπαიდεν-ბ-μεθα
2	ἐπαიდεν-ε-τε	ἐπαიდεν-ε-σθε
3	ἐπαιδεν-ο-ν	ἐπαიდεν-ο-ντο

ხმოვნით დაწყებულ ზმნებს თავკუდური ხმოვანი უგრძელდებათ:

α > η	α > η
ε > η ან ει (იშვიათად)	αι > (ηι) > η
ο > ω	ει > η
ι > ι	ευ > ηυ
υ > σ	οί > φ
η > η	ου > ου
ω > ω	

οί, αύ, εί და εύ დიფთონგებით დაწყებულ ზმნებს აუბმენტი ყოველთვის არა აქვთ.

ზმნა άγγέλλω

	მოქმედებითი გვარი	მედო-პასივი
მხ. 1	ἄγγελλ-ο-ν	ἄγγελλ-ό-μην
2	ἄγγελλ-ε-ς	ἄγγελλ-ου
3	ἄγγελλ-ε(ν)	ἄγγελλ-ε-το
მრ. 1	ἄγγελλ-ο-μεν	ἄγγελλ-ό-μεθα
2	ἄγγελλ-ε-τε	ἄγγελλ-ε-σθε
3	ἄγγελλ-ο-ν	ἄγγελλ-ο-ντο

პრევერბიან ზმნებში ნამატი პრევერბის შემდეგ არის. ასეთ ზმნებში მახვილი აუბმენტს მარცხნივ არ სცილდება:

	მოქმედებითი გვარი		მედო-პასივი	
მხ. 1	προήγον	ἔξεβαλλον	προηγόμην	ἔξεβαλλόμην
2	προήγεϛ	ἔξεβαλλεϛ	προήγου	ἔξεβάλλου
3	προήγε(ν)	ἔξεβαλλε(ν)	προήγετο	ἔξεβάλλετο
მრ. 1	προήγομεν	ἔξεβάλλομεν	προηγόμεθα	ἔξεβαλλόμεθα
2	προήγετε	ἔξεβάλλετε	προήγεσθε	ἔξεβάλλεσθε
3	προήγον	ἔξεβαλλον	προήγοντο	ἔξεβάλλοντο

ზმნა εἶναι (არსებობა, ყოფნა)

	აწმყო	იმავერფექტუმი
მხ. 1	εἶμι	ἦν
2	εἶ	ἦσθα
3	ἔστί(ν)	ἦν
მრ. 1	ἔσμεν	ἦμεν
2	ἔστέ	ἦτε
3	εἶσί(ν)	ἦσαν

წინდებულებები

ერთ ბრუნვასთან დაკავშირებული

ნათესაობითთან	
ἀντί ἀπρό ἐκ	ნაცვლად, მაგიერ -დან, -გან (ზედაპირიდან დაშორება, დროის ათვლა) -დან, -გან (სიღრმიდან მოძრაობა, დროის ათვლა, მასალისაგან დამზადება)
πρό	წინ (სივრცეში და დროში)
მიცემითთან	
έν σύν	-ზე, -ში, დროს (გარკვეულ საზღვრებში მოქმედება) -თან, ერთად
აკუზატივუსთან	
ἀνά εἰς	-ზე, -ში (აღმა მოძრაობა); გასწვრივ, გაყოლებაზე, განმავლობაში -ზე, -ში, -კენ (კითხვაზე: საით?); -მდე, მიმართ, -თვის

ორ ბრუნვასთან დაკავშირებული

	ნათესაობითთან	აკუზატივუსთან
δίς	გაერთი, გაელისას; განმავლობაში; საშუალებით; აქვს ასევე ქართ. მოქმედებითი ბრუნვის ფუნქცია.	გამო, გულისთვის, წყალობით
κατά	-დან, -ქვეშ (მოძრაობა ზემოდან ქვემოთ, დაღმა); წინააღმდეგ	-ში, -ზე (მოძრაობა დაღმა ან ერთი ბოლოდან მეორისაკენ); თანახმად, მიხედვით, შესაბამისად; წინააღმდეგ
μετά	შორის; ერთად, -თან, -ურთ; -ით, საშუალებით	შემდეგ
ὑπέρ	ზემოთ; გამო, გულისთვის	ზემოთ, მიღმა.

სამ ბრუნვასთან დაკავშირებული

	ნათესაობითთან	მიცემითთან	აკუზატივუსთან
ἀμφί	გარშემო, შესახებ	ირგელივ, შესახებ	ირგელივ, გარშემო
ἐπί	-ზე, -ში; დროს	-ზე, -თან, ახლოს	-ზე, -კენ, წინააღმდეგ
παρά	-გან	-თან	-კენ, -თან; წინააღმდეგ; განმავლობაში
περί	შესახებ	თან, გარშემო, გამო	ირგელივ, გარშემო
πρός	მხრივ, სახელით; წინაშე; გულისთვის; სასარგებლოდ	მახლობლად, -თან; დამატებით, გარდა	-კენ, მიმართ; მიმართებით; წინააღმდეგ; -თან; თვის
ὑπό	ქვეშ; მიერ	ქვეშ, დაქვემდებარებაში	ქვეშ, დაქვემდებარებაში

სიტყვათწარმოება

სუფიქსები

- της, ό აწარმოებს ე. წ. მოქმედი პირის ანუ ხელობის სახელს:
ποιέω *ექმნი* > ποιητής (ὁ) *შემოქმედი, პოეტი*
κλέπτω *ვიპარავ* > κλέπτης (ὁ) *ქურდი*
- εια, ή აწარმოებს ე. წ. მოქმედების სახელებს:
παίδεω *აღვზრდი* > παιδεία *აღზრდა*.
- ια, ή აწარმოებს ე. წ. თვისების სახელებს:
ἀληθής *ჯეშმარიტი* > ἀλήθεια *ჯეშმარიტება*
κακός *ბოროტი* > κακία *ბოროტება*
- ιος (-ια, -ιον) აწარმოებს ე. წ. სადაურობის, ასევე რაიმესადმი
კუთვნილობის აღმნიშვნელ ზედსართავს:
ἄθηναιος (*Ἀθήναι*) *ათენელი, ათენური*
οὐράνιος (< οὐρανός) *ციური*
θεῖος (< θεός) *ღვთაებრივი*
- ια, τὰ აღნიშნავს ღონისძიებებს:
τὰ Διονύσια (Διονύσιος < Διόνυσος) *დიონისეს დღესასწაული,*
ღიონისობა
τὰ Ὀλύμπια (< Ὀλύμπιος, α, ον < Ὀλυμπος) *ოლიმპიური თამაშები*
- ικός (-ική, -ικόν) აწარმოებს ე. წ. თვისების, უნარის, რაიმესადმი
კუთვნილობის აღმნიშვნელ ზედსართავ სახელებს:
ἀθροαικός, ή, ὄν (*ἀθροαπος*) *აღამიანური, აღამიანისა, აღამიანისათ-*
ვის დამახასიათებელი,
γραφικός, ή, ὄν (< γράφω) *წერილობითი; წერის ან ხატვის უნარიანი*
φυσικός, ή, ὄν *ბუნებითი, ბუნებისა* (< φύσις *ბუნება*)
Ἑλληνικός, ή, ὄν (< Ἕλλην *ბერძენი*) *ბერძნული*
- ική, ή (იგულისხმება: τέχνη, ἐπιστήμη) აღნიშნავს რაიმე სპეციალობას,
მეცნიერებას ან ხელოვნებას: ή γραφική *მხატვრობა*, ή φυσική *ფიზიკა*
- ικός, ὁ აღნიშნავს სპეციალისტს, მცოდნეს: ὁ φυσικός *ბუნებისმეტყვეელი*

პრეფიქსები

- εὔ- დადებით შინაარს სძენს სიტყვას: εὐτυχία *ბედნიერება,*
εὖξενος *სტუმართმოყვარე*
- α- (αυ-) უარყოფის α (α privativum) რაიმეს არქონაზე მიუთითებს:
ἀτυχία *უბედობა, ბედის არქონა, უბედურება*
ἄξενος *არასტუმართმოყვარე*
- δυσ- სირთულეს აღნიშნავს და მკვეთრად უარყოფითი შინაარსისაა:
δυστυχία *ცუდი ბედის ქონა, უბედურება*
δύσβατος τόπος *ძნელად გასავლელი, გაუვალი ადგილი*

კველპერძულ-ძართული ლექსიკონი

(600-მდე ლექსი)

ἀγαθόν, τό = τἀγαθόν სიკეთე
ἀγαθός, ἡ, ὄν კარგი, კეთილი
ἀγαλα, ατος ძეგლი, გამოსახულება
ἀγαν მეტისმეტად
ἀγγέλλω ვაუწყებ
ἀγνοια, ας, ἡ უგუნურება
ἀγνοστος, ον უცნობი, შეუცნობელი
ἀγορεῖν ვლაპარაკობ საჯაროდ
ἀγορά, ἀς, ἡ სახალხო კრება; კრების ადგილი, მოედანი; ბაზარი
ἀγρός, ὄν, ὁ მიწა, სახნავ-სათესი, მინდორი; სოფელი
ἀγα მომყავს, მიმყავს
ἀδελφή, ἡς, ἡ და
ἀδελφός, ὄν, ὁ ძმა
ἀδης, ὄν, ὁ ჰადესი, მიწისქვეშა სამეფო; *ქრისტიანობაში* ჯოჯოხეთი
ἀδύνατος, ὄν შეუძლებელი
ἀδω ვმღერი
ἀεί მუდამ, ყოველთვის
ἀετός, ὄν, ὁ არწივი; არქიტ. ფრონტონი
ἀθάνατος, ὄν უკვდავი
Ἄθηνᾶ, ἀς, ἡ ათენა
Ἄθηναί, ὄν, αἱ ათენი
Ἄθηναῖος, α, ὄν ათენელი, ათენური
Ἄθηναῖος, ὄν, ὁ ათენელი
ἀθλητής, ὄν, ὁ ათლეტი, მოასპარეზე, მებრძოლი
ἀθλέω ვიბრძვი, ვასპარეზობ
ἀθλιος, α, ὄν საცოდავი, საბრალო
ἀθλος, ὄν, ὁ დაფალებული საქმე; Ἡρακλέους ἀθλοι ჰერაკლეს საქმენი
ἀθμος, ὄν დათრგუნული, მხნობას მოკლებული
Αἰγύς, ἑως, ὁ ეგეისი (ეგეოსი)
Αἰγύπτιος, ὄν, ἡ ეგვიპტე
Αἰγύπτιος, ὄν, ὁ ეგვიპტელი
Ἄιδης, ὄნ, ὁ ჰადესი, მიწისქვეშეთის მეუფე
Αἰνείας, ὄნ, ὁ ენეასი
αἰρέω ვიღებ
αἰσθάνομαι ვგრძნობ
Αἰσχύλος, ὄნ, ὁ ესქილე
αἰσχύνω ვარცხვენ, *med.* αἰσχύνομαι მრცხვენია
αἰτία, ας, ἡ მიზეზი
ἀκμάζ ვყვავი, ვიფურჩქნები
ἀκμή, ἡς, ἡ განვითარების მწვერვალი, ყვავილობა
ἀκοῦν (+ ნათ. ან აკού.) მესმის, ვუსმენ
ἄκρα, ας, ἡ = ἀκρόπολις, ἑως, ἡ
ἀκρόπολις, ἑως, ἡ მალღობ ადგილას გამაგრებული ნაწილი ქალაქისა,
აკროპოლისი

ἄκρος, α, ოს უმაღლესი, უკიდურესი
 Ἄλεξανδρεία, ας, ἡ ალექსანდრია
 Ἄλεξανδρος, ოს, ὁ ალექსანდრე
 ἀλήθεια, ας, ἡ სიმართლე, ჭეშმარიტება
 ἀληθεύω სიმართლეს ვამბობ
 Ἀλικιανδής, ოს, ὁ ალკიბიადე
 ἀλλά (ἀλλ') არამედ, მაგრამ
 ἄλλος, η, ὁ სხვა, მეორე (მრაველიდან)
 ἀμαθία, ας, ἡ უეიცობა, გაუნათლებლობა
 ἀμφί წინდებული: გარშემო
 ἀναγυγνώσκω ვკითხულობ
 ἀναγκάζω ვაიძულებ, იძულებულს ვხდი
 ἀνδρεία, ας, ἡ სიმამაცე
 ἀνδρεῖος, α, ოს მამაცი
 ἀνδρείως მამაცურად
 ἀνευ წინდ. (+ნათ.) გარეშე
 ἀνθρακωσ, ოს, ὁ აღამიანი
 ἀνόμοιος, (α), ὁს არამსგავსი
 ἀξίαιος, ὁს (ἀν δέξιος) არასტუმართმოყვარე
 Ἄξιαιος πόντος, ὁ არასტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა
 ἄξιος, α, ὁს ღირსეული, ღირსი
 ἀοιβός, ὁს, ὁ მომღერალი
 ἄπειρος, ὁს უსაზღვრო, ურიცხვი
 ἀπὸ (+ ნათ.) დან, გან (გამოხატავს დაშორებას ზედაპირიდან, გარეთა
 საზღვრიდან, განსხვავებით ἔκ-ისაგან, რომელიც აღნიშნავს
 მოძრაობას სიღრმიდან)
 ἀποθνήσκω ეკვდები
 ἀποκρίνω გამოვარჩევ, *med.* ἀποκρίνομαι ვპასუხობ
 ἀπτα, ἀπτομαι (რამეს –ნათ.) მივაბამ; ვეხები
 ἄρα ამრიგად
 Ἄργοναύτης, ὁს, ὁ არგონავტი
 Ἄργω, ὁს, ἡ არგო, არგონავტების ხომალდი
 ἀρετή, ἡς, ἡ სიქველე, სათნოება, სიკეთე
 Ἄρης, εως, ὁ არესი
 Ἄριάνη, ἡς, ἡ არიანდე
 ἀριθμός, ὁს, ὁ რიცხვი
 ἀριστος, η, ὁს საუკეთესო
 ἀρμονία, ας, ἡ სიმწყობრე, პარმონია
 Ἄρμονία, ας ἡ პარმონია, არესისა და აფროდიტეს ასული
 ἀρπάζω ვიტაცებ
 Ἄρτεμις, ἰბოს, ἡ არტემისი
 ἄρτος, ὁს, ὁ პური (ხორბლის)
 ἀρχαῖος, α, ὁს ძველი
 ἀρχή, ἡς, ἡ დასაწყისი, საწყისი; მთავარი; მთავრობა
 ἀρχιτέκτων, ὁს, ὁ ხუროთმოძღვარი
 ἀρχα (+ ნათ.) ვიწყებ; ვმართავ
 ἀσέβεια, ας, ἡ უღვთობა
 ἀσκέα ვაეარჯიშებ, ვწვრთნი
 ἀσκετής, ὁს, ὁ მოასპარეზე, მებრძოლი, ათლეტი
 ἀσπας, ἰბოს, ἡ ფარი

ἄστρον, ου, τὸ ვარსკვლავი
 ἀτιμάζω პატივს არ ვცემ, უპატივცემულოდ ვექცევი
 ἀτιμία, ας, ἡ უპატივცემულობა
 ἀτυχία, ας, ἡ უბედობა, ბედის არქონა, უბედურება
 ἀνέναν εზრდი (ვადიდებ, ვამრავლებ, ვაფართოვებ)
 Ἄφροδιτη, ης, ἡ აფროდიტე
 βαίνα დავდივარ, მივდივარ
 βάλλω ვაგდებ, ვისვრი
 βασιλεῖα, ας, ἡ სამეფო; მეფობა
 βασιλεύς, ἑως, ὁ მეფე
 βασιλεύω ვმეფობ
 βιβλίον, ου, τὸ წიგნი; ნაწერი
 βίβλος, ου, ἡ წიგნი
 βίος, ου, ὁ ცხოვრება
 βιοτεύω ვცხოვრობ
 βλάπτω ვვნებ, ვაზიანებ
 βλέπω ვხედავ; (εἶς +აკუზ.) ვუყურებ
 Βόσπιρος, ου, ὁ ბოსფორი (სრუტე კონსტანტინოპოლთან)
 βοτάνη, ης, ἡ ბალახი
 βούλομαι მსურს
 βωμός, οἰ, ὁ სამსხვერპლო, საკურთხეველი
 γάρ რადგან
 γενεά, ἀς, ἡ მოდგმა
 γένεσις, εως, ἡ დაბადება, წარმოშობა, შექმნა, გენეზისი
 γέφυρα, ας, ἡ ხიდი
 γεωργική, ἡς, ἡ მიწათმოქმედება
 γεωργός, οἰ, ὁ მიწათმოქმედი
 γῆ, ἡς, ἡ მიწა, დედამიწა
 Γῆ, ἡς, ἡ გეა, ქალღმერთი
 γίγνομαι ვხდები, ვიქმნები
 γιγνώσκω შევიცნობ, ვცნობ, ვიგებ, მესმის
 γλῶττα, ης, ἡ ენა
 γνῶμη, ης, ἡ აზრი
 Γοργίას, ου, ὁ გორგიასი, ან გორგია
 γραφή, ἡς, ἡ წერილი
 γράφω ვწერ
 γυμνάζω ვავარჯიშებ, ვწვრთნი
 γυμναστής, οἰ, ὁ ტანვარჯიშის მწვრთნელი, გიმნასტი
 γυμνήτης, οἰ, ὁ მსუბუქად შეიარაღებული ჯარისკაცი, გიმნეტი
 γασία, ας, ἡ კუთხე
 Δαίδαλος, ου, ὁ დედალოსი
 δαιμόσιον, ου, τὸ ღვთაება (ანტიკურ პანთეონში ღმერთზე დაბალი რანგისა)
 Δαρείος, ου, ὁ დარიოსი
 δέ ხოლო, კი
 δέι (+ ინფინ.) უნდა, საჭიროა
 δειλία, ας, ἡ სიმხდალე
 δεινός, ἡ, ὅν საშინელი
 δέκα ათი
 δέρμα, ατος, τὸ ტყავი
 δεσμεύω ვკრავ, ვბორკავ, მივაჯაჭვავ

δεσμός, ὄμ, ὄ საკერელი, ბაწარი, ბორკილი
 δεσπότης ვბრძანებლობ, *pass.* დამონებული ვარ
 δεσπότης, ὄμ, ὄ მმართველი, ერთპიროვნული მმართველი, ბატონი
 δέχομαι ვიღებ
 Δημήτρι, προς, ἡ დემეტრა
 δημοσურგός, ὄმ, ὄ შემქმნელი, ოსტატი, დემიურგი
 δῆμος, ὄმ, ὄ ხალხი
 δία (ხმოვნის წინ დი') 1) აკუზ.-თან: გამო, გულისთვის. 2) ნათ.-თან: გაელით;
 საშუალებით; გაელისას; განმავლობაში
 διάδοχος, ὄმ, ὄ მონაცვლე, მემკვიდრე, დიადოქოსი
 διαλέγομαι ვლაპარაკობ, ვესაუბრები
 διαλύνω (და)ვშლი, ვარღვევ, ვანადგურებ
 διάνοια, ავ, ἡ განსჯა
 διαφέρω განესხვავებები
 διαφείρω ვანადგურებ
 διάσκαλος, ὄმ, ὄ მასწავლებელი
 διάσσω (აკუზ.+აკუზ.) ვასწავლი
 δικαιοσύνη, ἡ, ἡ სამართლიანობა (*როგორც თვისება*, სამართლიანად ყოფნა)
 δικαστής, ὄმ, ὄ მოსამართლე
 δίκη (ი), ἡ, ἡ ჩვეულება; სამართალი
 Δίκη, ἡ, ἡ დიკე, *სამართლის ქალღმერთი*
 დი ὄ ამიტომ
 δικάω მივდეგ, ვდევნი
 δόλος, ὄმ, ὄ ხრიკი, ეშმაკობა
 δόξα, ἡ, ἡ აზრი; სახელი (დიდება)
 δούλεῖα, ავ, ἡ მონობა
 δούλεῖα ვემონები, მონა ვარ
 δούλος, ὄმ, ὄ მონა, მსახური
 δράκων, ὄντος, ὄ დრაკონი
 δρόμος, ὄმ, ὄ სარბიელი
 δύνამαι შემძლია, ძლიერი ვარ
 δυνατός, ἡ, ὄ ძლიერი, შემძლე, უნარიანი
 δύο ორი
 δύσβατος, ὄმ ძნელად გასავლელი, გაუვალი
 δυστυχία, ავ, ἡ ცუდი ბედის ქონა, უბედურება
 δώδεκα თორმეტი
 δῶρον, ὄმ, τὸ საჩუქარი, ძღვენი
 ἐγγύς ახლოს, მახლობლად
 ἐγκλείω (ჩა)ვკეტავ, ვამწყვდევ
 ἐγκάμιον, ὄმ, τὸ ენკომიონი, ქება, შესხმა
 ἐγώ მე
 ἐθέλω, θέλω მინდა, მსურს
 εἰρήνη, ἡ, ἡ მშვიდობა
 Εἰρήνη, ἡ, ἡ ეირენე, *მშვიდობის ქალღმერთი*
 εἶ τუკი
 εἶς (+ აკუზ.) -ზე, -ში, -კენ (*კითხვაზე: საით?;* -მდე, მიმართ; -თვის
 εἷς, μία, εἷς ერთი
 εἰσβολή, ἡ, ἡ ჩაეარდნა; *მდინარის შესახებ*: შესართავი
 εἰσβαίνω შევდივარ, (გემზე) ავდივარ, ვჯდები
 εἰσέρχομαι შევდივარ

είσπιπτα (და)ვევარდები

ἐκ (ἐξ) (+ ნათ.) -დან, -გან (კითხვაზე: საიდან? ვისგან? რისგან? რა დროიდან?)

ἐκβάλλω გავაგდებ, გამოვაგდებ, ვაძევებ

ἐκεῖ οἱ

ἐκεῖνος, ἡ, ο ἰς

ἐκκλησία, ας, ἡ სახალხო კრება

ἐλαία, ας, ἡ ზეთისხილის ხე

ἐλευθερία, ας, ἡ თავისუფლება

ἐλευθερος, (α), ον თავისუფალი

ἐλέφας, αυτος, ὁ სპილო

Ἑλικών, ἄνος, ὁ პელიკონი

Ἑλλη, ἡς, ἡ პელე

Ἑλλην, ἡσος, ὁ ბერძენი

Ἑλληνικός, ἡ, ὄν ბერძნული

Ἑλλησποντος, ος, ὁ პელესპონტი (ახლანდელი დარდანელის სრუტე)

ἐμός, ἐμή, ἐμόν ჩემი

ἐμπειρία, ας, ἡ გამოცდილება; ხელობა

ἐμπορος, ος, ὁ ვაჭარი

ἐν (+ მიც.) -ზე, -ში, დროს (კითხვაზე: სად? როდის?)

ἐνδοξος, ον განთქმული

ἐνθα ზმნიზ. იქ, სადაც

ἐνιαυτός, ὄს, ὁ წელიწადი

ἐνυέα ცხრა

ἐνταῦθα აქ

ἐξ ექვსი

ἐορτή, ἡς, ἡ ზეიმი, დღესასწაული

ἐπαινος, ὄს ὁ ქება, ქება-დიდება

ἐπεὶ რაკი

ἐπειτα შემდეგ

ἐπὶ წინდებულთ -ზე, -თვის

ἐπιστήμη, ἡς, ἡ ცოდნა, მეცნიერება

ἐπος, εος, τὸ სიტყვა, ამბავი

ἐπτά შვიდი

ἐργάζομαι (imperf. εἰργαζόμενος) ვმუშაობ (გარდაუე), (და)ვაამუშავებ (გარდაამ)

ἔργον, ὄს, τὸ საქმე, ნამუშევარი

ἔρις, ἑδος, ἡ დავა, შური

Ἑρμῆς, ὄს, ὁ პერმესი

ἐρμηεὺς განემარტავ

ἐρχομαι მივდივარ, მოვდივარ

ἐσθίω ვჭამ

ἐστία, ας, ἡ კერა

Ἔστια, ας, ἡ პესტია, ოჯახის, კერის მფარველი ქალღმერთი

ἐταίρα, ας, ἡ მეგობარი ქალი, პეტერა

ἐταῖρος, ὄს, ὁ მეგობარი; οἱ ἐταῖροι პეტერები, რჩეული ცხენოსნები
მაკედონელის არმიაში

ἔτερος, α, ὄს სხვა, მეორე (ორიდან)

ἔτι კიდევ

ἐτοιμος, ასევე ἔτοιμος, ἡ, ὄს მზა, მზად მყოფი

εἰς კარგად

εὐδοξία, ὡς სახელოვანი
 εὐξείνος, ὡς (აწ εὐξείνος) სტუმართმოყვარე
 Εὐξείνιος πάντοτος, ὁ სტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა
 εὐσέβεια, აწ, ἡ ღვთისმოსაობა
 εὐτυχία, აწ, ἡ ბედნიერება
 εὐφροσύνη, ἡ, ἡ მხიარულება
 ἔφη თქვა (*ფორმანაკლი ზმნა*)
 ἔχθρος, ἄ, ὅς მტრული, საძულველი
 ἔχθρος, ὡς, ὁ მტერი
 ἔχω მაქვს, მყავს
 Ζεὺς, ნათ. Διὸς ὁ ზეესი
 ζωγράφος, ὡς, ὁ ფერმწერი მხატვარი (*შდრ. რუს. живописец*)
 Ζάη, ἡ, ἡ ცხოვრება
 ζῆλον, ὡς, τὸ ცხოველი
 ἡγέομαι მიეუძღვი; ვფიქრობ
 ἡἰα მოვდივარ
 ἡἰ ὕკვე
 ἡἰδομαι ვხარობ, ვტკბები
 ἡἰδονή, ἡ, ἡ სიამოვნება
 ἡἰλιος, ὡς, ὁ მზე
 *Ἡλιος, ὡς, ὁ პელიოსი
 ἡἰεὺς ჩვენ
 ἡἰέρα, აწ, ἡ დღე
 ἡἰέτερος, ἡἰετέρα, ἡἰέτερον ჩვენი
 ἡἰαρ, აτος, τὸ დეიძლი (*შდრ. კეპატიტი*)
 *Ἡρα, აწ, ἡ პერა
 *Ἡρακλῆς, ἔους, ὁ პერაკლე
 *Ἡρόδοτος, ὡς, ὁ პეროდოტე
 *Ἡσίδοτος, ὡς, ὁ პესიოდე
 ἡἰττα, ἡ, ἡ მარცხი, დამარცხება
 *Ἡφαιστος, ὡς, ὁ პეფესტო
 θάλαττα, ἡ, ἡ ზღვა
 θάνατος, ὡς, ὁ სიკვდილი
 θαυμάζω მიკვირს, აღმაფრთოვანებს
 θέατρον, ὡς, τὸ თეატრი
 θείος, ა, ὡς ღვთაებრივი, საღვთო
 θείος, ὡς, ὁ ღმერთი
 θერაპეῦα ვუელი, ვკურნავ; ვეთაყვანები
 θერაπευτής, ὡς, ὁ მსახური (*ასევე – ღვთის მსახური*), მომვლელი
 Θετταλία, აწ, ἡ თესალია
 θηρίον, ὡς, τὸ მხეცი
 Θησεὺς, ἔας, ὁ თეზევსი
 θνητός, ἡ, ὅς მოკვდავი
 θυγάτηρ, ტრὸς, ἡ ასული
 θυμός, ὡς, ὁ სული, გული (*როგორც გონებისა და გრძნობების ადგილი*),
 განწყობა, მხნეობა, ნება-სურვილი, მრისხანება
 *Ἰαπετός, ὡς, ὁ იაპეტოსი
 *Ἰάσων, ὡς, ὁ იასონი
 ἱατρეῦα ვკურნავ, მკურნალი ვარ
 ἱατρὸς, ὡς, ὁ ექიმი

ἱερόν, ὄν, τὸ სიწმინდე, წმინდა ადგილი, ტაძარი
 ἱερός, á, ὄნ წმინდა
 Ἰκαρος, ὄს, ὄ იკაროსი
 Ἰκτῖνος, ὄს, ὄ იქტინოსი
 Ἰλιάς, áδος, ἡ ილიადა
 Ἴλιος, ὄს, ἡ = Ἴλιον, ὄს, τὸ ილიონი, ანუ ტროა
 ἵππος, ὄს, ὄ ცხენი
 ἱστορία, áს, ἡ ისტორია
 καθάρως, á, ὄნ სუფთა, წმინდა
 καί და, ასევე, -ც
 κακία, áს, ἡ მანკიერება, უვარგისობა, ბოროტმოქმედება
 κακῶς ცუდად
 καλόν მშვენიერად, ლამაზად
 καλόν, ὄნ, τὸ მშვენიერება (როგორც ფიზიკური, ასევე – სულიერი)
 καλός, ἡ, ὄნ მშვენიერი
 καλὸς κάγαθός კეთილმშვენიერი, მორალურად და ფიზიკურად მშვენიერი
 καλῶς ლამაზად, კარგად
 καρδία, áს, ἡ გული
 κατά (κατ', καθ') 1) აკუზ.-თან აღნიშნავს მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ,
 დაღმა რაიმესაკენ ან – ერთი ბოლოდან მეორისაკენ: ში, -ზე;
 ასევე აღნიშნავს: თანახმად, მიხედვით, შესაბამისად; წინააღმდეგ.
 2) ნათ.-თან აღნიშნავს მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ, დაღმა: დან,
 ქვეშ. ასევე აღნიშნავს: წინააღმდეგ.

κατακαίω გადაეწევა
 κατασκευάζω (გა)ვაამზადებ, ვაგებ, ვაშენებ
 κατηγορία, áს, ἡ ბრალდება; ის, რაც საგანზე ითქმის, ზოგადი თვისება,
 კატეგორია
 Καύκασος, ὄს ὄ კავკასიონი
 κίνδυνος, ὄს, ὄ საფრთხე, განსაცდელი
 κελεύω (+ აკუზ. + ὄნფინ.) ვ(უ)ბრძანებ
 κεφαλή, ἡς, ἡ თავი
 κλαίω ვტირი
 κλέπτω, ὄს, ὄ ქურდი
 κλέπτω ვიპარავ
 Κνωσός, ὄს, ὄ კნოსო
 κοιμίζω ვაძინებ
 κοινός, ἡ, ὄნ საერთო
 κολλάω ვსჯი
 Κόλχος, ὄს, ὄ კოლხი
 κομίζω მიმაქვს, მომაქვს
 κόρυς, ὄს, ἡ მუზარადი
 κόσμος, ὄს, ὄ წესრიგი, კოსმოსი
 κράτιστος, ἡ, ὄს უძლიერესი (აღმატ. ხარისხი)
 Κρητικός, ἡ, ὄნ კრეტული, კრეტისა
 κρίως, ὄს, ὄ ცხვარი
 κρίνω განვსჯი
 κριτής, ὄს, ὄ მსაჯული
 κτίζω ვაარსებ, ვაშენებ, ვაგებ
 κυβερνήτης, ὄს, ὄ მესაჯე გემზე, გაღატ. ხელმძღვანელი, მმართველი
 κύκλος, ὄს, ὄ წრე

Κύπρος, ου, ἡ კ. კვიპროსი
 κωλύω ვაბრკოლებ, ხელს ვუშლი (აკუზ. + ნათ: ვინმეს რამეში)
 κωμῶδες, ας, ἡ კომედია
 λαβύρινθος, ου, ὁ ლაბირინთი
 λάθρα უჩუმრად, ფარულად
 λαμβάνω ვიღებ
 λαμπρός, ἄ, ὄნ ბრწყინვალე
 λάμπα ვანათებ, ვბრწყინავ
 λέγω ვამბობ, ვლაპარაკობ
 Λεωνίδας, ου, ὁ ლეონიდასი
 λίθος, ου, ὁ ქვა
 λίσου, ου, τὸ ძაფი (სელის)
 λόγος, ου, ὁ სიტყვა, მოძღვრება
 λύρα, ας, ἡ ლირა; ლირიკული ხელოვნება, მუსიკა
 λύω ვხსნი, ვშლი, ვარღვევ; ვაუქმებ; ვათავისუფლებ
 μάζα, ἡς, ἡ პური (ქერის)
 μαθητής, ὄν, ὁ მოწაფე
 μαίνα ჭკუიდან ვშლი, ვაგიჟებ; *med.* μαίνομαι ჭკუიდან ვიშლები, ვგიჟდები
 μακρός, ἄ, ὄნ დიდი, გრძელი, ხანგრძლივი
 μάλα ძალიან
 μάστιγα მეტისმეტად, ძალიან
 μαυθάνω ვსწავლობ, ვიგებ
 μανία, ας, ἡ სიგიჟე
 μάχη (ἄ), ἡς, ἡ ბრძოლა
 μάχομαι ვიბრძვი; (+ მიც.) ვებრძვი
 μεγαλοψυχία, ας, ἡ დიდსულოვნება
 μέγιστος, η, ὄნ უდიდესი (აღმატ. ხარისხი)
 Μέδουσα, ἡς, ἡ მედუზა, ურჩხული
 μέν მაპირისპირებელი ფუნქციით *ძნ-სთან ერთად*
 μένω ვიმყოფები, ვრჩები
 μέσος, η, ὄნ შუა, შუათანა
 μεστός, ἡ, ὄნ სავსე (რიით) + ნათ.
 μέτρον, ου, τὸ საზომი
 μή არა, არ, ნუ
 Μηδεια, ας, ἡ მედეა
 μηδεις, μηδεῖα, μηδέν ნურც ერთი, ნურავინ, ნურაფერი
 μηδέν არაფერი
 μήτηρ, τρὸς ἡ დედა
 μητριά, ἄς ἡ დედინაცვალი
 μικρός, ἄ, ὄნ მცირე, პატარა
 μιμέομαι ვბაძავ
 Μίνως, ὄს, ὁ მინოსი
 μισέω მძულს
 μίσρα, ας, ἡ წილხედრი, ხედრი, ბედისწერა
 μόνον მხოლოდ
 μόνος, η, ὄნ მარტო, ერთადერთი
 μορφή, ἡς, ἡ ფორმა, იერსახე
 Μοῦσα, ἡς, ἡ მუზა
 Μουσείον, ου, τὸ მუსეიონი
 μυθοποιός, ὄნ მითების მოხზველი

μῦθος, ὅς, ὁ ამბავი, მითი
 ναί დიახ, კი, ხო
 νάός, ὅς, ὁ ტადარი
 ναῦς, ნათ. νείς, ἡ გემი
 ναύτης, ὅς, ὁ მეზღვაური
 νεανίας, ὅς, ὁ ჭაბუკი
 νεανίσκος, ὅς, ὁ ჭაბუკი
 νέος, α, ὅς, ὁ ახალი, ახალგაზრდა
 νέος, ὅς, ὁ ახალგაზრდა
 νεφέλη, ἡ, ἡ ღრუბელი
 Νεφέλη, ἡ, ἡ ნეფელე, ღრუბლის ქალღმერთი
 νῆσος, ὅς, ἡ კუნძული
 νίκη, ἡ, ἡ გამარჯვება
 νομίζω (+აკუზ. +აკუზ.) ვთვლი, მივიჩნევ (ეის ან რას რად)
 νόμος, ὅς, ὁ კანონი
 νόσος, შერწყ. სინს, ὁ გონება
 νόστος, ὅς, ἡ ავადმყოფობა
 νόστος, ὅς, ὁ დაბრუნება
 Νύκτωρ ღამით
 νύμφη (ν), ἡ, ἡ პატარძალი
 Νύμφη, ἡ, ἡ ნიშნა
 νῦν ახლა, ამჟამად
 ξένος, ἡ, ὅς, ὁ უცხო, უცხოური
 ξένος, ὅς, ὁ უცხოელი
 Ξέρξης, ὅς, ὁ ქსერქსე
 ὄδω, ἡ, ὄδω, ἡ ოს
 ὄδος, ὅς, ἡ ოს
 οἶκαδε სახლისკენ
 οἶκον, ἡ, ἡ სახლი
 οἶκόνω დაეასახლებ
 οἶκος, ὅς, ὁ სახლი
 οἶνος, ὅς, ὁ ღვინო
 ὀκτώ ოცე
 ὄλβος, ὅς, ὁ კეთილდღეობა, ბედნიერება
 ὀλιγοχρῖστος, ὅς, ὁ (ὀλιγοχρῖστος, ὅς, ὁ) მცირეუამიერი, ხანმოკლე
 ὄλον, ὅς, ὁ სამყარო
 ὄλος, ἡ, ὁ მთელი, მთლიანი (არასოდეს მოსდევს არტიკლს)
 ὄλυμπος, ὅς, ὁ ოლიმპო
 ὄμηρος, ὅς, ὁ ჰომეროსი
 ὀμιλία, ἡ, ἡ ურთიერთობა, საუბარი
 ὀμοιος, α, ὅς, ὁ მსგავსი
 ὀμόνοια, ἡ, ἡ ერთსულოვნება, თანამოაზრეობა
 ὀμός, ἡ, ὁ ოგივეობრივი
 ὄνομα, ἡ, ὁ სახელი
 ὀνομάζω (+აკუზ. +აკუზ.) ვუწოდებ (ეინმეს ან რამეს რაიმეს)
 ὀπλίζω ვაიარალებ
 ὀπλῆς (ἡ), ὅς, ὁ მძიმედ შეიარაღებული ჯარისკაცი, პოპლიტი
 ὀπλον, ὅς, ὁ იარაღი (საომარი)
 ὀπτασ როდესაც
 ὀρθός, ἡ, ὁ სწორი

ὀργίζω ვაბრაზებ; *pass.* ὀργίζομαι ვბრაზდები
 ὀρίζω ვმიჯნავ, ვსაზღვრავ, (გან)ვსაზღვრავ
 ὄς, ἦ, ὄν მისი
 ὄτε როდესაც
 ὅτι რომ
 ὀνδῆ არც
 ὀνδεις, ὀνδემία, ὀნδέν არც ერთი, არავინ, არაფერი
 ὀνκ (ὀνχ, ὀν) არა, უარყოფითი ნაწილაკი
 ὀν და აი, ასე რომ, ამრიგად
 ὀνρανός, ὀნ, ὄ ცა
 Ὄνρανός, ὀნ, ὄ ურანოსი, ღმერთი ანტიკური პანთეონისა
 ὀντε... ὀντε არც... არც
 ὀντος, ἄντη, τοῦτο ეგ, ეს
 ὀντα, ὀντας ამგვარად
 ὀφθαλμός, ὀნ, ὄ თვალი
 παιδεία, ას, ἦ აღზრდა-განათლება
 παιδεύω (აღ)ვზრდი
 παιζω ვთამაშობ, ვერთობი, ვხალისობ
 παλαιός, ἄ, ὄნ ძველი
 πάλιν კვლავ
 παντοῖος, α, ὀნ ყოველგვარი
 παρά (παρ') წინდებ. ა) აკუზ.: -კენ, -თან; გასწვრივ; წინააღმდეგ.
 ბ) მიც.: -თან. გ) ნათ.: გან
 παρασκευάζω ვამზადებ
 παρέχω ვთავაზობ, ვაწვდი, ვაძლევ
 παρθέσιος, ὀნ, ἦ ქალწული, ახალგაზრდა ქალი
 Παρθενών, ἄνσιος, ὄ პართენონი, ათენას ტაძარი ათენის აკროპოლისზე
 Παρασσός, ὀნ, ὄ პარნასი, მთა დელფოსთან
 παροιμία, ას, ἦ ანდაზა
 πᾶς, πᾶσα, πᾶν ყოველი
 πᾶσχα განვიცდი, დავითმენ
 πέιθω ვარწმუნებ, *med.* πείθομαι ენდობი, ვუჯერებ
 Πεισιστρατος, ὀნ, ὄ პისისტრატე
 πέμπα ვგზავნი
 πέντε ხუთი
 περί წინდ.: ა) აკუზ.: ირგვლივ, გარშემო; ბ) მიც.: გარშემო;
 გ) ნათ.: შესახებ
 πέτομαι დავფრინავ, მივფრინავ, მოვფრინავ
 πέτρα, ას ἦ კლდე
 πηγῆ, ἦს, ἦ წყარო
 Πηλεύς, ἄς ὄ პელევსი
 πίθηκος, ὄ მაიმუნი
 πίνω ვსვამ
 πίπτω ვეცემი, ვვარდები
 πιστεύω მჯერა, მწამს
 Πλατωνικός, ἦ, ὄნ პლატონური, პლატონისა
 πλέω ვცურავ
 πλησιάζω ვუახლოვდები
 πλοῖον, ὀნ, τό ხომალდი
 πλούσιος, α, ὀნ მდიდარი

πλοῦτος, ὁ, ὁ სიმდიდრე
 πόθεν; საიდან?
 ποῖ; საით?
 ποιῶ ἐκμῆνι
 ποιητής, ὁ, შემოქმედი, პოეტი
 πολέμιος, α, ὁ, ὁ საომარი, მტრული
 πολέμιος, ὁ, ὁ მტერი, მოწინააღმდეგე
 πόλεμος, ὁ, ὁ ომი
 πολιτεία, ας, ἡ მოქალაქეობა; სახელმწიფოებრიობა; სახელმწიფო
 πολίτης (τ), ὁ, ὁ მოქალაქე
 πολλάκις ხშირად
 πολλοί, αἱ, ἄ მრავალი
 πολυχρόνιος, ὁ, ὁ (იშვითად α, ὁ) მრავალჟამიერი, დღეგრძელი
 πόνος, ὁ, ὁ შრომა, გარჯა, დაშვრომა
 πόντος, ὁ, ὁ ზღვა
 Πόντος, ὁ, ὁ პონტო, შავი ზღვა (ასე ერქვა ქვეყანასაც შავი ზღვის
 სამხრეთ სანაპიროზე)
 πορεία, ας, ἡ მოგზაურობა
 πορίζω მომაქვს, ვაწვდი; მოვიგონებ
 ποταμός, ὁ, ὁ მდინარე
 Ποσειδών, ὁ, ὁ პოსეიდონი
 πότε; როდის?
 ποτέ ოდესღაც
 πούς, ნათ. πῶς, ὁ ფეხი
 πρᾶττα ვაკეთებ, აღვასრულებ (გარდაამ), ვმოქმედებ, ვიქცევი (გარდაუფ)
 πρέπω შევეფერები (ვის, რას – მიც.); πρέπει შეჴფერის (ვის + ინფინ.) ხამს
 (+ ინფინ.)
 πρό (+ნათ.) წინ (სივრცეში), უწინ (დროში)
 Προμηθεύς, ἄσ, ὁ პრომეთე
 πρὸς წინდ.: ა) აკუზ.: -კენ, მიმართ; მიმართებით; წინააღმდეგ; -თან,
 მახლობლად; თვის. ბ) მიც.: მახლობლად, -თან; დამატებით, გარდა.
 დ) ნათ.: მხრივ, სახელით; წინაშე; გულისთვის; სასარგებლოდ
 πρώσποιν, ὁ, ὁ ტო სახე; პირი
 πρότερον ზმნიზ. უწინ
 πρώτον (ზმნიზ.) თავდაპირველად, ჯერ
 πτερόν, ὁ, ὁ ფრთა
 πῦρ, πυρός, ὁ ცეცხლი
 πυρός, ὁ, ὁ ხორბალი
 πῶς; როგორ?
 ῥῆδον, ὁ, ὁ ვარდი
 ῥάμη, ἡ, ἡ ძალა
 σελήνη, ἡ, ἡ მთვარე
 Σελήνη, ἡ, ἡ სელენე, მთვარის ქალღმერთი
 σημεῖον, ὁ, ὁ ნიშანი
 Σικελία, ας, ἡ სიცილია
 σῆτος, ὁ, ὁ საკეები, პური
 σκητή, ἡ, ἡ კარავი; სცენა
 σκιά, ἡ, ἡ ჩრდილი
 σός, σή, ὁ, ὁ შენი
 σοφία, ας, ἡ სიბრძნე

σοφιστής, ὄν, ὁ მცოდნე, სპეციალისტი; სოფისტი
 σοφός, ἡ, ὄν ბრძნული, მცოდნე
 σοφός, ὄν, ὁ ბრძენი
 σπεῖρα ვთესავ
 στέργω მიყვარს
 στήλιος, ὄν, ὁ სტრიქონი
 στοά, ἄς, ἡ სტოა, გადახურული კოლონადა
 στόμιον, ὄν, τὸ შესასვლელი
 στρατηγός, ὄν, ὁ სარდალი, მხედართმთავარი
 στρατιά, ἄς, ἡ ჯარი
 στρατιώτης, ὄν, ὁ ჯარისკაცი
 Στωϊκοί, οἱ სტოელები
 σύ შენ
 συμβουλέω ვურჩევ
 συμμάχομαι (*ვინმესთან*) ერთად ვიბრძვი
 σύμμαχος, ὄν ὁ, ἡ თანამებრძოლი, მოკავშირე
 σύν (+მიც) -თან, ერთად
 συναλλάττω ვარიგებ (*ვინმეს ვინმესთან*); *pass.* ვურიგდები.
 σφαῖρα, ἄς, ἡ ბურთი, სფერო
 σφέτερος, σφέτερα, σφέτερον მათი
 σχολή, ἡς, ἡ მოცალეობა; მეცადინეობა
 σωτήρ, ἡρος, ὁ მხსნელი
 σωφροσύνη, ἡς, ἡ კეთილგონიერება
 ταῦτα ესენი (*ნეიტრ. სქესი*)
 τάττω ვაწყობ; ვაწყობ
 τέ და, -ც (*მოსდევს დასაკავშირებელ სიტყვას*)
 τέκνον, ὄν, τὸ ბავშვი
 τέρπω ვატკობ, ვახარებ
 τέτταρες, τέτταρα ოთხი
 τέχνη, ἡς, ἡ ხელოვნება
 τήμερον დღეს
 τίκτω ვშობ
 τιμή, ἡς, ἡ პატივი
 τότε მაშინ
 τοῦτο ეს (*ნეიტრ. სქესი*)
 τραγῳδία, ἄς, ἡ ტრაგედია
 τράπεζα, ἡς, ἡ მაგიდა
 τρεῖς, τρία სამი
 τρέπω ვაბრუნებ
 τρίτον τὸ მესამედ
 τρόπος, ὄნ, ὁ ქცევის სახე, ნირი; საშუალება, ხერხი
 τροφή, ἡς, ἡ საზრდელი, საკვები
 Τρωϊκός, ἡ, ὄν ტროისა
 τύπος, ὄნ, ὁ ანაბეჭდი; ნაკვთი; ტიპი
 τύραννος, ὄნ, ὁ ერთპიროვნულად მმართველი; ხელისუფლების
 უზურპატორი, ტირანი

ἄλη (σ), ἦς, ἡ ტყე; შუშა; მასალა, მატერია
 ἄμεινς თქვენ
 ἄμέτερος, ἄμετέρα, ἄμέτερον თქვენი
 ἄπέρ *წინდ.*: ა) აკუზ.: ზემოთ, მიღმა. ბ) ნათ.: ზემოთ; გამო, გულისთვის
 ἄπνος, ὄს, ὄ ძილი
 ἄπό (ἄπ', ἄφ') *წინდ.*: ა) აკუზ.: ქვეშ, დაქვემდებარებაში. ბ) მიც.: ქვეშ,
 დაქვემდებარებაში; გ) ნათ. მიერ, მიზეზით, წყალობით; ქვეშ,
 დაქვემდებარებაში
 ἄστερον (ზმნიზ.) შემდგომში, მერე
 φαίνα ვანათებ, გამოვაჩენ, *med.* φαίνομαι ვჩანვარ
 φάρμακον, ὄს, τὸ წამალი
 Φειδίας, ὄს, ὄ ფიდიასი
 φέρω (+აკუზ. + მიც.) მომაქვს (*რამე ვინმესთან, რამე ვინმესთვის*), მომყავს,
 მიმაქვს, მიმყავს, დამაქვს, დამყავს, ვატარებ
 φεύγω გაევრბივარ, გავურბივარ (*რაიმეს - აკუზ.*)
 φιλία, ἄς, ἡ მეგობრობა
 φίλος, ὄს, ὄ მეგობარი
 φιλόσοφος, ὄს, ὄ ფილოსოფოსი
 φιβερός, ἡ, ὄს საშიში, საშინელი; მშიშარა
 φίβος, ὄს, ὄ შიში
 φινεῶν ვკლავ
 Φρίξος, ὄს, ὄ ფრიქსოსი
 φροντίζω ვზრუნავ, ვუვლი, ვცდილობ
 φύλαξ, ἄκος, ὄ მცველი, დარაჯი
 φυλάττω ვიცავ
 φυτόν, ὄს, τὸ მცენარე, ნერგი
 φασή, ἦς, ἡ ხმა
 χαίρω მიხარია, მახარებს, ეხარობ
 χαλεπός, ὄს, ὄ ძნელი, რთული
 χαρά, ἄς, ἡ სიხარული
 χαρίζομαι ვაამებ, ვწყალობ
 χείρ, ნათ. χείρὸς, ἡ ხელი
 χθές გუშინ
 χιτών, ἄσος, ὄ ქიტონი, სამოსი
 χρῆ საჭიროა
 χρόνος, ὄს, ὄ დრო
 χρυσός, ὄს, ὄ ოქრო
 χρυσοῦς, ἡ, ὄს ὄქროსი
 χάρα, ἄς, ἡ ქვეყანა
 ψέγω ვკიცხავ, ვგმობ
 ψένδα ვცრუობ
 ψόγος, ὄს, ὄ გაკიცხვა, დაგმობა; ფსოგოსი, განკიქება
 ψυχή, ἦς, ἡ სული
 ᾤδη, ἦς, ἡ სიმღერა
 ᾠρα, ἄς, ἡ წლის დრო; ხანი
 ᾠς როგორც
 ᾠσπερ როგორც; როგორც, მაგალითად
 ᾠστε ასე რომ

ძართულ-კველბერძნული ლექსიკონი

(800-მდე ლექსი)

ადამიანი ἄνθρωπος, ოს, ὅ
ავადმყოფობა νόσος, ოს, ἥ
ავდივარ, ეჯდები (გემზე) εἰσβαίνω
აზრი γνώμη, ἡს, ἥ, δόξα, ἡს, ἥ
ათენა Ἄθηνα, ἄს, ἥ
ათენი Ἄθηναι, ἠს, αἶ
ათენელი, ათენური Ἀθηναῖος, ა, ოს
ათენელი Ἀθηναῖος, ოს, ὅ
ათი δέκα
ათლეტი ἀθλητής, ოს, ὅ; ἀσκητής, ოს, ὅ
აკროპოლისი ἀκρόπολις, εως, ἥ
ალექსანდრე Ἀλέξανδρος, ოს, ὅ
ალექსანდრია Ἀλεξάνδρεια, ას, ἥ
ალკიბიადე Ἀλκιβιάδης, ოს, ὅ
ამბავი ἕπος, εος, τό, μῆθος, ოს, ὅ
ამგვარად οὕτως, οὕτως
ამიტომ διό
ამჟამად νῦν
ამრიგად ἄρα, ὡς
ანაბეჭდი τύπος, ოს, ὅ
ანდაზა παροιμία, ას, ἥ
არ, ნუ μή
არა, უარყოფითი ნაწილაკი οὐκ (οὐχ, ოს)
არცერთი, არავინ, არაფერი οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν
არამედ, მაგრამ ἀλλὰ (ἀλλ')
არამსგავსი ἀνόμοιος, ა, ოს და ὅს, ოს
არასტუმართმოყვარე ἄξενος, ოს
არასტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა Ἄξεινος πόντος, ὅ
არაფერი μηδέν
არგო, არგონავტების ხომალდი Ἀργώ, ὡს, ἥ
არგონავტი Ἀργοναύτης, ოს, ὅ
არესი Ἄρης, εως, ὅ
არიადნე Ἀριάδνη, ἡს, ἥ
არტემისი Ἄρτεμις, იდოს, ἥ
არც οὐδέ
არც... არც οὐδέ, ὅτε... ὅτε
არც ერთი, არავინ, არაფერი οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν
არწივი; არქიტ. ფრონტონი ἀετός, ოს, ὅ
ასე რომ ὡς
ასევე καί
ასული θυγάτηρ, τρός, ἥ
აფროდიტე Ἀφροδίτη, ἡს, ἥ
აქ ἔνταῦθα

აღვასრულებ παράτω (გარდაშ)
 (აღ)ეზრდი παιδεύω
 აღზრდა-განათლება παιδεία, ας, ή
 აღმაფროთოვანებს θαυμάζω
 ახალგაზრდა νέος, ου, ό
 ახალგაზრდა ქალი, ქალწული παρθένος, ου, ή
 ახალი, ახალგაზრდა νέος, α, ον
 ახლა, ამჟამად νύν
 ბაეში ტέκνουν, ου, τό
 ბასარი άγορά, άς, ή
 ბალახი βοτάνη, ης, ή
 ბატონი δεσπότης, ου ό
 ბაწარი δεσμός, ον, ό
 ბედი τύχη (ύ), ης, ή
 ბედის არქონა άτυχία, ας, ή
 ბედის ქალღმერთი, ტიხე Τύχη, ης, ή
 ბედისწერა μοίρα, ας, ή
 ბედნიერება εύτυχία, ας, ή, όλβος, ου, ό
 ბერძენი Έλλην, ηνος, ό
 ბერძნული Έλληνικός, ή, όν
 ბორკილი δεσμός, ον, ό
 ბოროტება κακία, ας, ή
 ბოსფორი (სრუტე კონსტანტინოპოლთან) Βόσπορος, ου ό
 ბრალდება κατηγορία, ας, ή
 ბრძენი σοφός, ον, ό
 ბრძნული, მცოდნე σοφός, ή, όν
 ბრძოლა μάχη (ά), ης, ή
 ბრწყინვალე λαμπρός, ά, όν
 ბურთი, სფერო σφαίρα, ας, ή
 გადაეწვევ კατακαίω
 გაეგადებ έκβάλλω
 გაელით δικά (δκ') + ნათ.
 გაერბივარ, გაეურბივარ (რაიმეს) φεύγω +აკუზ.
 გაკიცხვა, დაგმობა ψόγος, ου, ό
 გამარჯვება νίκη, ης, ή
 გამო, გულისთვის υπέρ +ნათ., δικά (δκ') +აკუზ.
 გამოვაგდებ έκβάλλω
 გამოვარჩევ άποκρίνω
 გამოვარჩენ φαίνω
 გამოსახულება, ქეგლი άγαλμα, ατος, τό
 გამოცდილება έμπειρία, ας, ή
 -გან παρά (παρ') +ნათ.
 -გან, -დან άπό (+ ნათ.), έκ (έξ) (+ ნათ.)
 განვიცდი, დავითმენ πάσχω
 განვმარტავ έρμηνεύω
 (გან)ესაზღვრავ όρίζω
 განესხვევლები διαφέρω
 განესჯი κρίνω
 განთქმული ένδοξος, ου
 განმავლობაში δικά (δκ') + ნათ.-თან

განსჯა δικάσιαι, ას, ἡ
განქიქება, ფსოგოსი ψόγος, ου, ὁ
განწყობა, სული მამოს, იმ, ὁ
გარდა πρὸς + მიც.
გარეშე ἄνευ +ნათ.
გარშემო ἀμφί+ ნათ., მიც., აკუზ.; περι +აკუზ. და მიც.
გასწვრივ παρά (παρ') + აკუზატ
გაუვალი, ძნელად გასაველეელი δύσβατος, ου
გეა, ქალღმერთი Γῆ, ἡς, ἡ
გემი ναῦς, ნათ. νεώς, ἡ
გენეზისი γένεσις, εως, ἡ
გზა ὁδός, იმ, ἡ
გიმნასტი, ტანვარჯიშის მწვრთნელი γυμναστής, იმ, ὁ
გიმნეტი, მსუბუქად შეიარაღებული ჯარისკაცი γυμνήτης, იმ, ὁ
გონება νόος, ου შერწყ. νοῦς, νοῦ, ὁ
გორგიასი (ან გორგია) Γοργίας, იმ, ὁ
გული καρδία, ას, ἡ, (როგორც გონებისა და გრძნობების ადგილი),
სული მამოს, იმ, ὁ

გულითვისი πρὸς +ნათ.; ὑπέρ +ნათ.; δικά (δῖ') +აკუზ.

გუშინ χθές

და, -ც, ასევე καί, τέ (მოსდევს დასაკავშირებელ სიტყვას)

და, აი οὗν

და ἀδελφῆ, ἡς, ἡ

დაბადება γένεσις, εως, ἡ

დაბრუნება νόστος, იმ, ὁ

დავა ἔρις, ἰδος, ἡ

დავალებული საქმე ἄθλος, იმ, ὁ; Ἡρακλέους ἄθλοι, οἱ ჰერაკლეს საქმენი

დავარდები εἰσπίπτω

დავასახლებ ὀικίζω

დავდივარ βάλω

დავითმენ πάσχω

დავფრინავ πέτομαι

დათრგუნული, მხნეობას მოკლებული ἄθυμος, იმ, ὁ

დამატებით πρὸς + მიც.

დამაქეს φέρω

დამონებული ვარ δεσπόζομαι

დამყავნო φέρω

-დან, -გან ἀπὸ + ნათ.: მოძრაობა ზედაპირიდან; ἐκ (ἐξ) + ნათ.: მოძრაობა

სიღრმიდან; κατὰ (κατ', καθ') +ნათ.: მოძრაობა ზემოდან ქვემოთ, დაღმა

დარიოსი Δαρείος, იმ, ὁ

დასაწყისი ἀρχή, ἡς, ἡ

დაქვემდებარებაში, ქვეშ, ὑπὸ + ნათ., მიც.

დაღმა κατὰ (κατ', καθ') + აკუზ.

დედა μήτηρ, τρὸς, ἡ

დედალოსი Δαιδάλος, იმ, ὁ

დედამიწა γῆ, ἡς, ἡ

დემეტრა Δημήτηρ, τρὸς, ἡ

დემიურგი, ოსტატი დემიουργός, იმ, ὁ

დიადოქოსი, მონაცვლე, მემკვიდრე δικάδοχος, იმ, ὁ

ღიახ ναί

დიდსულოვნება μεγαλοψυχία, as, ἡ
 დიკე, სამართლის ქალღმერთი Δίκη, ηs, ἡ
 დრაკონი δράκων, ουτος, ὁ
 დრო χρόνος, ου, ὁ
 დროს (კითხვაზე: სად? როდის?) ἐν + მიც.
 დღე ἡμέρα, as, ἡ
 დღეს τήμερον
 ებ, ეს οὗτος, αὐτή, τοῦτο
 ეგეესი (ეგეოსი) Αἰγέως, ἑως, ὁ
 ეგვიპტე Αἴγυπτος, ου, ἡ
 ეგვიპტელი Αἴγυπτιος, ου, ὁ
 ეირანე, მშვიდობის ქალღმერთი Εἰρήνη, ηs, ἡ
 ენა γλῶττα (=γλῶσσα), ηs, ἡ
 ენეასი Αἰνείας, ου, ὁ
 ენკომიონი, ქება, შესხმა ἐγκώμιον, ου, τό
 ერთი εἷς, μία, ἓν
 ერთპიროვნული მმართველი δεσπότης, ου, ὁ
 ეს ὅδε, ἦδε τόδε, οὗτος, αὐτε, τοῦτο
 ესქილე Αἰσχύλος, ου, ὁ
 ექესი ἔξ
 ექიმი ἰατρός, οἱ, ὁ
 ეაამებ, ვწყალობομαι χαρίζομαι
 ეაარსებ κτίζω
 ეაბრახებ ὀργίζω
 ეაბრაკოლებ, ხელს ეუშლი (ვინმეს რემეში) κωλύω (აკუზ. + ნათ.)
 ეაბრუნებ τρέπω
 ეაგდებ, ვისვრი βάλλω
 ეაგებ, ვაშენებ κατασκευάζω, κτίζω
 ეაგიუებ, ჭკუიდან ეშლი μαίνω
 ეავარჯიშებ, ვწვრთნი ἀσκεύω, γυμνάζω
 ეაზიანებ βλάπτω
 ეათავისუფლებ λύνω
 ეაიარალებ ὀπλίζω
 ეაიძულებ, იძულებულს ვხდი ἀναγκάζω
 ეაკეთებ, აღვასრულებ πράττω
 ეამბობ, ვლაპარაკობ λέγω
 ეამზალებ παρασκευάζω
 (გა)ეამზადებ, ეაგებ, ეაშენებ κατασκευάζω
 (და)ეამუშავენ ἐργάζομαι (imperf. ἐργαζόμεν)
 ეამწყვდევენ ἐγκλέω
 ეანადგურებ διαλύω, διαφθείρω
 ეანათებ, ვბრწყინებ λάμπω
 ეანათებ, ვაელენ φαίνω
 ეაჟი, ძე υἱός, οἱ, ὁ
 ვარდი ῥόδον, ου, τό
 ვარიგებ (ვინმეს ვინმესთან) συναλλάττω
 ვარსკელავი ἄστρον, ου, τό
 ვარდევვენ λύνω, διαλύω
 ვარცხვენ αἰσχύνω, med. αἰσχύνομαι მრცხვენია

ვარწმუნებ πείθω
 ვასპარეზობ ἀθλέω
 ვასწავლი διδάσκω (+აკუზ. +აკუზ.)
 ვატარებ φέρω
 ვატკობ, ვახარებ τέρπω
 ვაუქმებ λύνω
 ვაუწყებ ἀγγέλλω
 ვაშენებ, ვაგებ κτίζω, κτίζω
 ვაძეგვებ ἐκβάλλω
 ვაძლევ παρέχω
 ვაწესებ τάττω
 ვაწვდი, ვაძლევ παρέχω, მომაქვს πορίζω
 ვაწყო; ვაწესებ τάττω
 ვაჭარი ἔμπορος, ὄσ, ὄ
 ვახარებ τέρπω
 ვბაძავ μιμέομαι
 ვბორკავ, მივაჯაჭვავ δεσμεύω
 ვბრაზდები πασ. ὀργίζομαι
 ვ(უ)ბრძანებ κελεύω (+აკუზ. + ὀნფინ.)
 ვბრწყინავ λάμπω
 ვგზავნი πέμπω
 ვგიჟდები, ჭკუიდან ვიშლები μαινομαι
 ვგმობ ψέγω
 ვგრძნობ αισθάνομαι
 ვღვენი δίσκω
 ვებრძვი μάχομαι(+ მიც.)
 ვეთაყვანები θεραπεύω
 ვემბნები, მონა ვარ δουλεύω
 ვენდობი, ეუჯერებ med. πείθομαι
 ვერთობი, ვხალისობ παίζω
 ვესაუბრები διαλέγομαι
 ვეცემი, ვვარდები πίπτω
 ვეხები (რამეს) ἄπτω, ἄπτομαι (+ნათ.)
 ვვარდები πίπτω
 ვენებ, ვაზიანებ βλάπτω
 ვზრდი (ვადიდებ, ვამრავლებ, ვაფართოვებ) ἀξάνω
 ვზრუნავ, ვუვლი, ვცდილობ φρονιζέω
 ვთავაზობ, ვაწვდი, ვაძლევ παρέχω
 ვთავხედობ ἰβρίζω
 ვთამაშობ, ვერთობი, ვხალისობ παίζω
 ვთესავ σπείρω
 ვთვლი, მივიჩნევ (ვის ან რას რად) νομίζω (+აკუზ. +აკუზ.)
 ვიბრძვი ἀθλέω, μάχομαι
 ვიბრძვი (ვინმესთან) ერთად συμμαχομαι
 ვიგებ γιγνώσκω, μανθάνω
 ვიმყოფები, ვრჩები μένω
 ვიპარავ κλέπτω
 ვისერი βάλλω
 ვიტაცებ ἀρπάζω

ვიფურქნები ἀκμάζω
 ვიქმნები γίγνομαι
 ვიქცევი, ემოქმედებ πράττω
 ვიცავ φυλάττω
 ვიღებ, აირέω, δέχομαι, λαμβάνω
 ვიწყებ ἄρχω (+ ნათ.)
 ვკვდები ἀποθνήσκω
 ვკითხულობ ἀναγιγνώσκω
 ვკიცხავ, ვგმობ ψέγω
 ვკლავ φονεύω
 ვკრავ, ებორკავ, მივაჯაჭვავ δεσμεύω
 ვკურნავ, მკურნალი ვარ ἰατρεύω
 ვლაპარაკობ საჯაროდ ἀγορεύω
 ვლაპარაკობ λέγω, διαλέγομαι
 ვმართავ ἄρχω (+ ნათ.)
 ვმბრძანებლობ δεσπάζω
 ვმეფობ βασιλεύω
 ვმიჯნავ, ვსაზღვრავ, (გან)ესაზღვრავ ὀρίζω
 ვმოქმედებ, ვიქცევი πράττω
 ვმუშაობ ἐργάζομαι (*imperf.* ἐίργαζόμην)
 ვმღერი ᾄδω
 ვრჩები μένω
 ვსაზღვრავ, (გან)ესაზღვრავ ὀρίζω
 ვსვამ πίνω
 ვსწავლობ μαυθάνω
 ვსჯი κολάζω
 ვტირი κλαίω
 ვუახლოვდები πλησιάζω
 ვუელი, ვკურნავ θεραπεύω
 ვუელი, ვცდილობ φροντίζω
 ვურიგდები *pass.* συναλλάττομαι
 ვურჩევ συμβουλεύω
 ვუსმენ, მესმის ἀκούω (+ ნათ. ან აკούზ.)
 ვუყურებ βλέπω (*είς* +აკούზ.)
 ვუწოდებ (*ენიმეს* ან *რამეს რამეს*) ὀνομάζω (+ აკούზ. + აკούზ.)
 ვუჯერებ *med.* πεῖθομαι
 ვფიქრობ ἰγέομαι
 ვქმნი ποιέω
 ვყვავი ἀκμάζω
 ვშლი λύνω, διαλύω
 ვშობ τίκτω
 ვჩანვარ *med.* φαίνομαι
 ვცდილობ φροντίζω
 ვცნობ, ვიგებ γιγνώσκω
 ვცრუობ ψεύδω
 ვცურავ πλέω
 ვცხოვრობ βιοτεύω
 ვწყალობ χαρίζομαι
 ვჭამ ἔσθινω

ვწერ γράφω
 ვწვრთნი άσκέω, γυμνάζω
 ვხალისობ παίζω
 ვხარობ, ვტკბები ἠδομαι, χαίρω
 ვხდები, ვიქმნები γίγνομαι
 ვხედავ βλέπω
 ვხსნი, ვშლი, ვარღვევ λύω
 ვჯვლები (გემზე) είσβαίνω
 -ზე έν + მიც. (კითხვაზე: სად? როდის?), εις + აკუზ. (კითხვაზე: საით?), επί, κατά (κατ', καθ') + აკუზ.: მოძრაობა ზემოდან ქვემოთ, დაღმა რაიმესაკენ, ან ერთი ბოლოდან მეორისაკენ
 ზეთისხილის ხე έλαια, ας, ἡ
 ზეიმი, დღესასწაული έορτή, ἡς, ἡ
 ზევსი Ζεύς, ნათ. Διός, ό
 ზემოთ ύπέρ
 ზღვა θάλαττα, ἡς, ἡ; πόντος, ου, ό
 თავდაპირველად, ჯერ πρώτον (ზმნიზ.)
 თავი κεφαλή, ἡς, ἡ
 თავისუფალი έλεύθερος, (α), ου
 თავისუფლება έλευθερία, ας, ἡ
 -თან, მახლობლად παρά (παρ') + აკუზ., მიც., πρός + აკუზ., მიც.
 -თან, ერთად σύν + მიც.
 თანამებრძოლი, მოკავშირე σύμμαχος, ου, ό, ἡ
 თეატრი θέατρον, ου, τό
 თეზევისი Θεσεύς, έως, ό
 თესალიα Θετταλία, ας, ἡ
 თვალი όφθαλμός, ου, ό
 -თვის εις + აკუზ., επί, πρός
 თორმეტი δώδεκα
 თუკი ει
 თქვა (ფორმანაკლი ზმნა) έφη
 თქვენ ύμεις
 თქვენი ύμέτερος, ύμετέρα, ύμέτερον
 იაპეტოსი 'Ιαπετός, ου, ό
 იარაღი (საომარი) όπλον, ου, τό
 იასონი 'Ιάσων, ους, ό
 იგივეობრივი όμός, ἡ, όν
 იერსახე μορφή, ἡς, ἡ
 იკაროსი 'Ικαρος, ου, ό
 ილიადა 'Ιλιάς, άδος, ἡ
 ილიონი, ანუ ტროა 'Ιλιος, ου, ἡ = 'Ιλιον, ου, τό
 ის, იგი έκεινος, ἡ, ο
 ისტორია ιστορία, ας, ἡ
 იქ έκει
 იქ, სადაც ένθα ზმნიზ.
 იქტინოსი 'Ικτίνας, ου, ό
 იძულებულს ვხდი άναγκάζω
 კანონი νόμος, ου, ό
 კარავი; სცენა σκηνή, ἡς, ἡ
 კარგად εν, καλώς

კარგი, კეთილი აγαθός, ἢ, ὄν
 კატეგორია, ის, რაც საგანზე ითქმის, ზოგადი თვისება κατηγορία, ας, ἡ
 კეთილგონიერება σφαιρσύνη, ης, ἡ
 კეთილდღეობა, სიმდიდრე ὄλβος, ου, ὄ
 კეთილი აγαθός, ἢ, ὄν
 -კენ (კითხვაზე: საით?) εἰς + აკუზ., παρά (παρ') + აკუზ., πρὸς + აკუზ.
 კერა ἔστια, ας, ἡ
 კვიპროსი კ. Κύπρος, ου, ἡ
 კვლავ πάλιν
 კი, ხოლო δέ
 კლდე πέτρα, ας, ἡ
 კნოსო Κνωσός, ου, ὄ
 კოლხი Κόλχος, ου, ὄ
 კომედია κωμῳδία, ας, ἡ
 კოსმოსი κόσμος, ου, ὄ
 კრების ადგილი, მოედანი, სახალხო კრება ἀγορά, ἀς, ἡ
 კრეტული, კრეტისა Κρητικός, ἢ, ὄν
 კუთხე γωνία, ας, ἡ
 კუნძული νῆσος, ου, ἡ
 ლაბირნთი λαβύρινθος, ου, ὄ
 ლამაზად, კარგად καλόν, καλῶς
 ლეონიდასი Λεωνίδας, ου, ὄ
 ლირა; სიმღერა λύρα, ας, ἡ
 მაგიდა τράπεζα, ης, ἡ
 მაგრამ, არამედ ἀλλὰ (ἀλλ')
 მათი σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον
 მაიმუნი πίθηκος, ὄ
 მამაცი ἀνδρείος, α, ου
 მამაცურად ἀνδρείως
 მანკიერება, უვარგისობა, ბოროტმოქმედება κακία, ας ἡ
 მარცხი ἡττα, ης, ἡ
 მასალა, მატერია ἕλη (σ), ης, ἡ
 მასწავლებელი διδάσκαλος, ου, ὄ
 მატერია ἕλη (σ), ης, ἡ
 მაქვს, მყავს ἔχω
 მაშინ τότε
 მახლობლად πρὸς + აკუზ., მიც.
 -მდე, მიმართ εἰς + აკუზ.
 მდიდარი πλούσιος, α, ου
 მდინარე ποταμός, ου, ὄ
 მე ἔγω
 მებრძოლი, მოასპარეზე ἀθλητής, ου ὄ; ἀσკეთής, ου ὄ
 მეგობარი ἑταῖρος, ου, ὄ; φίλος, ου, ὄ
 მეგობარი ქალი ἑταῖρα, ας, ἡ
 მეგობრობა φιλία, ας, ἡ
 მედეა Μήδεια, ας, ἡ
 მედუნა, ურჩხული Μέδουσα, ης, ἡ
 მეზღვაური ναύτης, ου, ὄ
 მემკვიდრე, დიადოქოსი διάδοχος, ου, ὄ
 მერე ἕστερον (ზმნიზ.)

მესამედ τριτον, τó

მესაჴე გემზე, გადატ. ხელმძღვანელი, მმართველი κυβερνήτης, ου, ó
მესმის, ვუსმენ άκουσ (+ ნათ. ან აკუზ.)

მესმის, ვიგებ γιγνώσκω

მეორე (მრაველიდან), სხვა άλλος, η, ο

მეტისმეტად άγαν, μάλιστα

მეფე βασιλεύς, έως, ó

მეფობა βασιλεία, ας, ή

მეცნიერება έπιστήμη, ης, ή

მზა, მზად მყოფი έτοιμος, η, ου

მზე ήλιος, ου, ó

მთავარი άρχή, ης, ή

მთავრობა άρχή, ης, ή

მთელი, მთლიანი (არასოდეს მოხდევს არტიკლს) όλος, η, ου

მთვარე σελήνη, ης, ή

მიერ, მიზეზით, წყალობით υπό (úp', úφ') + ნათ.

მივბამ (რამეს რამეზე) άπτω, άπτομαι (+ აკუზ. +ნათ.)

მივაჯაჴევავ δεσμεύω

მივდეგ, ვდევნი δίσκω

მივდივარ έρχομαι, βάλνω

მივიხნევ (ვის ან რას რად) νομίζω (+აკუზ. +აკუზ.)

მივუძღვი ηγέομαι

მივეფრინავ, მოვეფრინავ πέτομαι

მიზეზი αίτία, ας, ή ; αίτιος, α, ου

მიზეზით, წყალობით υπό (úp', úφ') +ნათ.

მითების მთხვეელი μυθοποιός, óν

მითი μύθος, ου, ó

მიკვირს, აღმაფრთოვანებს θαυμάζω

მიმართ εις (+ აკუზ.), προς +აკუზ.

მიმართებით προς + აკუზ.

მიმაჴეს, მომაჴეს κομίζω, φέρω (+აკუზ. + მიც.)

მიმყავს აγω, φέρω (+აკუზ. + მიც.)

მინდა, მსურს έθέλω, θέλω

მინდორი; სოფელი άγρός, ου, ó

მინოსი Μίνως, ωος, ó

მისი ός, ή, óν

მიღმა, ზემოთ υπέρ + აკუზ.

მიყვარს στέργω

მიწა, სახნავ-სათესი, მინდორი άγρός, ου, ó, დეღამიწა γή, ης, ή

მიწათმოჴმედება γεωργική, ης, ή

მიწათმოჴმედი γεωργός, ου, ó

მიხარია, მახარებს χαίρω

მიხედვით κατά (κατ', καθ') + აკუზ.

მკურნალი ვარ ίατρέυω

მმართველი κυβερνήτης, ου, ó, ერთპიროვნული მმართველი δεσπότης, ου, ó,

τύραννος, ου, ó

მოასპარეზე, მებრძოლი άμλετής, ου, ó, άσκητής, ου, ó

მოგზაურობა πορεία, ας, ή

მოდგმა γενεά, άς, ή

მოედანი; ბაზარი άγορά, άς, ή

მოვდივარ ἔρχομαι, ἦκω
 მოვიგონებ πορίζω
 მოვფრინავ πέτομαι
 მოკავშირე σύμμαχος, ὄ, ὀ, ἦ
 მომაქვს κομίζω, πορίζω, φέρω (+აკუზ. + მიც.)
 მომელელი θεραπευτής, ὄ, ὀ
 მომღერალი αἰοῦν, ὄ, ὀ
 მომყავს, მიმყავს ἄγω, φέρω (+აკუზ. + მიც.)
 მონა, მსახური δούλος, ὄ, ὀ
 მონა ვარ δουλεύω
 მონაცემი, შემკვიდრე, დიადოქოსი διάδοχος, ὄ, ὀ
 მონობა δουλεία, ἄ, ἦ
 მოსამართლე δικαστής, ὄ, ὀ
 მოქალაქე πολίτης, ὄ, ὀ
 მოქალაქეობა πολιτεία, ἄ, ἦ
 მოცალეობა; მეცადინეობა σχολή, ἦ, ἦ
 მოძღვრება λόγιος, ὄ, ὀ
 მოწაფე μαθητής, ὄ, ὀ
 მოწინააღმდეგე πολέμιος, ὄ, ὀ
 მრავალი πολλοί, αἱ, ἄ
 მრისხანება θυμός, ὄ, ὀ
 მრცხვენია αἰσχύνομαι
 მსახური (ახევე – ღვთის მსახური) θεραπευτής, ὄ, ὀ
 მსაჯული κριτής, ὄ, ὀ
 მსგავსი ὁμοιος, ἄ, ὀ
 მსურს βούλομαι
 მუზა Μοῦσα, ἦ, ἦ
 მუსეიონი Μουσείον, ὄ, ὀ
 მტერი ἐχθρός, ὄ, ὀ; πολέμιος, ὄ, ὀ
 მტრული ἐχθρός, ἄ, ὄ; πολέμιος, ἄ, ὀ
 მუდამ, ყოველთვის ἀεί
 მუზარადი κόρυς, ὄ, ὀ
 მყავს ἔχω
 მშენებეობა (როგორც ფიზიკური, ახევე – სულიერი) καλόν, ὄ, ὀ
 მშენებეობად, ღამაზად καλόν
 მშენებერი καλός, ἦ, ὄ
 მშვიდობა εἰρήνη, ἦ, ἦ
 მშინაარა φοβερός, ἦ, ὄ
 მცენარე, ნერვი φυτόν, ὄ, ὀ
 მცველი, დარაჯი φύλαξ, ἄ, ὀ
 მცირე, ცოტა ὀλίγος, ἦ, ὀ
 მცოდნე, სოფოს, ἦ, ὄ, ὀ, სოφιστής, ὄ, ὀ
 მძულს μισέω
 მწამს πιστεύω
 მწვერვალი განვითარებისა, ყვავილობა ἀκμή, ἦ, ἦ
 მხატვარი, ფერმწერი (მღრ. რუს. живописец) ζωγράφος, ὄ, ὀ
 მხედართმთავარი στρατηγός, ὄ, ὀ
 მხეცი θηρίον, ὄ, ὀ
 მხიარულება εὐφροσύνη, ἦ, ἦ
 მხნეობა, θυμός, ὄ, ὀ

მხნეობას მოკლებული ἄθυσμος, *ო*
 მხოლოდ μόνου
 მხრივ πρὸς + *ნათ.*
 მხსნელი σωτήρ, ἥρος, *ბ*
 მჯერა, მწამს πιστεύω
 ნაკეთი; ტიპი τύπος, *ო*, *ბ*
 ნამუშევარი ἔργου, *ო*, *ტ*
 ნაწერი βιβλίον, *ო*, *ტ*
 ნება-სურვილი θυσμός, *ბ*, *ბ*
 ნერგი φυτόν, *ბ*, *ტ*
 ნეფელე, ღრუბლის ქალღმერთი Νεφέλη, *ჲ*, *ბ*
 ნიმიფა Νύμφη, *ჲ*, *ბ*
 ნირი ქცევისა τρόπος, *ო*, *ბ*
 ნიშანი σημεῖον, *ო*, *ტ*
 ნურავინ, ნურაფერი μηδείς, μηδεμία, μηδέν
 ნურაფერი μηδείς, μηδεμία, μηδέν
 ნურც ერთი, ნურავინ, ნურაფერი μηδείς, μηδεμία, μηδέν
 ოდესღაც ποτέ
 ოთხი τέτταρες, τέτταρα
 ოლიმპო Ὀλυμπος, *ო*, *ბ*
 ომი πόλεμος, *ო*, *ბ*
 ორი δύο
 ოსტატი, დემიურგი θεμιουργός, *ბ*, *ბ*
 ოქრო χρυσός, *ბ*, *ბ*
 ოქროსი χρυσοῦς, *ბ*, *ბ*
 პართენონი, ათენას ტაძარი ათენის აკროპოლისზე Παρθενών *ბ*
 პარნასი, მთა დელფოსთან Παρνασσός, *ბ*, *ბ*
 პატარა μικρός, *ბ*, *ბ*
 პატარძალი νύμφη (*ს*), *ჲ*, *ბ*
 პატივს არ ვცემ, უპატივცემულოდ ვექცევი ἀτιμάζω
 პელეგის Πηλεῖς, ἕως, *ბ*
 პირი πρόσωπον, *ო*, *ტ*
 პისისტრატე Πεισιστρατος, *ო*, *ბ*
 პლატონური, პლატონისა Πλατωνικός, *ბ*, *ბ*
 პოეტი ποιητής, *ბ*, *ბ*
 პონტო, შავი ზღვა Πόντος, *ო*, *ბ*
 პოსეიდონი Ποσειδών, ἄνος, *ბ*
 პრომეთე Προμηθεύς, ἕως *ბ*
 პური σίτος, *ო*, *ბ* (ხორბლის) ἄρτος, *ო*, *ბ*, (ქერის) μᾶζα, *ჲ*, *ბ*
 რადგან γάρ
 რაკი ἐπεὶ
 რვა ὀκτώ
 რიცხვი ἀριθμός, *ბ*, *ბ*
 როგორ? πῶς;
 როგორც ἄς, ἄσπερ
 როდესაც ὅπουταν, ὅτε
 როდის? πότε;
 რომ ὅτι
 საბრალო ἄθλιος, *ა*, *ო*
 სადაც ἔνθα *ზმნიზ.*

საერთო κοινός, ἡ, ὄν
 საესე (როთი) μεστός, ἡ, ὄν (+ნათ.)
 საზომი μέτρον, ου, τό
 საზრდელი, საკეები τροφή, ἡς, ἡ
 სათნოება, სიკეთე ἀρετή, ἡς, ἡ
 საიდან? πόθεν;
 საით? ποῖ;
 საკეები σῆτος, ου, ὄ, τροφή, ἡς, ἡ
 საკერელი, ბაწარი, ბორკილი δεσμός, οὔ, ὄ
 საკურთხეველი βωμός, οὔ, ὄ
 სამართალი δίκη (ι), ἡς, ἡ
 სამართლიანობა δικαιοσύνη, ἡς, ἡ
 სამეფო ἀρχή, ἡς, ἡ
 სამი τρεῖς, τρία
 სამკაული κόσμος, ου, ὄ
 სამოსი, ქიტონი χιτών, ἄνω, ὄ
 სამსხვერპლო, საკურთხეველი βωμός, οὔ, ὄ
 სამყარო ὄλου, ου, τό
 საომარი, მტრული πολέμιος, α, ου
 სარბიელი δρόμος, ου, ὄ
 სარდალი, მხედართმთავარი στρατηγός, οὔ, ὄ
 სასარგებლოდ, გულისთვის πρὸς +ნათ.
 საუბარი ὁμιλία, ας, ἡ
 საუკეთესო ἀριστος, η, ου
 საქმე, ნამუშევარი ἔργον, ου, τό
 საღვთო θεῖος, α, ου
 საშიში, საშინელი φοβερός, ἡ, ὄნ
 საშუალება, ხერხი τρόπος, ου, ὄ
 საშუალებით διὰ (δι') +ნათ.
 საჩუქარი, ძღვენი δῶρον, ου, τό
 საცოდავი, საბრალლო ἄθλιος, α, ου
 საძულველი ἐχθρός, ἄ, ὄნ
 საწყისი ἀρχή, ἡς, ἡ
 საჭიროა δεῖ, χρῆ (+ ὀნფინ.)
 სახალხო კრება ἐκκλησία, ας, ἡ; ἄγορά, ἄς, ἡ
 სახე πρώσιον, ου, τό
 სახელი ὄνομα, ატოს, τό
 სახელი (დიდება) δόξα, ἡς, ἡ
 სახელით πρὸς + ნათ.
 სახელოვანი εὖδοξος, ου
 სახელმწიფოებრიობა, სახელმწიფო πολιτεία, ας, ἡ
 სახლი οἶκος, ας, ἡ
 სახლისკენ οἶκαδε
 სახნაუ-სათესი, მიწდორი ἄγρος, οὔ, ὄ
 ხელენე, მთვარის ქალღმერთი Σελήνη, ἡς, ἡ
 სიამოვნება ἡδονή, ἡς, ἡ
 სიბრძნე σοφία, ας, ἡ
 სივითე μανία, ας, ἡ
 სიკეთე ἀγαθόν τό = τὰγαθόν, ἀρετή, ἡς, ἡ
 სიკვდილი θάνατος, ου, ὄ

სიმამაცე ἀνδρεία, ας, ἡ
 სიმაართლე, ჭეშმარიტება ἀλήθεια, ας, ἡ
 სიმაართლეს ვამბობ ἀληθεία
 სიმღიდრე πλοῦτος, ου, ὁ
 სიმღერა ψῆδή, ἡς, ἡ
 სიმწყობრე, პარმონია ἀρμονία, ας, ἡ
 სიტყვა, ამბავი ἔπος, εος, τό, λόγος, ου, ὁ
 სიქველე, სათნოება, სიკეთე ἀρετή, ἡς, ἡ
 სიცილია Σικελία, ας, ἡ
 სიწმინდე, წმინდა ადგილი, ტაძარი ἱερόν, ου, τό
 სიხარული χαρά, ἄς, ἡ
 სოფელი ἀγρός, ου, ὁ
 სოფისტი σοφιστής, ου, ὁ
 საქცილისტი σοφιστής, ου, ὁ
 სპილო ἑλέφας, αντος, ὁ
 სტოა, გადახურული კოლონადა στοά, ἄς, ἡ
 სტოელები Στωϊκοί, οἱ
 სტრიქონი στίχος, ου, ὁ
 სტუმართმოყვარე εὔξενος, ου
 სტუმართმოყვარე ზღვა, შავი ზღვა Εὐξείνιος πόντος, ὁ
 სული ψυχή, ἡς, ἡ, ἄνι, ἄνι, ἄνι, ἄνι
 სუფთა καθαρός, ἄ, ὄν
 სფერო σφαῖρα, ας, ἡ
 სცენა σκηνή, ἡς, ἡ
 სწორი ὀρθός, ἡ, ὄν
 სხვა, მეორე (მრაველიდან) ἄλλος, η, ο, (ორიდან) ἕτερος, α, ου
 ტანვარჯიშის მწვრთნელი, გიმნასტი γυμναστής, ου, ὁ
 ტაძარი ἱερόν, ου, τό, ναός, ου, ὁ
 ტიპი τύπος, ου, ὁ
 ტირანი τύραννος, ου, ὁ
 ტრაგედია τραγωδία, ας, ἡ
 ტროა Ἴλιος, ου, ἡ = Ἴλιον, ου, τό
 ტროისა Τρωϊκός, ἡ, ὄν
 ტყავი δέρμα, ατος, τό
 ტყე; შეშა ἕλη (θ), ἡς, ἡ
 უბედობა, ბედის არქონა ἀτυχία, ας, ἡ
 უბედურება δυστυχία, ας ἡ, ἀτυχία, ας, ἡ
 უზუნურება ἄγνοια, ας, ἡ
 უდიდესი (აღმატ. ხარიხხი) μέγιστος, η, ου
 უეარგისობა, ბოროტმოქმედება κακία, ας, ἡ
 უკვდავი ἀθάνατος, ου
 უკვე ἤδη
 უმაღლესი, უკიდურესი ἄκρος, α, ου
 უნარიანი δυνατός, ἡ, ὄν
 უნდა, საჭიროა δεῖ (+ ὀნფინ)
 უპატივეცემულოდ ვექვევი ἀτιμάζω
 ურანოსი, ღმერთი ანტიკური პანთეონისა Οὐρανός, ου, ὁ
 ურთიერთობა, საუბარი ὁμιλία, ας, ἡ
 ურიცხვი ἄπειρος, ου
 უსაზღვრო, ურიცხვი ἄπειρος, ου

უსამართლობა ἀδικία, აჲ, ἡ
 უღეთობა ἀσέβεια, აჲ, ἡ
 უჩუმრად, ფარულად λάθρα
 უცნობი, შეუცნობელი ἄγνωστος, ოჲ
 უცხო, უცხოური ξένος, ἡ, ოჲ
 უცხოელი ξένος, ოჲ, ὁ
 უძლიერესი (აღმატ. ხარიხხი) κράτιστος, ἡ, ოჲ
 უწინ (დროში) πρό+ნათ., πρότερον (ზმნიზ.)
 ფარი ἀσπίς, ἰδος, ἡ
 ფარულად λάθρα
 ფერმწერი, მხატვარი (შდრ. რუს. живописец) ζωγράφος, ოჲ, ὁ
 ფეხი πούς, ποδός, ὁ
 ფიდიასი Φειδίας, ოჲ, ὁ
 ფილოსოფოსი φιλόσοφος, ოჲ, ὁ
 ფორმა, იერსახე μορφή, ἡ
 ფრთა πτερόν, ოჲ, τό
 ფრიქსოსი Φρίξος, ოჲ, ὁ
 ფრონტონი ἀέτος, ოჲ, ὁ
 ფსოგოსი, განქიქება ψόγος, ოჲ, ὁ
 ქალწული, ახალგაზრდა ქალი παρθένος, ოჲ, ἡ
 ქება, შესხმა ἐγκώμιον, ოჲ, τό
 ქვა λίθος, ოჲ, ὁ
 ქვეყანა χώρα, აჲ, ἡ
 ქვეშ κατά (κατ', καθ')+ნათ.; ქვეშ, დაქვემდებარებაში ὑπό (ὑπ', ὑφ')+აკუზ., მიც-ნათ.
 ქიტონი, სამოსი χιτών, ἄნოს, ὁ
 ქსერქსე Ξέρξης, ოჲ, ὁ
 ქურდი κλέπτης, ოჲ, ὁ
 ღამით Νύκτωρ
 ღვთაება δαιμόνιον, ოჲ, τόν (ანტიკურ პანთეონში ღმერთზე დაბალი რანგისა)
 ღვთაებრივი, საღვთო θεῖος, ა, ოჲ
 ღვთისმოსაობა εὐσέβεια, აჲ, ἡ
 ღვინო οἶνος, ოჲ, ὁ
 ღვიძლი ἦπαρ, ანოს, τόν (შდრ. კეპტიტი)
 ღირსეული, ღირსი ἄξιος, ა, ოჲ
 ღმერთი θεός, ოჲ, ὁ
 ღრუბელი νεφέλη, ἡჲ, ἡ
 ყვავილობა ἀκμή, ἡჲ, ἡ
 ყოველგვარი παντοῖος, ა, ოჲ
 ყოველთვის ἀεί
 ყოველი πᾶς, πᾶσα, πᾶν
 შავი ἕλμα, პონტო Πόντος ὁ, სტუმართმოყვარე ზღვა Εὐξείνιος πόντος, ὁ
 შეედივარ εἰσβάνω, εἰσέρχομαι
 შევეყვრები πρέπω
 შევიცნობ, ვცნობ, ვიგებ γιγνώσκω
 შემდგომში, მერე ὑστερον (ზმნიზ.)
 შემდეგ ἔπειτα
 შემიძლია, ძლიერი ვარ δύναμαι
 შემოქმედი, პოეტი ποιητής, ოჲ, ὁ
 შემქმნელი, ოსტატი, დემიურგი δημιουργός, ოჲ, ὁ
 შემძლე, უნარიანი δυνατός, ἡ, ὁ

შენ ს^ს
 შენი σός, σή, σόν
 შესაბამისად κατά (κατ', καθ') + აკუზ.
 შესართავი (*მდინარის შესახებ*) εἰσβολή, ἦς, ἡ
 შესასვლელი στόμιον, ου, τό
 შესახებ περί + ნათ.
 შესხმა ἐγκώμιον, ου, τό
 შეუცნობელი ἄγνωστος, ου
 შეუძლებელი ἀδύνατος, ου
 შექმნა, გენეზისი γένεσις, εως, ἡ
 შეშა; მასალა, მატერია ἕλη (σ), ἡς, ἡ
 შეპყერის (*ვის + ინფინ*) πρέπει
 შეიღი ἐπτά
 -ში, εἰς + აკუზ. (*კითხვაზე: საით?*), ἐν + მიც. (*კითხვაზე: სად? როდის?*),
 κατά (κατ', καθ') + აკუზ.: აღნიშნავს მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ
 შიში φόβος, ου, ὁ
 შრომა πόνος, ου, ὁ
 შუა, შუათანა μέσος, ἡ, ου
 შური ἔρις, ἑδος, ἡ
 ჩავარდნა; *მდინარის შესახებ*: შესართავი εἰσβολή, ἦς, ἡ
 ჩაკეტავ, ეამწყვდევ ἐγκλείω
 ჩემი ἐμός, ἐμή, ἐμόν
 ჩვენი ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερου
 ჩვეულება; სამართალი δίκη (ι), ἡς, ἡ
 ჩრდილი σκιά, ἄς, ἡ
 -ც, და τέ (*მოსდევს დასაკავშირებელ სიტყვას*)
 ცა οὐρανός, ου, ὁ
 ცეცხლი πῦρ, ნათ. πυρός, τό
 ცოდნა, მეცნიერება ἐπιστήμη, ἡς, ἡ
 ცოტა ολίγος, ἡ, ου
 ცუდად κακῶς
 ცუდი ბედის ქონა, უბედურება δυστυχία, ἄς, ἡ
 ცხენი ἵππος, ου, ὁ
 ცხვარი κριός, ου, ὁ
 ცხოველი ζῷον, ου, τό
 ცხოვრება βίος, ου, ὁ, ζαή, ἡς, ἡ
 ცხრა ἐννέα
 ძალა βίμη, ἡς, ἡ
 ძალიან μάλα, μάλιστα
 ძაფი (*სკლის*) λίνον, ου, τό
 ძველი, გამოსახულება ἄγαλμα, ατος, τό
 ძე, ვაჟი υἱός, ου, ὁ
 ძველი ἀρχαῖος, α, ου, παλαιός, ἄ, ὅν
 ძილი ὕπνος, ου, ὁ
 ძლიერი, შემძლე, უნარიანი δυνατός, ἡ, ὅν
 ძმა ἀδελφός, ου, ὁ
 ძნელად გასაველეელი, გაუვალი δύσβατος, ου
 ძღვენი δῆρον, ου, τό
 წამალი φάρμακον, ου, τό
 წარმოშობა, შექმნა, გენეზისი γένεσις, εως, ἡ

წელიწადი ἔνιαυτός, ὄν, ὁ
 წერილი γραφή, ἡς, ἡ
 წესრიგი, კოსმოსი κόσμος, ὄν, ὁ
 წიგნი βίβλος, ὄნ ἡ, βιβλίον, ὄნ, τό
 წილხევედრი, ხევედრი, ბედისწერა μοῖρα, ἄς, ἡ
 წინ პრო + ნათ.
 წინააღმდეგ κατά (κατ', καθ') + აკუზ., ნათ., παρά (παρ') + აკუზ., პროს+ აკუზ.
 წინაშე პროს + ნათ.
 წმინდა ἱερός, ἄ, ὄნ
 წმინდა ადგილი, ტაძარი ἱερόν, ὄნ, τό
 წრე κύκλος, ὄნ, ὁ
 წყალობით ὑπό (ὑπ', ὑφ') + ნათ.
 წყარო πηγή, ἡς, ἡ
 ჭაბუკი νεανίας, ὄნ, ὁ, νεανίσκος, ὄნ, ὁ
 ჭეშმარიტება ἀλήθεια, ἄς, ἡ
 ჭკუიდან ვიშლები, ვეიჟლები *med.* μαινομαι
 ჭკუიდან ვშლი, ვაგიჟებ μαινω
 ხალხი δῆμος, ὄნ, ὁ
 ხამს πρέπει (+ *ინფინ.*)
 ხანგრძლივი μακρός, ἄ, ὄნ
 ხანი ὥρα, ἄς, ἡ
 ხელი χεῖρ, ნათ. χείρ ἡ
 ხელმძღვანელი, მმართველი κυβερνήτης, ὄნ ὁ
 ხელობა ἔμπειρία, ἄς, ἡ
 ხელოვნება τέχνη, ἡς, ἡ
 ხელს ვუშლი (*ვინმეს რემეში*) κωλύω (აკუზ. + ნათ.)
 ხერხი τρόπος, ὄნ, ὁ
 ხევედრი, ბედისწერა μοῖρα, ἄς, ἡ
 ხიფი γέφυρα, ἄς, ἡ
 ხმა φωνή, ἡς, ἡ
 ხრიკი, ეშმაკობა δόλος, ὄნ, ὁ
 ხომალდი πλοῖον, ὄნ, τό
 ხორბალი πυρός, ὄნ, ὁ
 ხუთი πέντε
 ხუროთმოძღვარი ἀρχιτέκτων, ὄნ, ὁ
 ხშირად πολλάκις
 ჯარი στρατιά, ἄς, ἡ
 ჯარისკაცი στρατιώτης, ὄნ, ὁ
 ჯერ πρώτον (*ზმნიზ.*)
 ჰადესი ἄიდης, ὄნ, ὁ, ჰადესი Ἄιδης, ὄნ, ὁ
 ჰარმონია ἄρμουνία, ἄς, ἡ, ჰარმონია, არესისა და აფროდიტეს ასული Ἄρμουνία, ἄς, ἡ
 ჰელე Ἑλλη, ἡς, ἡ
 ჰელესპონტი (*ახლანდელი დარდანელის სრუტე*) Ἑλλησποντος, ὄნ, ὁ
 ჰელიკონი Ἑλικών, ἄნოს, ὁ
 ჰელიოსი Ἥλιος, ὄნ, ὁ
 ჰერა Ἥρα, ἄς, ἡ
 ჰერაკლე Ἡρακλῆς, ἔους, ὁ
 ჰერმესი Ἑρμῆς, ὄნ, ὁ
 ჰეროდოტე Ἡρόδοτος, ὄნ, ὁ
 ჰესიოდე Ἡσίοδος, ὄნ, ὁ

პესტია, ოჯახის კერის მფარველი ქალღმერთი Ἑστία, as, ἡ
პეტერები, რჩეული ცხენოსნები მაკედონელის არმიაში οἱ ἑταῖροι
პეფესტო Ἡφαιστος, os, ὁ
პომეროსი Ὀμηρος, os, ὁ
პოპლიტი, მძიმედ შეიარაღებული ჯარისკაცი ὀπλίτης(τ), os, ὁ

ბამოთქმავი და ბამონათქმავი

'Αγαθή τύχη *ბედნიერად!* (დამშვიდობებისას)

*Αγουσιν έορτήν οί κλέπται *ზეიმს მართავენ ქურდები* (ანუ დაუსჯელობა დანაშაულის წამახალისებელია).

Αὐτὸς ἔφα *მან თავად თქვა* (შეუვალი ავტორიტეტის ნათქვამს გულისხმობს; ამგვარად იხსენიებდნენ პითაგორას მისი მიმდევრები).

Γνώθι σεαυτόν *შეიცან თავი შენი* (წარწერა აპოლონის ტაძარზე დელფოში).

'Εμοί χθές καί σοι τήμερον *ჩემთვის – გუშინ და შენთვის – დღეს.* (ეპიტაფი ებისთვის ჩვეული მოტივი; შეგვახსენებს სიკედილის გარდუვალობას).

ἑπτὰ οί σοφοί *შვიდი ბრძენი* (Θαλής, Πιττακός, Βίας, Σόλων, Κλέβουλος, Χίλων, Περιανδρος)

'Η εὐσέβειά ἔστι οὐ δουλεία, ἀλλ' ἔλευθερία τῆς ψυχῆς *ღვთისმოსაობა მონობა კი არ არის, არამედ თავისუფლებაა სულისა.*

'Η σωφρυσύνη ἀπεισι τῶν ἡδονῶν *კეთილგონიერება შორს არის სიამოვნებათაგან.*

Θάνατος τοῦ βίου τελευτή *სიკედილი სიციოცხლის დასასრულია.*

κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν *მიწასა და ზღვაზე.*

Κοινὰ τὰ τῶν φίλων *მეგობრებს ყველაფერი საერთო აქვთ* (ანდაზა გუხვდება კომპლიმენტად მენანდრესთან, ძვ. წ. IV ს-ის ბოლო).

Μαινόμεθα πάντες, ὅποταν ὀργιζώμεθα *გვიპყრობს სივიჟე ყველას, როდესაც ვბრაზდებით* (ფილემონი, კომიკოსი პოეტი, ძვ. წ. IV ს.).

Μετρίως ἔσθιε καί πίνε καί παιζε *ზომიერად ჭამე, სვი და გაერთე!*

Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε *ნუ განიკითხავთ, რათა არ იქნეთ განიკითხულნი* (მათე, 7, 1; ლუკა, 6, 37).

μηδὲν ἄγαν *არაფერი მეტისმეტი* (ქილონი, შვიდ ბრძენთაგან ერთ-ერთი).

'Ο μὴ ὦν μετ' ἑμοῦ κατ' ἑμοῦ ἔστιν *ვინც ჩემთან არ არის, ჩემ წინააღმდეგ არის* (მათე: 12, 30; ლუკა: 11, 23)

Πάντων μέτρον ἄνθρωπος *ადამიანი ყველაფრის საზომი* (პროტაგორა, ძვ. წ. V ს.).

Σκιάς ὄναρ ἄνθρωπος *ლანდის აჩრდილია ადამიანი* (ანუ სრული არარაობაა) (პინდარე, ძვ. წ. V ს.).

Σπείρεις ἐν τῇ θαλάττῃ *ზღვაში თესავ* (ანუ უნაყოფოდ საქმიანობ).

Στέργει γὰρ οὐδείς ἄγγελον κακῶν ἑπῶν *არავის უყვარს ცუდი ამბების მავწყებელი.*

Οὐ μόνον ἔργοις, ἀλλὰ καί ἐκ τῶν λόγων *γιγνωσκόμεθα არა მხოლოდ საქმეებით, არამედ სიტყვებითაც შევიცნობით.*

Φεῦγε τὰς κακὰς ὀμιλίας *ერიდე უკეთურ ურთიერთობებს.*

Φιλοσοφία γνῶσις τῶν ὄντων ἔστιν. *ფილოსოფია არსებულთა ცოდნაა.*

Φιλοσοφία ἔστι φίλια σοφίας *ფილოსოფია სიბრძნის სიყვარულია.*

Φιλοσοφία ἔστι τέχνη τεχνῶν καί ἐπιστήμη ἐπιστημῶν *ფილოსოფია არის ხელოვნებათა ხელოვნება და მეცნიერებათა მეცნიერება*

χαῖρε გამარჯვობა ან ნახვამდის.

Χαλεπὰ τὰ καλὰ *ძნელია მშვენიერი* (სოლონი).

'Ὡς ὄψ λύρα *როგორც სახედრისათვის ლირა* (როდესაც ვინმე მისთვის შეუფერებელ საქმეს ეპოტინება)

ბრამატიკული მასალის ინდექსი

ანბანი 20, თანხმონები 22, ხმონები : გრძელი და მოკლე 22, მარტივი და რთული 25, პიატუსი 37; ფშეინვა; 32 მახვილი: სამი სახის 25, საერთო წესები 26, ზმნასთან 30, სახელთან 44, უმახვილო სიტყვები: პროკლიტიკები და ენკლიტიკები 38, 68, მახვილის წესები ენკლიტიკებისათვის 66; მახვილი ორმარცვლიან წინდებულლებთან 89

არტიკლი 44

ბრუნება: პირველი კანკლედობა 65 მდედრ. სქესის სახელებისა: ა პურუმი 72, ა იმპურუმი 65, 73; მამრ. სქესის სახელებისა 87; მეორე კანკლედობა 45 მამრ. სქესის სახელებისა 45, 47, 53, 58, ნეიტრალური სქესისა 47, 53, 58, მდედრ. სქესისა 58; I და II კანკლედობის სამდაბოლოებიანი ზედსართავისა 79, II კანკლედობის ორდაბოლოებიანი ზედსართავისა 80, ნაცვალსახელისა: ჩვენებითისა 103-105, პირველი და მეორე პირისა 99, მიმღეობისა 117

ზმნა 28, დრო: აწმყო 29, იმპერფექტუმი 55; ბრძანებითი კილო 34; ნვინიტივეუსი 28; გვარი: მოქმედებითი 28, ვნებითი 97, საშუალი 109, დეკონენსები 109; პირის ნიშნები 29; უარყოფითი ნაწილაკები ზმნასთან 34, ზმნისწინი 74; ესაი მეშველი ზმნის ფუნქციით, ესაი არსებობა 74, მიმღეობა 116 აწმყო დროის ვნებითი და საშუალი გვარისა 116

ზმნიზედა 30, ზედსართავი სახელის აკუზატივეუსის ფორმით 98

კავშირი და ნაწილაკი: მართებელი: კაი 26, ტე 67, მაპირისპირებელი: დე 35, მენ...დე 35, 55, ძლია 55, ლოგიკური ყაპ 68, უარყოფის 34

ნაცვალსახელი: აბრძ 81, 88, ძლია 81, ტეროს 81, პირველი და მეორე პირისა 99, ჩვენებითი 103, კუთვნილებითი 110

სასვენნი ნიშნები 30

სახელი 43, არსებითი სახელი 44, ადამიანის სახელები 60, ზედსართავი 50: შეთანხმება არსებით სახელთან 50, 80, ეპითეტი 50, ატრიბუტი 50, კუთვნილებითი გაგებით 111, პირველი რიგის სამდაბოლოებიანი ზედსართავი 50, ზედსართავის გაარსებითება 58

უღლება: ა უღლება 29, აწმყოს თხრობითი კილოს მოქმედებითი გვარისა 29, ვნებითი გვარისა 98, საშუალი გვარისა 109; ბრძანებითი კილოს ფორმებისა 29, 98, 110; იმპერფექტუმი მოქმედებითი გვარისა 55, ვნებითი გვარისა 103, საშუალი გვარისა 110, აუგმენტი თანხმონით დაწყებულთან 55, ხმონით დაწყებულთან 57, პრევერბიან ზმნებში 115; ესაი ზმნის უღლება 88

წინადადება 45 ნეიტრალური სქესის ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება 51, ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელის შეთანხმება საზღვრულთან 53; ბრუნვათა ფუნქციები 43, ობიექტისა და სუბიექტის

ნათესაობითი 55, გამოყოფის ნათესაობითი 59, კუთვნილების მიცემითი 111; ინფინიტივური კონსტრუქცია: ზმნის უპირო ფორმასთან 89, ἀναγκάζω-ს ტიპის ზმნებთან 90, κελεῖω-ს ტიპის ზმნებთან 90, ἐθέλω-ს ტიპის ზმნებთან 90

წინდებული 67: ერთ ბრუნვასთან: ἐν 68, εἰς 68, ἐκ 68, σὺν 74, ἀπὸ 74, πρὸ 74; ორ ბრუნვასთან: διὰ 82, ἀνά 89, κατά 89; სამ ბრუნვასთან: ὑπὸ 99, ὑπέρ 99, παρά 105, πρὸς 111, περὶ 111, μετὰ 117, ἀπὶ 117